yeni öncü

EYLÜL 87 Sayı:6 AYLIK SOSYALİST DERGİ K.D.V. Dahil: 700 TL

"ve hiç olmazsa utansın diyoruz seyirci kalanlar."

Neuregulen

Bekir Yıldırım
D.9

İÇİNDEKİLER

Bu sayıda

Ekonomi-Politika-Demokrasi

"Hayır"cılar Özal'la Birlikte 2
"Boş Oy" Boş Bir Şeydir 4
Talihsiz Bir "Evet" Savunması 5
Cezaevleri Direniyor 8
Avrupa'da Tutuklu Yakınlarıyla Dayanışma Eylemleri 11
Kazlıçeşme'nin Grevci İşçileri: "Yeneceğiz!" 21
Deri-İş Genel Başkanı Yener Kaya ile Söyleşi 23
D.M.O Grevi KİT'lerdeki Mücadelenin Yolunu Açacak 19

Dünyadan

35 Saate Karşı Dört Vardiya Taktiği 24
A Luta Continva-Mücadele Devam Edecektir 25
Askeri Diktatörlüğün 14. Yılında: ŞİLİ 32
Sri-Lanka'da Neler Oluyor? 35

Sosyalizmin Sorunları

Ekonomik ve Demokratik Örgütlenmeler Bağlamında Kadın Örgütlenmesi 45
Sosyalist Demokrasi Tartışmaları Üzeirne 49
İçişleri 54

Kültür - Sanat

Bir Kitap Bir Görüş 56
Eski Görüşe Yeni Kitap 58
Kardelen 61
Öner Yağcı İle Söyleşi 63

Mektuplar 64

Bu sayıda

Cezaevlerinde başlayan ve tüm tutuklu-hükümlü ailelerini saran direniş demokrasi mücadelesinin önemli bir parçası olma özelliğini koruyor. Bu sayımızda bu haklı mücadelenin başarı ve zaaflarını değerlendiriyoruz.

Referandum üzerine yapılan tartışmalar bu sayımızda da sürüyor. Farklı çevrelerde yapılan tartışmalarda Yeni Öncü'de yer alan argümanların kullanılması oldukça sevindirici.

Sri-Lanka sorunu geçtiğimiz ay değişik dergiler ve günlük basında değişik şekillerde yorumlandı. Mehmet Petek, adada yaşayan ve savaşan güçleri Sri-Lanka'da neler oluyor yazısıyla değerlendiriyor. Bu arada farklı güçlere bölünmüş Tamilleri de ele alıyor. Gerçekten Tamiller sorunu çözülecek mi? Adaya 'barış' geldi mi? Bu soruların yanıtını bu yazıda bulabileceğinizi sanıyoruz.

Özellikle son yıllarda Afrika'nın güneyindeki gelişmeler ve ırkçı Güney Afrika Cumhuriyeti'ni müdahalaleriyle birlikte 1975'te bağımsızlığını kazanan Mozambik'e yönelik saldırılar, kıtada ulusal kurtuluş hareketlerinin önüne çıkan engelleri gösteriyor. A.Keten, Mücadele Devam Edecektir yazısıyla kıtadaki gelişmeleri değerlendiriyor.

Nedret Sena bu sayıda, ekonomik ve demokratik örgütlenmelere değinerek kadın örgütlenmesinin özgüllüğünü anlatıyor. Demokratik kitle örgütleri üzerine günümüzde beliren yanlış kavrayışlara sanırız -biraz da olsa- belli bir açılımın sağlanılabileceğine inanıyoruz.

Geçtiğimiz sayılarda Tekin Yılmaz'ın başlattığı "Sosyalist Demokrasi" üzerine tartışmaya bu sayıda A.Ural da katılıyor.

İçişleri'nde Adım Akarsu'nun sıcacık satırları bütün coşkusuyla bu sayıda da sürüyor.

12 Eylül'ün yarattığı depolitizasyon ortamında 'Kardelen'in önemli bir işlevi var. Cavit Tiryaki ve Erol Bulancaklı buna işaret ederek, 'duyarlı insanların depolitikleşmeye karşı canlı tavırlarından' biri olduğunu söylüyorlar.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere, dostlukla...

★

''HAYIR''cılar Özal'la beraber!

Özal toplumu hayaller peşinde koşturmanın ustası olduğunu kendisinden önce gelenlere taş çıkartacak bir maharetle sürdürüyor. Her zaman siyasal sahnedeki gündemi kendisi oluşturuyor ve bütün dikkatlerin bunların üzerine toplanmasını kolaylıkla sağlayabiliyor. Burada bir yandan kendi maharetini görmek gerekirken, karşısındakilerin çaresizlik ve beceriksizliklerini de görmek gerekiyor. Son olarak gündeme getirmiş olduğu referandum sorunu da artık çok kimsenin anlamaya başladığı bu oyunculuğun yeni bir örneğini oluşturdu. Parlamentoda çoktan halledilebilecek olan bir sorunu toplumun birkaç ay peşinden koşacağı bir iş haline getirmeyi başardı. Bu arada binlerce işçi grevler yaparmış, yığınların yaşam düzeyi daha beter olurmuş, çok önemli değil. Kamuoyu oluşturucu kurumların temel işi, siyasal sahnenin üst tarafını tutmuş olan kişilerin siyasal haklarının ne olacağını toplumun en önemli sorunu haline getirmeyi başardı. Bir cılız ses, bu toplumda referandumdan daha derin sorunların olduğunu, siyasal haklar sorununa gelindiğinde, binlerce insanın hala hapishanelerde olduğunu, onbinlercesinin dışarda bu haklardan yoksun bırakıldığını, genel olarak örgütlenme ve düşünce özgürlüğünün ayaklar altına alınmış olduğunu vurgulamaya çalıştıysa da, Özal sorunu başarıyla, **''12 Eylül öncesine dönmek istiyor musunuz?''** noktasına getirdi. Kuşkusuz böyle bir soruyu sorarken şimdiye kadar işlenen demogojiyi, kendisinin onayına dönüştürme amacını gütmektedir. Eğer Özal, yığınların 11 Eylül öncesinde içerisinde yaşadıkları duruma karşı duydukları tepkiyi hatırlayarak, bu durumun sorumluları olarak yönetici konumda bulunanları mahkum etmesini sağlayabilirse, kendisinin onaylandığı sonucunu da buradan çıkaracaktır.

Çeşitli kesimlerin oylarını Özal'ın bu kurgusuna göre verip vermeyecekleri çok tartışma götürür. Ne var ki, daha başka kaygılar, ''hayır'' oylarının yukarıya doğru tırmanmasında faktör olacaktır. Somut olarak, SHP içerisinde, ''evet'' mi, ''hayır'' mı verilsin konusuda süren tartışmalar hem bu partinin demokratlığının bir göstergesi olmuş hem de, ''hayır'' oylarını besleyebilecek kaygıları en açık biçimiyle ortaya koymuştur. Ecevit'in serbest kalıp, SHP'nin başına bela olması kuşkusuz işlerine gelmemektedir. Bir solcunun Alpaslan Türkeş'in siyasal özgürlüğü için ''evet'' oyu kullanması oldukça zor bir iştir. Ama sorunu acaba karşı olduğumuz birilerine siyasal haklar kazanmaları için yardım edip etmeme olarak mı görmek gerekir, yoksa, devletin böyle bir hakkı rahatça kullanmasına karşı çıkmak olarak mı görmek gerekir. Eğer burjuva devletin, üstelik kendisinden yana olanlara bile, yasak koyma hakkını tanır ve bunu kendi oylarımızla onaylama durumuna düşersek, acaba bizlere karşı koyacağı yasaklara diyecek ne lafımız kalır? Ama solda ve sağda egemen olan düşünce, ''işime gelen doğrudur'' temeline oturmaktadır. ''Onlara yasak konması iyidir, bize yasak koymasınlar''. Böyle bir mantık temelinde demokratik düşünceler gelişebilir mi? Demokrasinin kriteri,bizim günlük çıkarlarımız mıdır? Bu yol bizi sosyalist demokrasi konusunda en büyük açmazların içerisine sürüklemez mi? Herhangi bir grubun çıkarının doğrunun kriteri olduğu durumda, farklı görüşlerin, çıkara aykırı bulunup zorla ortadan kaldırılmasının önüne ne geçebilir? Kuşkusuz hiçbir şey ve şimdiye değin de geçememiştir. Bu yoldan yürüyenler asla bilimin yanına yaklaşmadan birbirinin kurdu olarak yaşayıp giderler ve birbirinin kurdu olunduğu ortamda da sosyalizmden başka herşey gelişme şansına sahib olur. Varolan sosyalist pratiklere bakacak olursak bunu berrak bir biçimde görürüz. Bazıları için, sözde burjuva düzeni içerisinde cereyan eden demokrasi oyunları bizi pek ilgilendirmez! Kuşkusuz bunları sosyalist demokrasi de hiç ilgilendirmemektedir. Sosyalist literatürde ''demokrasi'' lafının geçiyor olması, dolayısıyla zorunluluk olarak ona da bir yer vermek gerekmektedir ve en bürokratik ve faydacı anlayışlar, ''burjuva demokrasisiyle hiç alakası olmayan bir sosyalist anlayış'' gerçek sosyalist demokrasi anlayışının yerine ikame edilmektedir.

Yapılacak olan referandumda ''evet''in dışında ve-

rilecek olan her oy, olayın toplumda kazanmış olduğu durum dolayısıyla, Özal ve 12 Eylül'ün **onaylanması** anlamına gelecektir. Hayır'ların çoğunluğu sağladığı durumda, Özal rahatlıkla yığınların kendisini ve 12 Eylül'ün getirmiş olduklarını onayladığını, ve eskileri istemediğini ilan ederek hükmünü sürdürmeye devam edecek ve bunu yapılacak olan seçimlerde en büyük siyasal koz olarak kullanacaktır. Bunu en açık biçimde görebilenler, siyasal iktidara alternatif konumda bulunanlar olmaktadır. Bu gerçeği yakalayan SHP'liler, bütün tereddütlerine rağmen, "hayır" formülüne başvurmaya cesaret edememişlerdir. Karşılarında iki ucu kirli bir değnek durmaktadır ama, Özal'a yakın ucu daha kirli görünmektedir.Ecevit'in politik alana özgürce girmesiyle birlikte, sıkışacakları aşikardır ama Özal'ın bir beş yıllık dönemi daha garanti etmeye yardımcı olacak "hayır"ların fazla olması durumunda, tümden dağılma tehlikesiyle yüzyüze gelmek olanaklıdır. Halihazırdaki durumuyla bile, iktidar alternatifi olma konusunda hiç bir umut vermeyen bir SHP'nin bir beş yıl sonrası için ne olabileceğini düşünmek bile olanaklı olamamaktadır ve bunu kendi yöneticileri de çok iyi bilmektedirler. SHP için tek umut ANAP'ın parçalanması, ya da küçülmesi sayesinde, parlamentoda tek başına iktidar olabilecek hiç bir partinin kalmamasıyla birlikte, koalisyon aracılığıyla iktidar katına ulaşabilmektir. İşte bu gerçek, istemeyerek de olsa "evet" tutumunun benimsenmesine yol açmıştır.

Ama SHP'den daha solda olan birçok anlayışın durumu ise içler acısıdır denilebilir. Bunlara göre, burjuvazinin temsilcilerinin özgür olup olmaması için yapılan referandum bir aldatmacadan başka bir şey değildir ve bizi ilgilendirmez. Zira binlerce devrimci hala zindanlardadır. Evet bunu bir gerçek olarak kabul etmek gerekiyor. Binlerce ilerici, demokrat sosyalist yasaklarla yüzyüzedir ve bunlardan kimse bahsetmemektedir. Üstelik, böyle bir sorunu parlamentoda çözüp bitirmek olanaklıyken yığınlar uzun zamandır anlamsız bir işle oyalanmaktadır. Ancak bu gerçek, bizim başka gerçekleri görmemizi engellememeli. Bugün burjuva politikacılarının bazılarının siyasal özgürlüklerinin iadesi sorunu, bambaşka bir mahiyet kazanmış, Özal ve 12 Eylül'ü onaylayıp onaylamama sorununa dönüşmüştür. Görülmesi gereken gerçek işte budur. Her bir "boş" ya da "hayır" oyu ya da "boykot", Özal ve 12 Eylül'cülere soldan verilmiş bir destek anlamına gelecektir. **Rejim alternatifi yaratmadan bu oyunu bozmak olanaklı değildir.** Bu konumda yer alan bir sosyalist hareket, oyunu bozmayı yeni bir sistemi topluma benimsetmiş olmakla başarabilirdi. Ne var ki, bu konumla hiçbir alakası olmayan cılızlıkta olan sosyalist hareketin bozmaya kalkışacağı oyun kendisinin kündeye gelmesine yol açacaktır. Sistem yerinde durduğu müddetçe onun kuralları işleyecek ve ortaya çıkan sonuçlar bu kurallara göre değerlendirilecektir. Çok geniş bir boykotçular kitlesi olmuş olsa ne olur? Hiç! Referandum yasasına göre hangi oylar çoğunlukta ise, o geçerli olur. Hele bugün sosyalist hareketin ne kadar cılız olduğu düşünülürse iptal, "boş" oy ya da "boykot"un esamisi okunmayacaktır. Okuma yazması olmayanların yapacakları hatalardan doğacak iptal oyları hepsini aşıp geçecektir ve "boş oycular" için ayrı bir tasnif de asla yapılmayacaktır. Acaba böyle kendi içinde gizli kalan bir eylemin sosyalist mücadeleye hizmeti nedir? Sadece ve sadece,oyu atan solcunun kendi "sol" çocukluğunun tatmini. Eğer 12 Eylül'ün ve Özal'ın eylemlerinin onaylanılıp onaylanmaması bir anlam taşımıyorsa, elbette ki boykot yapılabilir,burjuvazi kendi arasında oynuyor bizi ilgilendirmez denebilir. Ama siyasal mücadele açısından bu kimse için kabullenilebilir bir durum değildir. Devletin koyduğu siyasal yasakları ve bu hakkı sessizlikle kabullenmek, ya da hayır oyuyla açıkça onaylamak sosyalistlerin kendi kuyularını kazması demektir. Bir burjuva politikacısı olarak, Ecevit'i, Demirel'i istememekle, siyasal görüşünü sınırlayanlar, sosyalistler olarak siyasetten hiç bir şey anlamayan çocuklar olabilir. "Onlara var da bize yok, öyleyse bizden de oy yok" tutumu da aynı ölçüde çocukçadır. **Sorun, bize de yasaklar konulmasını sağlayan devletin yasak koyuculuğuna karşı çıkıp çıkmama sorunudur ve burada tereddütsüz alacağımız tutum, yasak koyma hakkına ve bu hakkı üretmiş olanlara karşı çıkmaktır.** Bu tutumumuz bizden başkalarının işine geliyor diye vazgeçemeyiz. Öyle yapmakla Özal'la birleşmiş oluruz, o kadar.

Ama bir gerçek var ki, parlamentarizmin ve burjuva siyaset sahnesinin sosyalizmin çıkarlarına göre nasıl değerlendirileceği konusunda, hiçbir yaklaşımı olmayan, bu alana katılımı reformizmin ispatı olarak gören "sol çocukluk hastalığına" tutulmuş olanlar, bu tutumlarını önceleri de ortaya koymuşlar ve "tavşan dağa küsmüş, dağın haberi yok" misali kendi hallerinde kalmışlardır. Bugün de yapılan bundan başka birşey değildir. Demek ki yedi senedir atılması gereken adımları yeterince atamamışız. Sosyalizmin gelişimi açısından hiç de yürek ferahlatıcı değil.

★

''boş oy'' boş bir şeydir

Nedret SENA

Yeni Öncü'nün geçen sayısında Ahmet Ural'ın referandumda "boş oy" verilmesini salık veren yazısında, özellikle, Yeni Öncü'yü reformistlerle aynılaştırma çabalarını yanlış sorulara yanlış temellerde verilmiş yanıtlardan oluştuğunu görmek, bazı noktaları açıklamayı gerekli kıldı.

Burjuvazinin işçi sınıfı ve diğer emekçilerin karşısına kendilerinin doğrudan belirlemedikleri ve kendi çıkarlarını doğrudan yansıtan bir alternatifin söz konusu olmadığı bir ikilem sunmuş olduğu gerçeği doğru. Bu gerçekten çıkarak ne kadar analitik görünse de, somut şartları gözardı eden ve genel ilkelerin arkasında kalan bir yaklaşım biçimi söz konusudur. Referandumun doğrudan sonuçlarından hiçbirinin işçi sınıfını ilgilendirmediği, ister "hayır" ister "evet" kazanmış olsun, her iki durumda da holdinglerin kazanacağı... sanıldığı kadar kolay varılabilecek bir yargı değildir. Hele,buradan atlayarak, evet demenin "demokrasi güçlerinin aklanacağı" sonucuyla birleştirme yapılması "küçük" bir polemik hilesidir. Referandum sonuçlarının demokrasi güçlerini aklayacağı gibi bir sonucu savunabilmek için, oylanan kişilerin demokrasi mücadelesinin ve güçlerinin temsilcileri olarak görülmesi gerekir ki, Yeni Öncü çizgisinin böyle bir yaklaşım biçiminin olmadığı en açık bilinen gerçeklerden biridir.

Evet ortada demokrasi güçlerini kapsamayan ve en antidemokratik ilişkiler içerisinde gerçekleştirilen bir "referandum" söz konusudur ve referandumlar çoğunlukla emekçiler için tehlikeli sonuçlar üretecek mahiyette düzenlenirler. Referandumu reddedebilecek bir konumda olabilen sınıfların yapabilecekleri işler elbette ki çok farklıdır. Ne var ki bugün böyle biri konumla asla yüz yüze değiliz ve düzenin varolan kuralları içerisinde olay gerçekleşecek ve sonuçları düzen kuralları içerisinde etkilere sahip olacaktır.

Referandumun ne anlama geldiğini, kendimizi kamuoyunun yerine koyup tanımlamaya kalkışmak elbette ki bize oldukça büyük kolaylıklar sağlar. Öne sürülen ikilemin anlamını biz yığınların kavradığı gibi, nesnel olarak ortada durduğu gibi değil de kendi kurgumuza göre oluşturduk mu, kuşkusuz kendi açımızdan haklı çıkarız.Örneğin evet ya da hayır deyin ama "anayasayı onaylayın". Bu mesajı oylamadan bulup çıkarabilmek için epeyce zorlamak gerekiyor. Elbette böyle bir tespitten sonra, "Bu önerilerin hiçbiri sosyalistlerce kabul edilemez" demek kolaydır ve ben de öyle diyorum. Bu durumda boş oy vermek de bu anayasanın oluşturmuş olduğu zemini kabul etmek yani bu anayasayı onaylamak anlamına gelebilir! "Boş oy"-'dan, proletaryanın gücünü ölçmek gibi bir sonucu beklemek niyetlerimizi Marksizmin birtakım önermelerine uydurmaya çalışmaktan başka bir anlama gelmez. Neyi ölçeceğiz? Oy vermesini bilmeyenlerle bizim oylarımızın toplamının ne olduğunu mu? Evet, en az beşyüz bin iptal oyu çıkacak. Bunun seçimden seçime değişimini de kestirmek olanaklı değil. Sandıklara gidip, boş oyları mı sayıp anlayacağız gücümüzün ne olduğunu? Ayrıca şu saatte işin en sonundan gelip hiç bir kampanya sürdürmeden ölçüm yapmak ne? Nasıl bir siyasal mücadele anlayışı?

Ama sorunun bu noktasını zaten bunlar oluşturmuyor. Sorun yığınların karşısında olan ikilemin ne olduğu ve tutarlı tavır. Sorun elbette ki, oligarşinin temsilcilerinin arasında cereyan eden bir olay ve bu noktadan çıkarak yığınların çıkarına olan birşeyler bulmaya kalkışanlar sosyalizm dışı savlara sürüklenmek zorunda kalırlar. Ama yığınların oligarşinin kendi arasındaki sorunlarda da devrim dışında alabileceği somut tutumlar vardır. Olayın yan ürünleri olarak, değişik noktalar öne getirilebilir ama şu anda oylanan, 12 Eylül'ün koyduğu ve Özal'ın devam ettirmek istediği bir yasağa karşı yığınların tutum alışı ve Özal'ın konumunun onaylanıp onaylanmadığı noktasıdır. Yasakların kalkması için oy verenlerin,burjuvazinin bir temsilcisine karşı bir başkasına tercih ettiğini çıkarabilmek olanaklı değildir. Zira oylanan kişilerin tümünü birden tercih edebilecek bir siyasal tercih olanaklı değildir. Ecevit, Türkeş, Demirel, Erbakan... Bunların hepsini bir arada tercih edebilmek, Türkiye'de varolan siyasal tercihlere pek denk düşmese gerek. Yapılacak olan, 12 Eylül'ün **yasak koyuculuğuna** belli bir noktasında karşı çıkıp çıkmamaktır. Yığınların karşısındaki lafımız "12 Eylül öncesine dönmek istiyor musunuz?" değil mi? Referandumda çıkacak "'hayır" oyları bu soruyu onaylamak anlamına gelmeyecek midir? Olayı seçimle karıştırdık mı, bir seçimden çıkabilecek sonuçlara ilişkin akıl yürütmeler de kolaylıkla yapabiliriz tabi. Ama yığınların aldığı, esas mesaj, Yeni Öncü'deyazılan,"boş oy" önerisinde oluşturulan analizlerden değil, siyasi arenada cirit atan burjuva politikacılarından çıkıp gelmektedir ve onlar, kurguyu "evet-hayır" üzerinde çoktan oluşturmuşlardır. Evet'lerin anlamı çok değişik olacaksa bile, hayır'ların anlamı tek olacaktır: 12 Eylül'ün toplumun önüne getirmiş olduğu kurgudan yığınların çoğunluğu memnundur. Bunu yorumla bambaşka bir hale getirmek mümkündür ama gerçek değişmez ve politika yapmak isteyenler, böyle bir sonucun gerçekleşmesine boş oylarıyla katkıda bulunduklarında, boyunlarındaki yasak cenderesini biraz daha kendi elleriyle sıkmış olacaklardır. Burada esas olarak Özal ve 12 Eylül'ün kısmen de olsa oylanmakta olduğunu görememek çıkacak olan

oylara karşı tarafsız olmak, sosyalistler açısından benimsenebilir bir tutum değildir. Bundan öte her türlü sorunu olayın bir yan ürünü olarak görmek gerekiyor ve elbette olay yan ürünler üzerine oturtularak anlaşılamaz.

A.Ural'ın yazısında, "referandumla ülkede başka siyasi tutuklu yoktur"u da oylatıyor olması ve buradan her iki halde de bizimkilerin mahkum edilmesi sonucunu çıkarabilmesi işi iyice fantaziye sürüklemiş. Evet böyle bir şey çok ağırdır ama bunu oylamanın neresinden çıkarıyoruz. Böylebir çıkarsama yapabilirsek, olaya katılmanın kendisini de düzeni tanımak, sömürüyü onaylamak, dolayısıyla bizimkilerin katledilmelerini onaylamak noktasına kadar sürükleyebiliriz. Evet, A.Ural, şimdiye değin edinmiş olduğu siyasi formasyonla, düzene karşı fiili alternatifler oluşturamadan o düzenin pratikte reddedilemeyeceğini ve dolayısıyla "boykot" çağrısı yapılamayacağını iyi bilen bir kişi olarak, devrimci duygularını "BOŞ OY vererek sınırla da olsa güç ölçümü ylapmaya çalışmalı ve bu sahte ikilemi teşhir etmelidirler" diyerek tatmin etmeye çalışıyor ama oy pusulasını alıp, kendi iradesiyle götürüp sandığa atmakla kendi mantığı içerisindeki "SUÇ"a katılmaktan kurtulamıyor. Sahte ikilem ancak bir biçimde reddedilebilir: Boykot! Oyuna hiç bulaşmamak. Kuşkusuz yerine bir başka aktif tutumun geçirilmesini önermek. Bunun tümden hayalcilik ve salt devrimci duyguların tatmini anlamına geleceğini iyi biliyor. En azından ben bildiğini sânıyorum. Geçmişte yapılmış olan seçim tartışmaları proletaryanın burjuva düzeni ile ilgili taktikleri konusunda yeterince aydınlatıcı olmuş, politik mücadelenin gerekleriyle devrimci lafazanlığı netçe birbirinden ayırmıştı.

Kuşkusuz burjuvazinin ortaya koymuş olduğu ikilemleri değiştirmek, bunları proletaryanın perspektifi içerisinde yeniden yorumlayıp sunmak, proletarya sosyalistlerinin görevidir. Bu çerçevede, proletarya kendi taleplerinin ne olduğunu açık bir biçimde tüm sınıflara duyurmuş olur. Bunu yapmak, referandumun hangi aldatmacaları içerdiğini ortaya koymak, varolanın sonuçları üzerinde de -değiştiremediğimiz müddetçe- etkili olmayı engellemez ve bundan dolayı da proletarya sosyalistleri, egemen sınıfların kendi aralarındaki çatışmaların hiç bir sorumluluğunu üstlenmez. Kendini bu ölçüde sorumlu saymak olsa olsa fazla alınganlıktan olabilir. Ortada olan seçeneklerden birine karşı çıkıyor olmak -bu durumda yasaklara- neden dolayı, Ecevit'i, Demirel'i ya da Türkeş'i tercih ediyor olmak anlamına gelsin? Değişik kanallardan gelen oyların kesişeceği **tek ortak nokta** Özal'ın, 12 Eylül'ün istenmemesi olabilir. Bundan öteye verilecek oyların tümünü tek bir kategoride görebilmek toplumdaki ayrışmaları hiç kaale almamak anlamına gelir. Son olarak; nasıl "boş oy"la da olsa düzenin herhangi bir kurumuna katılmak, nasıl bu düzeni, kurumu kabullenmiş olmak anlamına gelmiyorsa, bu katılımda lehimize olabilecek olan sonuç üzerinde etkili olmak da, "boş oy" kullanmaktan daha fazla "pragmatizm" anlamına gelmez. ★

tartışma

talihsiz bir "EVET" savunması!

Ahmet URAL

Yeni Öncü çevresinde referandum tartışmalarına yönelik iki eğilim ortaya çıkmış bulunuyor. Önceki yazımda (Yeni Öncü Ağustos s.5) "Evet" önerisinin Devlet Demokrasi vb. sorunlara belirli bir biçimde bakan "Yeni Öncü" için bir talihsizlik olduğunu söylemiştim. Şu anda bu talihsizliğe bir yenisi eklenmiş durumda: "Evet"in talihsiz bir savunusu...

Yeni Öncü'nün "çoğunluk görüşü"nü temsil eden başyazı, dağınıklığı bir yana kafa karışıklığının da tipik bir belgesi. Gerek kafa karışıklığını görebilmek, gerekse dağınıklığı çözebilmek içinyazarı paragraf paragraf izleyerek tartışmanın gerekli olduğuna inanıyorum.

Yazı,"Referandumda ne yapmalı?" sorusuyla başlıyor. Hemen ardından üç paragraf boyunca söz konusu referandumun **ne olmadığını** anlatıyor.

a) Referandumun "demokratikleşme yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilmesinin oldukça yanıltıcı" olduğunu (Bkz. Yeni Öncü Temmuz-Ağustos sayı.5 sayfa.2)

b) Referandumun "anayasayı deldirtmem diyen ve anayasaya kefil olduğunu açıklayan kişiye ya da kuruma rağmen gerçekleşmediğini"ni; (agy-sf.2)

c) "Değişikliğin anayasanın delinmesi değil..... parlamentodaki manevra alanlarını daha da genişletmesinin temellerini attığını okuyoruz. (agy.saf.2)

Bu son maddede diye getirilen gerekçe, "yeni manevra alanlarının açılacağı" görüşü "Y.Ö."nün Yeni Gündem'e yaptığı resmi açıklamanın da aynısı. Ancak göreceğiz ki, Evet demenin nasıl ve niçin manevra alanları açacağı, kimin nasıl "manevralar" yapacağı belirsiz...

Başyazıda manevraların burjuvazinin manevraları olacağı ima ediliyor ve olumsuz bir ifade kullanılıyor. Yeni Gündem'de ise "manevra", "Evet"in gerekçesine dönüşmüş, pozitif bir içerik kazanmış.

Başyazıda ele alındığı gibi okursak, ileri sürülen üç gerekçe tümüyle doğru. Kısaca referandumun içeriğini doğru açıklıyor.

Yazının kurgusu (!)na bakılırsa yazar önce tartışmayı 175. madde ile başlatmanın yararlı olduğunu düşünmüş. Bu nedenle sürecin kısa bir özetini, bir anayasa tanımını(!) ve "anayasaların değişmesinin" meşakkatli mücadeleler sonucu" olduğunu dile getirdikten sonra, sosyalist görüşleri kavramış herkesi şaşkınlığa düşüren 175. madde ile ilgili ilk saptamasını yapıyor.

"Özetle söylenebilecek şu oluyor: Bir anayasanın kolay

değişiyor olması ya da kolay değişebileceğinin gerçekleşiyor olması, demokratik hak ve özgürlüklere en çok ihtiyacı olan başta işçi sınıfı olmak üzere çalışan geniş yığınların çıkarınadır." (agy. sf..2 süt.2)

Bu ne anlama gelir? Bu açıkça demokrasi ve devlet sorununu kavramamaktır.

Türkiye'de yaşayanların hemen tümü bilir ki, bizim gibi ülkelerin anayasaları "kolay değişen" anayasalardandır. Her on yılda bir "anayasa kolayca değişir". Ancak bu değişikliklerin hiç biri de halkın yararına değil, egemen sınıfların yararına olmuştur.

Tersine "kolay değişen anayasalar" toplumda güçler dengesinin egemen sınıflar lehine çok kolay değişebildiğini, yani kitlelerin demokratik geleneklerinin köklü ve güçlü olmadığını gösterir.

Yazar, 175. maddenin kaldırılmış olmasının bir başka yararını(!) yazarak, yorumunu sürdürüyor,

"...ancak bu zamana dek 'anayasayı deldirtmem' diyen keyfiyet burjuvazinin içsel çıkarları söz konusu olduğunda nasıl değişiklik yapabiliyorsa, işçi ve emekçiler de kendi lehlerine anayasada değişiklik isteme özgürlüğüne sahip olacaklardır. Hiçbir güç bundan böyle anayasayı deldirtmem diyemez, demokratik hak ve özgürlükler talebininin kanallarını tıkayamaz" (Agy. syf.2 sü.2)

Üzülerek söylemek zorundayım ki, 175. maddenin yorumunda yazar SHP'den bile geri bir konuma düşüyor.

Bu saptamanın ilk üç paragraftaki mantıkla çatışıyor olması bir yana söylenenlerin politika deneylerimiz ve sınıf mücadelesinin yasaları açısından da hiçbir anlamı yoktur.

Burjuvazi anayasayı "içsel çıkarları" için yürürlüğe sokmuş, 4. maddeye "içsel çıkarları" için geçici kaydı koymuş ve yine "içsel çıkarları" için kaldırmaya soyunmuştur. Yazar 4. madde kalktığında "anayasayı deldirtmem" sözünü **farklı biçimlerde** de olsa, sadece belirli bir "kişi"den değil, Demirel ve Ecevit'ten de duyduğunda epey şaşıracağa benziyor.

Şimdi soralım, hani "anayasa, anayasayı deldirtmem diyene rağmen" değişmiyordu, (bkz. ilk üç paragraf) o halde "anayasayı deldirtmem" diyen artık anayasanın delinebileceğini kabulleniyor. Peki bu değişiklik "hangi meşakkatli mücadeleler sonucu" gerçekleşiyor. Yanıtını biz verelim, burjuvazinin "meşakkatli iç mücadeleleri" sonucu... Eh, yazara bakılırsa işçi sınıfı da bu arada iyi bir fırsat yakalamış olacak,artık o da bu değişikliği "içtihat" göstererek, "mükteseb hak" talep edebilecek.

Okumayı sürdürelim. Yazar bunları söyledikten sonra bu kez yine bu sözleriyle çelişen, satırlar yazıyor. Sonra da "Sorunu yanlış kavrıyor" ve burjuvazinin çizdiği çerçeveyi kabulleniyor" olduğumuzu ima edip, "sorun"un **ne olmadığını** anlatıyor. Ancak sorunun **ne olduğunu** açıklamaksızın! Önceden yazdıklarını yetersiz bulmuş olacak ki yeniden 175. maddenin tartışmasına dönüyor.

Bu aşamada 175. maddeyi yorumlayışının mantıksal bir sonucu olarak SHP'nin 175. madde tartışmalarındaki çekimser tutumunu demokrat olmayışının bir kanıtı olarak sunuyor. Hemen ardından da Özal'ın tavrının da demokratizm değil; faydacılık olduğunu öğreniyoruz. Elbette böylece yazarın da kafa karışık!:ğını... Çünkü yazar tüm bunların yanısıra 175. maddenin kalkmasının ve anayasanın "kolay değişir olmasının" ANAP'ın işine yaradığını açıklamaya çalışıyor. Bunu da eksik yapıyor.

Şu anda ANAP her ne kadar 12 Eylül'ü temsil ediyorsa da egemen sınıflarla her noktada anlaşamıyor. En azından bir kesiminin işine gelen uygulamlaar bir diğer kesimin işine gelmiyor. Yeni yapılanma yönünde atılmış adımlar bazılarını rahatsız ederken korumacı yöntemler de bazılarını rahatsız ediyor. Ve daha bunun gibi nice noktada tek sesli değil oligarsi. Bu açıdan artık oligarşi parlamentoda almaşıkların çoğalmasını istiyor. Elbette bu durum da ANAP'ın mutlak alternatifsizliğini tehdit ediyor. Bugün ANAP egemen sınıfların tüm kesimleri karşısında etkili ve "ikna edici". Tüm kesimler de ona "mahkum". Ancak Demirel, Erbakan, Ecevit vb.leri resmen parlamento aritmetiğinin içine girdiğinde artık tüm egemen sınıf kesimleri ANAP'a mahkum olmayacak. İşte ANAP, bu koşullarda kendisini sağlama almaya çalışıyor. Eğer 4. madde kalkarsa bu kez 175.maddenin kalkmış oluşu parlamento aritmetiğindeki gücü sayesinde gelecek seçimlere kadar ANAP'a önemli "manevra alanları" yaratacak. (1)

Yazıyı okumayı sürdürelim. Yazar yeniden 175. madde tartışmasına dönüyor. Ancak bu tartışmayı uzatmanın okuyucuyu sıkacağını umarak ilerliyoruz. Ve nihayet "genel olarak.... burjuvazinin dayatmasından ne anlamak gerekir" (agy. sf.3, sü.1) sorusuyla karşılaşıyor ve seviniyoruz. Artık yazar açıklayacaktır... Ancak sevincimiz kursağımızda kalıyor. Çünkü yazar referandumların genel tanımları vb. "teorik" saptamalar yapıp, referandumun anti-demokratik olduğunu açıklıyor. Doğru da yapıyor. Fakat öğreniyoruz ki bu da referanduma karşı olmanın gerekçesini oluşturmuyor. Yazarın kendi pozitif gerekçelerini açıklaması beklentimiz sürüyor. Oysa ne mümkün, Yazar, bu kez de özensizce ve nereden aldığı belirsiz, farklı mantıkların ürünü olan "boş oy" gerekçelerini eleştirmeye başlıyor. Yani yöntem aynı **ne olması gerekir** yerine **ne olmaması gerekir...**

Bu arada da boş oy önerisi ile boykot önerisini birbirine indirgeyerek işini kolaylaştırdığını sanıyor. (Bkz.sy.3,sü.2) Bu noktada ya ikisi arasındaki farkı görmediğine ya da görmek istemediğine karar vereceğiz.

Türkiye'de 1975'ten beri her seçim döneminde "seçimlere katılma mı", "boykot mu?" tartışması yapılır. Proleterya Sosyalizmi 78'lerde soruna ilişkin görüşlerini çok kapsamlı olarak açıklamıştır. Kısaca hatırlatmak gerekirse Proleterya Sosyalizmi en demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile genel oyun tüm biçimlerinin bir aldatmacadan başka birşey olmadığını bilirler. Ancak bu yanılsamayı kitleler nezdinde açığa çıkartabilmek ve genel olarak sistemin iki yüzlülüğünü teşhir edebilmek için dört-beş yılda bir kez de olsa tüm toplumun ilgi odağı olan bu kürsüyü kullanırlar. Bununla da kalmaz, parlamentoda bir grup kurmaya uğraşırlar. Ancak tüm bu süreçte belirleyici olan mantık attığımız adımın,katılış biçimimizin, varolan yanılsamayı kırması gereğidir.Aksi durumda yanılsamaya hizmet edecek bir tutum dolaylı da olsa burjuvaziye hizmete dönüşür. Bu açıdan seçimlere katılmak da mutlak bir ilke değil, her koşulda yeniden ele alınması gereken bir tutumdur. Ancak belirli genellemelere varmak mümkündür. Sosyalistler eğer siyasal demokrasi mücadelesinde burjuva yasal araçlarına gereksinim olduğu bir dönemden geçiyorlarsa bu oyuna kendi tarzlarında katılacaklardır.

Ne zaman ki siyasal demokrasinin tümüyle bu mekanizmaların dışında, doğrudan yöntemlerle kazanılabileceği, ya da bu gerçeğin sınırlı da olsa gösterilebileceği bir an gelir, o an, sosyalistlerin taktiği "boykot" olabilir. Bu konuda Lenin'in "Boykot Üzerine" adlı broşürünü önermekle yetinip, tartışmaya devam edelim.

O halde Boykot'la Boş Oy'un hiç bir benzerliği yoktur. İki ayrı taktiğe denk düşer. **Boş Oy referanduma kendi tarzımızda, bağımsızlığımızı koruyarak, bir katılış biçimidir.**

Ancak yazar "Boş Oy"un işçi sınıfının bağımsız politikası olmadığında ısrar ediyor. Ve gündelik mücadeleyle tarihsel mücadeleyi koparttığımızı ima ederek burjuvazinin politikasına kapılmamamızı uyarıyor. Sonra açıkça politikasızlıkla suçladıktan sonra şöyle söylüyor:

"...geçici 4. madde ile yasaklananların burjuva politikacılar olmaları sosyalistler için **bağımsız (abç)** kalmanın gerekçesi olamaz. Çünkü söz konusu Demirel, Ecevit değil, **toplumun iradesine** yeniden konmak istenen yasaklardır. Sıradan bir demokrat olmanın ölçüsü bu yasağa "evet"le karşı çıkmaktan geçiyor." (agy. sf.4, sü.1)

"...keyfilik kırılmadıkça, toplum iradesine konmak istenen baskı yok edilmedikçe işçi sınıfının mücadelesinin kaynakları beslenemez"(agy. sf.3,sü.1)

Tumturaklı ama çelişki dolu sözler...

Önce "Yeni Öncü" çoğunluğuna soruyorum: **"Yazınızda EVET'in açık ve anlaşılır gerekçesi olabilecek bir tek satır gösteriniz!.**

Hatta denilebilir ki yazar, BOŞ OY gerekçesi olacak her türden kanıtı kullanarak EVET önermektedir...

Yazara yeniden hatırlatalım.

Bir, yalnızca "yasaklıların burjuva politikacılar olmaları" değil bizlerin sosyalist olması ve işçi sınıfının tarihsel rolü **bağımsız** olmamızın **tarihsel gerekçeleridir.**

İki, eğer 4. maddenin kalkmasıyla "toplum iradesine konan yasak kalkmış olacaksa, toplum iradesinden farklı şeyler anlıyoruz demektir. Eğer geçici 4. madde referandumla kaldırılırsa bu da bir toplumsal iradedir. Ama nasıl bir irade?

Üç, siz, bu mantığınızla ne yazık ki kendinizi "sıradan bir demokratın" sınırlarına hapsettiniz. Bunu da esas olarak Evet oyunuzla değil onu savunuş biçiminizle başardınız. Belki bu kadar temel yanlışı ve çelişkiyi bir arada bulundurmayan bir evet yazısına yalnızca "sağ ayağınız sürçtü" diyebilirdik. Ama!...

Dört, önceki yazımda ilk söz olarak belirtmiştim. Bu gibi durumlarda sosyalist politika yapmak gündemin belirlenmesine müdahale etmek, hiç değilse bu yönde bütün gücümüzle çaba göstermek demektir. Çünkü bu tür anlar siyasal demokrasi mücadelesinde kitlelerin kendi deneyleriyle gerçekleri kavramaları için sınırsız fırsatlar sunar. Ve biz zamanında harekete geçebilirsek kitlelere kendi deneyleriyle gerçekleri kavramalarına yardımcı olacak örgüt ve mücadele biçimlerini sunabiliriz.

Eğer sosyalist sol zamanında ve birlikte harekete geçseydi, tüm yasaklılarla bir pazarlığa oturabilirdi. Onlar sosyalist solun etkilediği bir milyona yakın insanın oylarının EVET olmasını istiyorlarsa, yani desteğimize gerek duyuyorlarsa, onların da bunun karşılığında EVET'in kapsamına demokrasi güçleri için anlamlı birkaç madde sokma yönünde baskı oluşturmalıydılar. O zaman bizler için EVET sınırlı da olsa bir kazanım sayılabilir, EVET yanlısı olunabilirdi. Bu koşullarda pazarlık söz konusu olacaksa (ki artık bu zamanlama kaçırılmıştır) bizlerin tehdit unsuru da "BOŞ OY" silahımız olacaktı. Yani pazarlığı yaparken "bizler için hiç bir anlamı olmayan, zaten önceden kaldırılacağı düşünülerek burjuvazi tarafından geçici addedilmiş bir maddenin dışında, EVET'in kapsamı genişlemeyecekse bizlerin de sizi desteklememiz söz konusu olamaz" diyerek pazarlığa oturacaktık.Elbette bu pazarlığın temel aracı da masa başı diplomasisi değil, eylembirliği yapmış sosyalist solun **kitle baskısı** olacaktı. Böylece "boş oy" da, "Evet" de bizler için gerekli işlevini ve anlamını kazanacaktı. Elbette bu bir metafordur. "ise"ler, "ısa"larla tarih tartışılmaz. Bugün ise artık takınılacak tavır bir iç tutarlılık ve sosyalizmin en ileri kitlesi nezdinde bir ders çıkarma sorunudur. **Bu nedenle de doğru tavır "BOŞ OY"dur.**

★

DİPNOT (1)

A) Bu tartışma arasında göze çarpan önemli teorik bir yanlışa yazının akışını bozmamak için dipnotta da olsa değinmek gerekli.

B) "Biliniyor ama hatırlatmakta yarar var. Lenin, burjuvazinin baskı ve zora dayanan yönetim biçimi ile reform ve tavizler vererek idamesini sağlayan iki yönetiminden bahseder" (agy. sf.3, sü.1)

C) Evet hatırlamakta yarar var. Çünkü 7 yıllık sürede en temel bilgiler unutulmuşa benziyor.

Finans Kapitalin Emperyalizm çağında iki temel **eğilimi** mevcuttur. Terörizm ve reformizm... Oligarşinin bu eğilimleri birbirinin ilkesel alternatifi olmadığı gibi, oligarşinin içinde bu eğilimlerin mutlak bir ayrılığı ve tarafları bulunmaz. Tekeller mevcut sınıf mücadelesi koşullarında tek tek ya da gruplar halinde bu eğilimlerden birine ya da diğerine yönelebilirler. Ancak hangi eğilim oligarşi saflarında egemen olursa olsun, yönetim her zaman baskı ve zor esasına göre yürür. Çünkü devletin özü budur. Bu nedenle çok özel haller dışında terörist ve reformist taktikler bir arada, içiçe kullanılırlar. Ve doğrudan bir **devlet biçimi (yönetim biçimi)** ile örtüşmezler. Açık diktatörlüklerin farklı evrelerinde reformist taktiklerin öne çıktığını görmek mümkün olduğu gibi, örtülü "demokratik" rejimlerde de tersini görmek mümkündür. Tüm bunları belirleyecek olan ekonomik ve siyasal dengelerdir. "En demokratik" burjuva cumhuriyetleri en kanlı işçi katliamlarının sahnesi olmuşlardır.

Bu iki eğilimin **"esas olarak"** birer "yönetim biçimine denk düştüğünü" zannedenler genellikle sosyal reformistlerdir. Ayrıca "sol" kanat sosyalizmi de bu anlayışta bulunur. Bu nedenle de reformizm eğilimini temsil eden sosyal demokrasi hükümette olduğunda, onun "esas olarak barışçı" yollarla yönettiği düşünülür, hatta ona demokratik payeleri yüklenir. Bu nedenle de desteklenir ve umut beklenir.

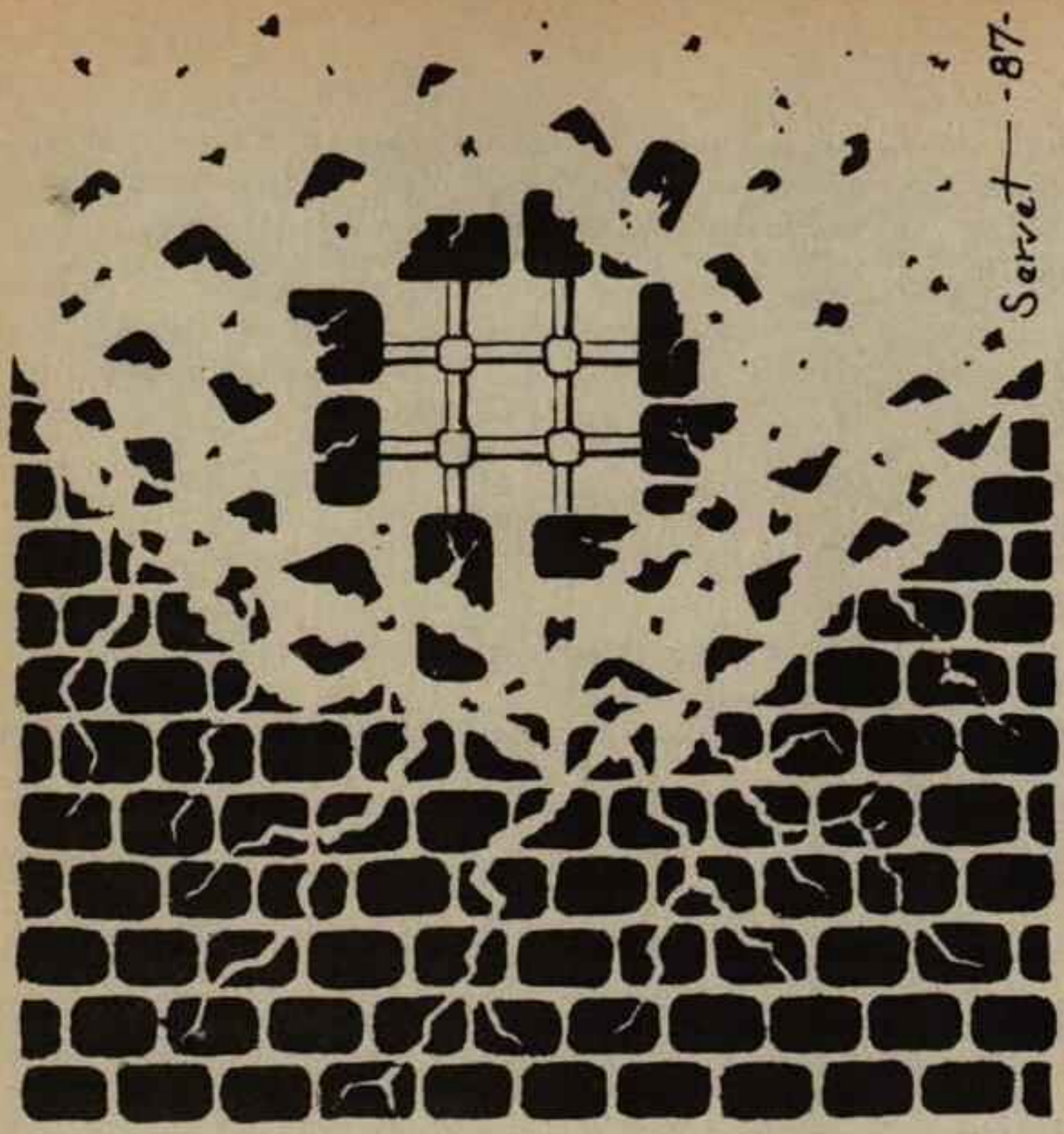

cezaevleri direniyor!

"ve hiç olmazsa utansın diyoruz seyirci kalanlar." ***B.Brecth***

Cezaevlerindeki insanca yaşam mücadelesi dışarıdaki yakınlarının da desteğiyle yaygınlaşmaktadır.

Eşlerinin, çocuklarının, kardeşlerinin insanca yaşama isteklerine destek veren bu yakınlar, dışarıda insanca olmayan muamelelerle karşılaşmakta, dün "benimki kurtulsun" diye bakmaktayken, bugün tek vücut halinde hepsinin yanında yer almaktadırlar.

Bartın, Çanakkale E Tipi, Malatya E Tipi, Aydın E Tipi, Bursa E Tipi, Gaziantep Özel Tip, Eskişehir Özel Tip, Diyarbakır Askeri Cezaevi, Metris Askeri Cezaevi, Erzincan 2 Nolu Askeri Cezaevi ve Sağmalcılar Cezaevlerinde başlatılan açlık grevleri ve ölüm orucu bugün 47. günündedir.

Tutuklu yakınlarıyla birlikte birçok demokratik kurum ve kuruluşlar, aydınlar, sanatçılar da olaya tepkilerini dile getirerek, cezaevleri yetkilileri ile görüşmeye çalışmaktadırlar.

★ ★ ★

Sağmalcılar Cezaevi'nden Ertuğrul Mavioğlu ve Ali Aslan'ın basın kuruluşlarına gönderdikleri bildiride;

Yetkililere yaptıkları birçok yazılı başvuruya hiçbir olumlu yanıt alamadıklarını belirterek, Tek Tip Elbise uygulamasının kaldırılmasını, sevk zincirinin kullanılmamasını, yayınların içeriye alınmasını, iaşe bedelinin artırılmasını talep ettiklerini bildirmişlerdir.

★ ★ ★

Çanakkale E Tipi Özel Cezaevi'nin 152 hükümlüsünün de imzaladığı, Mustafa Kurukafa imzalı Adalet Bakanı'na gönderilen dilekçede, Oltan Sungurlu'nun açıklamalarına tepki gösterilmiş ve "Açıklamanızda "cezaevindeki mahkumlar durmadan şişmanlıyorlar" diyorsunuz. Sonradan insafa (!) gelip "hareketsizlikten" diye ekliyorsunuz. Evet Bay Sungurlu bazı arkadaşlarımız sağlıksız beslenme nedeniyle ve yıllarca hücrelerde havasız ve hareketsiz kalmaları nedeniyle siroz, şeker v.b. hastalıklara yakalandılar ve bir kısmı da hayatını yitirdi. Bulunduğumuz cezaevinde Şazuman Kansu ve Muammer Özdemir şeker ve siroz hastalıklarına yakalandılar. Tedavileri zamanında yapılmadığından, savsaklandığından hastalık sonucu sizin tabirinizle şişmanladılar (!) ve hayatlarını yitirdiler" diyerek, cezaevlerinde yapılan baskı ve işkencelerin ailelerine de yöneldiğini, Bakanlığın önündeki oturma eylemine polisin müdahalesini, Sağmalcılar Cezaevi önündeki ailelere polisin saldırgan tutumunu nefretle kınadığını ifade etmektedir.

Çanakkale E Tipi Özel Cezaevi Hükümlüleri; **İaşe bedelinin yüksel-**

sevk zinciri ↻

Havalandırmada

tilmesini, görüş günlerinin çoğaltılmasını, tek tip elbise uygulamasının kaldırılmasını, radyo, tey, ocak gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını talep etmekte, 31 Temmuz 1957 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından uluslararası sözleşme, "Tutuklu ve Hükümlülere Muamelede Uyulması Gereken Asgari Kurallar" adı altındaki Türkiye'nin de imzasının bulunduğu sözleşmeye uyulması istenmektedir.

★ ★ ★

Yine Erzincan 2 Nolu Askeri Cezaevi tutuklularının Adalet Bakanlığı'na gönderdikleri dilekçede ise, "Bugün ülkemizde siyasi tutuklu ve hükümlülerin kaldığı birçok sivil (E Tipi) ve özel askeri cezaevlerinde insan yaşamı için gerekli olan asgari koşullar sağlanamamaktadır. Örneğin havalandırma süresi kısıtlıdır. Beslenme, sağlık hizmetleri yetersizdir. Bir kısım cezaevlerinde ölümcül hastaların bile hastanelerde tedavi olmaları engellenmektedir. Piyasada serbest olarak satılan yayınlar cezaevine alınmamaktadır. Tek tip elbise uygulaması devam ettirilmekte, bazı cezaevlerinde baskı ve işkenceler sürmektedir. Tüm bu baskı ve işkencelerin özü gerçekte siyasi tutukluluk hakkına yöneliktir, denilmekte, Sağmalcılar Cezaevi önünde ailelere yapılan saldırıyı şiddetle kınadıklarını ifade etmektedirler. Aynı cezaevi tutukluları, "Demokrasiye geçtiklerini, insan haklarına saygı gösterdiklerini söyleyen iktidarın gerçekte söylediklerinin tam aksini yaptığı bu tür olaylarla her gün daha iyi anlaşılmaktadır. İnsan yaşamını bu derece hafife alan cezaevlerini insan yok etme makineleri haline getiren iktidarın bu iki yüzlü politikasını şiddetle protesto ediyoruz" diyerek, diğer cezaevlerindeki açlık grevi ve ölüm orucunu desteklemek amacıyla 5 günlük açlık grevine başladıklarını bildirmişlerdir.

★ ★ ★

Gaziantep Özel Tip Cezaevi Sol siyasi hükümlülerinin açlık grevi duyurusunda ise Oltan Sungurlu'nun açıklamalarına karşın, "Bugün bütün cezaevlerinde ifade edilmiş bulunan ortak sorunların herhangi birisinin kalıcı bir çözüme ulaştığına ilişkin hiçbir bilgi vermemekle, sorunların kaynağı ve sebebi olan TÜZÜK ve Yönetmeliklerin hangi yönde nasıl değiştirileceğine değinilmemekte."

"Bugün bütün cezaevlerinde mahkumlar uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş en temel haklardan mahrumken, yeni tipten cezaevi yapılacağı müjdesi hangi yaraya ilaç olacaktır?" diye sorulmaktadır. Taleplerini şu şekilde sıralamaktadırlar: **Okuma ve yazma haklarının tanınması ve güvence altına alınması, doğrultusunda ilgili tüzük maddesinin değiştirilmesi, her mahkumun istediği herkesle mektuplaşabilmesi, iaşe bedellerinin artırılması, tek tip elbise uygulamasının kaldırılması, siyasi hükümlülük statüsünün tanınması,** şeklinde sıralanmakta **"hak ve çıkarlarının keyfe bağlı olmaktan çıkarılıp resmen beglelenmesi"**ni istemektedirler.

★ ★ ★

Eskişehir Özel Tip Cezaevi hükümlüleri de, tek tip elbise uygulamasını kabul etmedikleri nedeniyle, **iki aydır aileleriyle görüşemediklerini, mektuplaşma ve haberleşme yasağının olduğunu, 6 ay süren hücre cezalarının olduğunu, elbise giymedikleri için hastaneye götürülmediklerini, havalandırmaya çıkarılmadıklarını, avukatlarıyla görüştürülmediklerini, ziyaretçilerin iç çamaşırlarına kadar arandığını, açlık grevine gitmeleri halinde infaz yakma tehditleri altında olduklarını,** bütün bu yaptırımları protesto etmek amacıyla 24 Temmuz'dan itibaren açlık grevine başlayacaklarını bildirmişlerdir.

★ ★ ★

Malatya E Tipi Cezaevi hükümlüleri basın kuruluşlarına gönderdikleri bildiride "Bugüne değin hiç sözü edilmeyen bir cezaevi Malatya... Deyim yerindeyse bir kapalı kutu... O cezaevi koşullarını yaşayan yüzlerce tutuklu ve hükümlü sorunlarını defalarca yönetime; Adalet Bakanlığı'na sayısız dilekçe ile iletmelerine karşın sorunlara çö-

Aileler cezaevlerinde açlık grevindeki yakınlarını desteklemek için Sultanahmet'te 3 günlük oturma eylemi yaptılar.

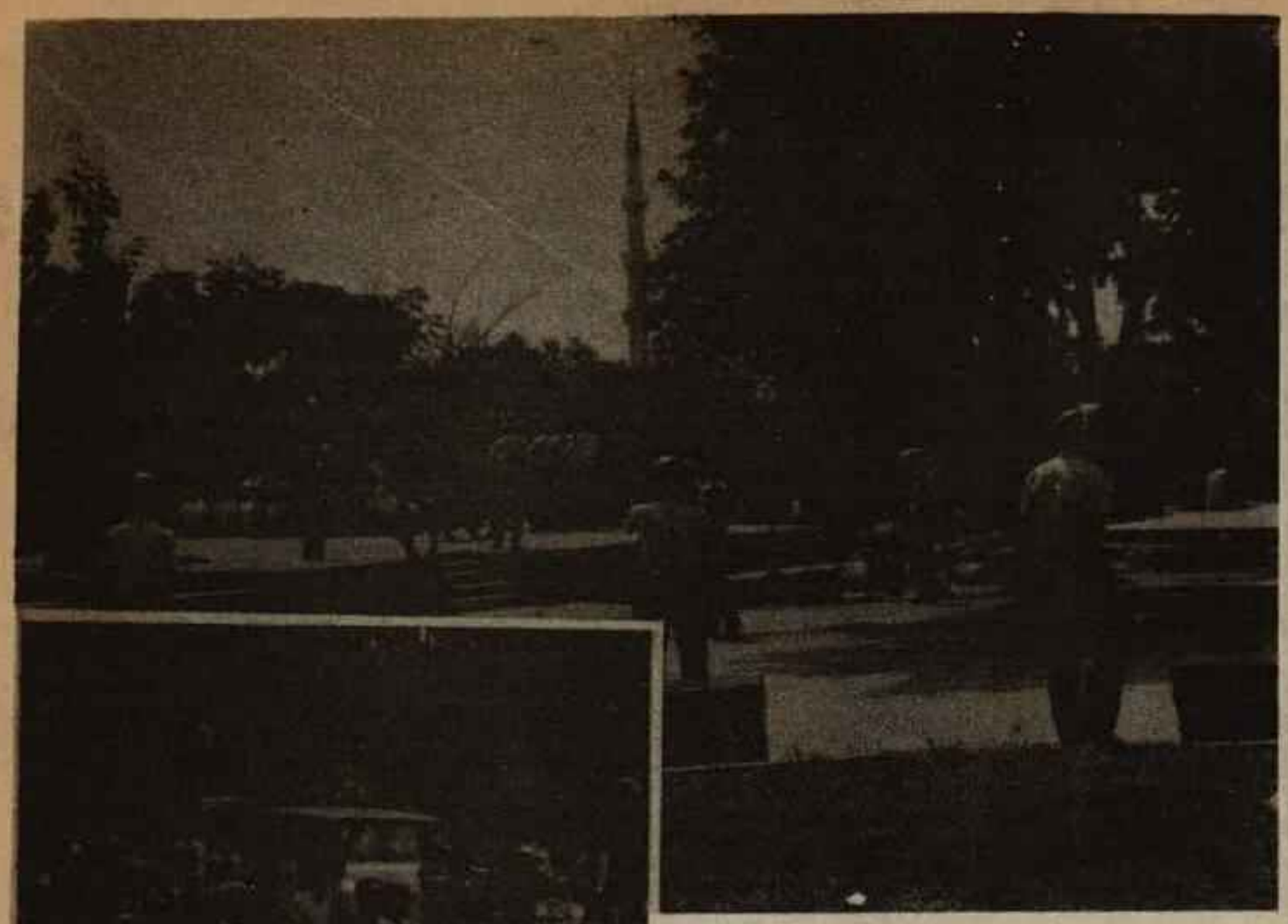

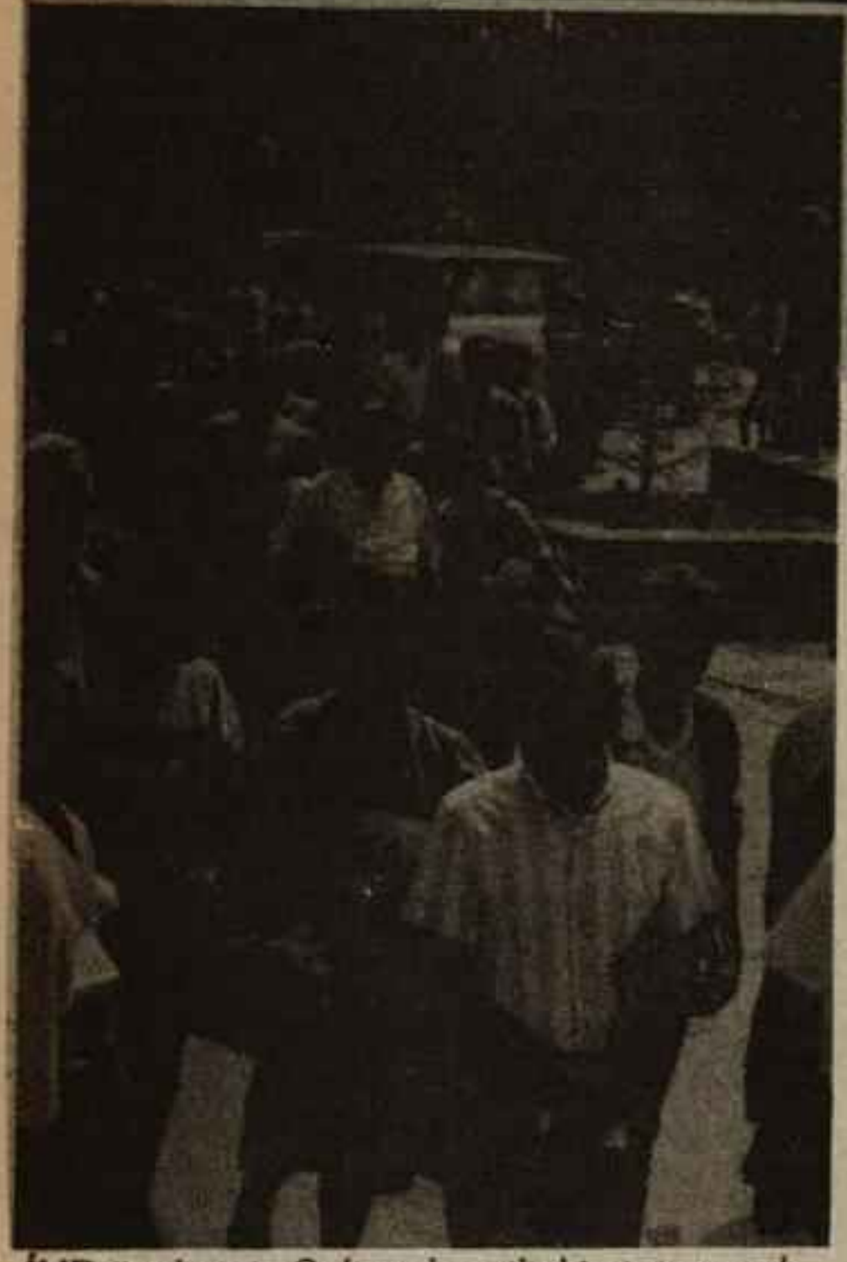

İHD üyelerinin Sultanahmet'teki oturma eylemi halkın, aydınların, turistlerin ilgi ve desteğini toplarken ilgi sadece bunlarla sınırlı değildi.

züm getirilmediği gibi hiçbir yetkili bu başvurulara kulak bile asmamıştır. Dahası ne basın ne de politik parti yetkilileri birer heyet göndererek, -ya da bizzat gelerek- inceleme yapma gereği duymadılar" diyerek, "kamuoyu ve yetkililerin dikkatini buraya da çekebilmek için 13 Temmuz 1987'de "açlık grevine başladıklarını bildirmişlerdir. Aynı bildiride sıralanan talepler ise şunlardır; **Yiyeceklerin bozuk ve az olmaması, iaşe bedelinin yükseltilmesi, temizlik ve içme suyunun bol verilmesi, havalandırma süresinin uzatılması, tek tip elbise uygulamasının kaldırılması, radyo ve basın alınması, açık görüş sayısının artırılması.**

★ ★ ★

Aydın Özel Tip Cezaevi'nin sorunları ise şunlardır; **Açık görüş hakkının tanınmaması, ailelerin getirdiği yiyeceklerin alınmaması, hasta olanlarınyeterli bakımının sağlanmamasıdır.**

★ ★ ★

Bursa E Tipi Cezaevi hükümlülerinin Demokratik kamuoyuna yaptığı açıklama ve çağrı ile 13.7.1987'den itibaren dönüşümlü olarak açlık grevine başladıklarını bildirmişlerdir. "Ne aç kalmak ne de sakat kalmak istemiyoruz. Ölmek hiç değil. En demokratik haklar ve istemler temelinde insanca yaşamanın koşullarını yaratmak gerektiğine inanıyoruz. Hepsi bu. Bu bağlamda süresiz açlık direnişimiz keyfi bir tercih değil, insanlık dışı uygulama ve koşulların dayattığı ve kaçınamadığımız bir zorunluluktur" diyen Bursa E Tipi Cezaevi hükümlüleri yaptıkları tüm başvuruların yanıtsız kaldığını da belirterek, "Açlık durumları"nın bitmesi koşullarını şu şekilde sıralamışlardır; **Tek tip elbise uygulamasının kaldırılması, açık görüş günlerinin kısıtlanmaması, yayın haklarının kullanılır hale getirilmesi, iaşe bedelinin artırılması, hastalara bakımın sağlandığı, her türlü yazışma üzerindeki yasakçı uygulamaların kaldırıldığı, koğuş koşullarının iyileştirildiği, infaz yakma, disiplin ve benzeri uygulamaların kaldırıldığı, gardiyanların çok düşük ücretle günde 12 saat çalıştırılmadığı, içme suyunun temiz ve düzenli aktığı.**

Bursa E Tipi Cezaevi Hükümlüleri yaptıkları çağrıyı şu şekilde bitirmişlerdir.

"Not: Dilediğimiz ilgiyi ve katkıyı göstermeyenler en azından bir telgrafla ve benzeri yasakları protesto etmeyecekler, yapamayacaklarından değil ama yapmak istemeyenler olursa onlara B.Breçht'in şu iki dizesini armağan etmek istiyoruz. Hiç değilse bunu yapmamıza izin versinler.

"VE HİÇ OLMAZSA UTANSIN DİYORUZ/ SEYİRCİ KALANLAR."

★ ★ ★

Bu arada Sağmalcılar Cezaevi önünde yakınlarının açlık grevini desteklemek amacıyla toplanan tutuklu yakınlarına polisin saldırgan ve insanca olmayan tutumunun ardından, yine yakınlarını desteklemek ve konuyu bir kere daha Adalet Bakanlığı'na iletmek için Ankara Güven Park'ta 50'ye yakın tutuklu ailesi üç günlük açlık grevi yaptılar. Yazar ve sanatçılardan oluşan 7 kişilik bir grup ise Sağmalcılar Cezaevi yetkilileri ile görüşerek konuya tepkilerini dile getirdiler. Tutuklu yakınlarından 50, zaman zaman 80'e ulaşan bir grup ise Sultanahmet Parkı'nda 3 günlük oturma eylemi yapmaya başlamışlar, ikinci günün akşamı saat 9.45'te polisin müdahalesiyle geceyi Laspetkim-İş'te geçirmişlerdir. Ertesi gün tekrar Sultanahmet Parkı'na gelen tutuklu yakınları polisin müdahalesiyle Vilayete gitmek üzere kalkmışlar ve Valilikle sorunları ile ilgili görüşme yapmışlardır.

Açık görüşte hasret gideriş.

Avrupa'da tutuklu yakınlarıyla dayanışma eylemleri

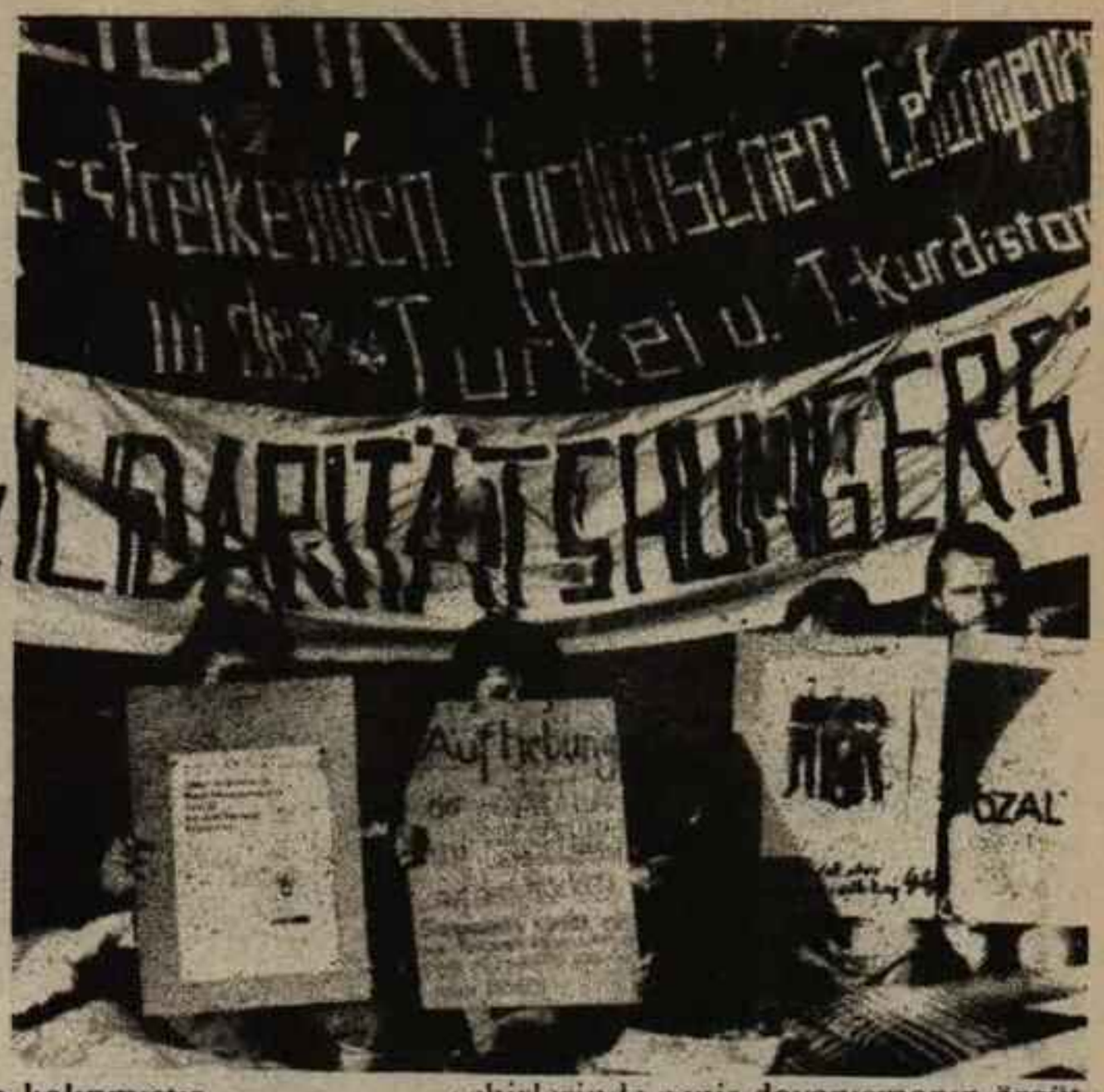

Türkiye'nin çeşitli cezaevlerindeki siyasi tutukiu ve hükümlülerin demokratik istemli talepler için başlattıkları açlık grevleriyle dayanışmak geniş kamuoyu oluşturmak amacıyla Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde eylemler düzenlenmektedir.

Almanya'nın Hamburg, Berlin, Köln şehirlerinde, Hollanda, İsveç, İsviçre gibi ülkelerde Türkiye'deki siyasi tutuklularla ve onların yakınlarıyla dayanışmayı yükseltmek, cezaevi koşullarının geniş kamuoyuna duyurulması amacıyla birçok dayanışma komiteleri kuruldu. Basın toplantıları, parlamenterler ve partilerle konuşmalar, uluslararası insan hakları girişimcileriyle yapılan toplantılarla Türk Hükümeti'nin insan hakları konusunda yaptığı ciddiyetsiz açıklamaları, telefon, telgraf ve mektuplar düzeyinde protesto etme ve inceleme heyetleri gönderme kararları almışlardır.

Açlık grevleriyle dayanışma ve uygulamaları protesto amacıyla binlerce göçmen ve yerli ilerici demokrat kişi ve kuruluşlar, Adalet Bakanlığı'na ve cezaevi müdürlüklerine protesto kartları gönderdiler. Yine tanınmış birçok politikacı açlık grevindeki mahkumlarla dayanışma içinde olduğunu belirten demeçler vermişlerdir.

Dayanışma eylemleri Avrupa basınında geniş yer alırken, Türk burjuva basını eylemlere fazla yer vermekten kaçınmakta, eylemlerin yerli halkın tepkisini çektiğini belirterek bizzat antipropaganda yapmaktadır. Türk basınının olayları aktarmaması, gerçeklerin duyulmasını engelleyememiş, eylemler bizzat radyo ve televizyondan duyurulmak durumunda kalınmıştır.

Türkiye'deki gelişmelerin açlık grevleriyle Avrupa basınına yansıtılması, Türk Hükümetinin bugüne kadar Avrupa kamuoyuna verdiği bilgilerin inandırıcı olmadığı görüşünün destekleyicisi olarak bu konuda yeniden ciddi tartışmalar doğurmuştur.

Konunun, özellikle idamı istenen 15 Şili'linin Alman Hükümeti arasında açtığı tartışmalara tekabül etmesi, Türkiye'deki referandumla bir daha onaylattırılmak istenen egemen çevrelerin askerler aracılığıyla oluşturdukları diktatörlüklerin değiştirilmek istenmediği görüşlerine haklılık zeminleri yaratmıştır.

Açlık grevleriyle Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde geniş dayanışmanın örgütlenmesi ve kamuoyu oluşturulması için Proletarya Sosyalistleri ve diğer devrimci-demokrat kuruluşlar (Avrupa DEV-GENÇ, ATİF, KURTULUŞ sempatizanları, Devrimci İşçi,DİDF,...vs.) eylemleri ortak gerçekleştirmekte ve bu eylem birliğinin genişlemesi, Avrupa kamuoyunun daha geniş desteğinin sağlanması amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir.

Hollanda'da çoğunluğunu Hollanda'lıların oluşturduğu birçok kişi turizm kuruluşlarına giderek Türkiye'deki baskı ve işkenceleri protesto eden pankartlar asmışlardır.

★

Bu hücreye cezaevi yöneticileri koğuş diyor.

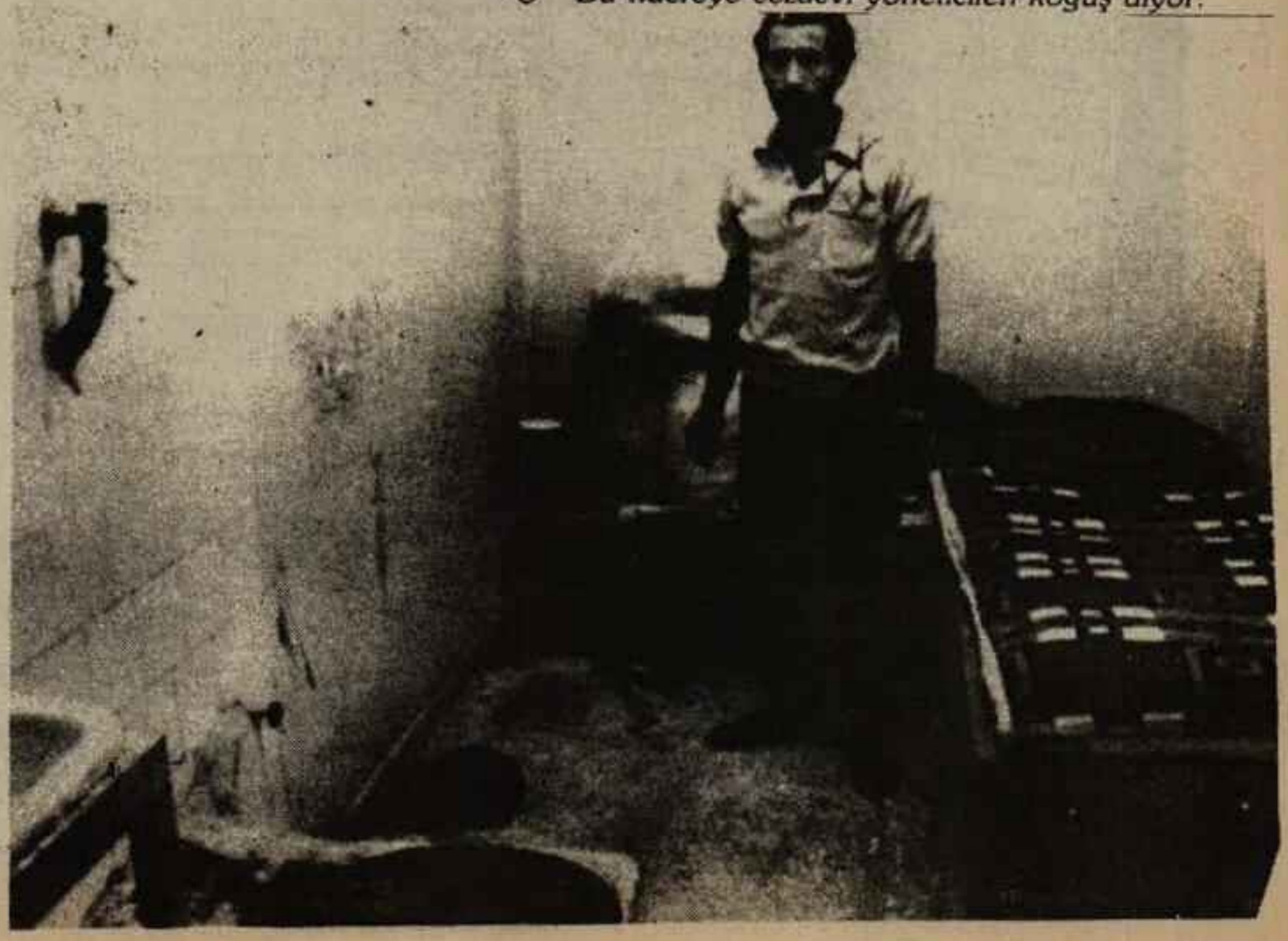

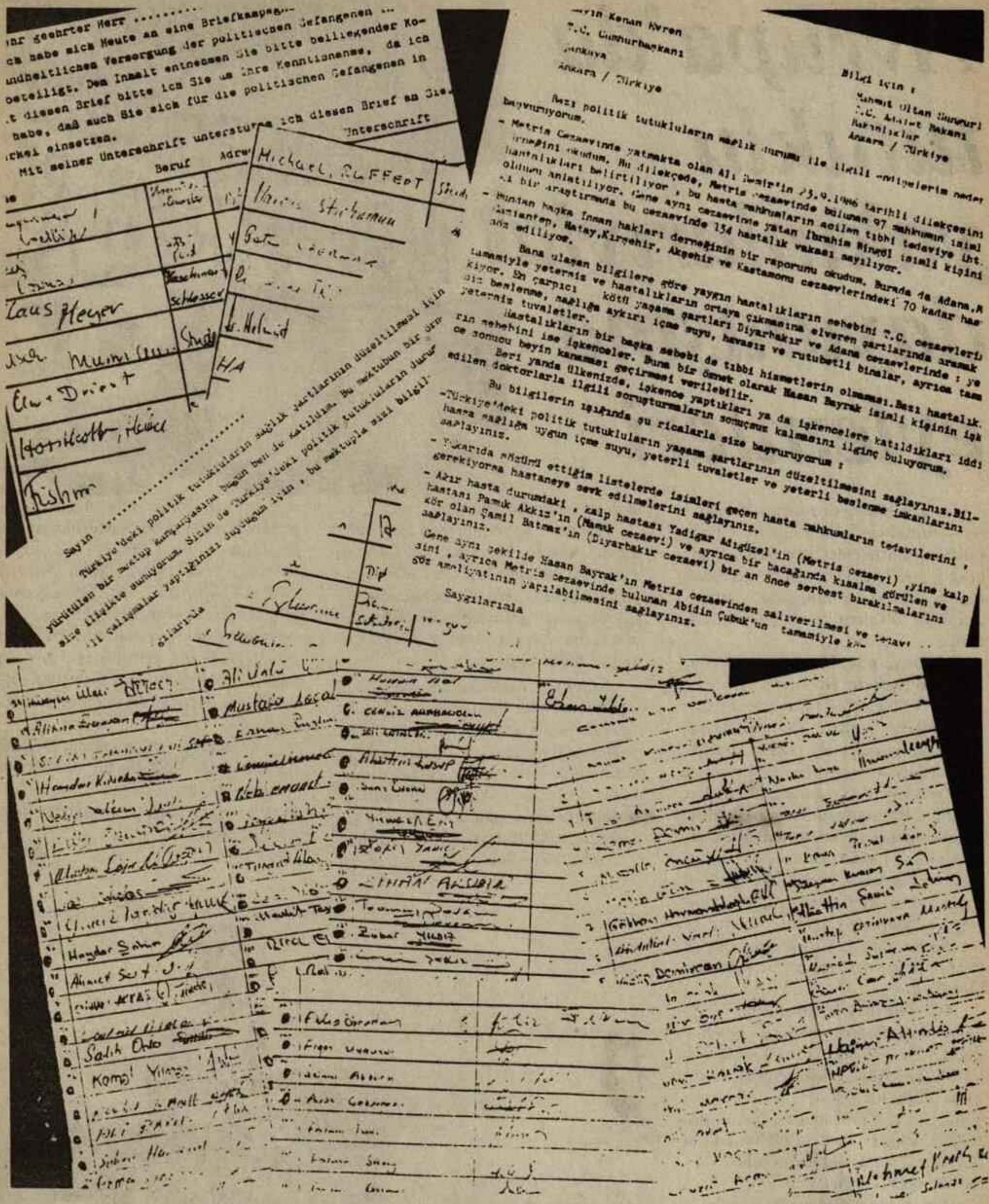

Sayın Kenan Evren
T.C. Cumhurbaşkanı
Türkiye
Ankara / Türkiye

Bilgi için :
Mahmut Oltan Sungurlu
T.C. Adalet Bakanı
Bakanlıklar
Ankara / Türkiye

Türkiye'deki politik tutukluların sağlık şartlarının düzeltilmesi için

Sayın .....

Türkiye'deki politik tutukluların sağlık durumu ile ilgili endişelerim nedeniyle bu mektubu kaleme alıyorum. Bu dilekçede, Metris cezaevinde yatmakta olan Ali İhsan'ın 23.9.1986 tarihli dilekçesinin yürütülen bir soruşturmaya konu teşkil ettiğini öğrendim. Bu dilekçede, Metris cezaevinde bulunan 97 mahkumun isimli listesini okudum. Bu dilekçede, bu hasta mahkumların acilen tıbbi tedaviye ihtiyaçları belirtiliyor ; bu hasta mahkumlardan Metris cezaevinde yatan İbrahim Kınıgil isimli kişinin ölümü aniatiliyor. Sanıma göre aynı cezaevinde 154 hastalık vakası sayılıyor. Bu ciddi bir araştırmada bu cezaevinde 154 hastalık vakası sayılıyor.

- Bundan başka İnsan hakları derneğinin bir raporunu okudum. Burada da Adana,Antalya,Gaziantep, Hatay,Kırşehir, Akşehir ve Kastamonu cezaevlerindeki 70 kadar hasta adı geçiyor.

Bana ulaşan bilgilere göre yaygın hastalıkların nedenini T.C. cezaevlerinin tamamiyle yetersiz ve hastalıkların ortaya çıkmasına elveren şartlarında aramak gerekiyor. En çarpıcı kötü yaşama şartları Diyarbakır ve Adana cezaevlerinde : yetersiz ve sağlığa aykırı içme suyu, havasız ve rutubetli binalar, ayrıca tamamiyle yetersiz tuvaletler.

Hastalıkların bir başka sebebi de tıbbi hizmetlerin olmaması.Bazı hastalık nedenini ise işkenceler. Buna bir örnek olarak Hasan Bayrak isimli kişinin işkence sonucu beyin kanaması geçirmesi verilebilir.

Geri yanda ülkenizde, işkence yaptıkları ya da işkencelere katıldıkları iddia edilen doktorlarla ilgili soruşturmaların sonuçsuz kalmasını ilginç buluyorum.

Bu bilgilerin ışığında şu ricalarla size başvuruyorum :

-Türkiye'deki politik tutukluların yaşama şartlarının düzeltilmesini sağlayınız.Bilhassa sağlığa uygun içme suyu, yeterli tuvaletler ve yeterli beslenme imkanlarını sağlayınız.

- Yukarıda adlarını zikrettiğim listelerde isimleri geçen hasta mahkumların tedavilerini , gerekiyorsa hastaneye sevk edilmelerini sağlayınız.

- Ağır hasta durumdaki , kalp hastası Yadigar Atlığüzel'in (Metris cezaevi) ,yine kalp hastası Pamuk Akkız'ın (Mamak cezaevi) ve ayrıca bir bacağında kısalma görülen ve kör olan Şamil Batmaz'ın (Diyarbakır cezaevi) bir an önce serbest bırakılmalarını sağlayınız.

Gene aynı şekilde Hasan Bayrak'ın Metris cezaevinden salıverilmesi ve tedavi ..sini , ayrıca Metris cezaevinde bulunan Abidin Çubuk'un tamamiyle kö.. göz ameliyatının yapılabilmesini sağlayınız.

Saygılarımla

Geçtiğimiz aylarda yüzlerce F.Alman vatandaşı ve Türkiye'li insan Cumhurbaşkanı K.Evren ve Adalet Bakanı M.Oltan Sungurlu'ya mektupla başvurarak T.C. cezaevlerindeki sağlık şartlarının düzeltilmesini,ağır hastaların serbest bırakılmasını istediler.Mektup örneğini ve imza listelerindenörnekleri ilişikte sunuyoruz.

BASIN BİLDİRİSİ

Bizler, Metris Cezaevi'nde yıllardır her türlü baskı, zulüm, eziyet, işkence ve kısıtlamalara maruz bırakılan siyasi tutuklularız. Bütün bu dönem boyunca bizlere yönelik fizik ve moral baskı ve işkenceyi insan hak ve onuruna yönelik bir saldırı olarak, bu saldırılara karşı direnişi, insanlık onurunun korunması ve savunulması olarak gördük. Dün olduğu gibi bugün de bu baskıları yaşıyoruz. Diyarbakır, Sağmalcılar, Bursa, Gaziantep, Malatya, Eskişehir, Erzincan v.b. cezaevlerindeki siyasi tutuklular da bu baskıları yaşıyor. Ve biz Metris'li tutuklular gibi direniyor mücadele ediyorlar.

Geçmişten bugüne mücadelemizde bizlere omuz veren ailelerimiz üzerinde terör estirildi, işkenceden geçirildi ve tutuklandılar. Bunun en son örneği İstanbul Sağmalcılar'da tutuklu yakınları üzerinde, yerlerde sürükleyip tutuklanmaya kadar vardırılan insanlık dışı saldırılardır. Bu saldırıyı kınıyor ve tutuklanan ailelerin serbest bırakılmalarını istiyoruz.

Son yıllarda ağızlardan düşürülmeyen "demokrasiye geçiş" yutturmacalarına karşın, askeri ve sivil cezaevlerinin koşullarında kayda değer bir iyileştirme olmamıştır. Sorunlar devam etmektedir. Bizler söz konusu uygulamalara karşı ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi ile insani ihtiyaç ve olanakların sağlanması için aşağıdaki taleplerle 13 Ağustos 1987 tarihinden itibaren açlık grevine başlıyoruz.

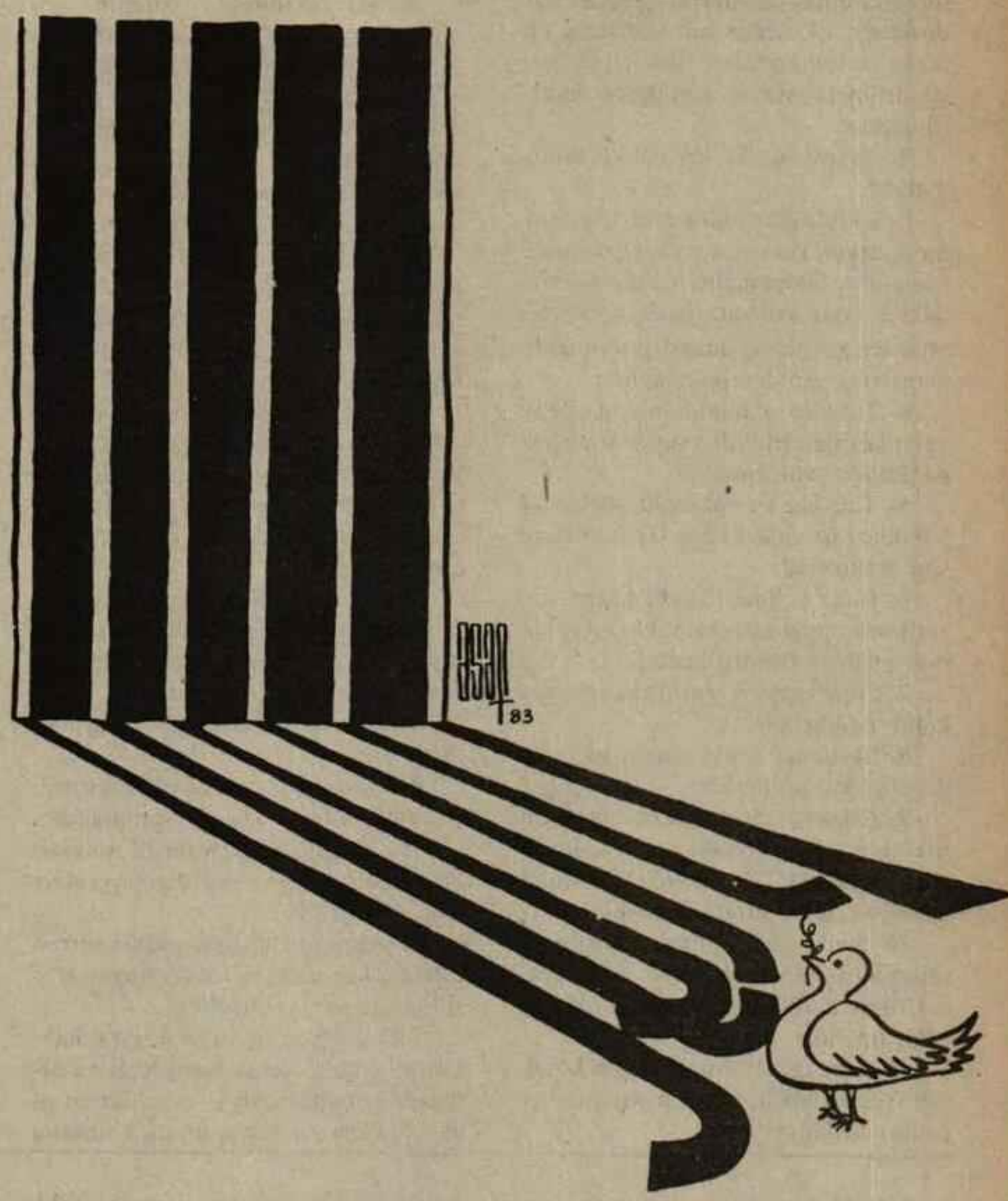

BASIN AÇIKLAMASI

Ülkemizde 80 sonrası yaşanan yoğun ve sistemli depolitizasyon politikası cezaevlerinde insanlık dışı uygulamaları had safhaya ulaştırmıştır. Bu süreç sonucunda insanlarımız pasifize edilmiş, kendi benlikleri dahi silinmeye, en doğal insanca haklardan dahi yoksun bırakılmışlardır. Bu dönemde onbinlerce insanımız gözaltına alınmış işkencelerden geçirilerek cezaevlerine doldurulmuştur. Cezaevleri o günden bugüne insanlık dışı uygulamalara daha yoğun sahne olmuştur. Mahkemelerde, basında, çeşitli uluslararası kuruluşların açıklamalarında çok somut belgeleriyle bunlar yayınlanmıştır. İşkence ve baskının her türü tüm emniyet şubelerinde ve cezaevlerinde ağır bir biçimde yaşanmıştır.

İşte Türkiye cezaevlerinde bugün siyasi tutuklu ve hükümlülerin sürdürdükleri süresiz açlık grevi tüm bu baskı ve işkencelere, insanca bir yaşam doğrultusundaki bir mücadeledir.

Türkiye cezaevlerinde sürdürülen süresiz açlık grevini desteklemek amacıyla, biz tutuklu ve hükümlü aile ve yakınları 17.8.1987 Salı günü saat 11'de Sultanahmet'te oturma eylemine başladık. Eyleme başladığımız andan itibaren polisin gölgesi ensemizdeydi. Buna rağmen eylemimiz geniş bir aydın, işçi, öğrenci ve kitle tarafından destek gö-

A— Kampanya ve Eylem Programının Genel Talepleri:

1- Ceza ve tutukevleriyle toplumun tüm kesimleri üzerindeki baskılar kaldırılmalı, işkenceye son verilmeli, tutuklu ve hükümlülere Tek Tip Elbise giydirilmesi yasa ve uygulaması kaldırılmalıdır.

2- Siyasi tutukluluk hakkı tanınmalıdır.

3- Sıkıyönetim mahkemleri kaldırılmalı, askeri ceza ve tutukevleri boşaltılmalıdır. Sıkıyönetim mahkemelerindeki davalar sivil yargıya devredilmeli, önceden görülmüş davalara sivil mahkemelerce yeniden bakılmalıdır.

4- Tutuklu ve hükümlülerin aile ve yakınları ile kendi dillerinde konuşma özgürlüğü sağlanmalıdır.

5- Tutuklu ve hükümlü aileleri ve yakınları üzerindeki her türlü baskıya son verilmelidir.

6- İnfaz yakma uygulamasına son verilmeli, infaz yasası tutuklu ve hükümüler lehine değiştirilmelidir.

7- Cezaevlerinde temsilcilik kurumu kabul edilmelidir.

8- Savunma hakkı üzerindeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

9- Askeri cezaevlerindeki siyasi tutukluları asker kişi sayan yasa kaldırılmalı, cezaevleri yönetmeliği tutuklular lehine yeniden düzenlenmelidir.

10- Sivil cezaevlerinde normal ziyaretler haftada bir yapılmalı, tüm cezaevlerinde ayda bir açık görüş olanağı sağlanmalıdır.

11- Tüm cezaevlerinde yaşam koşulları iyileştirilmeli, insanca yaşama koşulları sağlanmalıdır.

B- METRİS CEZAEVİNİN ÇÖZÜLMEYEN SORUNLARI

1- Aynı davadan yargılananlar savunma kolaylığı için aynı koğuşlarda bir araya getirilmelidir.

2- Havalandırma, haftanın tüm günleri, gün boyu olmalı, havalandırma süresince koğuş kapıları açık tutulmalıdır.

3- Avukat görüşü açık olmalı ve dinlenmemelidir. Avukat görüş süresi uzatılmalı, savunma ile ilgili her türlü belge alışverişi serbest olmalıdır.

4- Kelepçeler önden vurulmalı, mahkeme sevk arabaları tutukluların sağlığına elverişli hale getirilmelidir.

5- Her türlü yasal yayın serbestçe içeriye verilmelidir.

6- Cezaevindeki kütüphane, tiyatro salonu, müzik odası ve resim atölyesi itirafçıların denetiminden alınarak siyasi tutukluların denetimine verilmeli, radyo ve müzik aletleri serbestçe içeri alınmalıdır.

7- Hasta tutukluların sağlık sorunları ciddiyetle ele alınmalı, revirde tedavi yöntemi geliştirilmeli, hastane sevkleri kolaylaştırılmalıdır.

8- Ziyaret yerindeki telefonlar kaldırılmalıdır.

9- Tutuklular için gereklik kırtasiye malzemeleri serbestçe satılmalıdır.

10- Yemekler düzeltilmeli, miktarı artırılmalı, ailelerin getirdiği yiyecekler içeri alınmalıdır.

11- Cezaevi koridorlarındaki görevli erlere askeri marş ve askeri slogan attırılmasına son verilmelidir.

Birkaç "eski siyasi"nin siyasi haklarının yoğun olarak tartışıldığı bu ortamda onbinlerce siyasi tutuklunun siyasi hakları bir yana, insanca yaşama haklarından yoksun bırakıldıkları gerçeğine hiç bir duyarlı kişi kayıtsız kalamaz, kalmamalıdır. **Cezaevlerinden yükselen SESE KULAK VERİNİZ.** Aynı yönetim tarafından yarı aç yaşamaya mahkum edilen işçileri, köylüleri, memurları, YÖK mengenesinde sıkıştırılan öğrenci ve aydınları, ve tüm duyarlı insanları bu haklı mücadelemize omuz vermeye, destek olmaya çağırıyoruz.

★

Metris Cezaevinde DK, TKP/ML, TDKP, TKKKÖ, DY,DEV SAVAŞ, PCS, Kawa, BP, ÇS, Cephe, Partizan Yolu, TİKB, THKP-C/HDÖ, KÖ, RIZGARİ davalarından yargılanan 256 siyasi tutuklu.

---

rerek birinci gününü tamamladı.

Eylememizin ikinci günü akşamı yüzlerce polis tarafından etrafımız kuşatılarak megafonla "Bu yaptığınız Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasına aykırıdır, beş dakika içinde dağılın, yoksa farklı işlemler yapılacaktır" denilerek, başta ziyaretçilerimiz tartaklanarak uzaklaştırıldı. Yine ziyaretçilerimiz arasında bulunan Alman Parlamentosu Üyesi "Yeşiller Partisi" milletvekilleri ve avukatları gözlerimizin önünde tartaklanarak hakarete uğratıldı.

Eylem yerinden polisin bizleri dağıtmak istemesi üzerine, dağılmadan topluca Las-Petkim-İş Sendika şubesine gelindi.

Evet, ülkemizin Avrupa Topluluğuna üyelik başvurusunu yaptığı bu dönemde eylemimizi ziyaret eden Alman milletvekilleri ve avukatlarının tartaklanarak hakarete uğraması hem ibret verici bir olaydır, hem de ülkemizdeki demokrasinin ne menem bir demokrasi olduğunun göstergesidir.

Başta şuna dikkat çekmek istiyoruz ki, eylemimizin ikinci günü akşamı yüzlerce polis ve panzerlerin hazır bulundurularak eylemimize müdahale edilmesi tamamen keyfi bir uygulamadır. Kaldı ki, "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası"na aykırı eylem yapıyor idiysek, iki gündür eylemimize neden müdahale edilmedi?

Keyfiliğe diğer bir örnek ise, türbanlı öğrencilerin yine aynı Sultanahmet Parkında günlerce sürdürdükleri eyleme neden müdahale edilmemiş idi?

Evet, bizde yasaların çifte standartlı ve keyfiyete göre uygulanışına bunlar birer örnektir.

Biz tutuklu ve hükümlü aileleri polisin bu tavrını protesto ediyor ve cezaevlerinde sürdürülen baskı, işkence ve keyfi uygulamaları protesto eden, insanca bir yaşam için, mücadele veren yakınlarımız siyasi tutuklu ve hükümlülerin sürdürdüğü süresiz açlık grevini desteklemek eylemlerimizi sürdüreceğiz.

★

Oturma Eylemi Yapan Çeşitli Cezaevlerindeki Tutuklu ve Hükümlü Aileleri

tutuklu aileleri mücadeleleri bölünmemelidir

İsmail AĞAN

12 Eylül'ün ilk günlerinden beri cezaevleri kapılarında görülmeye başlayan yığılma gün geçtikçe büyüdü. Çocukları, eşleri, kardeşleri hapse atılan binlerce insan cezaevlerindekilerle birlikte cezaya çarptırılmışcasına bu birikime katılmaya mahkum edildi.İçeridekilere yönelen her baskı ve onların kalkıştığı her eylem kapının dışındakileri de etkiledi.Giderek aralarındaki kalın duvarlara rağmen tutuklular ve tutuklu aileleri bütünleştiler. Aileler tutukluların gözleri, ayakları, elleri, dilleri oldular. Onların mücadelelerine yardımcı olmaya,seslerini duyurmaya çalıştılar. İçeridekilerin örgütlü güçlerinden öykünerek örgütlendiler. Son açlık grevlerinde de destekleri fiili desteğe dönüştü.Açlık grevleri, oturma eylemleri, yürüyüşler, basın toplantıları yaptılar. Dövüldüler, tutuklandılar ama yılmadılar. (İçeridekiler kendi bölünmüşlüklerini, çatışmalarını onlara da yansıtmasalar; yüce duyguların dürtüleriyle politikleşen yakınlarını ilkel, sekter, grupçu, politikalarıyla etkilemeseler; mücadeleleri çok daha yığınsal, çok daha aktif, çok daha güçlü olurdu.) Tek başına "direniş" kararı alıp bu kararı destekleyenleri "demokrat", desteklemeyenleri "eylem kırıcı-hain" olarak niteleyen anlayışın cezaevlerinde gelenek haline getirdiği ayrılıkçı tavrı duvarların ötesine, ailelere de sıçratmayı başarabilmesi cezaevleri içindeki ve dışındaki mücadeleye önemli zararlar vermektedir.

Cezaevleri kapısında biriken insanlar yıllardır şartların sürüklediği bir birliği yaşıyorlar. Birçok şeye birlikte katlandılar, birlikte başkaldırdılar. Ziyaretlerine geldikleri yakınlarının direnişlerine birlikte omuz verdiler. Bu birliktelik sonunda, kazanma ve dernekleşme ihtiyacını doğurdu. Yukarıda sözünü ettiğimiz yanlış mantık burada da etkisini gösterdi, tutuklu aileleri hareketini böldü ve benzer amaçlarla kurulmuş ve neden ayrı oldukları dışarıdan bakanlarca anlaşılamayan iki dernek ortaya çıktı. İnsan Hakları Derneği ve TAYAD. İHD üyelerinin büyük çoğunluğunu siyasi tutukluların yakınlarının oluşturmasına karşın İnsan Haklarına saygı duyan herkese açıkken, TAYAD "en iyi mücadele"yi verdiklerini iddia eden insanlarla sınırlı tuttu örgütlenme çerçevesini.

TAYAD'ın cezaevleri direnişlerinde izlediği aktif politika bu yanıyla hak ettiği bir ilgi, sempati, destek görmesini sağladı. İHD yönetimininse sorunları üst düzeyde ilişkilerle çözmeye çalışması -ki demokratik kitile örgütleri, kitlesinin eylemliliğiyle yaşar- tabanındaki açlık grevlerindeki yakınlarına aktif destek vermek isteyen üyelerini zor durumda bırakmaktadır. Bu sorunlara rağmen -iki dernek ya da iki derneğin tabanı için ayrı olmanın yarattığı olumsuzluğa rağmen- talebin ortaklığı nedeniyle birlikte eylem sürdürme koşulları vardır. Türkiye çapında yaygınlaşan son eylemler bunun koşullarını yaratmıştır. Daha geniş kitle desteği, kitlesel eylemler hayata geçirmenin zemini doğmuştur.

Ancak TAYAD yükselen cezaevleri mücadelelerini destek amacıyla düzenlediği toplantıya, İHD üyelerinin bir temsilcisini almaması (Dernek yönetimi TAYAD'ın çağrısına olumsuz cevap vermiş bunun üzerine İHD'li tutuklu aileleri birlikte eylemler düzenleyebilmek amacıyla seçtikleri bir temsilci ile toplantıya katılmak istemişler, TAYAD ise "kuruluşlara çağrı yaptığı" gerekçesiyle bu temsilcinin katılmasını reddetmişlerdir.) hareketin bölünmesine, birlik sağlandığı koşulda destek vermeye hazır olan birçok demokratik kuruluşun atıl kalmasına, hızla yükselen direniş potansiyelinin daha bir yığınsallaşmasına engel olmuştur.

Demokratik mücadelede "demokratım diyen peşimden gelsin"anlayışıyla birlikler oluşturmak mümkün değildir. TAYAD'ın tavrının bundan başka bir izahı da yoktur. TAYAD gerçekten adına yakışır bir dernek olmak istiyorsa, tutukluların haklarını korumak ve onlara sahip çıkmak istiyorsa Dayanışma bilincini geliştirmeli, birliğin; ilkeler temelinde ve demokratik bir işleyişe bağlı yürüdüğünü unutmamalıdır. İHD yöneticileri de üzerlerine düşenleri yerine getirememişlerdir. Yüzlerce tutuklunun insanca yaşam gerekçesiyle başlattıkları açlık grevlerine desteği, ilişkilerle görüşmekle sınırlı tutmak -ki derneğin kuruluşunda büyük katkıları olan, hatta varlık nedeni olan tutuklu aileleridir.- Onların en duyarlı oldukları bir ortamda tavırsız kalmak puan kaybettirmiştir.Aydın olmak zaman zaman belli rizikoları göze almayı, gerektiğinde sokağa inmeyi gerektirir. Dünya demokrasi mücadelelerine baktığımızda bunun binlerce örneğini görmemiz mümkün.

Tutuklu aileleri ve onların örgütleri İHD (bu derneğin amaçları geniş kapsamlı olmakla birlikte içinde bulunduğumuz koşullarda en önemli amaç maddesi işkence ve cezaevleri olmaktadır) ve TAYAD birlikte ve aktif mücadelelerin kalıcı zeminini oluşturmalıdırlar. Bu birliktelik çok daha geniş desteklerin de çekim merkezini oluşturacaktır. ★

cezaevi mücadelesine genel bir bakış

Selim YAKUP

Son günlerde siyasi tutuklu ve hükümlülerin bulundukları askeri ve özel tip cezaevlerinde açlık grevleri hızla yaygınlaştı. Bu mücadele insanlık onuru ve devrimci kişiliğin korunması, insanca yaşam koşullarının elde edilmesi ve siyasi tutukluluk statüsünün kabul ettirilmesi mücadelesidir.

12 Eylül öncesinin bunalımının bütün sorumluluğu devrimci demokratik örgütlere ve bunların sürdürdükleri mücadelelerine yıkılmıştır. Bütün devrimci demokratik örgütlenmeler kapatılmış, dağıtılmış, onbinlerce insan işkencelerden geçirilerek hapishanelere tıkılmıştır. Böylece cezaevleri sorunu, içerdekiler ve onların yakınlarıyla yüzbinlerce kişiyi etkileyen toplumsal bir yara haline gelmiştir.Bu gerçek orta yerde dururken Özal'ın AET'ye girme çabalarına bağlı olarak şirin görünme ve "demokrasiye geçiş" gösterileri yapması gerekiyordu. Referandum bu iş için güzel bir gösteri olacaktı. "Yasaklar" kalkacaksa da kalkmayacaksa da buna "halk karar verecek"ti. Cezaevlerindeki siyasi tutuklular yükselttikleri son eylemlerle bu oyunu bozmaya çalıştılar. 12 Eylül'ün getirdiği yasakların sadece birkaç burjuva politikacının siyasi geleceği ile sınırlı olmadığını bir kez daha hatırlattılar. Onbinlerce siyasi tutuklu cezaevlerinde çürümekte iken ve onbinlerce gencin ömür boyu kamu hizmetlerinden men cezasıyla tüm seçme seçilme hakları ellerinden alınmışken, tüm demokratik kitle örgütleri kapatılmış ve yeniden örgütlenme haklarının önünde engeller dururken "referandum"'un hiç bir sorunu çözemeyeceği açıktır.Sosyalistler referandumda yasaklara karşı tavır alırken bu gerçekleri açığa çıkartacak kampanyalar yürütebilmeliydiler. Bu dışarıda yapılamazken cezaevlerindekiler "biz de varız" dediler.

Son direnişle, halen içinde taşıdığı birçok eksiğe rağmen iyi bir noktaya gelmiş olan cezaevi mücadeleleri 12 Eylül'den başlayarak önem kazanmış ve ilginç bir grafik çizmiştir.

12 Eylül'de onbinlerce insanın işkencelerden geçirilerek hapishanelere doldurulması, demokratik örgütlerin dağıtılmış olması yeterli bulunmamış, insanlar işledikleri "suçları" bir daha işleyemez duruma getirilmeye çalışılmışlardır. Bu nedenle "ıslah" etme, teslim alma, yok etme politikası sürekli gündemde kalmıştır. Devrimci kişiliği yok etmek anlamına gelen bu uygulamalar çoğunlukla geçici başarılar kazanmıştır. Bu "başarı"da dışarıda yaşanan bozgunun rolü büyüktür. Dışarıda uğranılan yenilgi, işkencede çözülme, cezaevlerinde insanlık onurunun çiğnenmesine boyun eğme şeklinde devam etti yer yer.

Dışarıdan taşınmış zaaflar olarak; cezaevinden cezaevine aynı olaylar karşısında farklı farklı tavırlar ortaya çıkması, örgütsüzlük, demokratik işleyişin hayata geçirilemeyişi, sekterizm, eleştiriye tahammülsüzlük, tartışmalarda zora başvurma grup çıkarlarının cezaevi mücadelesinin üstüne çıkartılması vb. cezaevleri mücadelelerine önemli zararlar vermişlerdir. Cezaevlerinde bu zaafları en fazla barındıran ve anlayışlarında sistemlilik gözlenen tehlikeli iki eğilim saptamak mümkün. Bunlardan **ilki** teslimiyetçi çizgidir. Burjuvazinin icazet sınırları içinde mücadele geleneğini -icazet sınırını aşmamakla birlikte doldurulduğu cezaevi sınırları içinde desürdüren anlayıştır. Her türlü devrimci eylemi macera olarak değerlendiren bu anlayış devrimci onura yönelen saldırılara karşı direnişleri de macera olarak değerlendirmektedir. Bu anlayış 12 Eylül'den başlayarak teslimiyet çizgisini sürdürmüş ve mücadele edenler tarafından tecrit edilmiş durumdadırlar. Bazı "radikal" görünümlü "devrimciler" de dışarıda mücadele bizi bekliyor, bir an önce çıkıp katılmalıyız gibi gerekçeler ileri sürerek teslimiyetçiliğe düşebilmektedirler. Bunların dışarıdaki mücadeleden anladıkları ekonomik yaşam mücadelesi olsa gerek.Çünkü devrimci kişilikten taviz verilerek katılmayı düşledikleri mücadele herhalde devrimci mücadele olmayacaktır. Bu teslimiyetçi anlayışlar cezaevi mücadelesine önemli zararlar vermiş, güç kaybına yol açmışlardır.

İkinci yanlış eğilim ise dışarıdaki mücadelede uğranılan yenilgi ve örgütsel dağınıklığın yarattığı panik içerisinde "siyasi mücadelele"lerini cezaevlerinden sürdürmeye çalışmakta, içeride sürdürülecek mücadelelerle dışarıdaki kitleleri etkileyip harekete geçirmeyi amaçlamaktadırlar. Birlikte karar alıp eyleme birlikte geçmek yerine kendi aldığı eylem kararlarını kendi siyasi programına göre diğer grupların desteklemesini "umarak" hayata geçirmektedir. Bu anlayışta çoğu kez eylemin biçimi, içeriği konusunda yeterince anlaşmaya varılmadan eyleme geçmesiyle eylemlerin bölünmesine yol açmaktadır. Ya birileri eylemi bölmemek için özveride bulunup katılmak zorunda kalmakta, ya sembolik destekler vermekte ya da hiç katılmamaktadır. Her durumda da eylem bölünmekte ya da birliktelikler pamuk ipliğinde yürümektedir. Bu anlayışın ürettiği bir olumsuzluk; en basit talep karşısında da en önemli siyasi talep karşısında da aynı silahı -açlık grevini- öne sürmesi; bu da hem eylemlere katılımın azalmasına, hem de sürekli kullanıldığından silahın etkisizleşmesine yol açmaktadır.

Bu yanlış eğilimlerin etkili olabilmesi ve cezaevleri mücadelelerine zarar verebilmesi, sosyalistlerin bu mücadeleye ilşikin programlara sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır. Doğru anlayışlar mücadele içinde gelişmeye, sağlıklı örgütlenme biçimleri süreç içinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Deneme yanılma yöntemi

hayli zaman kaybedilmesine neden olmuştur.

Cezaevlerinde mücadele üç alanda sürdürülmektedir.

*İnsanlık onuru ve devrimci kişiliğin korunması.

*Baskılara karşı direnme ve insanca yaşama koşullarının elde edilmesi, geliştirilmesi.

*Tutukluluk halinden dolayı siyasi mücadeleden kopma yerine kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi mücadeleleri.

Bunların **birincisi** ilkesel olarak taviz verilmemesi ve her koşulda sürdürülmesi gereken mücadeledir. (Askeri yaptırımlar, insanlık onurunu kırıcı uygulamalar vb.) **İkincisi** cezaevi koşullarının iyileştirilmesi yolunda koşullara göre kitlesellik kazandırmaya çalışılarak sürdürülmesi gereken mücadelelerdir. (Havalandırma saatleri, yemek, banyo,kitap, gazete vb. sorunlar).

Üçüncüsü ise tutukluluktan kaynaklanan olumsuzlukları olumluluğa çevirme mücadelesidir. Dışarıdaki hayattan koparılmış olmak siyasi mücadeleye ara vermek anlamına gelmemelidir. Toplumsal yaşam bilincinin kazanılması, entellektüel düzeyin yükseltilmesi, sağlık vb. kazanımlar cezaevlerini okul haline getirmekle mümkündür. Dışarıda süregelen politik mücadeleye destek olmak da bu madde kapsamında ele alınmalıdır. Politik içeriğiyle cezaevi mücadelesi sınıf mücadelesinin önemli bir parçasıdır. Mücadelenin bir dönem için - sosyalistlerin en yoğun ve ayan beyan olduğu yerler olarak- cezaevlerinde toplumun diğer kesimlerine göre daha sıcak sürmüş olması, bu mücadeleyi sınıf mücadelesinin başına geçirmez.Cezaevi mücadelesi sınıf mücadelesine bağlı ve ona paralel gider. Bu dışarıdaki mücadelenin durgun olduğu koşullarda teslimiyeti savunmak anlamına gelmemelidir. Buradaki tabi oluş, siyasi mücadelede tabi oluştur. İnsanlık onurunun ve siyasi kişiliğin korunması mücadelesi her şart altında vazgeçilmez bir gerekliliktir. Yaşam şartlarının iyileştirilmesi mücadelesi de şartların gerektirdiği koşullarda hayata geçirilmelidir.Ancak kitlelerin ilgi duymadığı siyasi hareketlerin eyleme geçemedikleri konularda uç eylemlere kalkışmak sınıf mücadelesine içeriden yön vermeye çalışmak ne dışarıdaki mücadeleye ne cezaevi mücadelesine yarar getirir.

Cezaevi mücadelesinin daha etkili olması örgütlülüğün gelişkinliğine bağlıdır. Başta söz ettiğimiz eksikler bir yanıyla programsızlıktan bir yanıyla da örgütlenmelere ilişkin sağlam geleneklere sahip olunamayışından kaynaklanıyordu. Mücadele içinde kalmayı amaçlayan hiç kimse örgütsüz kalmamalıdır. Bu, eylem kararlarında ve ortak yaşama ilişkin kararlarda demokrasinin sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesini de sağlayacaktır. Eylem kararlarının alınışında eyleme katılacak kitlenin tümünün doğrudan katılımı sağlanmalıdır. Birlikte yaşama zorunluluğu bunun dışarıdaki örgütlenmelerden daha kolay hayata geçirilebilmesine olanak sağlar. Her örgütlenme birimi kendi içinde demokratik işleyişi egemen kılmak, tek tek kişilerde kararlar-

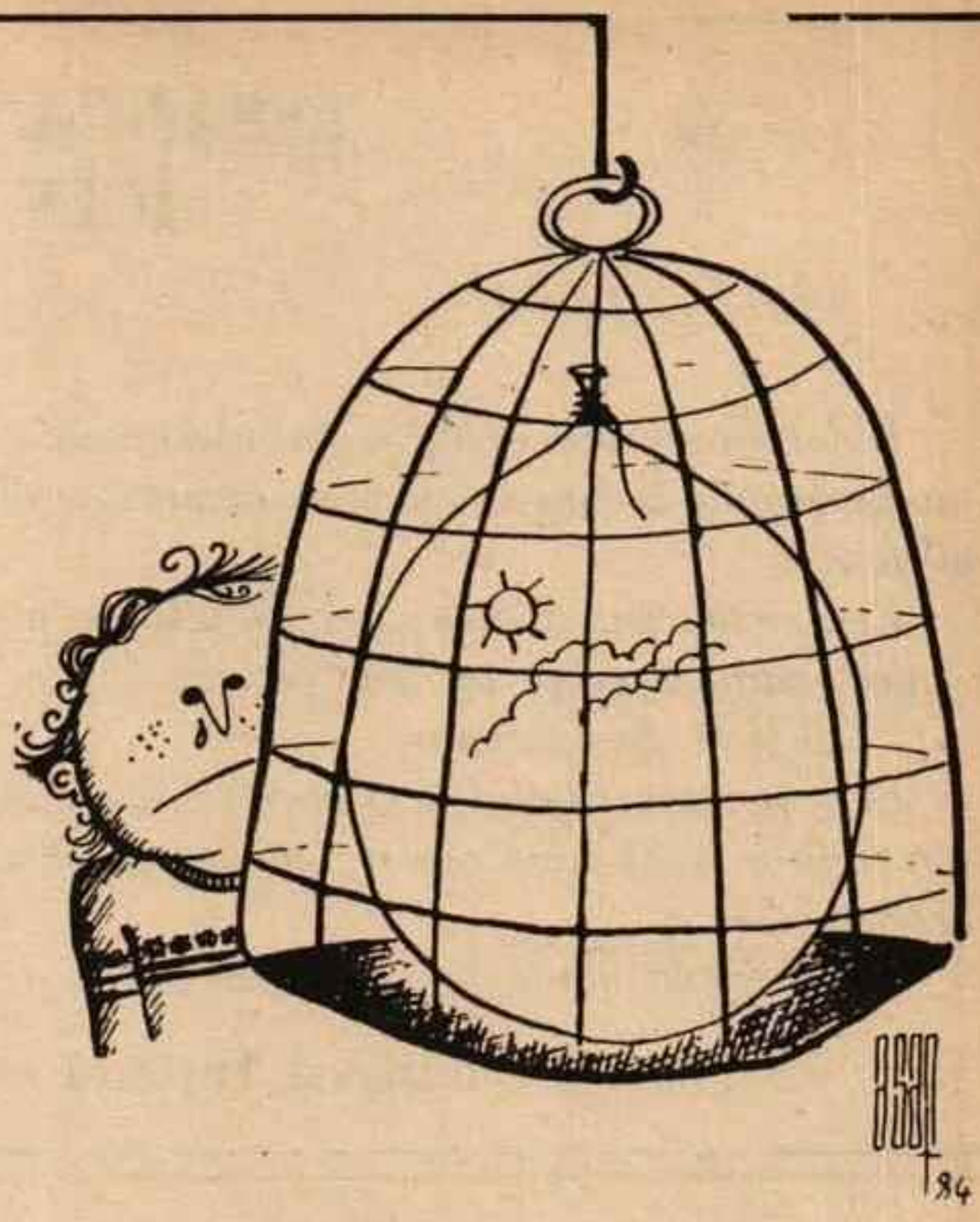

da söz sahibi olabilmek için bu örgütlenmelerden biri içinde yer almalıdırlar.

Son eylem geniş katılım sağlaması, Türkiye çapında cezaevlerinde yaygınlaşması, ailelerce destek kazanması, yurt içi yurt dışı kamuoyunun ilgi ve desteğini toplaması; zamanlama örgütlülük, ortak taleplerde birlik sağlanabilmesi açısından önemli adımlar atıldığını ortaya koymuştur. Yukarıda sözünü ettiğimiz sol anlayışın içeride, TAYAD'ın aileler arasındaki olumsuz tavırları, mücadelenin etkilerini kısmen azalttıysa da başarılı bir eylem olduğu gerçeğini değiştirmedi. Daha örgütlü, daha etkili mücadelelerin başlangıcını müjdeleyen bu eylem ilk defa kamuoyunu ve günlük basının sayfalarını uzun süre meşgul etti. Adalet Bakanı çaresizlik içinde kamuoyunu yumuşatmak yerine daha bir tepki toplamasına neden olan açıklamalar yaptı. Gazetecilerden bir heyetin cezaevlerini gezmesi, incelemelerde bulunması kabul edildi. Yaşam koşullarının iyileşeceğine ilişkin yetkililer ağzından sözler verildi. Referandumun gerçek yüzünün açığa çıkmasına katkıda bulundu. Sosyalist hareketin yetersiz kaldığı bir alanda bir eksiği kısmen de olsa kapatma anlamında başarılı oldu.

Daha örgütlü, daha programatik temellere oturtulmuş cezaevleri arası koordinasyon, dışarıyla ilişkilerin daha pekiştirilmiş oldğu mücadeleler gözleme umuduyla cezaevleri direnişçilerini selamlıyoruz.

Siyasi tutuklu olmadığı iddia edilen ülkemizde, cezaevlerinde yükselen mücadeleler ve bunların desteklenmesi demokrasi mücadelesinin önemli bir parçasıdır. Tüm sosyalistler, yurtseverler, demokratlar bu direnişlere omuz vermelidir.

★

İNSANCA KOŞULLAR İÇİN ÇAĞRI

Bizler Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki ceza ve tutukevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin aileleriyiz.

Ceza ve tutukevlerindeki yaşam koşullarının insanlık onuruna yaraşır bir hale getirilmesi için;

"T.B.M.M. Başkanlığına,

Ceza ve tutukevlerindeki işkence ve baskılara son verilsin. Açlık grevlerine neden olan koşullar kaldırılsın".

Siz de katılır mısınız?

"...

Ölenler döğüşerek öldüler
Güneşe gömüldüler
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya
Akın var
Güneşe akın
Güneşi zaptedeceğiz
Güneşin zaptı yakın..."

Siyasi Tutuklu ve Hükümlü Aileleri

1961-1 Eylül 1979

FAHRİ ŞEN

Sekiz yıl önce bugün susturuldu yüreğim. İnsanlık düşmanı faşist katiller ve gerici güçler acımasızca kurşun sıktılar bana...

Vuruldum sabahın erken saatlerinde.

Şehitlerimizin akıtılan kanlarıyla yeşerip boyveren umut fidanımızı ben de suladım daha da derinden daha bir bilinçlice...

Toprağa düşen canların ne ilki oldum, ne de sonuncusu. Özlemini çektiğimiz dünya kurulana kadar daha nice canlar düşecek toprağa!

Bizler ölmeyen ölüler olacağız doğanın engin sessizliğinde. Bunun sarsılmaz bilincindeyim.

Emekçi bir ailenin çocuğu olarak çok genç yaşta kavradım işçi sınıfının bilimsel dünya görüşünü. Öğrenip savaşmayı, savaşıp öğrenmeyi ilke edindim kendime. Sömürüden ve zulümden kurtulma mücadelesine bütün gücümle katıldım. Kısa sürede aydınlığın ve özgürlüğün düşmanlarının boy hedefi haline geldim. Yılmadım. Kararlılıkla sürdürdüm haklı ve onurlu kavgamı...

Bir sabah vakti kahpe kurşunlar saplandığı yüreğime. Ama ölmedim ben. Yaşıyorum taptaze gençliğimle, umutlarımla, değerlerimle ve geleceğe güvenle bakan yüce inançlarımla.

Yaşıyorum;

İşkencehanelerde ve zindanlarda onurlu kavgamızı sürdüren, ser verip sır vermeyensınıfleventlerin, can yiğitlerin kararlılığında baş eğmeyen direnişlerinde...

Ben ölmedim. Yaşıyorum ve yaşayacağım da düşmana inat...

Ben hasada durmuş ürüne yüklü tarlalardayım.

Ben dişli çarkların döndüğü, fabrikalardayım.

Ben. dünyayı yaratanların kendisi için sınıf olma mücadelesindeyim.

ÖZCESİ BEN PROLETARYA SOSYALİZMİNİN FİLİZLENDİĞİ, GELİŞTİĞİ HER YERDEYİM!

Doğanın sessizliğinden bir kez daha haykırıyorum.

KAHROLSUN FAŞİZM!

D.M.O. GREVİ KİT'LERDEKİ MÜCADELENİN YOLUNU AÇACAK

Kısa adı KİT olan Kamu İktisadi Teşekküllerinde toplusözleşmelerin hemen hemen çoğu imzalanmış durumda. Bu işyerlerinde Türk-İş'e bağlı sendikalar, TİSK'e bağlı ve onun ilkelerini dayatan TÜHİS, Kamu-Sen gibi devletin örgütlediği kamu işveren sendikalarına karşı hiçbir direnç göstermedi.

Bu kesimde çalışan yaklaşık 700 bin işçiyi ilgilendiren sözleşme görüşmelerinde ekonomik kazanımlar yüzde 30 sınırını aşamadı. Türk-İş sessizce Başbakanlığa bağlı Ekonomik İşler Koordinasyon Kurulu'nun TİSK ile birlikte dayattığı tek tip sözleşmeleri kabul ederek işçi sınıfının ekonomik çıkarlarını nasıl savunduğunu bir kez daha gösterdi.

Basın-İş Sendikası'nın yaklaşık 180 işçinin çalıştığı kamu işyerlerinden Devlet Malzeme Ofisi Basım Müessesesindeki grevi dayatılan tek tip sözleşmeye karşı işçilerin haklı tepkisini dile getiriyor.

DMO'nun bağlı bulunduğu TİSK üyesi Kamu İşverenleri Sendikası'na karşı Basın-İş'in grevci işçilerinin tek tip sözleşmeyi delebilmesi gasbedilen taleplerinin yeniden kazanılma mücadelesi bir bütün olarak işçi sınıfının mücadelesi haline dönüştürülmesi demokrasi güçleri açısından büyük bir öneme sahip.

Toplam 180 işçinin çalıştığı işyerinde 1980'den 1985 yılına kadar toplu sözleşme imzalanmamış, şu anda asgari ücretin altında 106 işçinin çalıştırıldığı düşünülürse gaspedilen hakların hangi boyutlara vardığını gösteriyor.

DMO İŞÇİLERİ:

AYDIN ÖZAYDINER:

"DMO Basım Müessesesinde 8 yıldır çalışıyorum. Şu an elime 38 bin lira geçiyor. Evliyim, bir çocuğum var. Sürekli olarak mesai yapmak zorunda kalıyorum. İnanın bazen çocuğumu hiç göremediğim günler oluyor. Bazen de piyasaya çıkıyor, oralarda da çalışıyorum. Hiç 6 saat uyuduğumu hatırlamıyorum. Kendimizi bu kahrolası ekonomiye kaptırdık. Emeğimizin hakkını alabilmek için grevdeyiz. Başarıyla sonuçlanana kadar direneceğiz. Başaracağımıza da inanıyorum".

Kazlıçeşme'nin grevci işçileri: "Yeneceğiz!"

Kazlıçeşme deri işkolunun en yoğun olduğu bölge. Ve burada deri fabrikalarının 124'ünde örgütlü bulunan TÜRK-İŞ'e bağlı Deri-İş Sendikası'nın yürüttüğü grev, 33 işyerini kapsıyorken Türkiye Deri İşverenler Sendikası'nın lokavt kararı ile birlikte grevci işçi sayısı 1500'den 3200'lere çıktı. Deri işçileri haklı talepleri uğruna ilk kez lokavtla karşılaşmıyorlar. Kazlıçeşme'nin işçileri ilk lokavtı 1965 yılında yediler. Gene 12 Mart döneminin hemen peşinden 1972'de bir işyerinde grev çıkması nedeniyle işverenler bölgede 2100 işçiyi kapsayan 74 işyerinde lokavt ilan ettiler. İşçilerin en küçük taleplerine işverenler sürekli olarak lokavtla cevap verdiler.

Kazlıçeşme işçi sirkülasyonunun en yoğun olduğu bölge. Bölgede kıdem tazminatı 5 yılı geçmiyor. Bölgedeki işyerlerinde işçi sayısı oldukça düşük. İşçi sayısı düşük olan işyerlerinin çokluğuna karşılık 100-200 işçi çalıştıran işyerleri oldukça az. Bu durum toplu sözleşme görüşmelerinde belli bir zaafı da içinde barındırıyor.

Her ne kadar sendika yöneticileri grup sözleşmelerine 'ilke' olarak tek tek işyerlerinin özgüllüğünü gözönüne almadığı için karşı çıksalar da, deri işkolunda bütün işyerlerinde işçiler aynı üretimi yaptıkları ve aynı koşulları paylaştıkları gerekçesiyle özgül durumun pek önemli olmadığını belirtiyorlar. Ancak küçük işyerlerinden dolayı 'güzergâh tayini' nedeniyle problemler çıktığı için sendikanın işverenlerden servis talebi yok. Buna karşılık yol parası talebi var. Ne ki, belki 5-6 kişilik işyerleri için servis belki söz konusu edilemez ama 100'ü aşkın işyerleri için aynı şeyi söylemek pek geçerli olmuyor. Duş sorunu da, kreş sorunu da böyle. Zaten bu 'tersliğe' Deri-İş Şube Başkanı Hüseyin Ateş de değiniyor.

Grevci işçilerin taleplerini Hüseyin Ateş şöyle yanıtlıyor: "İsteklerimizi iki ana bölümde ele almak gerekir. Birincisi demokratik hakların kazanılması, ikincisi ekonomik taleplerimizin kazanımı.. Ancak işveren teklifimizin her maddesine karşı bir tepki içinde.

Örneğin Kazlıçeşme'de ücretler haftalık ödenir. Böyle olmasına rağmen sendikalar yasasında 'maaşlar aylık olarak ödenir' şeklinde ifade ediliyor. Biz yeni sözleşmeye bu durumun resmiyet kazanmasını sağlamak için 'haftalık ödeme' ilkesini kabul ettirmek istiyoruz. Bundan öte ücret talebimiz ise birinci yıl 2500 TL. ikinci yıl 3000 TL. idi. Resmi arabulucudaki görüşmemizde birinci yıl 2200, ikinci yıl 2500 TL. teklifi vardı. Bunun yanında 4 ton yakacak, 40 bin liralık da bayram harçlığı istiyoruz. Bu ekonomik taleplerimizin dışında doğum parası, ölüm parası gibi taleplerimiz de var".

Yüzdeli artışa karşı çıktıklarını belirten Hüseyin Ateş, bunun istikrarsız ve dengesiz bir ücret dağılımına neden olduğunu söylüyor. "İşçi arkadaşlar arasındaki ücret dengesizliğini böylece engellemek istiyoruz" diyor. Kazlıçeşme'de 3 bin işçi 2 bin lira brüt alırken, 500 işçi 3 bin 500 lira alıyor. Bu durum-

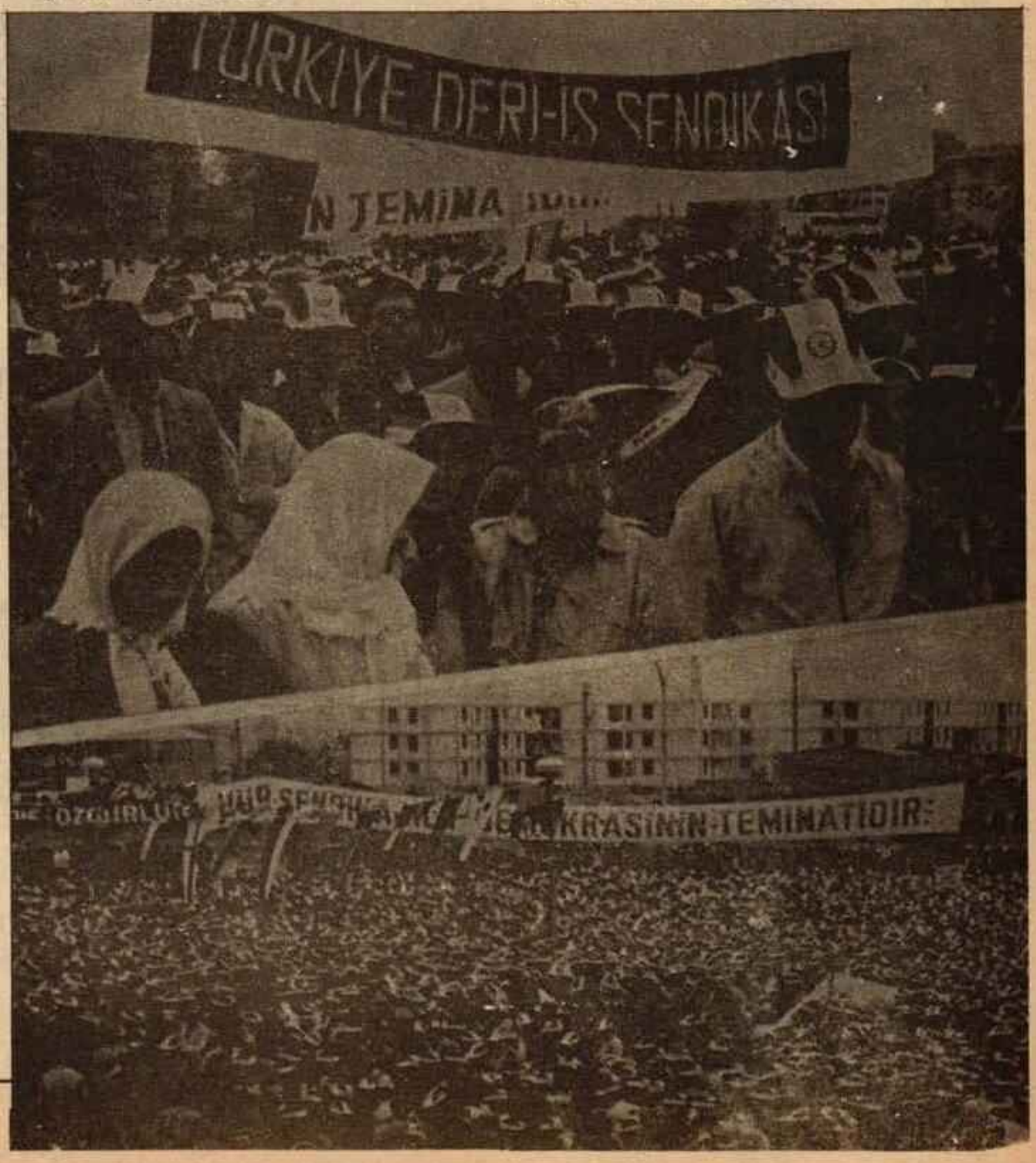

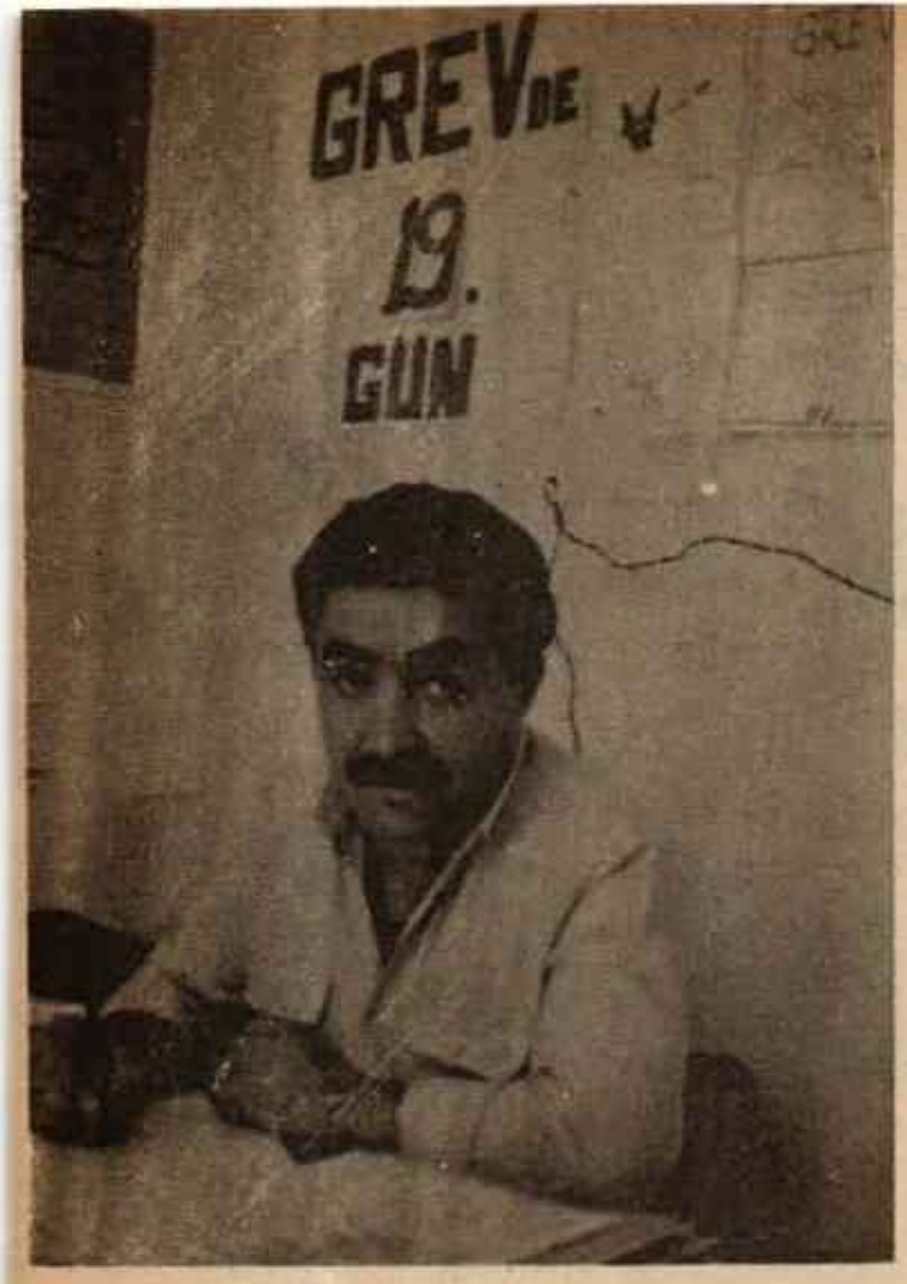

HÜSEYİN HASDEMİR:

"Kamu İşverenleri Sendikası'nın tek tip sözleşme dayatması sonucu greve çıktık. Resmi ağızlardan dünya kamuoyuna duyurulan ucuz işgücü cennetiyiz. Bu anlayışı şiddetle eleştiriyor, grevimizi bu anlayışın karşısında bir ilke olarak kabul ediyorum. Bu işyerinde artı-değer olgusunun tamamen içindeyiz. Bir düşük ücret köleliği var.

1982 Anayasası, çalışma yasasıyla ülkeyi yasaklar cenderesine soktu. Biz işçi sınıfı olarak grevleri bu bütünsellik içinde değerlendiriyoruz. İşçi sınıfının bağımsız ideolojisinin netleşmesi uğruna mücadele ediyoruz. Bu bağlamdan hareketle de 6 Eylül'de 'evet' diyeceğiz. Bunu tüm anti-demokratik uygulamalara karşı işçi sınıfının bir tepkisi olarak kabul ediyoruz.

Sendikalar iyi bir dayanışma içinde olur, iyi hedefler belirleyebilirse bu tarihsel günlerde başarı kazanılabilir".

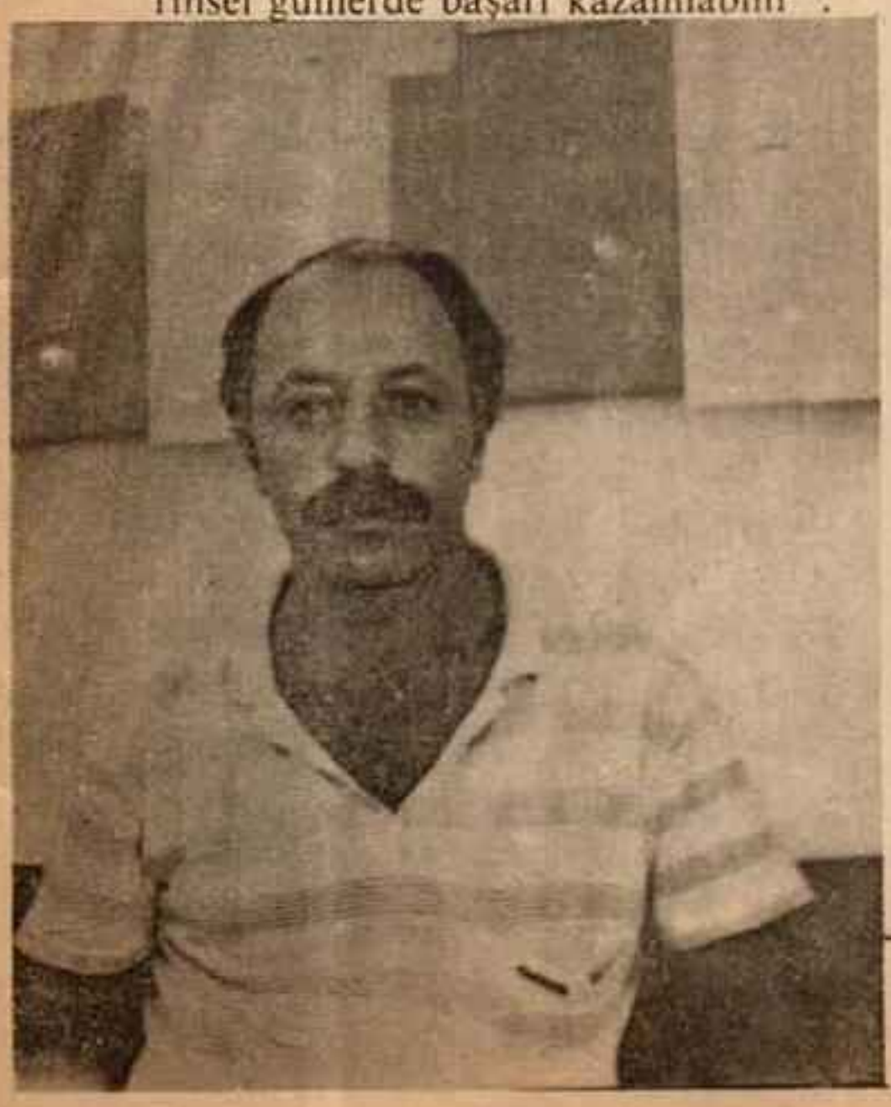

NURETTİN PEKER:

"Hiç kimseye muhtaç olmadan yaşayabilmenin mücadelesini veriyoruz. Toplu iş sözleşmelerinde Türk-İş büyük yanlışlık yaptı. Eğer konfederasyon, "Ben bu Kamu İşverenleri Sendikası'nı tanımıyorum" dese ve tüm sendikalara bir çağrı yapıp, 'görüşmelere oturmayın' deseydi, bugün bu ortam böyle olmazdı. Yani işin en başında yanlış yapıldı.

Evliyim. Bir çocuğum var. 25 yıllık işçiyim. Geçinebilmek kaygısı sosyal yaşantımızı tamamen elimizden aldı. Zaten de siyasal iktidar bunu istiyordu. Grevimiz mutlaka başarıya ulaşacaktır. Bundan hiç kuşkum yok".

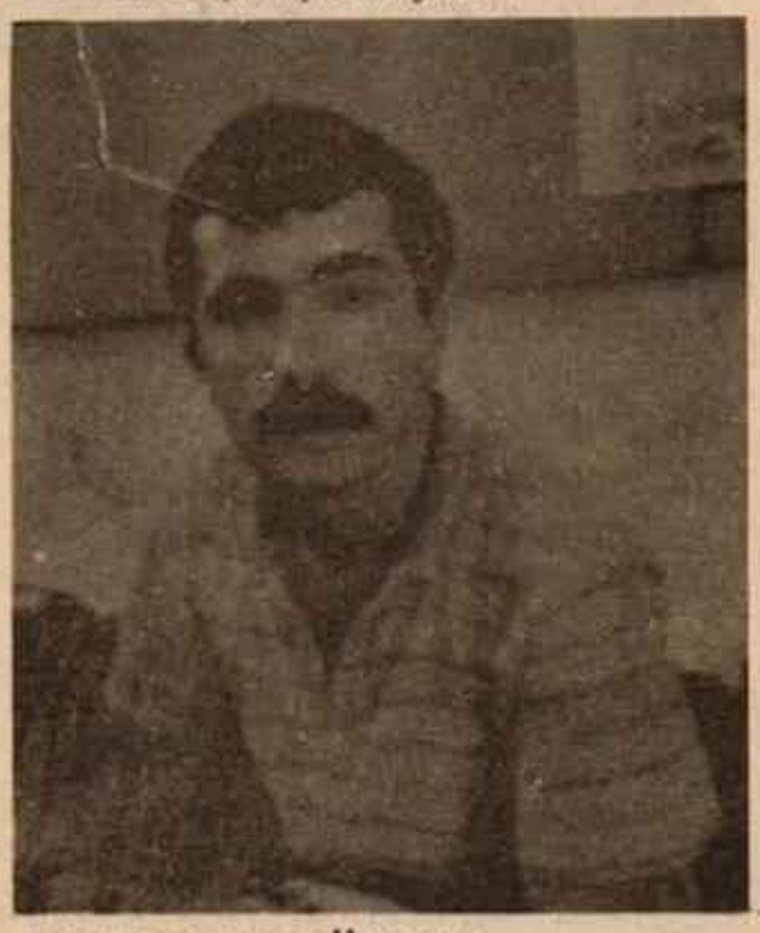

MAZHAR ÖKET:

1981'de DMO'ya girdim. 7 yıllık işçiyim. Elime 33 bin lira geçiyor. Ayda 100 saat mesai yapıyorum. O zaman elime 58 bin lira geçiyor. Bir de buna "sırtını devlete dayadın, kendini kurtardın" diyorlar. Bunun neresi kendini kurtarmak? Bir türlü anlayamıyorum. Müretti olarak çalıştığım için sürekli kurşun zehirlenmesine yakalanıyorum. Birkaç kez meslek hastanesine yatmama rağmen bir türlü kurtulamadım. Grevdeyiz. Başarıya ulaşacağımıza bütün kalbimle inanıyorum".

RECEP ÇELİK:

"Açık bir saldırı ile karşı karşıyayız. Elimizden alınan her türlü demokratik haklarımız yetmiyormuş gibi, siyasal iktidar şimdi de toplu sözleşme hakkımızı kullandırmak istemiyor.

Bundan böyle dayanışmamız, birliğimiz bu haklı grevimiz için başarıya ulaşabilmemiz için bir zorunluluk oluyor. İşveren nasıl kendi çıkarı için birleşip bütünleşebiliyor ise biz de örgütlü ve güçlü olduğumuzu göstermek zorundayız".

ALİŞAN İNAL:

"Kamu işverenlerinin gerici ve dayatmacı ücret politikası yüzünden greve çıktık. Grevin bizim için kaçınılmaz bir unsur olduğunun bilincindeyiz. Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu konumu iyi değerlendirmek gerekiyor. Günümüz toplu sözleşmeleri nasıl gidiyor? Sendikalar ne diyor, ne yapıyor? Biz işçiler ne düşünüyoruz?

Tüm bu soruların geleceğimiz için aydınlatılması gerekiyor.

Ben işçi olarak artı-değer olgusunun içindeyim. İşyerinde çalıştığım makinenin değeri bir milyar liradır. Bilgi işlem formlarının basımını yapıyoruz. Makinenin bir saatlik çalışmasında 75 bin liralık ürün elde ediliyor. Benim aylığım ise 33 bin lira. Yani 225 saat olan aylık çalışma süresinin yarım saatini kendim için diğer 224,5 saat ise işverene gidiyor.

İşçi sınıfı bu mücadele günlerinde örnek dayanışmasını göstermek zorundadır. Grevlerin başarısı ancak bu yoldan geçerek amacına ulaşabilir. Biz DMO'da bu dayanışmayı yaşıyor, geleceğe umutla bakıyoruz.

★

da 3 bin beş yüz lira alan 500 işçi, bin üç yüz lirasından feda etmek zorunda. Ama 3 bin beş yüz lira alan bir işçi bu özverisini şöyle açıklıyor. "Arkadaşlarımla aynı ücreti almak ve ayrımı ortadan kaldırmak için 1300 liramdan seve seve vazgeçiyorum".

Hüseyin Ateş, prensip olarak yüzdeli artışa karşı çıktıklarını belirtirken demokratik taleplerinin başında işçi çıkarmalarla ilgili olanı özellikle vurguluyor. İşten çıkarılmaların yasanın caydırıcılığıyla mümkün olmadığını belirten Ateş, "Yasaya göre 'işten çıkarılan işçinin yerine 6 ay işçi alınamaz', 13. ve 17. maddelere göre ise 'bu koşulu yerine getirmeyen işveren 7500 TL. para cezasına çarptırılır. Biz ise işten çıkarmayı engellemek için öncelikle çıkarılan işçinin yerine alınacak işçi için arkadaşa tekrar bildirim yapılmasını, aksi takdirde üç maaş tutarında tazminat ödenmesini talep ediyoruz. İkiden fazla işçi çıkarılması koşulunda ise, ki bu da ancak üretimin düşürülmesi durumunda olabilir.- Eğer böyle birşey söz konusu ise önce gönüllü ayrılmak isteyenlere, emekliliğe hak kazanmış olanlara öncelik verilmesini ve son giren ilk çıkan prensibini uygulamasını istiyoruz. Bunun dışında bir keyfiyet söz konusu olduğunda çıkartılan her işçiye iki maaş tutarında tazminat ödenmesini istiyoruz. Taleplerimizin arasında öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere ücretli 15'er dakikalık çay molası talebimiz var. Bunun yanı sıra erzak yardımı, yıpranma primi gibi önemli taleplerimiz de söz konusu. Deri işkolunun çalışma şartları çok kötü. 40 yaşında bir işçi arkadaşımız 55-60 yaşlarında görünüyor. Bu anlamda yıpranma primi istiyoruz. Aile yardımı, tahsil yardımı, tabii afet yardımı da isteklerimiz arasında".

Kıdem tazminatının 40 güne çıkartılması önerisini getirdiklerini belirten Ateş, kadın işçilerle ilgili olarak da taleplerinin doğum halinde altı aylık ücretsiz izin, 2 yıllık ve günde iki saat olan emzirme hakkını toplu olarak kullanabilme izni olduğunu belirtiyor. "Bir de 40 saatlik iş haftası önerimiz var" diyen Ateş, bundaki amacın işçileri öneri üzerinde düşünmeye çağırmak olduğunu söyleyerek, "Böylece işçiler kendilerine ve ailelerine ayıracakları zamanın artması ve en önemlisi de sendika ve örgütleriyle daha fazla ilgilenme olanağı bulmalarının yararını anlatmak istediklerini", belirtiyor.

Kazlıçeşme oldukça hareketli günler yaşıyor. İşkolunda en fazla işçiyi barındıran Deri-İş sendika içi demokrasiye yeni açılımlar vermeye çalışıyor. Daha grevden aylar öncesinde işverene verilen sözleşme teklifleri tek tek fabrikalarda tartışılarak hazırlanması, her fabrikada komitelerin kurulması, tüm bu işleyişin göstergeleri. Sendikacılar işverenlerle yapılan görüşmeleri salon toplantılarıyla, işçilere anlatıp, onların görüşlerini ve eğilimlerini alıyorlar. Tüm bu gelişmelerle birlikte işverenin sözleşmeye yanaşmadığını sezen işçiler aylar öncesinden yardımlaşma sandıkları kurarak grev hazırlığına başladılar. Yardım sandıkları vergi iadelerinden, ikramiyelerinden ve haftalıklarından artırdıkları ücretlerle oluşturuldu.

Buna karşılık Türkiye Deri İşverenleri Sendikası üyesi bulunduğu TİSK'in ilke ve kararlarını deri işçilerine dayatmaya çalışıyor. Grup sözleşmesi çerçevesinde beliren bu dayatmaların kırılıp kırılamayacağı önümüzdeki günlerde belli olacak. Genel olarak sendika yöneticileri grup sözleşmelerine karşı çıkıyorlar. "Neden reddetmiyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıt ise, işkolunun diğer işkollarından farklı olduğu oluşturuyor. Çünkü diyor yöneticiler, "bir metal işkolunda işyerlerinin değişik özellikleri vardır. Bu işkolunda grup sözleşmesine karşı çıkmak gerekir. Ama deri işkolunda üretimin teknolojisi ve niteliği hemen hemen bütün işyerleri için aynıdır". Ama gene de küçük işyerleri ile büyük işyerleri arasındaki özgül farklılıkların deri işkolunda da olabileceğini belirtmekten edemiyorlar.

Kazlıçeşme grevlerinde dikkatleri çeken diğer bir nokta da kadın işçilerin kararlılığı. "Kadın işçiler haklı mücadelelerine erkek işçilerden daha fazla sahip çıkıyor" diyor Hüseyin Ateş... Gerçekten de grev süresince işverenlerin yasal olmayan uygulamalarına en büyük tepkiyi kadın işçiler oluşturuyor. İşverenlerin fabrikalardan hammadde kaçırması çabalarına kadın işçiler daha bir uyanık davranıyorlar. Ateş, çok ender olmakla birlikte grev nöbetlerinde erkek işçilerin nöbetlerini aksattıklarını ama kadın işçilerin hiç birinin aksatmaya meydan vermediklerini belirtiyor.

Grevlerin deri işçilerine kazanımı ne olacak? Sözleşme görüşmeleri bitiminde deri işçileri oldukça 'heyecanlı' bir grev süreci yaşadıklarını hiçbir zaman unutmayacaklar. Dayanışma ve birlik ruhunun ne kadar önemli olduğunu gördüler çünkü. İşverenlerin her türlü dayatmacı baskılarının nasıl göğüslenebileceğini de pratik olarak yaşadılar.

Yener KAYA
Genel Başkan

Gereken dersi vereceğiz

-Başkan şu an grev hangi aşamada?

-Grevimiz başladığı gibi sürüyor. Kararlılık ilk günkü gibi. İşverenin her türlü engeline karşı mücadelemiz devam ediyor. Lokavt, düşük ücret ve sosyal yaşam baş sorunlarımızdır. Bu konudaki mücadelemiz ve hak arayışımız 80'den beri başlayan işçi haklarının gerilemesi sonunda bunun giderilmesi için. Mücadeleyi başlattık ve kararlıyız. Toplusözleşmeyi hazırlarken yukarıdaki sorunlardan başka idari sorunlarımızı da ek maddeler olarak sunduk. Bu toplu sözleşme metnini hazırlarken, işyerlerinde çeşitli komiteler kurularak önce sorunların tespiti ve öncelik sırasına göre bir çalışma yapılarak taslak detaylandırıldı. Taleplerimizin hepsi de haklı taleplerdir.

-Sendikal mücadeleye ilişkin, grup sözleşmelerinin mücadelenin perspektiflerini daralttığı söz konusu. Grup sözleşmelerini ilke olarak benimsemek sendikal mücadelenin boyutlarını daraltmıyor mu?

-Ben bu konuyu iki açıdan ele alıyorum. Grup denince, önce grup içinde çok değişik şeyler oluşur. İşyeri özelliklerinden kaynaklanıyor. Ama bizim işkolunda iş şartları hep aynıdır. Bu nedenle de bizim işkolundaki grup sözleşmeleri diğer işyerlerine benzememektedir. İşin ağırlığı ve kötü şartalrı işçileri hep aynı grupta toplamak zorunda bırakmıştır. Buna rağmen işverenler bütün işyerlerini grup sözleşmelerine bağlamışlardır. Gerçi kamuoyunda ve taleplerimizde bu sorunu gündeme getirmedik ama bizim mücadelemiz için çok benzerliğinden dolayı aynı olmaktadır.

-Siz bunun eksikliğini belki işkolunda tek sendika olduğu için pek hissetmiyorsunuz. Ama aynı işkolunda birden fazla sendikanın olması ve bunların grup sözleşmelerini imzalamaları aralarında ekonomik ve sosyal haklar açısından bir fark yaratmıyor. Öte yanıyla da grup sözleşmelerinde işyeri temsilcileri bulunamıyor. Bu nedenle grup sözleşmeleri sendikaların çekim merkezi olmalarını yok ederken öte yanıyla da tabanın katılımını engelliyor. Bir başka konu da, tüm bunlar TİSK'in ilkeleri arasında yer alıyor. KİPLAS'a karşı Petrol-İş Sendikası hariç hiçbir sendika Başbakanlığa Bağlı Ekonomik İşler Koordinasyon Kurulu'nun belirlediği ücret barajını aşamadı. Özellikle KİT'lerde bu çok daha vahim bir şekilde yaşandı. Bunlar sendikal mücadelenin önündeki engelleri oluşturuyor. Bu durum sizce nasıl aşılabilir?

-Grup sözleşmeleri yönünde durumu yukarıda anlattım. Zorluklar sorunu ise baştan beri işçi arkadaşlara anlatıldı. Hatta iki sene önce yaptığımız kısa grevler bize bu konuda yeterince dersler verdi. Tüm bu zorlukları işçi arkadaşlar biliyor ve kararlı bir şekilde mücadeleye devam ediyorlar. Ancak grup sözleşmelerinin benimsenmemesi gerekir. Bizim işkolunun koşullarını izah etmeye çalıştım. Bizde bütün işyerlerinde üretimin niteliği ve şartları aynı. Öte yanıyla da işverenler gruplaşıp güçleniyorlar ve sendikalara karşı ortak bir baskı uyguluyorlar. Özellikle bunu daha sistemli bir şekilde yapıyorlar. Ortak ve saldırgan bir politika izliyorlar.

-Bir de Türk-İş'in ve onu oluşturan sendikaların grup sözleşmelerine karşı bir politikası olmadı. Hatta bu çoğu sendikacıların işine bile geldi. İşyeri temsilcisinin olmaması, kapalı pazarlıklar hep bu süre içinde yaşandı. Ne ki Petrol-İş'in KİPLAS'ın dayatmasına karşı grevleri çok anlamlıydı. Petrol-İş grevcileri doğrudan 'grup sözleşmesine hayır' şiarıyla greve çıkmışlardı. Sonuçlarını tartışmıyorum ama bu talep genel sendikal mücadelenin bir talebine dönüştürülemez miydi?

-Petrol-İş'in bu konudaki mücadelesi önemli bir kazanımdır, ama diğer sendikalarında bu mücadeleyi desteklemeleri gerekirdi. Bunun sonucu olarak da işverenler sendikalarının üzerine topluca gidilebilirdi. Ayrı ayrı işyerlerinde toplu sözleşmeler de böylelikle işyerlerinin özgüllüğünü dikkate alınarak gerçekleştirilirdi.

Bu olumsuzluklara karşı sendikaların tabelasına bakmadan temel konularda anlaşma sağlanıp ortak davranılınabilirdi. Anayasa'nın sendikalar hakkındaki maddelerinin değiştirilmesi olsun, zamlara karşı olsun, işten atılmalara karşı olsun kazanımlar ancak ortak mücadeleyle gerçekleşebilir. Her türlü çözümün yolu örgütlülükten geçiyor.

-Siz zaten bir konfederasyon çatısı altındasınız ve örgütlüsünüz. Bu mücadeleyi konfederasyon yürütemez mi?

-İlke olarak ortak davranılması gerektiğine karar verildi ama bu birliktelik yürümedi. Her sendika sessizce sözleşmelerini imzaladı.

-Ama aynı çatı altındasınız. Bu nasıl birlik?

-Evet bu sorunlar birlikte halledilebilirdi. Biz istiyoruz ki sendikalar birleşsin ve işçi sınıfı adına temel konularda ortak tavır alsın. Ama gene de bunun gerçekleşebilmesini bir süreç olarak görmek gerekiyor.

★

kapitalistlerin 35 saatlik iş haftasına karşı flexible ve dört vardiya taktiği!

Son yıllarda Avusturya'da ÖGB (Avusturya Sendikalar Birliği) ve tek tek sendikacılar tarafından sürdürülen **"aynı ücrete karşın 35 saatlik iş haftası"** kampanyası, kaplumbağa adımlarıyla çok cılız bir şekilde devam ederken, bu istemlerin muhatabı kapitalistlerin sağladıkları başarılardan sendika çevreleri hiç bahsetmek bile istemiyorlar. Bu önemli başarılar:

a-) Flexible Arbeitszeit.

b-) Dört vardiya sisteminin uygulanması.

Flexible Arbeitszeit (esnekleştirilmiş iş zamanı), bazı işkollarının sendikaları tarafından "toplu sözleşme anlaşmaları"yla yürürlüğe girmiş bulunuyor. **Dört vardiya sistemi** de, iş yasasında ve toplusözleşmelerde yer almayan, ama son yıllarda iyice yaygınlaşmaya başlayan ve işçi sınıfının kazanımlarını çok olumsuz bir şekilde etkileyen bir gelişme sayılmaktadır. Bu gelişme, gitgide toplum tarafından kabullenilen bir olay olma tehlikesini de içermektedir. Dört vardiya sistemi, sendikacı ve işçi temsilcilerinin tek tek patronlarla yaptıkları, ilkin gizli, daha sonraları açıktan yaptıkları anlaşmalar yoluyla gerçekleşmektedir. İşçi yığınlarına karşı da bu süreç içinde suskunluk içinde işi geçiştirmek hilekârlığına başvurarak işi idare etmeye çalışıyorlar.

a-) Flexible Arbeitszeit (Esnekleştirilmiş iş zamanı)

Metal-Maden-Enerji Sendikası 1986 yılında yaptığı toplusözleşme anlaşmasında, 38.5 saatlik iş haftasına karşılık **Flexible**'yi de taviz olarak kabul etti. Bu ancak tavuk verilen yerden kaz yerine kuş almak anlamına gelebilir. Bu anlaşmaya dayanarak bundan sonra patron her işçiyi mal siparişinin yoğunluğuna göre 41 ila 35 saatlik iş haftası süresince, isteğine bağlı olarak çalıştırabilecek. Bu durum, işçilerin tamamen işin yoğunluğuna bağımlı kılınması, toplumsal yaşamdan iyice soyutlanması demektir. Flexible çalışma sisteminin ileride daha da yaygınlaştırılması halinde, kapitalistlerin bunu mevcut sessizlik devam ettiği müddetçe daha da zorlamaları aşikardır ki bunun sonuçlarının işçi sınıfı açısından daha da korkunç boyutlara ulaşması çok mümkün. Buna bir örnek verecek olursak, cumartesi pazar günleri de normal işgünü kapsamına alınarak, işçiler tüm hafta süresi içinde "işe hazır olma" şartıyla, mal siparişi yoğunluğuna göre işe çağrılma ve işin bitiminde de hemen eve gönderilmeyle karşı karşıya bırakılacak. Yani önemli olan, bir hafta süresi içinde 41 ila 35 saatin doldurulması, işçiler için tüm zamanın üretim işlevine göre düzenlenmiş olmasıdır.

b-) Dört Vardiya Sistemi

Aristokrat yapılanma içindeki Avrupa'daki sınıf işbirlikçisi sendikaların bürokratikleşmesi, Avusturya'da da hat safhaya çoktan ulaşmış durumdadır. Sendikalar, kapitalistlerin işçi sınıfına kabullendirmek istedikleri çıkarlarını gerçekleştirmede bir instrument (araç) olma konumundadırlar. Bu sendikaların diğer bir özelliği de, hem işçi sınıfı, hem de kapitalistler açısından eski özelliklerini yitirmiş, çürümeye yüz tutmuş, burjuva toplumunun basit sıradan bir kurumu olma konumunda olmalarıdır. Kapitalistlerin dayatmalarını yumuşatarak süreç içinde önce gizli, daha sonra açıktan işçi sınıfına kabullendiren duruma göre işi idare eden, sıradan meslekten bürokratik kurumlar olma durumundadırlar. Buna en güzel örnek, son yıllarda Avusturya'nın Vorarlberg eyaletinde yaygılaşmış duruma gelen dört vardiya sisteminin uygulanmasındaki, ÖGB'deki sosyal demokrat ve muhafazakâr sendikacı ve işçi temsilcilerin tutumlarıdır. Söz konusu dört vardiya biçimi, işçiler açısından kısaca şu anlama gelir: Cumartesi, pazar ve bayramları da içine alan zaman içinde beş günün çalışma günü diğer geri kalan iki günün de hafta sonu tatili sayılması. Bu uygulama a)1 Mayıs, Noel, yılbaşı vs.'nin güme gitmesi, b) 3 vardiya biçiminde çalışılması, c)ancak iki ayda bir normal cumartesi pazarın tatile denk düşmesi gibi birçok olumsuzlukları içinde taşımaktadır.

Bu çalışma biçimi, aslında flexible çalışma biçiminin başka bir biçimde uygulaması sayılır. İkisi de, işçilerin üretimin daha da bağımlı bir parçası haline gelmesine hizmet eder. İkisi de kapitalistlere işletme giderlerinin (enerji ve yıpranma, otomatikleşmiş üretim aletlerinden daha çok yararlanma) azalması ve kısa zaman süresi içinde çok üretim, dolayısıyla da çok kâr sağlamayı getirmektedir. Hatta 19. yüzyıldaki çalışma koşullarının insafsızlığına, işçi sınıfı hareketinin durgunluğundan kurnazca faydalanma mantığıyla geri dönme izlenimini vermektedir.

Çağımızdaki tekniğin ve bilimin gelişim boyutu, insanların ihtiyacına göre üretimi o kadar aşmış durumda olma özelliğini içinde taşımasına rağmen, kapitalizmin kâra dayanan üretim işlevi üretici güçlere tam tersi şekilde, daha da çok yanlı zorluk ve köleleştirmeyi getirmektedir. Bu perspektiften duruma bakıldığında sınıf işbirlikçisi sendikaların ihanetinin ciddiyeti daha da açık olarak ortaya çıkmaktadır. ★

A Luta Continua- Mücadele Devam Edecektir

"Halkın içinde yüzmek gerekir" — *SAMORA MACHEL*

A.KETEN

Son yıllarda Afrika'nın güneyindeki gelişmeler yani Irkçı Güney Afrika Cumhuriyeti'nin (RSA) hem içinde hem de komşu ülkelerinde cereyan eden olaylar sık sık Dünya kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Bu durum Mozambik Devlet Başkanı Samora* Machel'in öldürülmesi ile bir kere daha görülmüştür.

1498 yılında Mozambik'i sömürgeleştiren Portekiz'liler, ülkenin ağırlıklı olarak kıyılarında ticaret merkezleri ve limanları oluşturmuşlar, 18. ve 19. yüzyılda özellikle köle ticaretine büyük bir boyut kazandırmışlardır. Zorla çalıştırma ve yaşam koşullarının sistemli bir şekilde tahrip edilmesi, Portekiz sömürgeciliğini karakterize etmektedir. Monokültürler ve ilerisi için tedbirler almadan azamî istihsalden istifadeler, toprağın bozulmasına ve küçük üretici yapıların gelişememesine sebep olmuştur.Bu yüzyılın başından beri yüzbinlerce insan ülkeden kaçmıştır ve ülkenin en önemli gelir kaynağı gurbette çalışanların getirdiği paralar olarak kalmıştır.

1962 yılında ülkede faaliyet gösteren 3 Ulusal Kurtuluş Hareketi birleşerek Mozambik Kurtuluş Cephesi FRELİMO'yu (Frente de Libertaçao de Moçambique) kurmuşlardır.

Portekiz sömürgecilerine karşı 1974 yılına kadar mücadele eden FRELİMO, sömürgecilerin kendi karargâhlarının dışına çıkamadıkları dolayısıyla sadece havadan saldırı yapabildikleri bölgelerde - genellikle ülkenin kuzeyinde- kur-

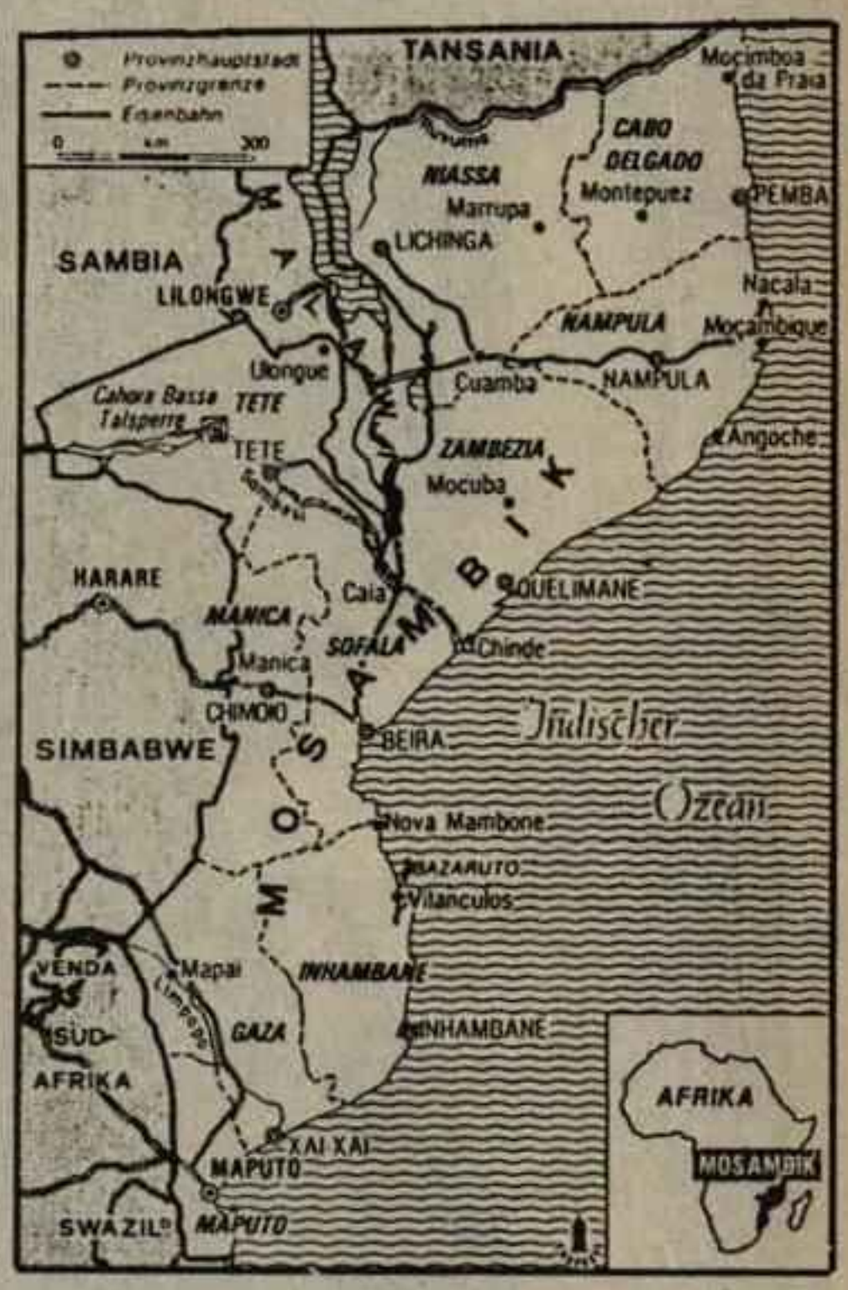

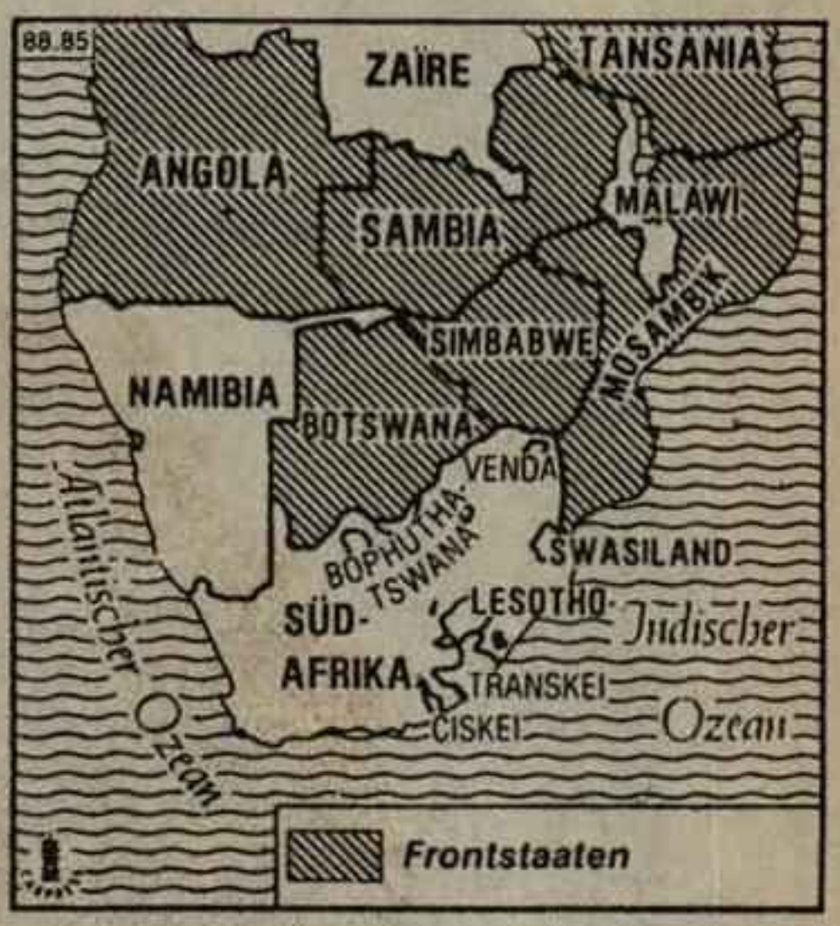

SAMORA MACHEL

Yoksul bir ailenin çocuğu olan Samora Moises Machel, 29.9.33 tarihinde Mozambik'in güneyinde bulunan Chilimbene köyünde dünyaya gelmiştir. Katolik bir misyon okulunu bitirdikten sonra gurbetçi diğer vatandaşları gibi RSA'daki altın madenlerinde çalışmış ve daha sonra hastabakıcılık yapmıştır. 1962'de, yani FRELİMO kurulduktan hemen sonra Tanzanya'dan aktif mücadeleye katılmış ve buradan Cezayir'e askeri eğitim için yollanan ilk grubun içerisinde yer almıştır.

1964'te silahlı mücadeleye başlamış ve 1966'da FRELİMO'nun Savunma Sekreterliği'ne seçilmiştir. FRELİMO'nun kurucusu Eduardo Mondlane'nin 1969'da öldürülmesinden sonra cephenin 3 kişilik yönetim organına seçilmiştir ve 1970'den beri de FRELİMO'nun başkanlığını yürütmeye başlamıştır. Kendisinin Başkanlığa ve yoldaşı Marcelino dos Santos'un Başkan Yardımcılığına seçilmesi; FRELİMO cephesi içinde sömürücü Portekiz'lileri defetmekten başka bir şey istemeyen gerici çevrelere karşı Mozambik'teki toplumu kökünden değiştirmek isteyen devrimci demokratik güçlerin bir zaferi olmuştur.

Bu anlamda devrimden çok önce sosyalist bir toplum için angaje olan Machel, özellikle FRELİMO içinde yer alan ve geleceğin "yeni sömürücüleri" olabilecek güçlere karşı aralıksız mücadele etmiştir. 1975'de bağımsız Mozambik'in ilk devlet başkanı seçilmiştir.

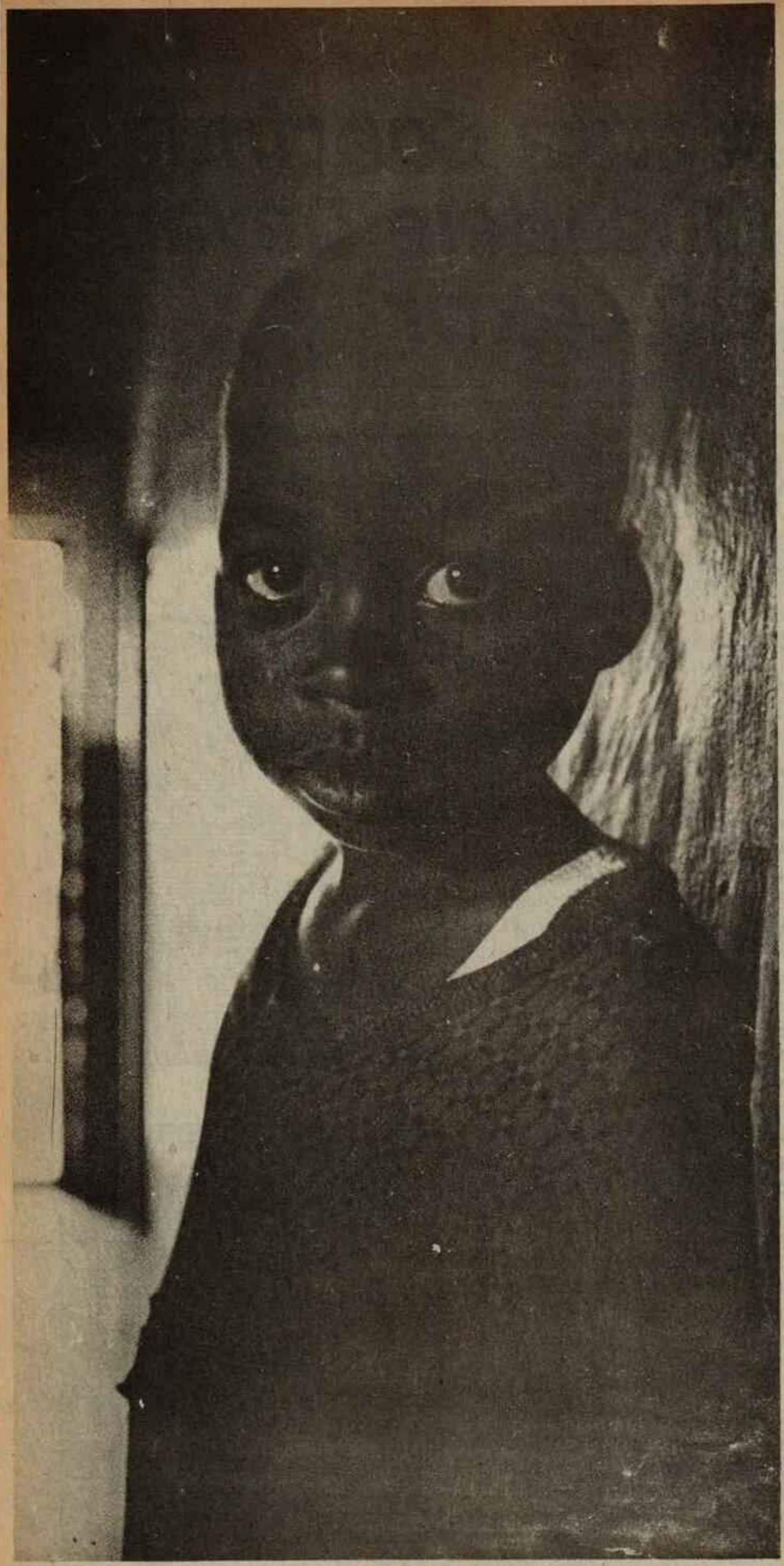

tarılmış bölgeler oluşturmuşlardır. Yoğun bombardımana, Napalm'a. Vietnam'dan kopye edilmiş "Stratejik Savunma Köylerine" ve binlerce sömürgeci askere rağmen FRELİMO başarılı bir silahlı mücadele vermiş, ayrıca birçok okul ve hastaneler kurmuş, tarımda üretimi kooperatifleştirmiş, çeşitli "Halk bakkalları" açarak alışverişte kolaylıklar sağlamış ve milis orduları oluşturmuştur.

Bir yanda savaş sürmekte iken diğer yanda da 1969'dan beri adı ZAMCO olan ve içinde RSA, Batı Alman (Hochtief, Siemens, AEG, BBC, Voith) ve Fransız firmalarının olduğu bir baraj kurma projesi hayata geçirilmeye başlanmıştır. Adı Cabora- Bassa Barajı olan ve birkaç milyar doları bulan bu barajı korumak için 1971 yılında Portekiz sömürgecileri 25.000 asker yollamıştır.

1972 yılında Birleşmiş Milletler'de gözlemci statüsünü elde ederek ilk diplomatik zaferini azanan FRELİMO, 1974 yılının Nisan ayındaki Portekiz Devriminin de etkisi ile 74'ün sonbaharında 3 gün süren anlaşmalar ile sömürgecilere diz çöktürmüş, başını kendisinin çektiği bir geçiş dönemi hükümetinin kurulmasını sağlamıştır. 25.6. 75 tarihinde de dünya basını, Mozambik Halk Cumhuriyeti diye adlandırılan ve Devlet Başkanlığı'nı Samora Machel'in yapacağını ilan eden bir ülkenin bağımsızlığını kayıt etmiştir.

Başkent Maputo'daki iktidar - FRELİMO'nun Tanzanya'dan, Çin'den ve az da olsa Sovyetler'den yardım aldığı bilinmesine rağmen bir süre için Batı dünyasında bir problem ile karşılaşmamıştır. Çünkü bunun için hiç bir gerekçe bulunamamıştır. Portekiz'li göçmenlerin bir ayaklanması FRELİMO ve Portekiz ordusu tarafından ortaklaşa bastırılmış; Cabora- Bassa Barajı devletleştirilmemiş; eski Portekiz sömürgecilerine ait borçlar itirazsız üstlenilmiş; daha önce yapılan anlaşmalarda öngörüldüğü gibi 1977 yılından itibaren RSA'ya

elektrik enerjisi nakledilmeye ve elde edilen gelirlerle borçlar geri ödenmeye başlanmıştır.

1974-76 yılları arasında Portekiz'lilerin %90'ını -yaklaşık 200.000- ülkeyi terketmiş ve beraberlerinde de önemli miktarda kapitali ve üretimde önemli olan bilgileri, tecrübeleri, ülke dışına çıkarmışlardır. Çıkaramadıkları değerleri de tahrip etmeyi unutmamışlardır!

Ülkede hızlı bir şekilde düşen üretimi, artan bir ithalât izlemiştir. Bunlara karşı önlem almaya başlayan hükümet, tarımda devletleştirmelere ve kooperatifleşmelere girişmiş ve Portekiz'lilerin geride bıraktıkları işyerlerini, çiftlikleri, yönetim komisyonlarının emrine vermiştir. Ağır sanayi ve uzman-işçi yetiştirme konusunda planlı çalışmalara başlanılmış, öğretim ve sağlık sektörlerinde yeni kuruluşlar ve gelişmeler sağlanmıştır.

Bu gelişmelere şimdiye kadar sessiz kalan emperyalizme karşı ilk "günahını" Mozambik, komşusu olan Rodezya'ya (bugünkü Zimbabwe) sınırlarını kapatıp, ırkçı Ian Smith hükümetine karşı mücadele veren Ulusal Kurtuluş Hareketi ZANU'yu desteklemesi ile yapmıştır.RSA'dan sonra Mozambik'in en önemli ticari ilişkide bulunduğu 2'nci ülke Rodezya olduğundan, bu tavır ülkeyi ekonomik zorluklara sokmuştur. Ayrıca ırkçı Rodezya ordularının 76-79 yıllarında Mozambik'e ikide bir saldırıp tahribe yol açmaları, bu olumsuz durumun tuzu biberi olmuştur.

Ardından ise başka "günahlar" birbirini izlemeye başlamıştır: Irkçı RSA'da mücadele veren ANC (African National Congress) Mozambik'ten -az da olsa- yardım görmeye başlamış, bu da RSA'nın sık sık Mozambik'e saldırıp ülkenin çeşitli yerlerini bombardıman etmesine sebep olmuştur. Bu arada RSA ve gerici diğer ülke ve çevrelerin desteğini alan, daha doğrusu resmen bu ülkeler tarafından kurulan Mozambik Ulusal Direniş Hareketi RNM- RENAMO (Resistencia Nacional Moçambiquana) Maputo'daki devrimci-iktidara karşı mücadeleyi başlatmıştır.

RNM, 1975'den sonra Rodezya İstihbarat Teşkilâtı tarafından kurulup kontrol edilmeye başlanan bir harekettir.

İçinde Mozambik'i terkeden beyaz Portekiz'li politikacıların, işadamlarının, eski sömürgeci-ordu artıklarının, Frelimo'dan ayrılanların ve Portekiz'deki diktatörlüğün istihbarat teşkilâtı PİDE'nin de bulunduğu RNM, Zimbabwe'nin 1980'de bağımsızlığını kazanmasından sonra, Rodezya'lılardan RSA'nın Askeri İstihbarat Teşkilatı'na devredilmiştir. RSA'nın kontrolü altında, Portekiz'in başkenti Lizbon'da temsilciliğini kuran RNM, 2000 kişilik kıtalarla ve küçük "vur-kaç" timleri ile ülkeyi kana boğmaktadırlar. Şimdiye kadar 100.000'e yakın kişi hayatını kaybetmiş ve RNM teröründen komşu ülkelere kaçan insan sayısı 300.000'i aşmıştır. Bu insanların RNM'nin nasıl cinayetler işlediğini anlatmaları, RNM'nin Mozambik halkından hiç de destek görmediğinin delilidir.

Emperyalizm açısından en önemli günahlardan birisi de Mozambik'in Sovyetler Birliği ile daha sıkı ilişkiler içine girmeye başlamasıdır. 1976 Mart'ında Mozambik'te Sovyet yapısı tankların olduğuna dair haberleri, Mayıs ayında S.Machel ve Savunma Bakanı Tschiponde'nin Sovyetler'i ziyareti ve bu ziyarette Afrika'nın güneyindeki Ulusal Kurtuluş Hareketlerine (ZANU, ANC) gibi Sovyetler'in nasıl yardım edebileceği konusundaki haberler izlemiştir. Bu ziyaretin ardından da Sovyet ve doğu blok yapısı silahların Mozambik'e girmesinde bir artış gözlenmiştir. 1977'nin Şubat'ında FRELİMO'nun Marksist-Leninist öncü İşçi-Köylü partisine çevrildiğini açıklayan Machel, birkaç hafta sonra da Sovyetler ile içeriği askeri alanı da kapsayan bir dostluk ve kooperasyon anlaşması imzalanmıştır.

İç ve dış karşı-devrimci güçlerle savaşım ekonomik çöküntünün hızlanmasını sağlamıştır. İlginç olan, birtakım batılı ülkelerin "gelişme yardımı" adı altında yapmış olduğu yardım doğu blokuna nazaran daha fazla bir miktar taşımış olmasıdır. Gerilla savaşı dönemlerinde ve bağımsızlıktan sonra özellikle İskandinav ülkelerinden önemli yardımlar görülmüştür. Zamanla Machel'in pro-Sovyetik tavrı dolayısıyla yardımlar kesilmeye başlamıştır.

1979 yılında devlet sektöründe görülen ekonomik aksaklıklara karşı bir kampanya başlatan Machel, batılı ülkeler ve özel teşebbüs ile daha sıkı bir ilişkiye girmek istediklerini belirtmiştir.

1981 yılına kadar Maputo'daki önderlik, sık sık ekonomik gelişmeye ilişkin konularda doğu bloku ile beraber çalışma arzusunu dile getirmiş ve bu doğrultuda kendisinin de COMECON içerisine alınması için bir dilekçe vermiştir. Bunun reddedilmesi üzerine Sovyetler ile olan askeri ilişkileri daraltan Mozambik, 1981 sonunda Portekizi ve Tanzanya ile bir askeri anlaşmaya girmiş ve bunu batıya dönük ekonomik ve politik bir açılım izlemiştir.

RSA zamanla kendisine ticari anlamda önemli derecede bağımlı olan Mozambik'te, RNM-Contra'ları aracılığı ile ülkenin büyük bölümünü Maputo'nun kontrolünden çıkarmaya başlamışlardır.

Ülke için önemli sayılan yatırımları ve döviz kaynaklarını RNM aracılığı ile sakat bırakan (Örneğin; Cabora-Bassa barajından elde edilen elektrik enerjisinin ihracatının, elektrik direklerinin havaya uçurulmasıyla sürekli olarak engellenmesi; fabrikalarda sabotaj; karave demiryollarında kurulan pusularla ulaşımın ve ticaretin felce uğratılması vs.vs.) RSA'nın kendisi de gerektiğinde ekonomik hayata olumsuz bir şekilde müdahale etmiştir. RSA'ya çalışmaya giden ve ülkeye önemli derecede döviz getiren işçilerin sayısı 1975 yılında 120.000'den 1982 yılında 45.000'e düşürülmüştür. Maputo'daki limandan

transit geçiş, 6,8 milyon tondan,1,1 milyon tona düşürülmüş ve Mozambik için oldukça avantajlı olan, ödemenin altın veya altın değeriyle yapıldığı mukavelelere 1978'de son verilmiştir.

Bağımsızlıktan önce, yani sömürgecilik döneminde, RSA'ya yarayan bir "Hizmet" ekonomisinden başka sağlam bir iktisadi yapıya sahip olmayan bu ülke için bu gelişmeler çok olumsuz etki yapmıştır.

Ülkenin en önemli ihracat ürünlerinin çıkarılmasında büyük düşüşler kaydedilmiş, dolayısıyla döviz kıtlığı baş göstermiştir: Cashew-fındığının ihracatı 1975'de 21.000 ton iken, 85'de 3.000 tona düşmüştür. Kömür ihracatı 1976'da 236.000 ton iken, 86'da sadece 9.000 tona inmiştir. Yine diğer ihracat ürünleri olan çay, pirinç, su ürünleri, tantalitte de aynı durum gözlenmiştir. Savaşın ve buna bağlı olarak gelişemeyen ekonominin zararı 5 milyar doları bulmaktadır. Son yılda ihracattan elde edilen 82 milyon dolar ile, değil 3 milyar dolara yaklaşan dış borcun bir kısmını ödemek, yılbaşına düşen faizin yarısı bile ödenememektedir.

Yeterli olmayan üretim, ihracatın ithalattan doğan açığı kapatamaması, döviz açığı yüzünden zor koşullara bağlı olan ithalat olanakları (ithalatın değeri 1985'te, '82 yılına nazaran %58 düşmüştür) ve hazır ürünlerin dağıtımında ortaya çıkan problemler, köylülerin gelirleriyle bir şey satın alamamalarını doğurmuş ve dolayısıyla yiyecek maddeleri ve ihracat ürünlerinin satışı pazarlamacı organizasyonlarla sınırlı kalmasına yol açmıştır. Tarımsal alandaki üretim araçlarında yanlış uygulanan bir ithalat politikası ve tarım ürünlerindeki düşük fiyatlar olumsuz etki yapmış ve yeterli olmayan üretime, 1980 yılında ticaretin belli alanlarının yeteneksizce özel-teşebbüse açılması da eklenince "candonya" diye tabir edilen karaborsa belası ortaya çıkmıştır. Meyve, sebze, et ve balığın fiyatları başdöndürücü değerlere ula-

Demokratik Almanya'dan Mozambik'e gelen yardım kolileri

lük bölgelerin tüketim mallarına daha iyi ulaşabilmelerinin sağlanmasına karar verilmiştir. Bunun ertesinde kendilerine topraklar verilen kapitalist büyük işletmeler ve köylüler bazı durumlarda daha kuvvetli bir şekilde desteklenmeye başlanmış, fakat gittikçe şiddetlenen savaş, sürekli tüketim mallarının ülkeye dağıtılmasını ve diğer kararların uygulanmasını engellemiştir.

1983 yılında ülke borçlarının ödenmesinde gecikme görülmeye başlandığında, birçok batılı ülke bunu fırsat bilip, kredi vermeyi durdurmuştur. Aslında batılı ülkelerin koymuş olduğu tavrın ve borç ödemedeki durumun olumlu bir şekilde değişmesinde Mozambik'in RSA ile anlaşmasına da bağlı olduğu bilinmektedir. Buna rağmen 24.9.1984 tarihinde Uluslararası Para Fonu (IMF)'na girmek ile bu durum biraz değişmiş ve Ekim 84'de borç veren batılı ülkeler ile yapılan bir anlaşma ile 200 milyon dolarlık borç tahvil edilmiştir.

Kapitalist dünyaya olan dış borç 1983 yılının sonunda 1,35 milyar doları bulmuştur ve 1984 yılında öngörülen ve ödenmesi gereken borç miktarı ihracattan ve hizmet sektöründen elde edilen gelirlerin %131'ine eşittir. Burada IMF'nin bilinen "tipik" isteklerini, dayatmalarını uzun boylu açıklamaya gerek yoktur. Mesela devlet yatırımlarının (özellikle sağlık, öğretim ve şabılmektedir. Mozambik 2000 km.'lik sahilleri ile dünyanın en zengin su ürünlerine sahiptir ve döviz karşılığında bile olsa yabancı ülkelerin bu su ürünlerini çıkarmalarına -daha doğrusu sömürmelerine- seyirci kalmaktadır.

1 Dolar'ın değeri resmi olarak 40 meticas iken, karaborsada bu değer 1500 Meticas civarındadır. Bu değer yaklaşık olarak serbest piyasadaki 1 kg. balığın fiyatıdır, yani yaklaşık 37 dolar!

1983 yılına kadar tarımsal alanda en büyük devlet yardımını devlet çiftlikleri alırken, diğer yanda kooperatifler (1977-81 yılları arasında tarımsal-devlet yatırımından sadece %2 pay almışlardır), kendi başına çalışan köylüler ve kapitalist özel işletmeler pek destek görmemişlerdir.

Sürekli olarak yüksek oranda döviz harcamaya yatkın olan devlet çiftlikleri, ulaşılması gereken üretimi sağlayamamışlar ve menajerler planlamada başarısızlık gösterdikleri gibi bir de duyarsızca davranıp tarım işçilerinde var olan tecrübeleri kullanma gereğini de görmemişlerdir.

FRELİMO'nun Nisan 83'de yapılan 4. Kongresi'nde, devlet teşebbüsünün dışında çalışan çiftçilerin daha çok teşvik edilmesine ve köy-

buna benzer sosyal yatırımlar) düşürülmesi gibi.

Böyle dayatmalar özellikle devrimin meyvelerini çürütmeye yol açmakta ve halkın yaşam koşullarını kötüleştirmektedir. Bu da zaten emperyalizmin arzularından biridir; yani FRELİMO'nun halkın gözünde düşmesi arzusudur. Batıdan yapılan "yardımların" çoğu da zaten bunu hedeflemektedir. Emperyalist ülkeler 1983'de başlayan ve yaklaşık 100.000 kişinin ölmesine sebep olan kuraklık safhasında (bir de bu eksikti!), yiyecek yardımı yapan uluslararası, gerici, sözde "yardım" organizasyonlarını devreye sokmaya çalışmışlardır. ("World Vision" gibi). Bunlar nedense başlangıçta Mozambik'in yardım çağrılarına aylarca ses çıkarmamışlardır! Savaşın da sürmesinin, yardım olanaklarını zorlaştırdığını ve ölü sayısını yükselttiğini de bilen bu "yardım" organizasyonları, "Ne kadar beklersek ve ne kadar geciktirirsek o kadar iyi olur, belki halkın acısı, çaresizliği ve açlığı insanların kafasında karşıdevrimci düşünceler uyandırır" diye düşünerek insanlık düşmanı "yardımcı" politikalarını sürdürmüşlerdir. Diğer yanda ise bu olumsuz durumu fırsat bilen RSA ve RNM elbette saldırılarını artırmışlardır. Televizyonlarda çoğumuzun gördüğü, içler acısı manzaraları göstererek dünya kamuoyunun duygularını sömürmeye çalışan emperyalizmin borazanı batı basını ve yayını ise "Machel halkını doyuracağına silah satın alıp savaşıyor" diye propaganda yapmıştır.

Reagan yönetimi, 1984 yılına kadar uygulanmış olan ekonomik gelişme yardımındaki yasağı kaldırmış ve tarım sektöründe büyük özel çiftlik sahiplerini desteklemeye başlamıştır. Emperyalizmin bu akıllıca taktiği FRELİMO'nun batıya açılma tutumu ile zıt düşmemektedir ve bulduğu bu açıktan dalmaya başlayan emperyalizmin buradaki amacı, ilerici bir politika uygulayan iktidara karşı dışarıdan para ile pompalanmış sınıfsal bir muhalefetin istikrarlılığını sağlamaktır.

Son 2 yıldır tarım sektöründeki problemlerin kapitalist büyük işletmeler aracılığı ile çözülebilmesi tartışmaları yoğunluk kazanmıştır. Eylül 84'den beri ise oldukça liberal olan, yabancı yatırımı kolaylaştıran ve hatta serbest üretim alanlarının oluşmasını sağlayan bir kanun yürürlüğe girmiştir. Gerçi Mozambik geçmişte de yabancı yatırıma izin vermiştir. Fakat o zamanlar devletin kontrolü ve katılımı dıştalanmamıştır. Zaman ilerledikçe başka gelişmelere de yol açılmıştır: Özel ve devlet sektöründe çalışan işçilere dövizli-primler verilmeye başlanmış; Devlet işletmeleri devlet kontrolünden çıkmış ve burada çalışan memurlar iş adamı oluvermişler; ülkenin en verimli ve güzel toprakları uluslararası tekellere devredilmiştir. vs.vs....

Bütün bu gelişmelere rağmen yabancı sermaye, istikrarsızlık varolduğundan, fazla yatırım yapmamaktadır. İstikrarlılığın sağlanmasının koşullarının, Maputo'daki iktidarın ancak RNM ile bir masaya oturup anlaşması ile mümkün olacağı hep bir ağızdan söylenmektedir.

Bu ilişkilerde elbette ki Mozambik de kendine de yarayan paylar koparabilmektedir, fakat dikkat edilmesi gereken nokta şimdi gidilen yolun 25.6.75 tarihinden hemen sonra gidilmesine karar verilen yoldan biraz değişik olduğudur! Emperyalizm, benzetme yerinde ise FRELİMO'nun midesine vurduğu her sancılı yumrukta, ufak tefek tavizler koparabilmiştir. Devamlı olarak çoğalan, isteyerek veya istemeyerek verilmek zorunda kalınan bu tavizlerin büyüyüp devrim için bir tehlike haline gelmesinin kontrol altında tutulması zorlaşmaktadır. Dolayısıyla FRELİMO çok uyanık davranmak zorundadır. RSA'nın ve diğer emperyalist ülkelerin Mozambik'ten daha ne kadar taviz koparacağı ve ülkeyi nasıl ve ne kadar kontrol altına alacakları Mozambik halkından devlet mekanizmasından ve özel sektörden gelen tavra ve isteğe bağlıdır. Elbette ki kendisine sosyalist diyenlerin enternasyonalist dayanışmayı ne derecede başarabi-

lecekleri de karşıt anlamda bir rol oynayacaktır.

Bütün bu gelişmelere paralel gitmekte olan ilginç bir durum tekrar dikkatleri bu bölgeye çekmiştir. 16.Mart.84 tarihinde Maputo iktidarı RSA ile "Nkomati-Sözleşmesi" diye adlandırılan, iyi komşuluk ilişkilerini ve saldırmazlığı içeren bir anlaşmaya girmiştir. Bu anlaşma kısaca her iki ülkenin topraklarından hareket ederek faaliyet gösteren gerillaların desteklenmesini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu anlaşma Mozambik için bir başarı olarak görülebilir, ne de olsa Mozambik'in Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki muhalefete ve ANC'ye yaptığı yardım, RSA'nın RNM'ye yaptığı yardımdan kat kat daha düşüktür. Fakat diğer yanda bu, Siyah Afrika'nın ırkçılığa karşı vermiş olduğu mücadelede bir yenilgidir, çünkü bu anlaşmada ilk defa olarak kıtanın güneyinde bulunan bir cephe-devleti (yani Mozambik), Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki ırkçılığa karşı verilen savaşın, bu ülkenin bir iç meselesi olduğunu vurgulamaktadır. Maputo'daki yoldaşlarını anlamaya çalışan fakat haklı olarak kızgınlığını belirten ANC Başkanı Oliver Tambo, bu anlaşmanın kendilerini RNM'ye ait haydut ve katil sürüsü ile aynı kefeye koyduğunu ve ANC'nin Mozambik'ten aldığı yardımın RNM'nin RSA'dan aldığı yardım ile hiç bir benzer yanı olmadığını, yani RNM'nin RSA olmadığı takdirde yok olacağını, ANC'nin ise haklı bir dava uğruna çarpıştığı ve halktan destek aldığı için (RNM'nin aksine) Mozambik olmaksızın da ayakta kalacağını vurgulamaktadır.

Bu tarihi izleyen zaman zarfı içinde Mozambik anlaşmaya uygun olarak davranırken, RSA anlaşmaya uymayarak RNM'yi gizlice desteklemeye devam etmiştir.

Bu anlaşmanın hemen ardından ülke çapında catışmalar nedense (!)

yoğunlaşmaya başlamış ve RSA, RNM'nin aslında kendisinin desteği olmadan da pekâlâ mücadeleyi yürütebilecek bir güç olduğu kanısını uyandırmak istemiştir. Bu sahtekârlıklar Ağustos 85 tarihinde, Zimbabwe ve Mozambik ordularının Gorongoza yöresindeki RNM-merkez karargâhın ele geçirip, buradaki dökümanları değerlendirdiklerinde ispatlanmıştır.

"Ayıp"ın ortaya çıkmasından fazla rahatsız olmayan RSA, imzaladığı Nkomati Anlaşması'nı gerçekten hayata geçirmesini talep edenlere karşı bölgede barışa giden tek çözümün Mozambik'in RNM ile bir masaya oturması gerektiği yolunda açıklamalarla yetinmiştir. Bu her zaman, yani Emperyalizmin arzuları boşa çıktığında kırık plak gibi diğer batılı emperyalist ülkeler tarafından da koro halinde tekrarlanmaktadır.

Gözlenen diğer bir yan ise RSA'nınrolünü zaman zaman gerici devletlerle paylaşarak enternasyonalleştirmesidir. Suudi Arabistan ve Umman, yıllardır Mozambik'in doğusunda bulunan Komor Adaları üzerinden RNM'ye silah aktarmaktadırlar. RNM, özellikle Portekiz'de sermaye çevrelerinden ve sosyal demokratlardan (!) politik destek görmektedir. Bunun nedenlerinden biri de devrimden sonra kaçan Portekiz'li sömürgecilere RNM'nin bıraktıkları mülkiyete tekrar sahip olabilecekleri doğrultusunda verdikleri teminatlardır.

RSA, RNM'yi aynı zamanda Mozambik'in kuzeyinde bulunan Malawi* devleti üzerinden de desteklenmektedir. Malawi, 1964'de bağımsızlığını elde eden ve tüm protestolara rağmen Siyah Afrika'da RSA ile diplomatik ilişkiyi sürdüren tek ülkedir. Ölene kadar devlet başkanı olan ve RSA'ya ülkenin başkenti Lilongwe'yi kurduran Hastings Kumuza Banda, RSA ile çok sıkı iktisadi ilişkilere girmiştir.

Güney Afrika Cumhuriyeti, RNM aracılığı ile Mozambik'in limanı Beira'dan başlayan ve Zimbabwe sınırında bulunan Mutare şehrine kadar uzanan 250 km.'lik en önemli transit yolunu kesmeyi ve bu hat üzerinde bulunan petrol borularını havaya uçurmayı amaçlamaktadır.

Buna karşılık Zimbabwe, Mozambik ordusu FPLM'yi desteklemek için 12.000 asker yollamış ve daha önce de belirtildiği gibi RNM'nin Beria-hattına çok yakından Gorongosa'daki merkez karargâhı "Casa Banana"yı ele geçirmiştir. Bu başarıyı Manica, Zofala, Zambezi ve Tete bölgelerine de taşımak isteyen devrimci ordular ne yazık ki başarısız kalmış ve 10. Şubat. 86'da RNM, Casa Banana'yı tekrar ele geçirerek önemli bir zafer kazanmıştır. İşte Mozambik'in Zimbabwe ile birlikte RNM'nin belini uzun bir süre doğrultamayacak duruma sokamamasının en önemli nedenlerinden biri Malawi Devleti'dir. Topraklarında birçok RNM karargâhı bulunduran ve güvenlik kuvvetleri RSA ve İsrail tarafından eğitilen Malawi, RNM'nin stratejisinde çok önemli yer tutmaktadır. Şubat 86'daki başarısızlıktan sonra Zimbabwe, asker sayısını 5000'e indirmiş ve yalnızca Mutare-Beria koridorunu korumaya çalışmıştır. Burada amaç aynı zamanda Zimbabwe'nin ekonomik yapısını zor duruma sokmak ve dolayısıyla ülkedeki politik durumu istikrarsızlaştırmaktır. İşte bu doğrultuda RNM başarılı faaliyet göstermiştir: 1984'den beri Maputo-Zimbabwe arasındaki Limpopo hattı, 83'den beri Beira'dan Malawi'ye giden ve kömür çıkartılan Moatize bölgelerine de uğrayan hatlar iptal edilmiş, Nacala'dan, Malawi'ye ve Zambiya'ya giden yollar da çok ender kullanılabilmektedir. Halihazırda işleyen tek yol Beria-Mutare hattıdır.

Bu duruma müdahale etmek amacıyla 9 devletten oluşan ve ismi SADCC (Southern African Development Coordination) olan bir birlik oluşturulmuştur. Bu birliğin en önemli amacı, dış ticarette RSA'ya ve onun limanı Durban'a olan bağımlılığın hafifletilmesidir. Burada Mozambik en önemli rolü

oynamaktadır ve Maputo, Beira, Nacala limanları ile Zimbabwe'ye, Zambiya'ya, Malawi'ye düzenli bağlantı sağlandığı takdirde, RSA komşularını istediği gibi baskı altında tutamayacaktır.

Bu anlamda Zimbabwe Başbakanı ve ZANU Başkanı Robert Mugabe demektedir ki: "Unutulmaması gereken, bizim bağımsızlığımız Mozambik'in bağımsızlığından doğmuştur ve her iki ülkenin bağımsızlığı birbirine geçmiştir. Bu bizim için bir süreçtir, biri diğerine yol açmıştır.. Mozambik'in yaşayabilmesi, bizim de yaşayabilmemiz demektir". Bu gelişmelerin yanında 29 Mart ve 1 Nisan 86 tarihleri arasında Moskova'yı ziyaret eden Machel, Sovyetler'den tekrar askeri destek alma teminatını elde etmiştir.

Mozambik üstüne uygulanan bu askeri baskı Mozambik'te hayata geçirilmek istenen kapitalizme karşı alternatif olan bir toplumun kurulmasını ve gelişmesini engellemeye çalışan stratejinin sadece bir etkenidir. Reagan idaresi tarafından izlenen strateji içeriği itibarıyle diplomatik zorlamacılığa ait askeri doktrinin genişletilmesi, yani karşısındakine askeri baskı uygulamak ve aynı zamanda onunla görüşmede bulunmak ve ona muhtemel bir yardım veya başka çıkarlar sunmaktır. Örneğin; ABD'nin Mozambik'e, 1 milyon dolarlık askeri ve 40 milyon dolarlık ekonomik yardımı ilginç bir gerçeklik.

Bu strateji, RSA'nın sıkı bir işbirliği ile uygulanmıştır, bu arada bu ortaklaşa girişimin açıklığa çıkmamasına da dikkat edilmiştir. Bu iki hükümet bir iş bölümüne girmiştir: RSA için; kendisine ait askeri potansiyelin ve cephe devletlerine karşı olan büyük iktisadi gücünün, gizli savaşın diğer araçları olan sabotajın ve yıkıcılığın da unutulmadan kullanılması; ABD için, bütün dikkatlerin diplomasiye toplanması ve "Arabulucu" rolü!

14 Ekim 86 tarihinden beri gelişen durum ise gittikçe ilginç bir şekil almaya başlamıştır. Şimdiye kadar örneği görülmemiş bir propaganda kampanyası ile Mozambik'teki hükümetin sonunun geldiğini, S.Machel'in terör yolunu seçtiğini, barışa giden yolda Machel'in bir engel olduğunu, Mozambik üzerinden ANC'nin desteklendiğini belirten RSA yöneticileri, Mozambik sınırına askeri güç yığmaya başlayarak, Mozambik ile doğrudan bir sıcak savaşı kışkırtmaya başlamışlardır. Tesadüf eseri (!) aynı tarihlerde Pretoria, RSA'da çalışan ve Mozambik'e önemli döviz getiren 70.000 Mozambik'li işçinin işine son vermiştir. Bu durum, yaklaşık olarak 300.000 insanın hayatını olumsuz şekilde etkileyecektir.

Yine aynı tarihlerde ülkenin kuzeyindeki Zambezia bölgesinde şiddetli çatışmalar başlamış ve geçici de olsa RNM'nin eline 5 şehir geçmiştir. Neden ülkenin kuzeyi ve bu vakit sorusunu cevaplandırmaya kalkarsak şu ihtimaller ve gerçekler gözönüne gelmektedir: Mozambik'te en verimli topraklar ve ülkeye en çok döviz getiren gelirler bu yöreded ir. Bu yüzden kilometrelerce çay ve şeker kamışı tarlaları RNM tarafından yakılmıştır. RNM, uzun zamandan beri Malawi devleti ve deniz arasında bir koridor oluşturup, böylece denizden de RSA'nın yolladığı silah yardımına ulaşabileceğini düşünmektedir. RSA, kendi içinde de uygulamış olduğu ırkçı politika yüzünden çeşitli ülkeler tarafından baskı altına alınmaya başlanmıştır. Kendisine baskı yapıldıkça tepki olarak komşu devletleri baskı altına alacağını belirten RSA, kısacası bu ülkelere "Beni rahat bırakmazsanız, komşularıma yumrukla vurmayı bırakıp, odunla vurmaya başlarım" demektedir. Bu mantıkla son aylarda kendisine uygulanan baskıyı özellikle Mozambik'e transfer etmektedir.

S.Machel, 11.9.86 tarihinde Zambiya Devlet Başkanı Kenneth Kuanda'dan ve Zimbabwe'den aldığı destek ile Malawi hükümetine RNM'yi desteklediğine dair ispat ve dökümanlar göstererek bu ülkeyi uyarmış ve bu desteği durdurmasını talep etmiştir. Aksi takdirde Malawi'ye komşu olan bu ülkeler (Mozambik - Zimbabwe - Zambiya) sınırlarını bu ülkeye kapatacaklarını ilan etmişlerdir. Ekim ayında Malawi'ye sınır olan ülkenin kuzeyindeki Zambezia bölgesinde çatışmaların bir anda yoğunlaşması, bu uyarının bir neticesi olduğu, yani Malawi'nin istemeyerek de olsa RNM'ye ülkeyi yavaş yavaş terketmesi, "işi" bir an önce bitirmesi veya hızlandırması doğrultusunda dayatmalar yaptığı ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Angola, Mozambiki ve Zambiya devlet başkanları Malawi'ye yaptıklarına benzer bir uyarıyı gerici Zaire Devlet Başkanı Mobuto Sese Seko'ya da yapmışlar ve bu devletten UNITA'ya (RNM'nin Angola'daki ikiz kardeşi) yapmış olduğu yardımı kesmesini ve RSA ile olan ilişkilerini daraltmasını talep etmişlerdir.

İşte S.Machel 21.10.86 tarihinde Lusaka'da yapılan bu görüşmelerden dönerken hayatını kaybetmiştir. Samora Machel'in öldürülmesi, ancak bu son gelişmeler ışığında anlaşılabilir ve burada emperyalizmin basınının yaptığı gibi; uzun boylu "öldü mü?" yoksa "öldürüldü mü?" tartışmasına gerek yoktur (ki böyle bir tartışma bile delillerin gerçekten yana olduğunu, yani S.Machel'in öldürüldüğünü göstermektedir.)

Emperyalizm,önderlerin yok edilmesi ile mücadelenin durdurulacağını zannetmektedirler, fakat emperyalizmin her zaman unutmaya çalıştığı bir gerçeklik vardır: Mozambik halkı zorbalığı yenecektir ve Güney Afrika halkları eninde sonunda RSA emperyalizmini ve ırkçılığını tarihin çöp tenekesine atacaklardır. Bu yüzden bir değil bin Machel'i öldürmeyi bile başarsalar, kaderlerinden kurtulamayacaklardır.

*Bkz. Samora Machel için son bölüm.

★

ŞİLİ askeri diktatörlüğün 14. yılında

"demokrasinin zaman zaman kanla yıkanması gerekir"

AUGUSTO PİNOCHET

Bayram BEGÜNSA

Bundan tam on dört yıl önce 11 Eylül 1973'te Şili'de Allende rejimi yıkılarak, Pinochet önderliğinde Askeri Diktatörlük ilan edildi.

11 Eylül 1973 Askeri darbesi, Allende rejimini yıkmakla kalmamış, "barışçı-reformcu-parlamenter yoldan geçiş" gibi sahte teori üreticilerinin suratına inen bir şamar olmuştur. Allende'nin "parlamenter yoldan geçişi" uzun ömürlü olmamış, üç yıl gibi kısa bir süre sonra alaşağı edilmiştir.

4•Eylül•1970— 11.Eylül.1973

4 Eylül 1970'de yapılan parlamento seçimlerinde, sol güçler dördüncü kez Dr. Salvador Allende'yi ortak aday olarak göstermiş ve Allende 1075616 (% 36,3) oy alarak seçimlerden galip çıkmıştır. 25 Ekim 1970'de toplanan unidad popular kongresi büyük bir oy çoğunluğuyla Allende'yi devlet başkanı seçti. Allende 3 Kasım günü 14 kişilik kabinesini kuruyor ve Unitad Popular iktidarı resmen işlere başlamış oluyordu. Bu dönemde çin ve Küba'yla diplomatik ilişkilere giriliyor.

1971'in başlarında Allende, hükümeti üç aylığına Moneda'dan Volparaisa'ya taşıyor ve işleri buradan götürüyor. Hükümetin başka bir eyalete taşınması Şili tarihinde ilk kez oluyordu. Bunun nedeni hükümetin can sağlığı idi. Bu üç ay boyunca Allende sıkı güvenlik önlemleri altında korunuyor ve her gün değişik bir yerde yatmak zorunda kalıyordu.

Devletleştirme kanunu ve 40 maddelik "Allende-Doktrinleri" hükümet tarafından kabul ediliyor, madenler, orta ve büyük endürstri devletleştiriliyor, toprak reformu ilan ediliyor, işçilerin fabrika yönetimine aktif katılmaları sağlanıyor. Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Demokratik Vietnam Cumhuriyeti ile ilişkiler geliştiriliyor ve Firel Castro Şili'yi ziyaret ediyordu.

1972 yılında; Toprak reformu genişletiliyor, 5000 büyük toprak sahibinden toprakları elinden alınarak tüm köylüye dağıtılıyordu. Yabancı bankalardan başlayıp, tüm bankalar devletleştirildi. Eğitim reformu çıkarılıp, üniversiteli sayısının iki katına çıkarılması çalışmaları hızlandırıldı. Şili tarihinde işsizlik en alt düzeye iniyor. Emperyalistlerin krediyi kesmeleri ve ekonomik ambargo uygulamaları Allende'yi zor durumda bırakıyor.

Yine aynı yıl içerisinde Allende Küba'yı ve Sovyetler Birliği'ni ziyaret ediyor. Tüm önlemlere rağmen faşistler eylemlerini sürdürüyor, birçok sabotaj ve suikast girişiminde bulunuyorlar. Nakliyeciler, doktorlar, mühendisler hükümetin uygulamalarına karşı greve çıkıyorlar.

1973 yılında; Allende hükümeti parlamento seçimlerinde yüzde 44 oranında oy alarak bir evvelki seçime nazaran oylarını arttırıyor. Allende'nin oylarını azda olsa arttırması Şili burjuvasisini ve emperyalistleri kuşkulandırıyor. Buna paralel olarak rejim karşıtı eylemler artıyor. Nakliyeciler süresiz greve çı-

Pinoşe generalleriyle

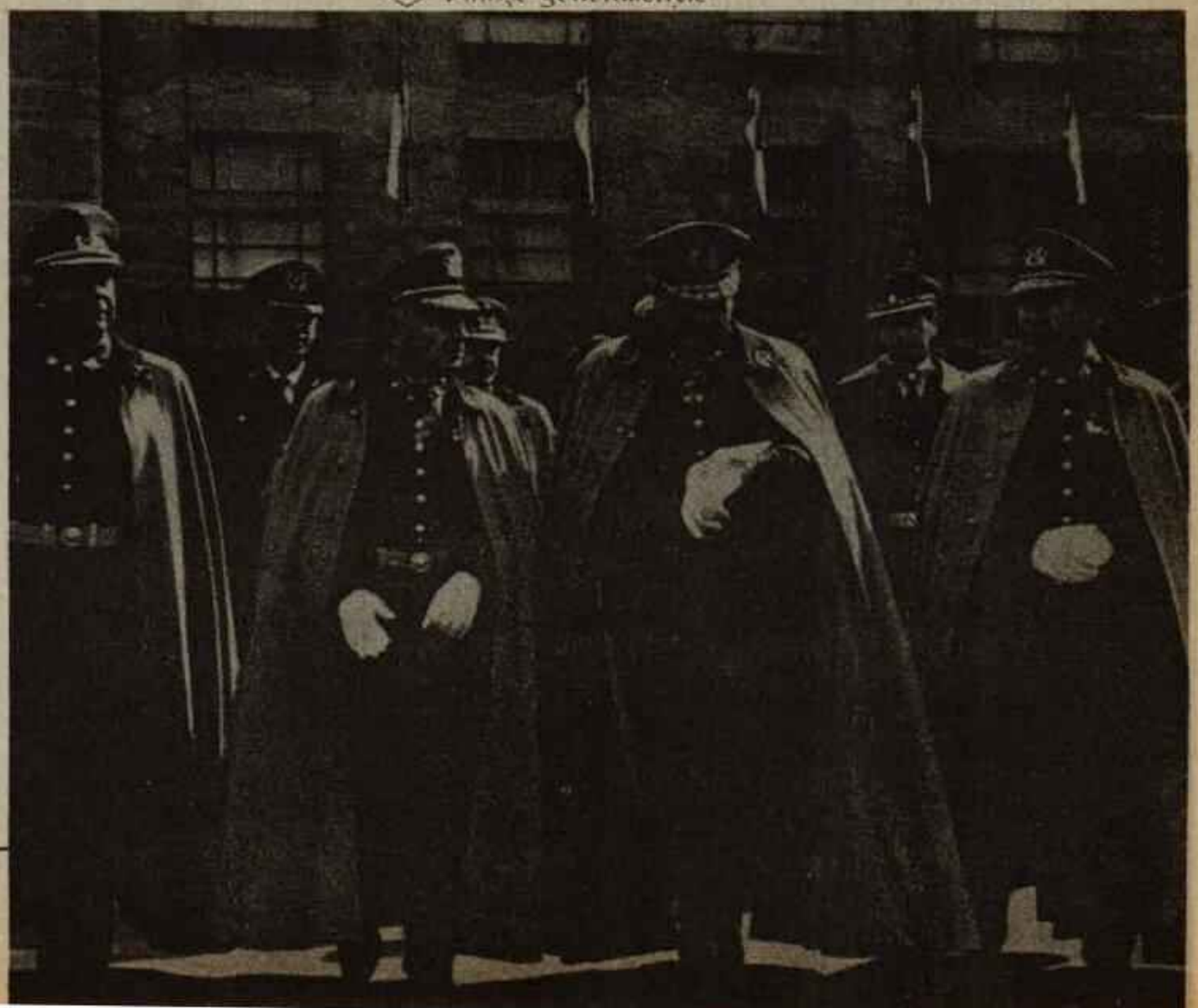

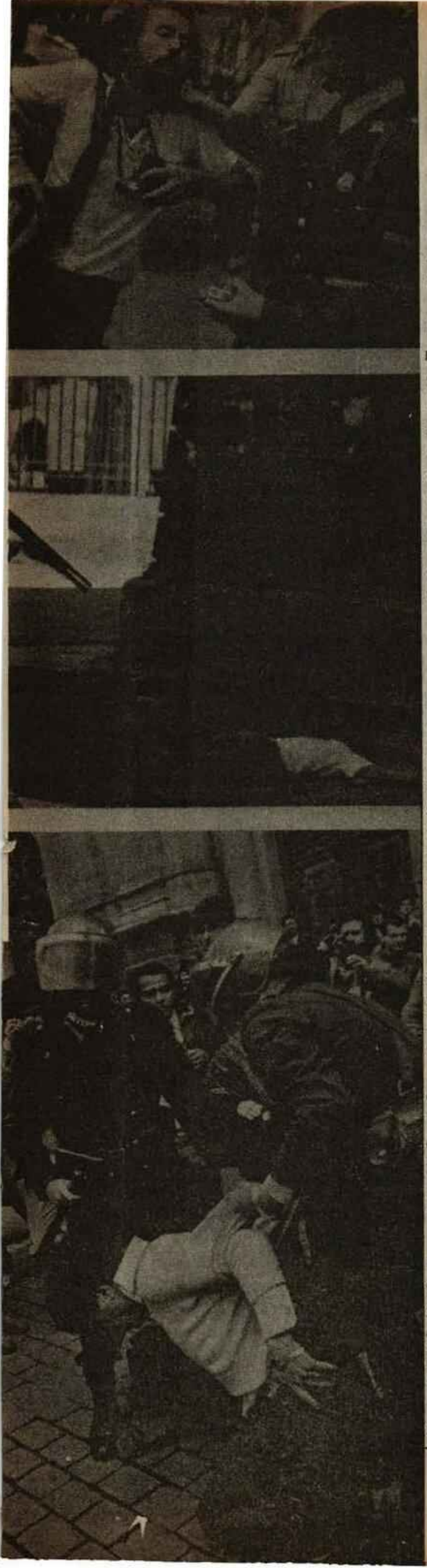

Pinoşe sürekli protesto gösterilerine, direnişere, demokratik baskılara daha ne kadar direnebilecek?

kıyor, Deniz kuvvetleri komutanı Araya 27 Temmuz günü faşistler tarafından katlediliyordu.

Ve 11 Eylül 1973 sabahı Santiago'daki başkanlık sarayı La Moneda bombalanıyor. Moneda'nın savunmasına elde silah katılan Allende, Allende teslim ol çağrısına uymuyor ve başkanlık sarayı içerisinde katlediliyor, onbinlerce insan daha sonra toplama kampı ve işkencehane olarak dünyaca meşhur olan Santiago stadına dolduruluyor ve Allende'nin "Devrimsiz Sosyalizmi" kurma mücadelesi burada noktalanıyordu.

tüm kazanımlar yok edildi

"Demokrasinin zaman zaman kanla yıkanması gerekir" diyen Pinochet, tam bu dediğine uygun olarak ondört yıl boyunca 250000 insanı tutukluyor, 30000'in üzerinde insanı katlediyor. Yine 2500 civarında insan kayıp, 1200000 civarında insan ülke içinde veya dışında sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır.

Askeri Diktatörlük var olan tüm ekonomik, demokratik hakları rafa kaldırdı. Devrimci-Demokrat tüm kuruluşlar, partiler, örgütler yasaklandı.

Şili bugün ekonomik iflasın eşiğine gelmiş bir ülke. % 30'un üzerinde işsizlik, % 35 enflasyon, dondurulmuş ücretler ve 30 milyarın üzerinde dış borçla Latin Amerika'nın en borçlu ülkesi durumunda.

Bütün bunlar Şili'yi uluslararası sermaye kuruluşlarına -yani emperyalizme- tümden bağımlı hale getiren Friedmannacı-Monotarist ekonomik politikanın ürünleridir. Bu ekonomik politikayla, Şili halkının uzun yıllar verdiği mücedele sonucu elde ettiği tüm kazanımlar yerle bir edildi.

muhalefet hareketi

Şili'de Askeri Diktatörlüğe karşı toplumsal muhalefet günden güne gelişmekte ve Pinochet rejimini sarsmaktadır. Halk meydanlara çıkmış, işçiler fabrikalarını birer mücadele alanına dönüştürmüş ve öğrenciler ayağa kalkmıştır. Pekçok kentte mahalle sakinleri, barikatlar kurarak semtlerini polise, orduya ve faşistlere karşı topluca savunmaktadırlar. Kısacası toplumun büyük bir kesimi kinini, nefretini Askeri Diktatörlüğe karşı yöneltmiştir.

Bu muhalefet hareketi içinde toplumun değişik kesimleri yer almaktadır.

Yedi Eylül 1986'da Pinochet'e karşı düzenlenen eylem, ondört yıldan bu yana yapılmış en sansasyonel hareketti. Bu eylem sırasında üç asker ölmüş, on koruma görevlisi yaralanmış ve Pinochet kıl payı kurtulmuştu. Eylemi Manuel Rodriguez Vatansever Cephesi FPMR üstlendi.

1983 yılında kurulan FPMR, komünist partisinin silahlı kanadı. FPMR yaptığı sansasyonel eylemlerle adından sık sık bahsettirmektedir. Yine bu örgüt 18 Ağustos 1986'da Şili ordusunda görevli bir albayı kaçırıp orduyu zor duruma sokan gizli belgelere el koyduktan sonra albayı serbest bırakmıştır. (73 darbesinden sonra orduya yönelik böylesi bir eylem ilk defa yapılıyordu.) Kentin göbeğinde silahlı korsan gösteri, polis karakollarının bombalanması, yiyecek kamyonlarına el koyup yoksul mahallelerde dağıtmak, FPMR'nin sık sık yaptığı eylemlerdir.

28 Nisan-15 Mayıs 1986 tarihleri arasında sadece Santiago'da 33 mahallede yasadışı eylemler gerçekleştirildi. Eylemden sonra operasyona girişen ordu sadece bu 33 mahalleden 15000 insanı gözaltına aldı. 2-3 Temmuz 86'da tüm ülke çapında genel greve gidildi. Eylem 230 örgütün oluşturduğu "Asamblea de la Civilidad" adında tüm muhalefet örgütlerinin ortak cephesi tarafından gerçekleştirildi. Bu örgütlerin üç milyon üyesi bulunmak-

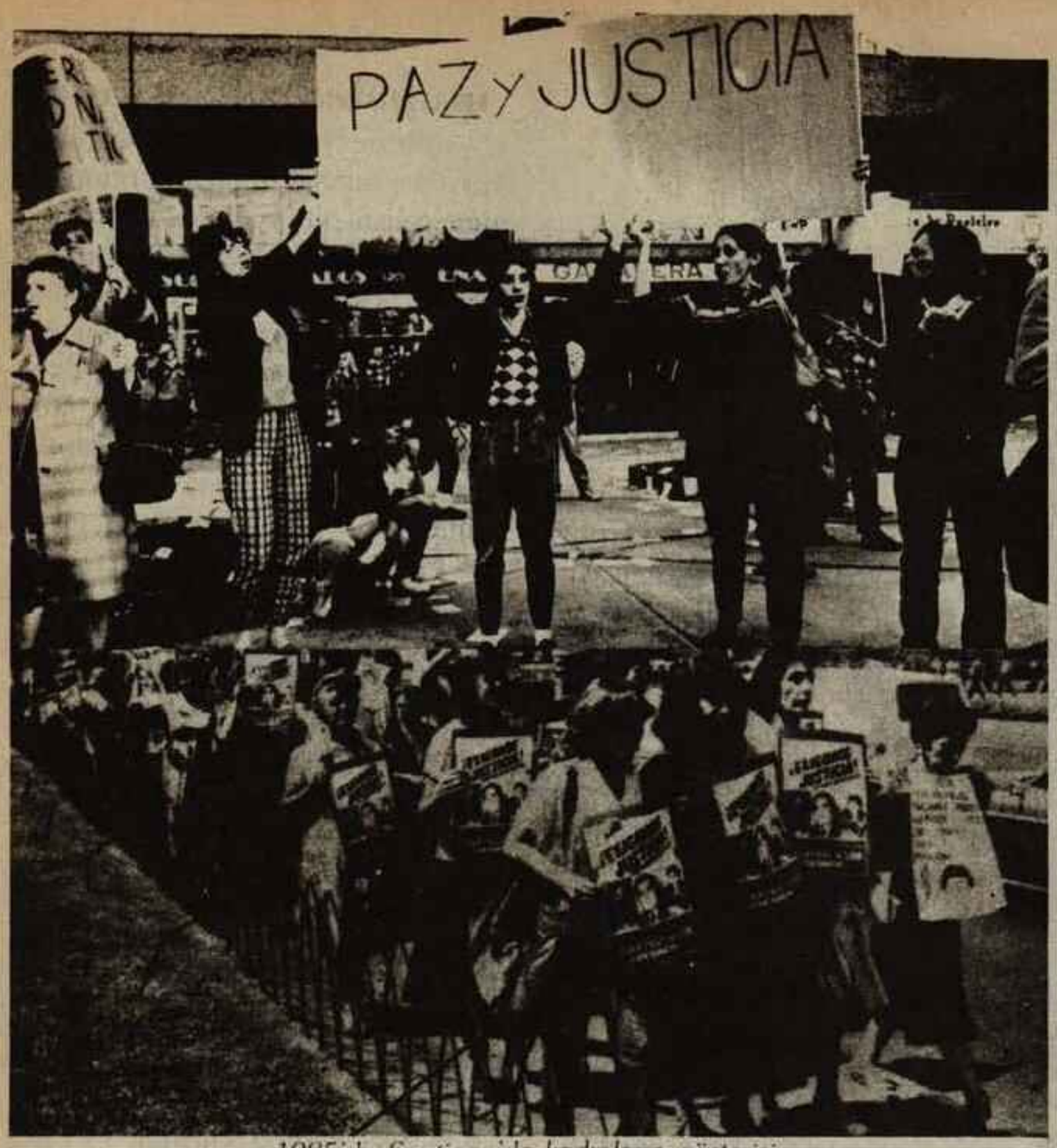

1985'de Santiago'da kadınların gösterisi

tadır ve rakkam yetişkin halkın yarısını oluşturmaktadır.

Şili muhalefet hareketi içinde kadın örgütlenmeleri büyük rol oynamaktadır. Bu kadın örgütlenmelerinin üyelerinin çoğunluğunu diğer partilerden kadınlar, mahkum eşleri ve yakınları oluşturuyor.

Kadın örgütlenmeleri kendi yayın organlarını çıkartmakta, bildiri dağıtımı, yazılama, halk mutfakları kurma ve sadece kadınların katılabildiği kamplar düzenleme gibi eylemlerin yanısıra sık sık legal yada illegal mitingler, yürüyüş-ler düzenlemektedir. Kadınların düzenlediği bu gösteriler ülke çapında etkili oluyor ve geniş katılımı sağlayabiliyorlar.

Diğer güçlü bir muhalefet hareketi de Hristiyan Demokratlardır. Hristiyan demokratlar orta sınıfları, küçük burjuvaziyi ve burjuvazinin diğer bazı kesimlerini kapsayan geniş bir güce sahipler. Askeri diktatörlüğe karşı sınıfların uzlaşmasını öngören bu burjuva muhalefeti bir yandan sol güçleri bölmeyi ve halk muhalefetinin iç dinamiğini frenlemeyi, öte yandan Askeri diktatörlükten sonra da burjuvazinin egemenliğini hedeflemektedir.

emperyalizmin oyunları

Son birkaç yıldır emperyalistler Şili'de Pinochet'e karşı alternatif arayışı içinde. Filipinler'de, Haiti'de oynadıkları oyunu şimdi de Şili üzerinde oynamak istemektedirler.

Şili işbirlikçileriyle en fazla iç içe girmiş olan emperyalist ülkelerden ABD ve Federal Almanya, halk muhalefetinin günden güne gelişmekte olduğunu kuşkuyla gözlemekte ve bu muhalefetin Askeri diktatörlüğü yıkmasının uzun sürmeyeceğini bilmektedir. Askeri diktatörlükten sonra da burjuvazinin egemenliğini sürdürmesini isteyen emperyalistler, diktatörlüğe karşı hoşnutsuz görünmeye çalışmakta ve insan hakları savunucuları kesilmektedirler. Son günlerde "ABD yönetimi Şili'yi suçladı", "Federal Almanya hükümeti Şili'de insan hakları konusunda kuşkulu" gibi beyanlar basın organlarında sık sık yayınlanmakta. Yine F.Alman çalışma bakanının hükümet adına Temmuz 87'de Şili'ye gidip insan haklarının çiğnenip çiğnenmediğini bizzat araştırması ve Pinochet rejimini eleştirmesi bu oyunun bazı sahneleridir.

Bugün Şili muhalefet hareketi içinde güçlü bir örgütlenme olan Hristiyan demokratlar, bizzat emperyalistler tarafından desteklenmekte, yedekte tutulmaktadırlar. Bu burjuva muhalefeti, 1973 askeri darbesi sırasında Cuntaya bizzat destek vermiş ve 1980 yılına kadar rejime karşı hiç bir eleştiri getirmemiştir. 1980 sonrası daha da yükselen halk muhalefetinin iç dinamiğini frenlemek amacıyla muhalefet sahnesine çıkmıştır.

sonucu kitleler belirleyecektir

Ondört yıl sonra Şili'de daha da yükselen muhalefet hareketi Pinochet rejimini sarsmakta. Emperyalistler tarafından krizlerin çözümü olarak dayatılan askeri diktatörlüklerin, Arjantin, Brezilya, Şili vs. ülkelerde olduğu gibi çözüme değil, yıkılmaya mahkum olduklarını bizlere göstermektedir.

Şili muhalefet hareketi içinde yer alan milyonlarca insanın hedefi Askeri Diktatörlüğü yıkmak. Ve bugünkü gelişimler, bu yıkımın uzak olmadığının göstergesi.

Askeri Diktatörlükten sonra, Filipinler'de olduğu gibi Bayan Akino'vari bir çözüm mü, reformistlerin -"parlamenter yoldan"cıların- önerisi olan "Demokratik Hükümet" mi kurulur, yoksa "Tam Kurtuluş"mu sağlanır, sonucu bugünden kestirmek güç. Bilinen taraf şu, askeri diktatörlük yıkıma yüz tutmuştur ve sonucu kitleler belirleyecektir. "Tam Kurtuluş"u ise Şili işçi sınıfının en ileri kesimlerini bağrında taşıyacak olan proleteryanın devrimci partisi sağlayacaktır. ★

Sri Lanka'da zoraki barış ne kadar sürecek?

Sri-Lanka'da Tamiller sorununu ele aldığımız yazı baskıya hazır hale geldiğinde önemli bir gelişme ortaya çıktı. Ülke içinde son derece kritik bir noktaya gelen Tamil sorununun çözümü için Hindistan Başbakanı Rajiv Gandi ve Sri-Lanka Devlet Başkanı Junius Jayevardene arasında bir anlaşma imzalandı.

Anlaşmanın bazı maddelerine göre Sinhali ordusu Tamillerin çoğunlukta olduğu Kuzey ve doğu eyaletlerinden çekilecek. Tamillerde silahlarını Hintli askerlere teslim edeceklerdi. Bu bölgedeki güvenliği de Hint askerleri sağlayacaktı. Ayrıca bu bölgede geçici yerel bir konsey oluşturulacak ve seçimlere kadar bölgeyi bu konsey yönetecek. Tamil siyasi tutuklular içinde genel af ilan edilecekti.

Anlaşma gereği olarak ilk adımı Hindistan attı. 3 bin asker Jaffna yarımadasına çıktı, Hintli Tamiller, Pencap'lı Sihler ve Himalaya'lı Gurka'lardan oluşan askerler Sri-Lanka ordu birliklerinin boşalttıkları bölgelerde yer aldılar.

En büyük Tamil gerilla örgütlerinden birisi olan **Eelam Kurtuluş Kaplanları** bu anlaşmaya uyarak silahlarını bırakacaklarını bildirdiler. Ancak ön şartları sürgünde bulunan önderleri **Velupillai Probhakaran**'ın özgürce ülkesine dönmesi idi. Sonunda Prothakaran -hemde bölgede kurulacak geçici yerel konseyde önemli bir göreve getirileceği sözüyle birlikte -Hindistan Hava Kuvvetlerine bağlı bir uçakla Jaffna'ya geliyor. Jaffna kentinde 100 bin kişilik bir topluluk önünde konuşan Probhakaran "**...yüzlerce kişinin can verdiği mücadelemizi**

sona erdirmeye çalışan Hint-Sri-Lanka anlaşması davamıza yabancı bir dış güç tarafından dayatılmıştır, ancak bu uzlaşma kalıcı bir barış sağlamayacaktır. Kabul etmiyoruz. Bununla birlikte Rajiv Gandi'nin sözüne güvenimiz var, Hint askerleriyle çarpışmak istemiyoruz o yüzden silahlarımızı onlara teslim edeceğiz" diyor ve 2000 gerilla ile birlikte silahlarını teslim ediyorlar.

Sri-Lanka hükümetinin de bu anlaşmaya karşı olduğu ve devlet başkanının inisiyatifi bilinmekte. Ada halklarının birbirine değil Hintli askerlere güvenerek uydukları bu anlaşmanın ne kadar yürürlükte kalabileceği şüpheli. Tamillerin bağımsızlık şiarıyla başlattıkları direnişin böyle sonuçlanması mümkün olamıyacağına göre bu anlaşmanın yaratacağı geçici "barış" ne kadar sürecek ve sonuçta hangi taraf kazançlı çıkacak hep birlikte göreceğiz. ★

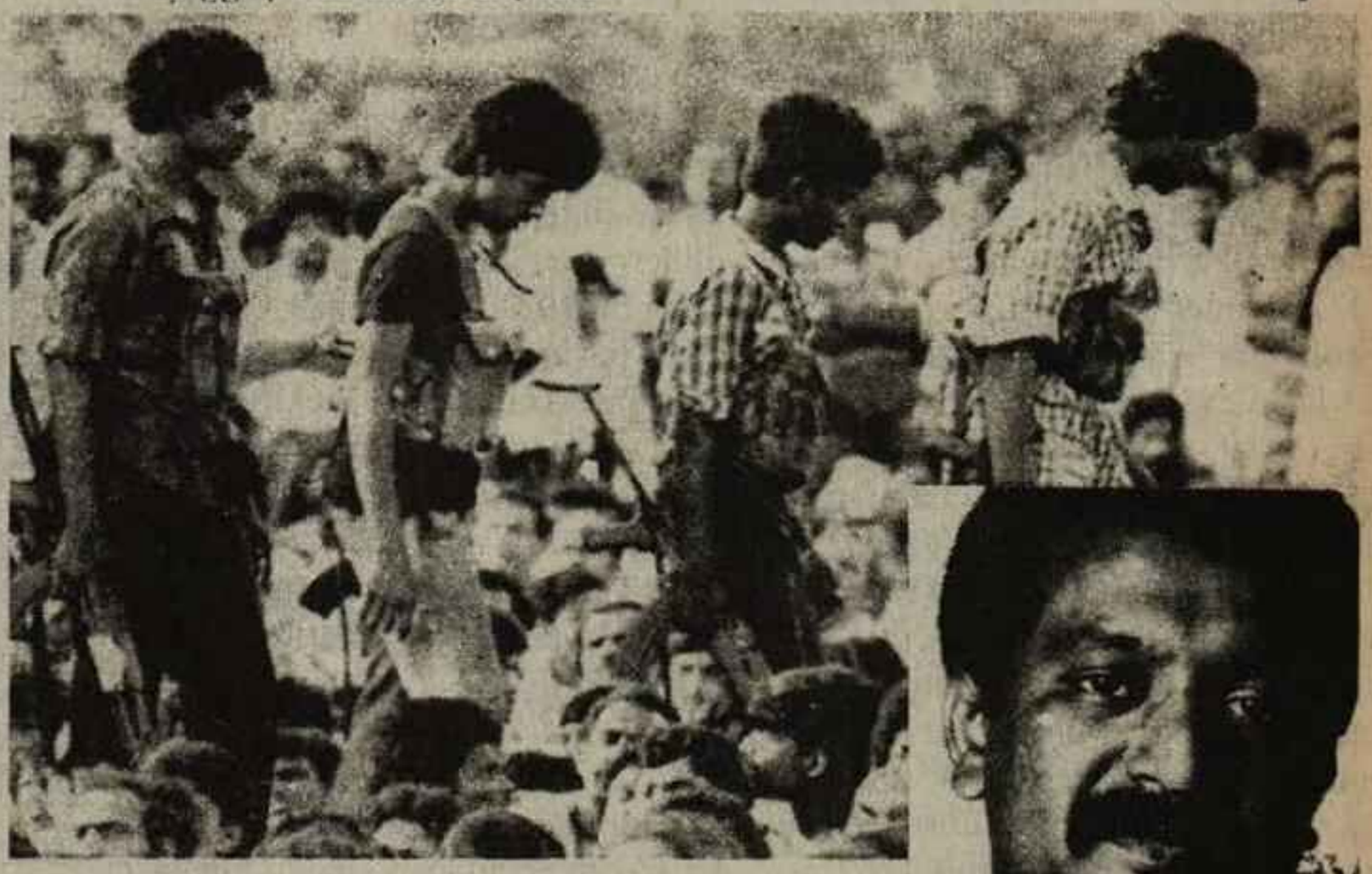

Tamil gerillaları silahlarını bırakırken geleceğe pek umutlu bakamıyorlar. Probhakaran'in sürgünden dönmesi ve Hint ordusu yeterli güvence olabilecek mi?

Hindistan Başbakanı Rajiv Gandi Madras'da Tamillerin silahları bırakmayı kab ettiğini açıkladı.

Sri Lanka'da Neler Oluyor? Tamiller Ne İstiyor?

Mehmet PETEK

Sri Lanka'da son yıllarda ve geçtiğiniz aylarda baş gösteren çatışmalar dikkatlerin tekrar bu ülkeye çekilmesine neden oldu. Her seferinde yüzlerce insanın ölümüne yol açan bu gerilimlerin sebeplerini, 2000 yıldan beri özellikle adanın kuzeyinde ve doğusunda yaşayan; politik, iktisadi ve kültürel yönden yıllardır suistimal edilen Hinduist **Jaffna-Tamilleri** (nüfusun yaklaşık %15'ini oluşturmaktadırlar) ile 1948'deki bağımsızlıktan beri hükümetleri oluşturan **Budist Şinhalez** (%74) çoğunluk arasındaki ilişkilerde aramak gerekmektedir. 18. yüzyılda İngiliz sömürgecileri tarafından Hindistan'dan tarım alanlarında çalıştırılmak üzere Sri Lanka'ya getirtilen **Hint-Tamilleri** (%5,5) burada alt seviyede bir rol oynamaktadır. Aynı durum Tamilce konuşan Müslüman Berberi kesimler ve arta kalan etnik gruplar için de geçerlidir. Bugünkü çatışmaların, çelişkilerin tohumları daha İngiliz sömürgeciliği tarafından atılmış (1782-1948) ve tipik bir **"Böl ve Yönet"** politikası uygulanarak Jaffna-Tamillerine eğitimde, yönetim organlarında ve iktisadi alanlarda büyük ayrıcalıklar tanınmıştır. 1948 yılında bağımsızlığını elde eden o zamanların Ceylon'unda Şinhalez kökenli burjuvazi, hakimiyet alanını genişletmeye çalışarak, sistemli bir şekilde var olan pozisyonlardan (özellikle kamu sektöründen) Jaffna-Tamillerini uzaklaştırmaya başlamıştır. (1), (2)

1956 yılında **Sri Lanka Özgürlük Partisi'**nden **(SLFP)** S. Bandaranayke, "Singhalese only" (yalnızca Şinhalezler) şiarı altında sürdürülen şövence bir kampanya ile büyük bir seçim zaferi kazanmıştır. Bu hükümet altında Şinhalezce resmi dil olarak kabul edildikten sonra, yöresel alanlarda Tamillerin politikada söz hakkına sahip olmaları reddedilmiştir. Uygulanan bu politikaya karşı protestoların baş göstermesinden sonra 1958'de ilk Tamillere karşı katliam baş göstermiş ve bunu 1977, 1981, 1983 yıllarındaki başka katliamlar izlemiştir. Özellikle Temmuz 83'deki olaylar Sri Lanka tarihinde en önemli politik sonuçlara yol açan bir zaman dilimi olarak anılarda kalacaktır.

3 Temmuz 1983 tarihinde hükümet, **13a sayılı sıkıyönetim paragrafını** yürürlüğe koyduğunu, böylece güvenlik kuvvetleri tarafından öldürülen kişilerin kimliklerinin belirtilme zorunluluğunun ortadan kalktığını ve bu kişilerin gömülebilmesi veya yakılabilmesi hakkının (!) doğduğunu açıklamıştır. Bunu temmuz ortalarında Ordu mensuplarının Tamil kadınlara tecavüz etmeleri ve bu kadınlardan 2'sinin intiharı izlemiştir. Bu olaylar yüzünden misillemeye geçen **"Tamil Kaplanlar"** 23 Temmuz tarihinde **Thinnaveli**'de 13 ordu mensubunu öldürmüştür. Ordu buna karşılık ertesi gün sokaklarda, evlerde ve otobüslerde yapmış olduğu saldırılarda 70'e yakın insanı katletmiştir. Ordu akıllıca ve planlı bir taktik ile 13 ordu mensubunu 24 Temmuz günü, büyük tantanalar ile Colombo'daki Kawatte Mezarlığı'na gömmüş ve orada toplanmış olan yaklaşık 500 Şinhalez'i Tamillere karşı kışkırtmıştır. Böylece aynı akşam katliamın başlaması için fazla bir engel kalmamıştır. Katliamın daha önceden planlandığı,Şinhalez katillerin elinde olan planlardan, liste-

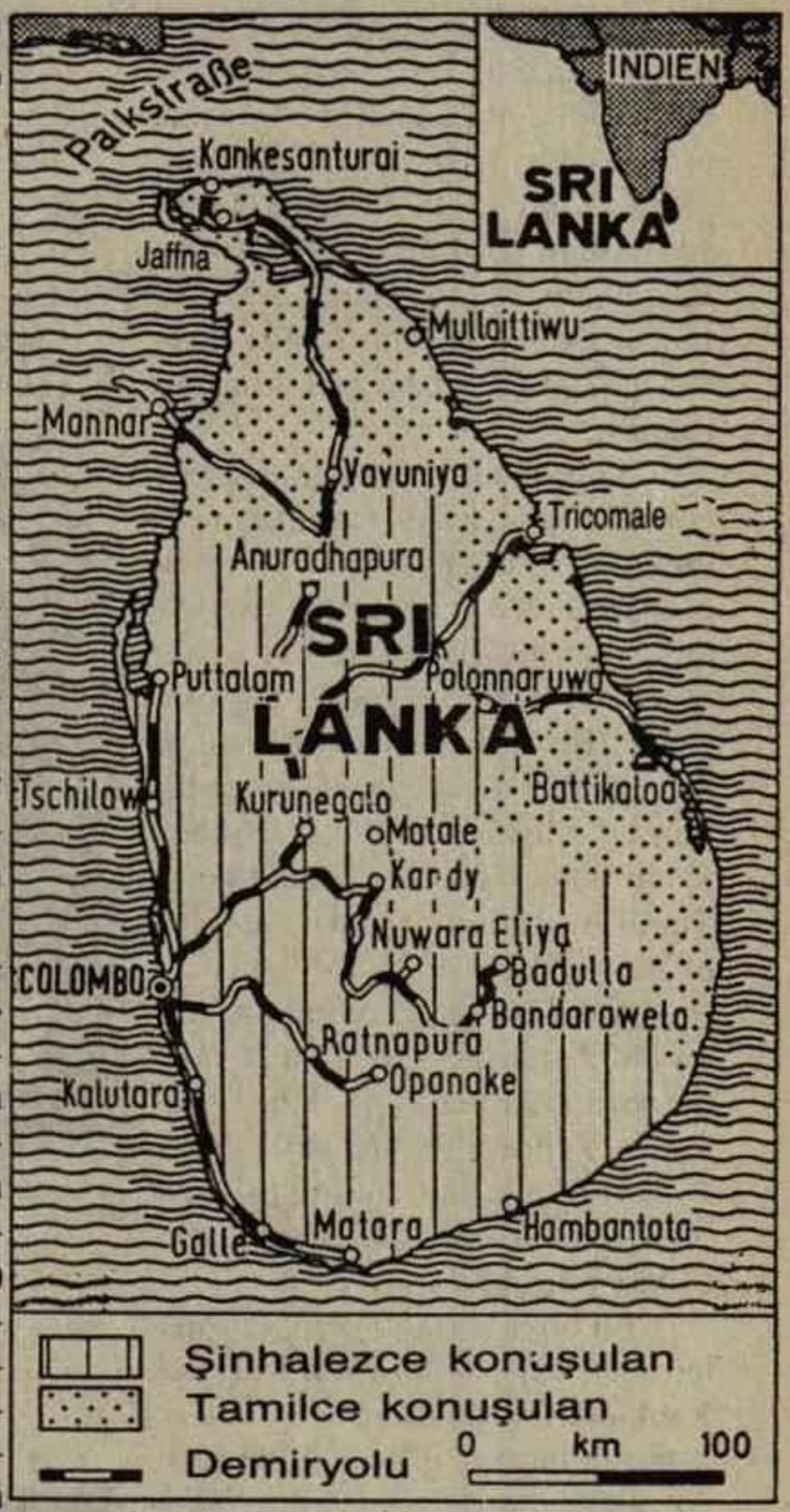

ler halinde Tamillerin adreslerine sahip olmalarından, Tamil evlerin boya ile daha önceden işaretlenmiş olmalarından anlaşılmaktadır. Bu yöntemler ve olayların başlangıcı, gelişimi, sonuçlanması ve çok az benzerlik olsa da amaçlanan hedefler bizlere birazcık K.Maraş olaylarını hatırlatmaktadır. Mezarlığın yanındaki Borella Mahallesinde Şinhalez çeteler Tamillerin evlerini yakıp yağmalamaya ve öldürmeye başlamışlardır. 25 ve 26 Temmuz'da ise Wellawatta, Dehiwala, Bambalapitiya ve Kollupitiya mahallelerinde ve Tamillerin pazarı Pettak'da tek bir Tamil ev sağlam bırakılmamış, çocuk, kadın, ihtiyar demeden katledilen Tamillerin öldürülmesine güvenlik kuvvetleri ya seyirci kalmış, ya da aktiv bir şekilde yardım etmişlerdir. Ülkenin başka yörelerine de sıçrayan bu katliamlar sonucunda 3000 üzerinde Tamil öldürülmüş ve 90.000 Tamil de başka yerlere göç etmek zorunda kalmıştır. Colombo şehrinde oturan ve Başkan Jayewardene'nin uygulamış olduğu iktisadi kararlardan en çok yararlanan ihracat ve ithalat firmaları, kuyumcular, dükkanlar v.s. açan bu Tamillerin ayrı bir devlet istememiş olmaları, başlarına gelen felaketi daha da trajik yapmaktadır. Bağımsız bir **"Tamil Eelam"** daha çok kuzey ve doğudaki Jaffna-Tamillerinin talepleridir. Hatta genellikle yaylalık bölgelerde yaşayan Hintli-Tamillerin çoğunluğu 1977 yılında Jayewardene'yi seçmişlerdir. Temmuz 83 olayları aynı zamanda ülke ekonomisinde de olumsuz sonuçlara, yani çoğunluğu Şinhalez olan 150.000 insanın işsiz kalmasına ve 3 milyar Rupi değerindeki kaynakların kaybına yol açmıştır. Kaçmak zorunda kalan Tamiller, bürokraside, ticarette, telekomünikasyonda, demiryolu sisteminde ve posta idaresinde önemli bilgi ve tecrübe boşluğu bırakmışlardır. Roma'nın yandığı sırada neşeli bir şekilde zaman geçiren Neron gibi, ancak 5 gün sonra bir açıklama yapmak zahmetinde (!) bulunan Jayewardene, parlamentoda en büyük muhalefeti oluşturan **Tulf**'u yasaklamış ve şu açıklamayı yapmıştır: **"Sinhalez halkın kendine olan milli saygısını kabul etmenin vakti gelmiştir".**

Tekelci burjuvazinin ve iktidardaki Başkan Jayewardene'nin partisi olan **Muhafazakar Birleşik Ulusal Partisi** (UNP) dışında ayrıca şövence politika sürdüren en önemli güçlerden birisi, orta ve küçük burjuvaziye dayanan ve taraftarları tarafından **"Mrs. B"** diye hitap edilen Bandaranayke'nin reformist partisi **SLFP'**dir. 50'li yıllardan beri Tamillere yönelik olaylarda önemli bir rol oynayan ve isimsiz kalan fanatik Şinhalez-Budist grupların önderliğini yapan **Esath Bhikkhu Peramuna'**nın rahipleri de önemli bir etkiye sahiptirler. Bu durum 1972'deki Anayasa ile Budizme diğer dinlere nazaran daha fazla ayrıcalıklar tanınması ile daha da pekişmiştir.

Bu gelişmeler yanında ayrıca Tamillerin sırtından iktisadi avantajlar sağlamak amaçlanmakta, özellikle de ülkenin sahıp olduğu ekonomik ve sosyal problemlerin unutturulmasına, dikkatlerin yanlış hedeflere çekilmesine ve Tamillerin bir "Günah keçisi" gibi gösterilmesine çalışılmaktadır. Bu durum sınıfın ve sendikal mücadelenin etnik kriterlere göre yapılanmasına ve dolayısıyla zayıflamasına yol açmaktadır. Şovenizmin yaygınlığı ayrıca Sol Partilerin gelişmesini de olumsuz bir şekilde etkilemiştir. 1977'den beri Parlamentoda var olamayan ve kısa aralıklarla sık sık yasaklanan bu partilerin en önemlileri **Sosyalist Parti (LSSP), Komünist Parti (CPSL)** ve **Halk Partisi (SLMP)** dir. Bu partiler aynı zamanda kendi aralarında bir **Sol-Birlik** oluşturmuşlardır.

Şinhalez'lerin bu ırkçı politikalarına karşı Tamil kesimden ilk direniş parlamentoda başlamıştır. Fakat Tamil kökenli burjuvazi ile Muhafazakar ve işbirlikçi Tamil politikacılar geçmişte sadece daha fazla otonomi talepleri ile yetinmişlerdir. Jaffna-Tamilleri tarafından 1949'da kurulan Federalist Parti, **UNP'**den oluşan bir hükümete katılmış, fakat merkezi iktidarın işlerini bozmamak koşulu ile yöre idarelerine geniş bir özerkliğin sağlandığı alanlarda söz hakkına sahip olma talebi reddedilince, 1968 yılında bu hükümetten ayrılmış ve 1976 yılında küçük bir Tamil parti ile Birleşik Tamil Kurtuluş Cephesi (TULF) birleşmiştir. TULF özellikle daha fazla kötü koşullara itilen Hintli Tamilleri temsil eden Ceylon İşçi Kongresi'nin (CWC) desteğini de elde etmiştir. Hakim sınıfları en çok tedirgin eden ve sınıf içinde en dinamik kesimi oluşturan bu Hindistan kökenli Tamil tarım işçileri bağımsızlıktan hemen sonra ilk parlamentoya kendi örgütlerinden 8 milletvekili göndermişler, diğer sol partileri güçlendirmişler ve **LSSP'**yi de parlamentoda en güçlü ikinci parti yapmışlardır. Bu yüzden ve bu gelişmelerin ardından Hakim sınıflar 1 milyona yakın Tamil tarım işçisinin secim hakkını kaldırmış ve kendilerinin vatandaşlık hakkının kaldırıldığını, kendi ülkelerinde "vatansız" sayıldıklarını ilan etmiştir. Sri Lanka'dan zorla Hindistan'a yollanan bu "Hintli Tamiller" bu sefer "Sri Lanka'lı Tamiller" olarak karşılanmıştır. Kısacası yüzbinlerce ailenin kaderi ile bir "Tenis topu" gibi oynanmıştır.

TULF'un giderek **"Tamil Eelam"** adı altında bağımsız bir devleti savunmaya doğru gitmesinden sonra, 1977 yılında yaklaşık 500.000 üyeli CWC bu koalisyondan ayrılmış ve seçimlerden oldukça başarılı çıkan Junius Rayewardene önderliğindeki UNP'yi desteklemeye başlamıştır. Buna karşılık kuzeydeki eyaletlerde 18 milletvekili çıkaran TULF en kuvvetli muhalefet partisi olarak parlamentoya girmeyi başarmıştır. 1978 yılında yürürlüğe giren yeni Anayasa UNP'nin vermiş olduğu bütün sözlere ve teminatlara rağmen Tamillerin durumunu iyileştirmemiş, aksine bir iktidar sistemi ile yönetim daha da merkezileştirilmiş. 1982 yı-

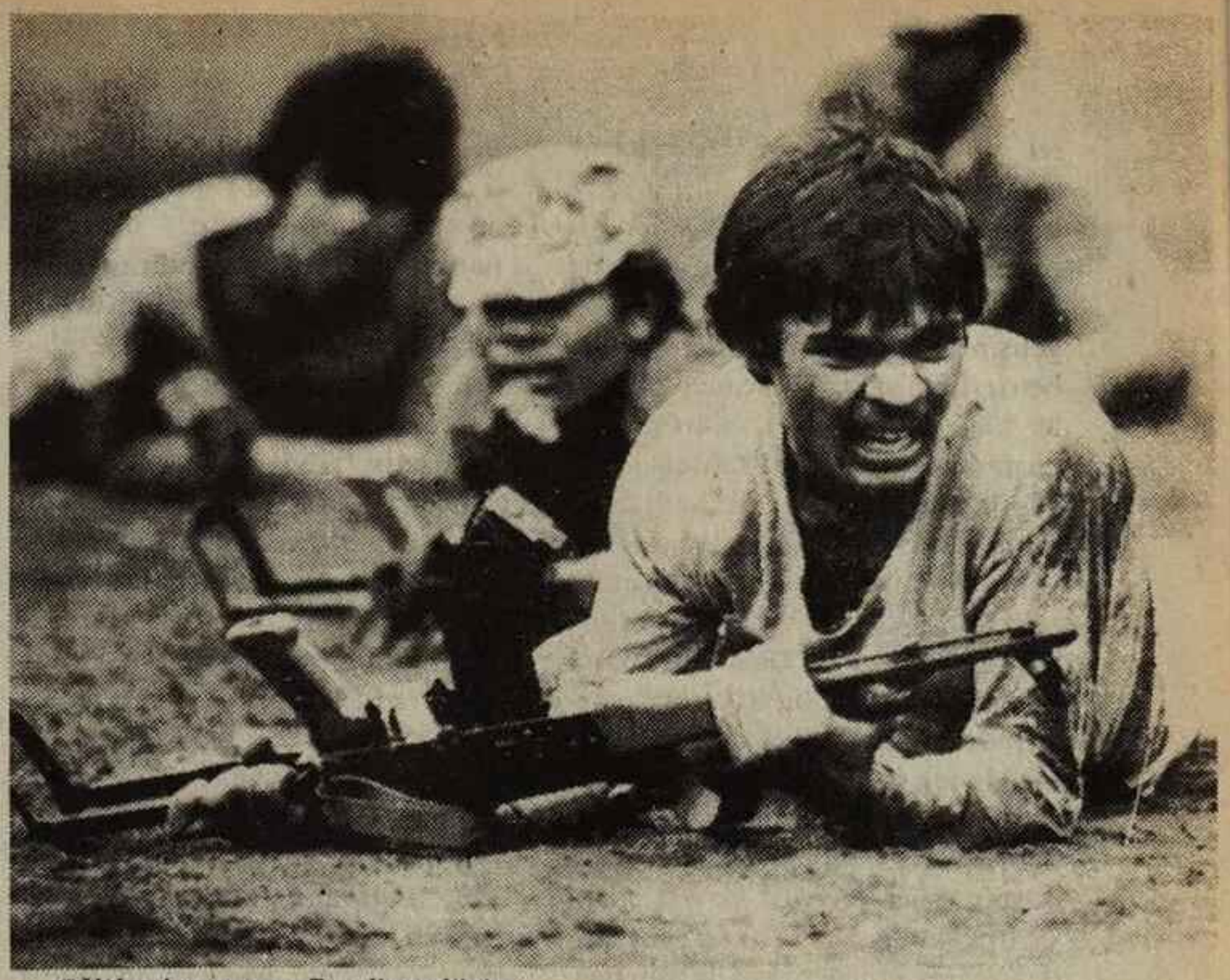

Eğitimden geçen Tamil gerillalar.

lında "Terörizme" karşı mücadele PTA **(Prevention of Terrorism Act.)** yasası çıkartıldığında bu yasa ile terörizme bulaştığı tahmin (!) edilen şüpheli şahısların 18 ay (!) mahkemeye çıkarılmadan hapiste tutulma hakkı (!) doğmuştur. Bu yasanın çıkarılmasına gerekçe olarak ülkenin kuzeyinde Jaffna- Tamillerinin silahlı faaliyetleri gösterilmiştir. 16.500 kişilik Sri Lanka ordusuna karşı 70'li yılların başında oluşmaya başlayan silahlı Tamil örgütleri özellikle öğrencilerden, aydınlardan ve yoksul halk kesimlerinden gelen yaklaşık 6-10 bin kadar savaşçıya sahiptirler. Bu örgütlerden özellikle beş tanesi en önemli gücü oluşturmaktadırlar: **Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları** (LTTE); **Tamil Eelam Kurtuluş Cephesi** (TELO); **Eelam Devrimci Organizasyonu** (EROS); **Tamil Eelam Halk Kurtuluş Cephesi** (PLOT) ve **Tamil Eelam Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi** (ERPLF). Barışçı yollarla, anlaşmalarla Tamiller üzerinde uygulanan baskıların kaldırılması için mücadele veren TULF'un başarısızlığa uğramasından ve 1983 yılındaki kitle katliamlarından sonra bu örgütlere doğru hızlı bir katılım başlamıştır. (3)

Tamiller bu örgütleri ve sempatik bir şekilde "Boys" diye hitap ettikleri savaşçıları kararlı bir şekilde desteklemektedirler. Fakat bu örgütler arasındaki ve içindeki olaylar oldukça kötü sonuçlara yol açmaktadır. **"Benim görüşümce, mücadeleye öncülük eden ve belirleyici olan tek bir Gerilla Organizasyonu olmalıdır... Ve bu biz "Tigers" (Kaplanlar!) olmalıyız".** Bu görüşleri askeri anlamda en güçlü örgüt durumundaki LTTE'nin politik lideri Volupillai Prabakaran söylemektedir. Buna benzer açıklamalardan ne anlaşılması gerektiği geçmişte sık sık görülmüştür: LTTE-Savaşçıları Mayıs 86'da yaklaşık 200 TELO-Savaşçısını, Aralık 86'da 50 EPRLF ve Nisan 87'de de sadece 2 gün içinde 150'ye yakın TELO ve EPRLF kadrosunu katletmiştir! Bu durumlar mücadeleyi olumsuz bir şekilde etkilemekte, Tamil halkı haklı olarak, "Bu ne biçim Kurtuluş Mücadelesi, kendi adamlarımız birbirini vuruyor" demekte ve mücadeleye olan sempati ve destek böylece frenlenmekte, desteğin isteksiz bir hale dönüşmesine yol açmaktadır. Bu durum **"Anarşiye son vermek"** bahanesi ile 830.000 nüfuslu kurtarılmış bölge olan **Jaffna**'ya girmek için bahane arayan Sri Lanka ordusunun ekmeğine yağ sürmektedir.

1976'da ilk militan gençlik hareketi olan Tamil New Tigers'in içinde gelişen LTTE, ağırlıklı olarak ulusal hedefler için çarpışmaktadır ve bağımsız bir Eelam dışında net bir programa sahip değildir.

Diğer güçlü bir örgüt olan PLOT, "Kaplanların" aksine ilerici Şinhalezlerle birlikte baskıya ve sömürüye karşı savaşmaktan yanadır. İyi bir propaganda ağına sahip olan ve Hindistan'dan Tamilce ve Şinhalezce yayın yapan bir radyo istasyonuna saip olan PLOT'un hedefi yalnızca sosyalist bir Tamil devletinin kurulmasını değil, aynı zamanda Sri Lanka halkının **toptan** kurtulmasını içermektedir. Tamil New Tigers hareketinin kurucularından biri olan PLOT önderi Uma Maheswaran ile aynı hareket içinden çıkan Prabakaran (LTTE) arasındaki kişisel düşmanlıklar bu iki örgütü birbirinden epey uzak tutmaktadır.

Marksist/Leninist çizgide kararlı bir şekilde yürümeyi kabul eden **EROS** ve kendisinin iyi örgütlenmiş öğrenci örgütü **GUYS** (General Union of Youth and Students) ise, Tamil tarım işçilerinin durumlarının iyileştirilmesi talebinin Eelam'ın en önemli kıstası olduğunu vurgulamaktadır. EROS temsilcisi Balakumar **"Çay bahçelerindeki işçiler gerçek proletaryadır. Onların içinde bulundukları kötü duruma dikkati çekmek en önemli görevimizdir ve Eelam sadece doğudaki kırsal yörelerde yoksullaşmış halk kesimleri, yaylalardaki tarım işçileri ve kuzeydeki işçi sınıfı ile beraber yürütülecek mücadele ile elde edilebilir"** demektedir. Bu üç kesim için programlara sahip olan bu örgütün askeri operasyon alanları doğuya ve güneye uzanmaktadır. Ağırlıklı olarak orduyu ve devleti sembolleştiren kurumlara karşı eylemler yapan EROS, içinde turistlerin de bulunduğu AIR LANKA Havayolu'na ait bir uçağa ve Colombo'daki Telegraf bina-

sına yapmış olduğu bombalamalarla olumsuz bir şekilde adını duyurarak LTTE dışında (!) bütün grupların eleştirisine uğramıştır.

Propagandanın ve gerçeğin uyum sağladığı tek grup gibi gözüken **EPRLF**, kuzey ve doğudaki aydınlar arasında geniş bir tabana sahiptir ve PLOT gibi ilerici Sinhalezler ile çalışmaktan yanadır. Askeri eylemleri **Sekonder** olarak gören bu hareket, ilerici bir bayrak altında birleşmiş bir Sri Lanka-Tamil Eelam'ı arzulamaktadır.

Bir zamanlar en güçlü örgüt olan TELO ise "Kaplanlar'ın" kendilerine saldırmasından beri iç yapılanmasında değişiklikler oluşturmaktadır. Kadro eğitiminin olmadığı dar bir tabana sahip olan bu örgütün Tamil Nadu'daki etkili Muhalefet Partisi DMK ile çok sıkı ilişkileri vardır.

83'deki olaylardan sonra, o zamana kadar birbirinden kopuk olarak hareket eden bu örgütler, -PLOT dışında- 1984 yılında **Eelam Ulusal Kurtuluş Cephesi**'ni (ENLF) kurmuşlardır. Daha sonra LTTE bu birlikten ayrılmıştır.

Şimdiye kadar sürdürülmüş olan Tamil kurtuluş mücadelesi 2 fonksiyonu yerine getirmiştir. Muhafazakar ve geleneksel değerlere bağlı Tamil toplumda sosyal bir uyanışı harekete geçirmiş, burjuva-Tamil önderlerin çözülmesini sağlayıp bunların ılımlı TULF'da toplanmalarına yol açmıştır ve mücadelenin ulaşmak istediği hedef, bağımsız ve sosyalist bir "Tamil Eelam" devletidir. Diğer yanda güneydeki Şinhalez kitlelerin sosyal durumları savaş yüzünden gittikçe daha kötüye gitmekte, hükümetin ve Budist rahiplerin şöven- "yurtsever" kışkırtmaları kendilerini haklı taleplerinden -iş, ücret artışı, sosyal eşitlik gibi- saptıramamaktadır. Hükümetin Tamillere karşı baskısı ve devlet-terörü aynı zamanda ülkedeki bütün demokratik hakların, özgürlüklerin gaspedilebilmesine olanak tanımaktadır. Mesela 1983'deki katliamlardan sonra PTA aracılığı ile bazı sol partiler kapatılabilmiş, belli alanlarda grevler yasaklanabilmiş, basın özgürlüğü kısıtlanabilmiştir. 1983' deki olağanüstü hal durumu bankacılık sektöründeki grevci memurlara ve yüksekokulların özelleştirilmesini protesto eden boykotçu öğrencilere karşı kullanılabilmiştir.

Bu baskıcı ve gerici önlemlerle ülkenin satılışı garanti altına alınmaya çalışılmaktadır. İktidara geldiğinden beri yabancı sermayeyi 5 yıl vergi vermekten kurtaran bu iktidar, ayrıca yabancı bankalara da büyük hareket olanakları sağlamıştır. Serbest ticaret alanları oluşturulduktan ve gümrük zorlukları kaldırıldıktan sonra IMF'nin diğer direktifleri yerine getirilmeye başlanmış, temel gıda maddelerindeki devlet yardımı kesilmiş, ücretler düşürülmüş, sağlık ve eğitim olanaklarındaki sosyal harcamalar kısıtlanmış, kesilmiştir.

Tamillerle olan sorunu şimdiye kadar silah zoruyla çözmeye çalışan Jajewardene iktidarının son 5 yıl içindeki silahlanmaya harcadığı para 10 kat artmıştır. **"Ben bu savaşı kazanacağım. Ben yalnızca başarının önem sağladığı görüşüne vardım. Beni Yeni-Delhi'de, Londra'da veya başka ülkelerde ne denildiği ilgilendirmiyor. Problem militanların (Tamiller kastediliyor) kökünü ne kadar çabuk kazıyabileceğimde yatıyor. Ve ben şimdi buna ulaşmak durumundayım. Ben şimdi elimde daha fazla silah bulundurmaktayım. Pakistan gibi ülkeler adamlarımı eğitmektedir. 1985'de Pakistan 60 subay ve 1500 genç askeri eğitmiştir. Hava kuvvetleri de şimdi yabancılar tarafından eğitilmektedir."** (4)

Bir yanda Çin, Pakistan, ABD ve G. Afrika'dan askeri yardım alınmakta, diğer yanda İngiliz paralı askerleri ve İsrail Gizli Servisi MOSSAD tarafından orduda özel timler oluşturulmaktadır. Siyonistler ne de olsa bir halkı yok etme ve asimile etme çabalarında zengin tecrübelere sahiptirler!

İsrail ile Sri Lanka arasında askeri dayanışma, Ağustos 83 yılında Kabine Sekreteri G.V.P. Samarasinghe'nin gizlice İsrail'e ziyareti ile başlamıştır. 70'li yılların başında Bandaranayke hükümetinin İsrail ile diplomatik ilişkileri kesmesinden beri Colombo'da temsilciliğe sahip olmayan İsrail 1984'de Colombo'daki ABD Büyükelçiliği içinde (!), **İsrail Menfaatleri Temsilciliğini** (Interest Section) kurmuştur. Bu ise birçok kesimin -özellikle 1 milyona yakın Müslüman'ın- protestosuna yol açtı. Başlangıçta resmi açıklamalarda, bu İsrail'lilerin ülkeyi geliştirmek için gelmiş olan tarım uzmanları, danışmanları olduğu açıklanmış, ardından ise Jayawardene bir röportajda, **"Onlar terörizme karşı mücadele için geldiler"** demiştir. Bu İsrail'li personelin gelmesinden bir süre sonra Sri Lanka ordusunun askeri aktivitelerinde değişiklikler görülmüştür ve ordu İsrail tarafından Batı yakasında uygulanan bir strateji izlemeye başlamıştır.

Diğer yanda yabancı paralı askerlerin şirketi olan **"Keeny Meany Services"** (KMT) aracılığı ile yaklaşık 1000 kişiden oluşan ve **"Special Task Force"** (STF) diye adlandırılan bir komando birliği adanın doğusuna yerleştirilmiştir. Angola, Nikaragua, Hindi-Çini ve başka yerlerde **"iş"** gören ve vahşilikleri ile meşhur olan bu profesyonel katil sürüsü, ne polisin, ne de ordunun emirlerine uymak zorundadır! Hindistan'da yayınlanan **"The Hindu"** gazetesinde 28.1.1986 tarihinde yapmış olduğu röportajda Jayawardene şunları söylemiştir: **"Bizim adamlarımızı eğiten bazı İngiliz pilotlar vardır. STF'yi İngilizler oluşturmaktadır. Kendileri bunu inkar etmemektedirler. Bizler bunların parasını vermekteyiz, kendileri gelmekte ve eğitmektedirler. Şimdi STF mükemmel iş görmektedir, kendisi çok disiplinlidir. Bu adamlar en iyi anti-gerilla savaşçılarıdır. Ve kendileri gerillalara karşı daha önce Rodezya ve Umman'da devreye girmişlerdir. Bütün dünyada adamlar eğitmektedirler. Bizler sunmuş oldukları hizmetleri alıverdik... Bir şeyer yapmak zorunda idim".**

Bütün bunların dışında adanın

kuzeyinde ve doğusunda sivil-asker karışımı birlikler ve özel polis timleri yerleştirilmiştir. Buralarda **"Köy koruyucusu"** (Bak sen!) diye adlandırılan ve yöresel parlamento üyeleri tarafından toplanılan, kontrol edilen ve uygulamaya sokulan silahlı sivil yapılanmalar da mevcuttur. Daha toplumu militarizme iten bir sürü kararlar, programlar, uygulamalar mevcuttur. Birçok köy koruyucusu, silahların kendilerine vermiş olduğu güvenden dolayı, başkalarına karşı olan kişisel çıkarları, problemleri istedikleri gibi çözebilme yani terör estirme olanağına sahip olabilmektedirler.

1985 yılında hükümet, silahlandırılmış 200.000 kadar Şinhalez'i ülkenin doğusuna yerleştirmeyi öngören bir programı açıklamıştır. Burada amaç, bu yörelerin demografik karakterini değiştirip, asimilasyonu hızlandırmaktır. Bizim çok yakından bildiğimiz başka yerlerde aynı amaçla bunun tersi veya benzeri yapılmaktadır! (Yarası olan gocunur!) Şinhalezler ordu desteği ile bu yörelerde 100'ün üzerinde köye saldırmışlar ve bir çoğunu tahrip etmişlerdir. Fakat her şeye rağmen Şinhalezlerin büyük bir çoğunluğu bu yörelere yerleşmeyi reddetmiştir.

Sıkıyönetim altında uygulanan bazı önlemler, bütün Tamillerin kollektif olarak cezalandırılmasını kurumlaştırmaktadır. Birçok önlem İsrail tarafından işgal edilmiş West-Bank'daki duruma benzemektedir:

★ —Kuzeydeki eyaletin bütün kıyılarından 5 km. ve 100 m. içeriye giren yörelerin "yasak bölge" ilan edilmesi (Prohibited Zone). Yaklaşık 200.000 kadar balıkçının işi böylece zorlaştırılmıştır.

★ —Kuzey kıyıları boyunca uzanan bir gözlem bölgesi (Surveillance Zone).

★ —Kuzey sularında akşam 6 ile sabah 9 arasında dolaşma yasağının olduğu yöreler (non-entry-zone).

★ —Kuzeyin en ucunda bulunan Point Pedro şehrinden, güneydoğuya kadar uzanan kıyı şeridinde bir güvenlik bölgesinin oluşturulması. (Security Zone). Ekmek parası için bu kararlara uymamak zorunda kalan yüzlerce balıkçının öldürüldüğü bilinmektedir.

★ —**Jaffna** ve **Kilonohci** mıntıkalarında, 1984'deki 1 No.lu Sıkıyönetim kararınca bir güvenlik bölgesinin oluşturulması,

İsrail'in West-Bank'daki 3 No.lu kararına benzeyen bu tedbir şunları içermektedir:

***Kişiler kimlik taşımak zorundadırlar.** (Identity Card).

***Bölgeye girerken ve çıkarken polisten bir izin gereklidir.**

***Polisin izni olmadan taşıt sahibi olunamaz.**

***Yalnızca belli yörelerde ve belli gündüz saatlerinde taşıt sürülebilir.**

***Motosikletler sadece belli renkte olmak zorundadırlar.**

***Güvenlik kuvvetleri evlerde arama yapma ve taşıtlara el koyma müsaadesine sahiptirler**

***Güvenlik kuvvetleri kendilerinin görüş alanını daraltan herşeyi sökme veya imha etme hakkına sahiptir.** vs.vs.vs.

Sıkıyönetim koşullarında, keyfi tutuklamaların, işkencelerin, insan yok etmelerin, açık-gizli idamların ve katliamların varolması elbette doğal bir konum haline gelmiştir. İnsan haklarını koruma örgütleri yapmış oldukları istatistiklerde bazı zamanlar, öldürülen bir askere karşılık yaklaşık 100 sivil Tamil'in öldürüldüğünü belirtmektedirler.

86 yılı başında bu sefer ülkenin güneyindeki tarlalarda çalışan Hintli Tamiller arasında başka bir huzursuzluk çıkmıştır. 1985 Aralık'da bu yörelerde Hindistanlı Tamil işçiler, kendilerinin Sri-Lanka vatandaşlığına alınmaları için 3 aylık bir grev yapacaklarını açıklamasından sonra büyük bir gerilim ortaya çıkmıştır. **"Tarım sektöründe yaşayan Şinhalezlerin tehlikeye düştüğünü"** açıklayan hükümet, ülkedeki gerici basının yardımı ile bu grevin kuzeydeki **"Terörist Tamiller"** tarafından yönlendirildiğini açıklamıştır. Grev, son dakikada hükümetin vatandaşlık edinme hakkında yapmış olduğu bir değişiklik ile önlenebilmiştir. Şu anda 500.000 Tamil, **"Vatansız"** bir durumdadır. 1.2.86 tarihinde kabul edilen bir yasa ile 18 ay içinde Sri Lanka vatandaşlığına geçebilme olanağı doğmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak, muhalefette olan Şinhalez politikacılar, özellikle bir **"Milliyetçi Cephe"** (MC?!) kuran eski Başbakanlardan Bandaranayke halkı şövence propagandalarla kışkırtarak, **"Asil ırkın"** sonunun geldiğini açıklamıştır. **"Biz daha şimdiden kuzeyden ve doğudan Tamillerin saldırısına uğramaktayız, bir de şimdi Hintli Tamiller vatandaşlık hakkına sahip olurlarsa, bize denize atlamaktan başka bir şey kalmamıştır"** (5).

LTTE'nin sadece kadınlardan oluşan gerilla taburundan bir görüntü.

EPRLF'nin Taffna'daki bir eğitim kampı.

Gerçekler şimdiye kadar göstermiştir ki, iktidarın ve uzmanlaşmış katillerin hesapları "çarşıya" uymamış, uygulamış oldukları askeri strateji başarı göstererememiş, aksine mücadeleyi keskinleştirerek Tamillerin haklı mücadelesini güçlendirmiştir. Bu ve sürekli silahlanma giderleri yüzünden genel anlamda ülkenin ekonomik gelişimi artık durmuştur. Yabancı sermaye, sunulan bütün kolaylıklara rağmen ülkeye daha fazla girmekten çekinmekte ve özellikle bir zamanların "Turist cenneti" olan yatırımlardan artık para gelmemektedir. Örneğin silahlanma yüzünden, çay ihracatından elde edilen gelirlerin düşmesinden (84 ve 85 yılları arasında %35'lik bir düşüş) ve turizm sektöründen gelen gelirlerin azalmasından (82 ve 85 yılları arasında %40'lık bir azalma, yılbaşına yaklaşık 250.000 turist) Bütçede 2.5 milyar marklık bir açığın doğması beklenmektedir ve Finans Bakanı **Ronnie del Mel,** iç savaşın bir gün ve bir gece içinde bitmesi halinde bile, iktisadi durumun iyileşebilmesi için en az 10 yıla ihtiyacın duyulduğunu belirtmiştir. Herşeye rağmen iktisadi durumun hâlâ yaşayabildiğine şaştığını söyleyen ve 10 yıldı da bakan olan Ronnie del Mel, sözlerine devam ederek şöyle demiştir: **"...ama artık gidişat yokuş aşağı, daha ne kadar dayanabileceğimizi bilemiyorum"**. (6) (Özal'a nazaran dürüst adammış doğrusu!)

Durumu açıklayan iki alıntı daha: **"Kamu hizmetlerinde bu yıl ücret artışı olamayacaktır. Bunun nedeni yüksek savunma giderleridir."** (7) ve **"Eğer etnik çatışmada bir an önce çözüm bulunamazsa ülke bir felakete yaklaşır."** (8)

Bütün bunlara rağmen emperyalist ülkelerin Sri Lanka'ya yüksek krediler vermesine şaşmamak gereklidir, ne de olsa bir yandan 1977'den beri iktidarda olan Jayawardene'nin sağa kayışı, ülkeyi emperyalizme satışa çıkarışı ve Bloksuzlar hareketinden çıkarıp batıya bağlamak istemesi ödüllendirilmek; diğer yanda kredi verdikçe ülke daha fazla bağımlı yapılmak istenmektedir. Ayrıca çeşitli uluslararası alanlarda bu ülke desteklenmekte, mesela Mart 86'da Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun J. hükümetinin uygulamış olduğu politikaya karşı yaptığı açıklama, ABD ve diğer emperyalist ülkeler tarafından reddedilmiştir.

Bu olumsuz gelişmelerin tümü artık hükümeti de politik bir çözüm bulmaya zorlamakta ve hatta şoven tavırları ile meşhur olan Budist rahip, politikacılar bile daha ılımlı bir pozisyona bürünmek zorunda kalmıştır. Birçok yönden ülkedeki gelişmeye bağımlı olan Hindistan'a bir ziyarette bulunan J., Delhi'de R. Gandi'ye arabuluculuk yapması doğrultusunda bir talepte bulunmuştur. Bilindiği gibi Hindistan'ın güneybatısında 40 (bazı kaynaklar 52) milyon Tamil'in yaşadığı Tamil Nadu Eyaleti bulunmaktadır. Tamil Nadu'da yöresel bir partinin oluşturduğu hükümet, Sri Lanka'daki Tamillerin baskı altında tutulmasını sık sık protesto etmiş, hatta bazı partiler Hindistan ordusunun askeri bir müdahalede bulunmasını talep etmişlerdir. Bu eyalette geçtiğimiz yıl Sri Lanka'daki katliamları protesto etmek amacıyla bir genel grev yapılmıştır. Kendi içinde ayrılıkçılarla -Pencap'daki Siks'ler gibi- yeteri kadar problemlere sahip olan Hindistan'daki iktidar daha fazla problemi teşvik etmemek için, T. Nadu'daki gelişmeleri desteklemek zorunda kalmıştır. Diğer yanda kendisinin Sri Lanka'da oluşabilecek olan ayrı bir Tamil devlete pek sempatisi yoktur. Çünkü bu kendi topraklarındaki Tamilleri de aynı doğrultuda hareket etmeye yönlendirebilir. Sri Lanka ile olan ilişkilerinde, ABD'nin adada bir askeri üse sahip olma isteğini de gözönünde bulunduran Hindistan, Hint Okyanusu'nu silahsızlandırılmış bir bölge yapmak istediğinden dikkatli davranmak istemektedir. Dış politikada gittikçe ABD'ye yaklaşan J., ABD 7'nci Filosu'nun **Tricomale** limanını kullanabilmesi için görüşmeler sürdürmekte ve son 3 yıl içinde karşılıklı ilişkileri çoğaltmıştır. 1985'de içinde 200 ailenin yaşadığı ve iki köyün bulunduğu 400 hektarlık bir arazi, ABD dışında en büyük yayın istasyonunu oluşturacak olan **"Voice of America"**'ya verilmiş ve Ekim 86'da Sri Lanka hükümetine "Uluslararası terörizm" ile mücadelede yardım edileceği belirtilmiştir. Herhalde gerçekten uluslararası terörist olan İsrail'in "Tarım uzmanları" ve KMT'nin STF'si kastedilmiyordur?!

Bu noktaları da gözönünde bulunduran Hindistan, arabuluculuk yapacağını ve ayrı bir Tamil devletine karşı olduğunu açıklayacağını belirtmiştir. Hindistan'ın baskısı sonunda gerilla örgütleri 18.6.1985 tarihinden itibaren bir "ateşkesi"

kabul etmişler ve TULF ile birlikte Himalaya'daki Butan'da, UNP hükümetinin temsilcileri ile görüşmelere başlamışlardır. Hükümet gerçi iktidarın merkezileştirilmesinin gevşetilmesinden yanadır fakat **otonom** bir Tamil bölgeye kesinlikle karşıdır. Ama bu kıstas, adadaki krizin bertaraf edilmesinin başlangıcı olarak görülmektedir. Ayrıca Hindistan'ın gerilla gruplarını bağımsız bir Tamil devleti talebinden vazgeçirebileceğine gücünün yetebileceği de şüphe götürür. Yılların yol açtığı derin yaralar tahmin edildiğinden de derindir ve 8.7.85 tarihinde Jaffna'da, "ateşkes" ve görüşmelere karşı bir genel grev yapılmıştır. Haziran 86'da yapılan görüşmeler tekrar başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

UNP için ise şoven-Şinhalez duyguların okşanması kendi iktidarlarının sürekliliğinin garantilerinden biri olduğundan, kendileri istikrarlı ve sürekli olan bir çözüme pek ilgi duymamaktadırlar. Zaten Sri Lanka hükümetinin askeri anlamda nefes alıp dinlenmek ve ilerideki saldırılar için tekrar güç toplamak, kısacası Tamilleri oyalamak amacıyla ateşkesi ve görüşmeleri onayladığı tahmini güç kazanmaktadır. Önümüzdeki dönem yeni olaylara gebedir.

★

(1) Report of the International Commision of Jurists, Genf 1983, S.10
(2) T.Balasuriya, Catastrophe July '83. Can Sri Lanka Survive? Colombo 83.
(3) Centre for Society&Religion, Dossier 104, "Black July 83", Colombo 84.
(4) Times, Londra 27.1.86
(5) The Island, 24.1.86
(6) International Herald Tribune, Paris/ Zürich, 17./18.5.86
(7) P.Jayawardene, The Island, 22.3.86
(8) Ronnie d.Mel, The Island, 22.3.86

Bir Tamil ile Söyleşi

G. Sri Lankalı bir Tamil ve Marksist- Leninist eğilimli kurtuluş hareketi olan EPRLF'nin (Eelam Peoples Revolutionary Liberation Front) önderlerindendir. EPRLF 'Eelam' için, yani Sri Lanka'daki 2,5-3 milyon Tamil'in bağımsız bir devlete sahip olması için savaşan 5 büyük örgütten birisidir. G. 32 yaşında olup 8 yıldan beri kurtuluş mücadelesindedir.

Soru: Hangi gelişmeler seni militanca sürdürülmekte olan mücadeleye katılmana yol açtı?

G.: 1971 yılında üniversitelere girişi kısıtlayan kararlara karşı yapılan bir öğrenci yürüyüşüne katılmıştım. Sri Lanka'da Tamiller Üniversiteye girme hakkına sahip olabilmek için Şinhalezlere nazaran daha iyi lise notlarına sahip olmak zorundadırlar. Bu yürüyüşte polis tarafından kötü bir şekilde dövülmüştüm. 1974'de Kuzey Sri Lanka'daki Jaffna'da 4'üncü Uluslararası Tamil Konferansı toplanmıştı. Burada polisin ateş etmesi sonucu 9 Tamil ölmüştü. Bu olay, özellikle biz gençleri çok etkilemişti. İlk defa burada daha önce var olmayan ulusal duygularım açığa çıkmıştı. Bizler "Tamil halkını" düşünmeye başladık.

Artık 1974'den beri herhangi bir gruba üye olmadan birçok barışçı eylem ve yürüyüşlere katıldım. 1975 yılında Jaffna'daki üniversitede matematik/fizik öğrenimine başladım. **TELO**'dan bir yoldaş (Tamil Eelam Liberation Organisation; o dönemler bugünkü TELO'ya nazaran bambaşka bir örgüttü) Üniversitede politik eğitimler yürütmekte idi. 1976'da TELO içinde daha fazla çalışmaya başladım, örgüt içinde bazı bazı ilerici unsurlar var idi. Jaffna'daki Komünist Partisi üyeleri ile tartışmalar sürdürüyorduk. Bu dönemler Marksizm-Leninizm üzerine az bilgilenmeye sahip idik, bizlerde ağırlıklı olarak halkımızın kurtuluşu fikri çekici idi.

1976 yılında bizden bir yoldaş olan Padhmanabha (kendisi bugün EPRLF'nin Genel Sekreteri ve örgütün askeri kanadı olan PLA/ People's Liberation Army'nin Başkomutanıdır). Sri Lanka'yı terkederek Londra'ya gitmişti. Kendisi Eelam'a geri geldiğinde, EROS (Eelam Revolutionary Organisation) üzerinden yabancı bir Kurtuluş Hareketi'nde askeri eğitime sahip olmuştur. Kendisi bize gelerek EROS üzerine konuşmuştu. Bizler, dışarıdan gelen yardım ile, askeri eğitim

ve dayanışma gibi bütün olanaklara sahip olabileceğimizi düşünerek büyük ümitler edinmiştik. Benimle birlikte nerede ise bütün yoldaşlar TELO'yu terkettiler, TELO böylece sönmüş ve bizler EROS'a katılmış olduk. 1977'de üniversiteyi terkettim ve olaylarda Kuzey ve Doğu Sri Lanka'daki çay tarlalarından kaçan Tamil mülteciler ile beraber çalışmaya başladım. Vavuniya yöresinde mülteci kamplarını ve kollektif çiftlikleri muhafaza ediyorduk ve oralarda bazı gençleri eğitimden geçiriyorduk. Benim kurtuluş mücadelesine tamamen güvenim verdi.

Soru: Kendin 8 yıldan fazla bir süreden beri yeraltındasın. Nasıl bir yaşam sürdürüyorsun? "Normal" olan yaşamdan vazgeçmek zor mu idi?

G.: Hayır, biz sadece kurtuluş mücadelesi için çalışabilmek olanağını beklemiştik. Eğer sen -bizim gibi- böyle bir yola bu kadar güven duyarsan, o zaman yüksek öğrenim veya benzeri gibi bir sıkıntıya, endişeye sahip olmazsın. Bizler kendimizi bütünüyle mücadeleye adıyoruz. 1977'de -ailem politik aktivitem hakkında tam bir bilgiye sahip değildi- sadece sınavları vermek için üniversiteye gidiyordum. Başarıya ulaştım, çünkü arkadaşlarım birinci dereceden öğrencilerdi, onların yardımı ile herşeyi öğrenebildim. 1978 yılında bir yoldaş ile birlikte Polis Müfettişi Bastiampillai ve bazı başka CID-Müfettişlerini **(Criminal Investigation Department)** öldürmek suçlamasıyla tutuklanıverdim. 3 ay hapishanede kaldım. O zamanlar daha Sri Lanka hapishanelerinde bugünkü gibi işkence yapılmıyordu. Çıplak oturtularak sorguya çekildik ve dövüldük. Bir şey ispatlayamadılar. O zamanlar mahkemeye suç duyurusu yapmak zorunluluğu vardı, bugün ise halk keyfi bir şekilde tutuklanmakta ve dava açılmadan yıllarca tutuklu kalınabilmektedir. Böylece 3 ay sonra bizi serbest bırakmak zorunda kaldılar. Hapishanede öğretimim için bir imtihan verdim. Serbest bırakılmamdan sonra tamamen Kurtuluş Mücadelesi için çalıştım. Doğu yakasındaki Batticaloa'da kasırga felaketinin kurbanlarına yardım etmek için devreye girdim. Bizler politik eğitimler oluşturmuştuk. Kasırgada zarar görenler ile beraber çalışmamız bizlere Doğuda iyi ve yeni bazlar sağladı. Yaklaşık 100 yoldaş o zamanlar benimle birlikte bu yörelerde çalışmakta idi. Her tarafta küçük bazlar ortaya çıktı. Bizler ilgi duyan bazı gençleri eğittik, bunlardan bazıları daha sonra yeni eğitim kampları kurdular. Kendilerini fiziki, ideolojik ve yöresel silahlar hakkında temel eğitimden geçirdik. Para, sempatizanlarımızdan geliyordu. 1979 yılında Londra'daki EROS Merkezi'nde bir parçalanma oldu, bunun ardından biz de Eelam içinde ayrıştık. 1980'de 90 üye Hindistan'daki bir konferansta yeni bir organizasyon olan EPRLF'nin 1'inci politik programını oluşturdular.

Tutuklanmamdan sonra yeraltında kaldım. Adımı değiştirdim. Bizim taktiğimiz legal-kasırgadan zarar görenler ile- ve aynı zamanda yer altında çalışma idi. O zamanlar bugünkünün aksine Sri Lanka'nın Gizli Servisi oldukça tecrübesiz idi. Ama her şeye rağmen bizler çok dikkatli idik, çünkü bazı yoldaşlarımız öldürülmüş olarak bulunmuşlardı. Başka bazı gençler tutuklanmışlardı ve benim hakkımda sorular sorulmuştu. Umumi yerlerde hiçbir zaman 15 dakikadan fazla kalmıyorduk.

Halkla ilişki kuruyor, politize ediyor ve bazılarını eğitimden geçiriyorduk. Bu zaman içinde ailem benim hakkımda herşeyi biliyordu, fakat birşey yapamıyordu. Kendileri yalnızca tahsilimi bitirmemi istemişlerdi. 1979 yılında iç problemlerden dolayı kısa bir akşama oldu. Böylece kısa bir süre için üniversiteye geriye dönüp, 1980 yılında tahsilimi bitirdim.

EROS aracılığı ile M./L. üzerine çok şeyler öğrendim ve özel bir politik anlayışa sahip oldum. Bundan beri tamamen kendimi politik hayata atadım. Beni artık iş, kariyer, yükselmek gibi başka şeyler ilgilendirmiyor. Kendim artık yalnızca halkımı ve kurtuluş mücadelesini düşünüyorum. EROS'un parçalanmasından sonra çok az adamdık. Bazıları bizi ciddiye almadılar, küçük çocuklar olduğumuzu, ne yapmak istediğimizi söylediler. Fakat bu zorlukları aşıverdik. Politik ve askeri çalışmalardan dolayı oldukça tecrübeler edindim. İlişkileri daha iyi anlayabilmek için, politik bilimler ve felsefe hakkında daha fazla severek tahsil yapmayı arzularım, daha önceleri bunun imkânı vardı. Fakat bu arzuları hayata geçirebilmek için vaktim yok.

Soru: Alman Sol'u ile hangi biçimde beraber çalışmayı düşünebiliyorsun?

G.: Öncelikle propagandada, gerek demokratik, liberal ve yahut da devrimci organizasyonlar aracılığı ile. Mücadelemizin meşru temellerini kabul etmeliler. Kendileri artık Sri Lanka hükümetinin desteklenmemesi için kendi rejimlerine baskı yapmak zorundadırlar. Sonra politik tartışmalar ve enformasyonlar. Örneğin Colombo'daki rejime silah yollandığına dair bizlere raporlar sağlasınlar. Bizler batılı ülkelerin teknolojik avantajlarından faydalanmak zorundayız. Düşmanın yapılanması üzerine bilgilenmeye sahip olabilmek için, bilime el atmak ve bunu kendi gelişimimiz için kullanmak zorundayız. Bu biçimdeki çalışma iyi bir şekilde dayanışma hareketleri tarafından üstlenebilir. Ardından parasal yardım, mültecilere yardım, sosyal yardımlar. Ve bundan sonra daha ileri giden başka aktiviteler hakkında düşünülebilir.

Soru: Yoldaşlarınızın psikolojik durumu nedir? Bu bir "Gözyaşlarının olmadığı savaş" mıdır?

G.: Önemli olan yoldaşlar arasındaki arkadaşlık, örgüt içindeki insani ilişki-

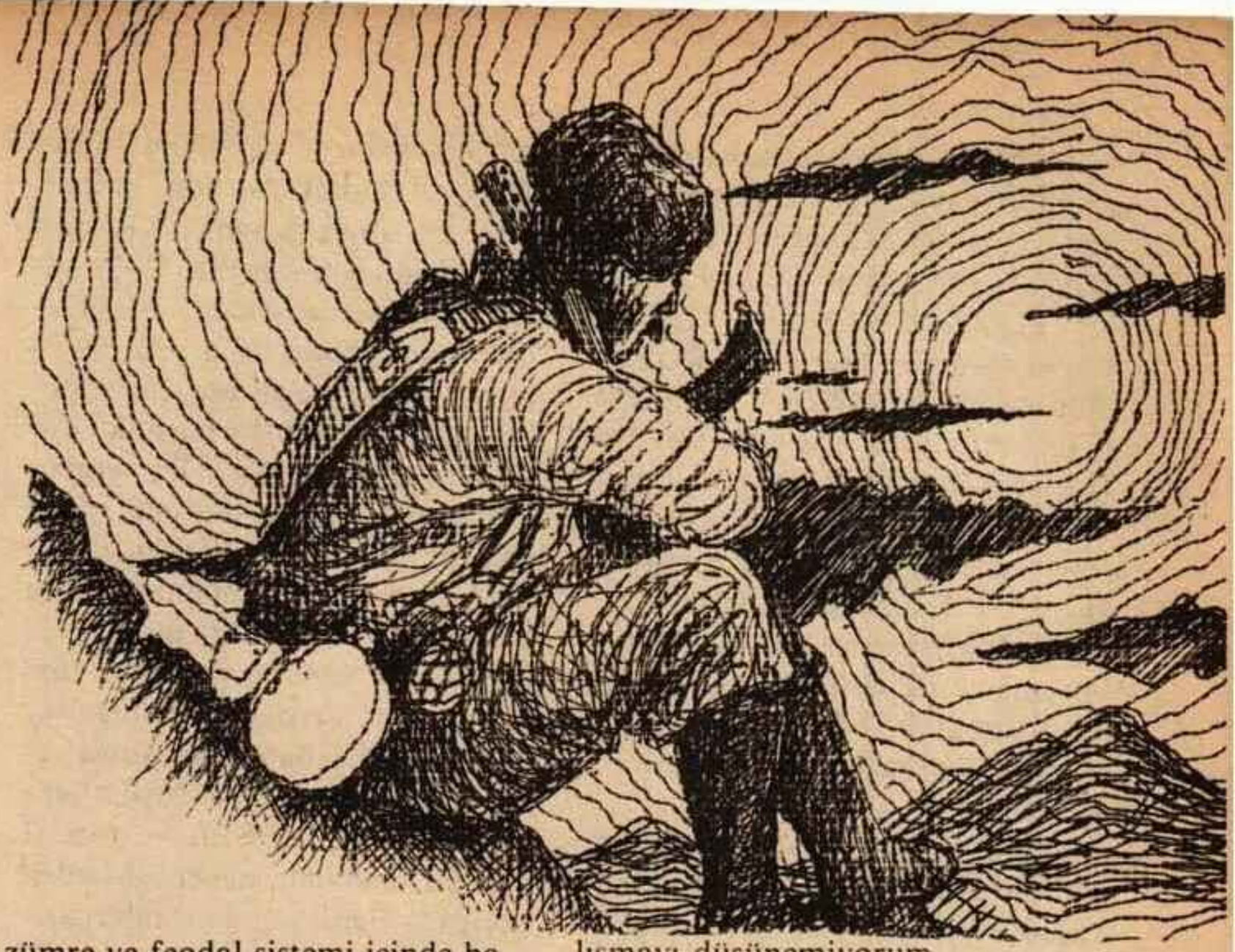

lerdir. Politik gelişme bunun üzerine kurulmaktadır. Yoldaşını ve halkını sevmek zorunludur. Yalnızca bu şekilde kitleleri politize edebilir, onlara toplumun ekonomik yapılanması anlatılabilir.

Tecrübeli bir yoldaşımız ölürse, bu örgüt içindeki faaliyeti ve de bizleri kişisel olarak etkilemektedir. İnsan insandır her zaman. Bizler bir kişinin yerini basitçe başka biriyle dolduramayız. Siva ve Nithi ve bazı başka yoldaşlar, onların ölümü hepimizi çok etkiledi. Özellikle Nithi'nin ölümü beni çok üzdü, fakat ben kendisinin ölüm haberini duyunca ağlamamıştım. Hatta bugün bile kendisinin resimlerine bakamamaktayım. Nithi'nin ailesini de tanıyordum. Cenaze töreninde bile konuşamamıştım. Kendisine çok yakındım, fakat o gün onun hakkında hiçbir şey söyleyemedim, hiçbir şey yapamadım. Gerilla savaşında her zaman ölümü hesap etmek zorundayız. Eğer halkımızın yaşantısını, uğrunda savaştığımız davayı düşünüyorsak güçlü olmak zorundayız. Bu konu hakkında söyleyeceklerimin hepsi bu kadar.

Soru: Eğer Sri Lanka hükümeti ve TULF (Tamil United Liberation Front) arasındaki anlaşma masasında ayrı bir devlet altında bir "Ara çözüm" sağlanırsa, sizler nasıl bir tavır göstereceksiniz?

G. :Sri Lanka ordusunun sivil halka karşı gösterdiği vahşilik bizleri de alakadar etmektedir, her gün insanlar ölmektedir. Şu anda burjuva TULF ile Sri Lanka hükümeti arasında görüşmeler sürdürülmektedir. Fakat üzerinde konuşulan bu biçimde bir çözümü halkımız istememektedir. Halkımız daha iyi bir çözüm istemektedir. Haklı olan bir çözüm için savaşan insanların artık TULF'a güveni kalmamıştır. İnsanlar hayatlarını ve varlıklarını kaybetmişlerdir, şimdi artık eski dönemlere dönüş yoktur. Halkımızın iradesi mücadeleden yanadır, şimdiki realite budur. Ben kendi toplumumu da övmek zorundayım. Hatta drahoma, zümre ve feodal sistemi içinde barındıran dar kafalı küçük burjuva karakterli muhafazakar ve orta sınıflar bile daha iyi bir çözüm istemektedirler. Kendileri Sri Lanka ordusunu geri püskürtmek istemektedir. Bazı zamanlar örgütümüzün izlediği yoldan endişelenmelerine ve bazı metodlarımıza karşı kritik bir tavır almalarına rağmen, kurtuluş hareketlerini sınırsız desteklemektedirler. Eğer bizler politik olarak gelişebilirsek, problemlerimizi çözebiliriz. 1983'deki soykırımından sonra politik ve aynı zamanda askeri çalışma yapmak zorunluluğundan dolayı, pratik problemlerle karşılaşmıştık. Bizim kampta tarım işçilerine ve eğitimcilere ihtiyacımız vardı. Ancak şimdi doğru politik olarak gelişme sürecine girmiş bulunuyoruz.

Elbette, ben sana her zaman yardımda ve halkımın yanında olmak istediğimi demişimdir. Bu ilk ve en önemli husustur hayatımda. Burada sorulması gereken durumun bizler için emin olduğu mudur. Bizler devrimci bir yolun üzerinde bulunuyoruz , bu yol üzerinde birçok dostlarımız ve düşmanlarımız vardır. Bizler çok dikkatli olmak zorundayız, bu nasıl bir "Ara çözüm"ün olacağına bağlıdır. Ben eminim ki her zaman Sri Lanka'nın kurtuluşu için bir M/L olarak çalışacağım. Bunun dışında bir çalışmayı düşünemiyorum.

Soru: Örneğin F. Almanya'da Sri Lanka'da bir çözümü bekleyen Tamiller hakkında nasıl duygular sahipsin?

G. :Bu toplumsal bir problemdir. Bizler Tamil gençleri kurtuluş mücadelesi içine sokmak zorunluluğundayız, asıl mesele budur. Bunun dışında her şey gereksiz, fuzulidir. Onları eleştirmek bir şey getirmez. Batıda insanlar değişmektedir, kimileri olumlu, kimileri de olumsuz bir şekilde. Bizler bu problemi karşımıza almalıyız. Bazıları Batılı yaşamın daha zengin olduğunu düşünmektedirler. Kendileri daha çok paraya sahiptirler. Bunun sosyal bir gelişme olduğuna inanmaktadırlar. Fakat bu gerçek bir yaşam sevinci değildir ki. Eğer bir çözüm "Eelam" olursa kendilerine toplumumuzun gelişmesinde katkıda bulunmaları için geriye gelmelerini talep edeceğiz . Kendileri yurt dışında öğrendiklerini böylece uygulayabilirler. Bütün gücümüz ve çabamızla sosyalist bir inşaa için Eelam'da çalışmalarını kendilerinden isteyeceğiz.

Herkes hissetmektedir: Bizim yerimiz Eelam'dır, bu Hindistan'daki ve aynı zamanda F. Almanya'daki Tamiller için de böyledir.

★

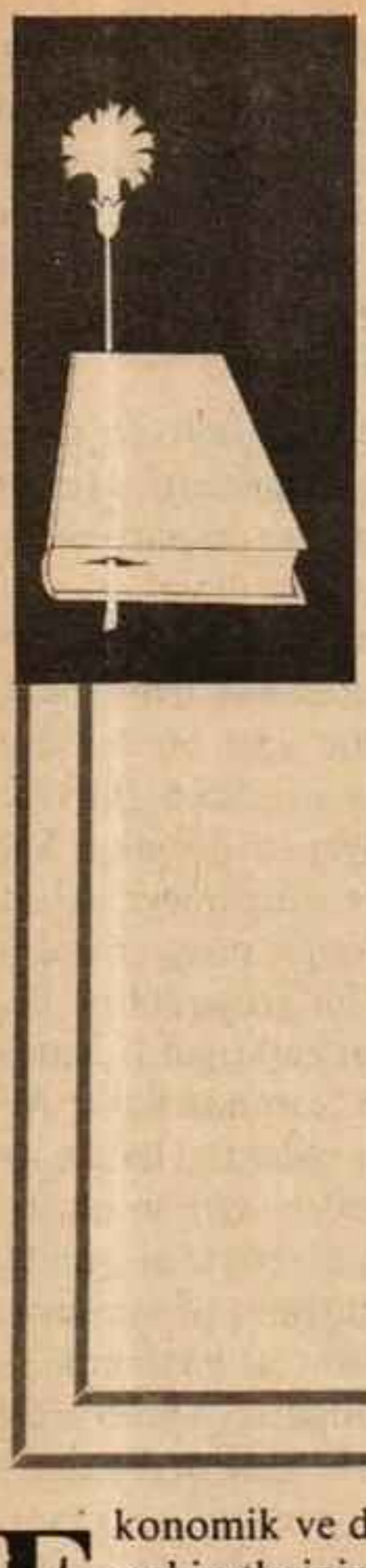

ekonomik ve demokratik örgütlenmeler bağlamında kadın örgütlenmesi

Nedret SENA

Ekonomik ve demokratik kitle örgütlenmelerinin mahiyetlerinin ne olduğu ve örgütlenme biçimlerinin ve siyasal partilerle bağlarının nasıl olması gerektiği sosyalist mücadele içerisinde her zaman aktüel bir konuyu oluşturmuş olmasına rağmen bazı genel ilkelerin ötesinde ortak bir anlayışa ulaşılamamıştır. Hatta genel anlamda ortaklaşılmış olduğu düşünülen noktalarda dahi bunların hayatta alacağı biçimlere geldiğinde temel farklılaşmaların olduğu ortaya çıkmıştır. Hatta sorun bizce o kadar yüzeysel kavranmıştır ki, ortak bir kategori oluşturmaması gereken kavramlar aynı kategori içerisinde bile toplanabilmiştir. Böyle bir yaklaşım biçiminin temelinde herşeyi en basite indirgeme ve kolay kavranılabilir kılma kaygılarının olduğundan kuşku yoktur.

Sosyalist mücadele arenasında uzun yıllardır, "**ekonomik-demokratik mücadele**" diye bir kavram hüküm sürmektedir. Çoğunlukla da bu kategori, proletaryanın mücadelesinin üç alanı olarak kabul edilen zemin üzerinde yer bulmaktadır: a) Politik mücadele, b) Ekonomik-demokratik mücadele, c)İdeolojik mücadele. Marksist eserlerin bu tasnif biçimine temellik etmesini beklediğimizde, karşımıza bir başka şey dikilmektedir: Lenin, Ne Yapmalı'da Engels'ten konuya ilişkin olarak şu satırları aktarıyor: "Engels bizim aramızda moda olduğu şekliyle Sosyal-Demokrasinin büyük mücadelesinin **iki** biçimini **değil,** (siyasi ve ekonomik), **teorik mücadeleyi ilk ikisiyle aynı düzeye koyarak üç** biçimini tanıyor." (Lenin, Selected Works, p.110)

Görüldüğü gibi Lenin'in Engels'ten aktardığı bu üç mücadele biçimi içerisinde "ekonomik-demokratik" kategorisine rastlamak olanaklı değildir. Söz konusu olan yalnızca ekonomik mücadeledir. Bu demek değildir ki demokratik mücadele diye bir kavram yoktur. Ekonomik mücadelenin dışındaki, haklarla ilgili, siyasal yapıyı ilgilendiren mücadeleleri bu kavram altında görmek kuşkusuz doğrudur. Ama siyasal düzeyi ilgilendiren bir kavramla, ekonomik düzeyi ilgilendiren bir kavramın yan yana getirilmesiyle bir kategori oluşturma yöntemi, bizi diğer kavramları da aynı kolaylıkla bunun içerisine dahil edebilmeye sürükler. Birincisi kavramları doğru tasnife uğratmadığımızda, doğru düşünemeyiz. İkincisi de, bu iki kavramın karıştırılmasına olanak tanıdığımızda sağ ve sol sapmaların icazetini çıkarmış oluruz. Birinci nokta herkes için açık olsa gerektir. İkinci nokta da, ondan aşağı kalmayan bir duruma yol açmaktadır. Şayet iki farklı düzeydeki sorunların aynı alanlara taşınmasına olanak tanırsak, mücadele alanındaki kargaşayı da geliştirmiş oluruz. Demokratik mücadele, esas olarak, ekonomik düzeyin dışındaki ve varolan siyasal sistemi gözönünde bulundurularak öne sürülen talepler için sürdürülen uğraşı içerir. Doğrudan doğruya siyasal iktidarın ele geçirilmesini içinde taşımaması dolayısıyla, siyasal mücadeleyle örtüşük olarak kabul edilemez; onun karşısında kısmi kalır. Kısmi kalması sadece düzen sınırları içerisinde gerçekleşecek taleplerden oluşması anlamına gelmez kuşkusuz. Düzen içerisine sığabilenler olduğu gibi düzen dışına taşan demok-

ratik talepler de söz konusu olur. Ama siyasal mücadeleden ayrıştığı nokta, sistemin tümden bir değişikliğe uğratılmak üzere bir sınıfın elinden bir başka sınıfın eline geçmesini içermemesidir.

Ekonomik mücadele ise, bilindiği gibi, proletaryanın günlük yaşamını kapitalizm çerçevesinde biraz daha çekilebilir kılmak için sürdürdüğü mücadelesidir. Bu noktada, demokratik mücadeleyle bir noktada benzeşik bir yanının bulunabilmesi ikisinin bir kategori içerisine konulması olanağını vermez. Ekonomik mücadele doğrudan bir biçimde, siyasal mücadele içerisine dahil edilemezken, demokratik mücadele yasal değişiklikleri ifade ediyor olması dolayısıyla iktidar sorunuyla doğrudan bir bağlantı içerisindedir. Olmayan bir grev hakkının elde edilmesi, ekonomik mücadele alanını ilgilendirir ama, herşeyden önce, bir siyasal değişikliği, gerekli kılar. Bu değişiklik için sürdürülen mücadele, iktidarın bir sınıfın elinden bir başka sınıfın eline geçmesiyle de gerçekleşebilir, aynı sınıf yerinde otururken, uzlaşmak amacıyla yapacağı bir yasal değişiklikle de gerçekleşebilir. Bu noktaya kadar ekonomik mücadele düzeyinde hiçbir şey yoktur. Bunun için grevler yapılmış olması eylemleri ekonomik mücadele yapmaz, değişiklik, reform mücadelesi yapar ve ekonomik mücadeleyle de bir bağlantısını kurmak olanaklı olmaz.Ekonomistler, ekonomik mücadeleye siyasal bir nitelik kazandırmak gerekir derken, Lenin onlara, "bu da bir çeşit siyasal mücadeledir ama, olsa olsa reformlar için sürdürülen bir mücadeledir. Sosyalist siyasal bir mücadele değildir" diye yanıt veriyordu.

Bu iki kavramı bu biçimler içerisinde gördükten sonra, ikisinin birbirine eklenerek tek bir kategori yaratılmasından doğacak sonuçları da görmek olanaklı olmaktadır. İki mücadeleyi birbirine bağlamak suretiyle,sağ sapma reformlar için mücadeleyi devrim sorununa bağlamaktan kurtulmuş olur; zira bu kolaylığı ekonomik mücadelenin, günlük yaşamı daha çekilebilir kılma özelliğinden ödünç alabilirler; sol sapma için de, temel siyasal sorunu demokratik mücadeleye yükleyerek her reform talebinden devrim üretme "kolaylığını" sağlar.

Toplumda her türden örgütlenmenin siyasal düzeyle bağlantılı olması, her türlü mücadelenin son tahlilde siyasal mücadeleye bağlı olması gerçeği, bunların birbirlerine indirgenmesi olanağını vermemelidir. Böyle bir yola girmekle yaptığımız bilimsel tasniflerin bize yaşamı kavrama ve onu değiştirme konusunda eylem kılavuzu olması olanağını ortadan kaldırmış oluruz. Böyle tasnifleri yapmaktan amacımız, gerçeği detayları içerisinde görmek ve bu parçaları ilgilendiren mücadele biçimlerini kendi içlerinde geliştirebilmektir.

Demokratik kitle örgütleri denilen kavram üzerine olan bir yanlış kavramaya bu arada değinmekte yarar vardır. Demokratik kitle örgütleri iç işleyişleri demokratik olduğundan dolayı böyle adlandırılmazlar.İç işleyişi demokratik olmayan hiçbir örgüt biçimini sosyalistlerin benimsemesi olanaklı değildir. Bunların kitle örgütü olarak nitelenmelerinin nedeni, proletarya partisinin, öncülerin örgütü olarak nitelenmesine karşılık, bunların söz konusu olan alandaki yığını kapsayacak bir mantık içerisinde kurulmuş olmasından ileri gelir. Demokratiklik sıfatı ise taleplerinin ve eylemlerinin muhtevasının nitelemesidir. Talepleri ve eylemlerinin muhtevası demokratik olmayan, faşist, dinci kitle örgütlerinden de söz edebilmek olanaklıdır.

Kitle örgütlerinin siyasal örgütlerle ilişkileri bir başka önemli tartışma noktasını oluşturmaktadır. Hemen bütün görüşlere göre, kitle örgütleri siyasal partilerden bağımsız olmalıdır. Bunun tamamlayıcısı olarak da, ideolojik ve siyasal bağımlılıktan söz edilir . Kuşkusuz bunlar doğru. Kendine ait bir yapı çerçevesinde, kendi programını gerçekleştirmek üzere eyleme giren bir örgütün bir başka program etrafında, eylem sürdüren, bir siyasal partinin alt organı olarak faaliyet sürdürmeye kalkışması, ya da bu örgütün bu hale getirilmeye çalışılması, her şeyden önce bu örgütü kendi programından koparır ve dolayısıyla bu program bir araya gelişi oluşturan temel anlaşma olarak ortadan kalktığında kendini oluşturan unsurlara da ayrışmak zorunda kalır. Aynı siyasal doğrultuyu benimsememiş oldukları halde, aynı talepler etrafında bir araya gelebilen yığınlar oluştururlar kitle örgütlerini. Dolayısıyla da böyle oluşan bir yapıda, kendi programı, siyasal partinin programıyla ne ölçüde çakışma gösterirse o ölçüde bir bağlanma da gerçekleştirilebilir. Bu durum kendiliğinden hiyerarşiyi benimsemeyi dışta bırakır. Ne var ki kitle örgütlerinin herhangi bir siyasal partiye ideolojik ve siyasal olarak bağlı olmasından, belli bir anda çoğunluğu ele geçiren bir eğilimin örgütün bütün eylemini partiye tabi kılması otomatik olarak anlaşıldığı takdirde, örgütün parçalanmasının da adımları atılmış olur. Türkiye'de en çok yaşanan bu sıkıntı olmuştur. Kitle örgütleri, çoğunlukla kendilerini kendi eylem programlarıyla tanımlamak değil, bağlı oldukları siyasal görüşle tanımlamak durumuna düşmüşlerdir. Gönüllü birlik olmadıktan sonra, hiçbir yapılanma, farklı unsurları bir arada tutamaz. Bunun tek yolu, üzerinde bir araya gelinmiş olan platforma sadık kalınması ve bu platform elveriyorsa, bu yapının eylemini siyasal partinin eylemine paralelleştirmeye çalışmak olmalıdır. Sosyalistlerin, ya da herhangi bir siyasal partiye mensup olan kişiler açısından geçerliliği olan "siyasal ve ideolojik olarak bağımlı olma" görüşü örgütün kuruluş biçimi açısından hiçbir şey ifade etmez. Her akım mensubunun doğal görevi, içerisinde yer aldığı yığın örgütünün politikasını etkilemek,kendi siyasal görüşü doğrultusunda çoğunluğu kazanıp, eyleme götürmektir.Yığınları politikadan tecrit etmek, ya da kendilerine konum sağlamak için kitle örgütlerinin hiçbir siyasal yapıyla ilişkisinin olmamasını savunanlara karşı bu görüş tamamen doğrudur. Onlar, ya egemen olarak, yığınların kendi karşılarındaki siyasal partilerle eylem birliği gerçekleştirmesini ve onların politikalarına her bir alanda hayat kazandırmalarını engellemek için bugün olduğu gibi kitle örgütlerinin siyasal partilerle ilişki kurmalarını yasaklarlar ya da esas

olarak bunlara hizmet eden kişiler, hem bu hizmetlerini yerine getirmek hem de kendi konumlarını sağlama bağlamak için siyasal partilerden bağımsızlığı savunurlar.

Türkiye'de genel olarak kitle örgütleri, kendi muhtevalarına uygun olarak davranamadılar. Zira, siyasal örgütler toplumsal etkinlik gösterebilecek bir güce ya da sınıfsal yapıya sahip değillerdi. Siyasal örgütler çeşitli biçimlerde ele geçirmiş oldukları kitle örgütlerinin yönetimi sayesinde kendi politikalarına hayat alanı bulmaya çalıştılar. İşte bu durumda, siyasal ayrılık nedenleri de aynı biçimleriyle kitle örgütlerine taşınmış oldu. Hangi nedenlerden dolayı ayrı bir siyasal yapı oluşturmak gerekmişse, tam aynı nedenlerle kitle örgütleri parçalanmaya başladı. Çok doğal olarak siyasal olarak apayrı örgütler oluşturabilecek kadar birbirinden ayrı olanların kitle örgütleri düzeyinde **siyasal açıdan özdeş** konumda olmaları beklenemez. Bu **ayrı olan örgüt** içerisindeki **ortak payda** unutulduğu takdirde, o ortak paydayı oluşturan tek bir unsur ortak paydanın yerine geçtiği takdirde, ayrışmak da zorunluluk haline gelmektedir. Bu yüzden kitle örgütleri birbirinden farklı büyüklükte olsa dahi, kitlesellik özelliğini kaybetmekte ve mücadele sürdürdükleri alanda etkin bir konuma ulaşabilmeleri gittikçe zorlaşmaktaydı. Gençlik örgütleri bu işleyiş içerisinde parçalandı ve kitleden tecrite yöneldi. Töb-Der ve DİSK bu yüzden parçalanmanın eşiğine geldi. Süreç müsaade etmiş olsa bunların da parçalanacağına tanık olacağımız kesin gibi görünmekteydi.

Eğer bu gelişimin bugün yanlış olduğu konusunda birtakım fikirler uyanmışsa, geçmişin değerlendirilmesi söylediğimiz açıdan gerçekleştirilmek durumundadır. Herhangi bir kitle örgütü hangi talebi öne sürerek kurulmuşsa, o talebi paylaşan bütün yığını bünyesinde tutacak zeminde davranmayı herşeyi belirleyen ilkesi yapmak durumundadır. Bu talebin hangi politikalar çerçevesinde gerçekleştirileceği örgüt içerisindeki yarışın, mücadelenin temelini oluşturacaktır. Bu yarışta çoğunluğu sağlamış olan kuşkusuz örgütü yönetecektir. Değişik çoğunluk tanımları yapılabilecek olsa da çoğunluktan ilk anlaşılması gereken kitlenin yarısından bir fazlasının temsil edilmesi olmalıdır. Hiçbir zaman belli farklılıklar dolayısıyla ortaya çıkan parçalanmadan yararlanarak bir azınlığın kendisini çoğunluk yerine koymasına olanak veren çoğunluk anlayışlarına izin verilmemelidir. Bu durum hukuksal yutturmacadan başka birşey değildir. Sonuç olarak da gerçek çoğunluğun bu azınlığa uyup uymamakta kendisini serbest görmesi ve örgütün parçalanması kaçınılmaz olmaktadır.

★ ★ ★

Özgül olarak kadın örgütlenmesi

Sosyalistler toplumun sorun olan her alanında, bu alanın özgül taleplerinin formüle edilip, mücadelesinin sürdürülmesi için örgütlenilmesi gerekliliğini savunurlar. Bu kısmi talepler belli bir düzeni tanımlamak için asla genel çerçeveyi oluşturmazlar. Kimi düzen içi kalır, kimi gerçekleşebilmesi için siyasal değişikliğe uzanan bir çerçeveyi içerirler. Ama hepsinde ortak olan kısmiliktir. İşçiler var olan düzen içerisindeki konumlarını iyileştirebilmek için, sendikalar kurarlar; tüketiciler, yaşamlarını ucuzlatabilmek için, tüketim kooperatifleri oluştururlar; kiracılar, kiraların yükselebilmesine ortakça direnebilmek için kiracılar derneği kurarlar. Bunların kurulması kimselere pek tuhaf gelmez. Hatta bunların bağımsızlığından bahsetmek de çok fazla sorun olmaz ama, kendiliklerinden bir alan oluşturan kadınlar bilinçlenip örgütlenmeye kalkıştığında "cinse göre örgütlenme", "mücadeleyi bölme" ve giderek ahlakileşen suçlamalardan geçilmez olur. İşin acı ama, anlaşılabilir olan yanı ise bu suçlamalarda erkekler adına avukatlığa soyunan kadınlara oldukça sık rastlanmasıdır. Ama durum anlaşılır bir mahiyettedir. Nasıl ki işçiler kendilerinin can düşmanı olan faşist sendikalarda yer alabilecek kadar ilkel bir bilinç düzeyi gösterebiliyorlarsa, birçok kadının kendi cinsine ihanet içerisinde olacak bir alt bilinç düzeyinde ve çaresizlik içerisinde bulunmalarını da doğal karşılamak gerekir.

(Buradan ileriye bazı ön verilerle devam edeceğiz. Bunların kanıtlanması için daha önceki sayılarımızdaki yazılara başvurulması gerekir.)

Gerek sistem ve gerekse her sınıftan erkekler tarafından baskı altında tutulan kadınların hem eşitlik, hem de özgürlük doğrultusunda adım atabilmeleri için kendi aralarında bu baskı biçimini temel alan bir örgütlenmeyi gerçekleştirmeleri zorunluluktur. Eşitlik hangi çerçeve içerisinde olursa olsun demokratik bir taleptir ve herkes kendi sınıfı içerisinde eşitlenebilmek amacıyla mücadeleye girmek durumundadır. Ancak her sınıf içerisinde eşitlenme olayı bütün kadınlar arasında da ortak bir payda oluşturur. Bütün sınıflar arasında oluşan bir ortak paydanın kendisinin sınıfsal görülmesi olanaklı değildir ama her sorunda olduğu gibi bu sorunda da sınıfsal yorumlar gündeme gelmek zorundadır. **Erkeklerin kadınlar üzerindeki baskısına karşı çıkış bütün kadınlar için ortak örgütlenme zeminini de oluşturur.** Bu tür bir örgütlenmeyi cephe örgütlenmelerine benzetmek olanaklıdır. Cephe içerisinde yer alan değişik sınıf kuvvetleri hepsi birden kendi yorumları içerisinde ortak amaç için mücadele etmek üzere bir araya gelmişlerdir ve aralarında hangilerinin yaklaşım biçiminin sorunun çözümünde belirleyici olacağı konusunda bir mücadele

de sürer. Böyle bir yapı içerisinde bir araya gelmeyi şimdiye kadar kimse mücadeleyi bölmek, ya da sınıfsal çıkarları unutmak olarak niteleyememiştir. Cephe olayının doğrudan siyasal iktidarın ele geçirilmesini içermesi dolayısıyla kuşkusuz benzetmenin çok ilerilere götürülmesi olanaklı değildir. Eğer söz konusu kadın örgütlenmesi de siyasal iktidarı kadınlar adına ele geçirmek üzere yola çıkmamışsa. Aynı baskıya karşı mücadele temelinde bir araya gelen değişik sınıftan ve görüşten kadınlar kuşkusuz sınıfsal eğilimlerini de bu yapılanmanın içerisine taşıyacak ve kadın sorununun yorum ve çözüm yollarını bu perspektifleri içerisinde ortaya koyacaklardır. Bunun olmayacağını, kadınlığın kendi başına yeterli çerçeveyi oluşturabileceğini iddia edenler ancak egemen ideolojinin ve sistemin içerisinde kendilerine yer bulabileceklerine inananlar olabilirler. Bunlar zaten mensup oldukları sınıflar dolayısıyla eşitlik konusunda biraz adım atıldığı takdirde kendileri için yeterli çerçevenin oluşmuş olacağına inanan insanlar, üst sınıfların insanları olabilirler. Ya da bu sınıfların etkisi altındaki küçük burjuvalar. Proleter kadınlar için eşitlik doğrultusunda atılan her adım yaşamı biraz daha çekilir kılmak açısından istenilen bir şeydir ama, ücret köleliğine mahkum olanın bu eşitlik durumundan yararlanması ve özgür insan konumuna ulaşabilmesi olanaklı değildir. Onun için proleter kadın başka sınıflardan kadınlarla birlikte erkek baskısına karşı mücadele ederken, bu mücadeleye, gerçekten özgürleşmenin zorunluluğu olan sistemin değiştirilmesi boyutunu kazandırmaya çalışır. Kadın mücadelesi alt demokratik taleplerı aşıpsomut olarak sistemin de değiştirilmesi noktasına doğru ilerledikçe, sınıfsal ayrışma da kendiliğinden gerçekleşmeye başlar.Mücadelenin belli evresinde çıkarları çakışanlar, bir başka evresinde, çıkarlarının sınıfsal farklılaşmasına göre birbirlerinden ayrılmak zorunda kalırlar. Sistemin değişmesi noktasında eğer varsa burjuva kadınlar sistemin savunucusu olarak ortaya çıkarlar. Küçük burjuva kadınlarla proleter kadınların kader ortaklığı ise daha uzun süre devam eder gider. Bugün de fiilen gerçekleşen tüm sınıflardan kadınların bir araya gelmesi değil, küçük burjuva ve proleter kadınların bir araya gelmesiyle oluşan kadın örgütleridir.

Bu noktada kadın örgütlenmesinin siyasal örgütlerle ilişkisi sorunu gündeme gelmektedir. Türkiye'de şimdiye değin kadın örgütlenmesi siyasal örgütlere kadın taraftar kazanmak amacıyla oluşturulmuştur ve böyle bir örgütlenme biçiminin kadın sorunuyla hemen hemen hiç bir ilişkisi yoktur. Kadın örgütlenmesi, tam tersine bu alanın çelişkisine, alana ait çözümler üretmek üzere oluşturulan bir örgütlenme olmak zorundadır. Elbette siyasal örgütler de böyle bir örgütlenmeye kendi siyasal çizgilerinin yanında yer alması için etkide bulunmaya çabalarlar. Eğer kendilerinin doğru bir yaklaşım biçimi varsa, bunu o alanda hayata geçirmeye çalışırlar. Dolayısıyla kadın örgütlenmesi, ele aldığı çelişki itibarıyla kendine ait bir programla ve yapıyla faaliyet sürdüren bir örgütlenme demektir. Bu anlamda herhangi bir partiden bağımsızdır ama herhangi bir partinin siyasal etkisi altına girmez ya da girmemelidir sonucu çıkarılamaz. Temel olan kadın sorunu alanındaki mücadelesini terketmediği müddetçe, kadın örgütlenmesi içerisinde yer alan değişik siyasal anlayışları paylaşan kadınlar burada kendi perspektiflerinin mücadeleye egemen olması için mücadele verirler ve hiçbir mücadele alanı siyasal mücadeleden bağımsız olarak ele alınamaz. Buradaki parçalanmaya neden olabilecek tehlikeli anlayış, örgüt içerisinde değişik siyasal anlayış mensubu kişilerin, kadın alanındaki perspektifler üzerinde değil de siyasal görüşlerin bütünlüğüne göre ayrışmaya kalkışmaları olacaktır. Böyle bir ayrışma biçimi örgütü bir kadın örgütü olmaktan çıkarır ve bütünüyle, belli bir siyasal partinin kadın kolu haline getirir ki, bu da artık kadın örgütlenmesi değil, o siyasal partinin kendi yanına daha fazla kadın katmak için oluşturduğu bir yapı olur. Eğer proletarya partisi kadınları böyle bir yapı içerisinde saflarına yakın tutmak ister ise, bu alana ilişkin berrak bir perspektifi kendi unsurlarına kazandırır ve bu perspektifin örgüt içerisinde egemen olmasına çaba gösterir.

Kadın örgütlenmesinin bağımsızlığı konusunda yaratılan, prestij kırmaya yönelik bir spekülasyon ise, "kimden bağımsız olmalı" sorusuna verilen yarım yanıttır. Düzenden bağımsız olmalı. Bu pek anlamı olmayan ve üstelik kendi içerisinde sorunu örtebilecek bir yanı taşıyan bir özellik arzeder. Nasıl ki, sendikaların kuruluşunda temel alınan işçilerin ekonomik çıkarlarını korumak ise ve bu perspektif düzen içinden başlayıp sosyalizme kadar uzatılabiliyor ve işçilerin üye olabilmek için zorunlu olarak belli bir siyasal partiyi desteklemeleri ya da sosyalist olmaları şart koşulmuyor ise, kadın örgütlenmesinde de böyle şartlar öne sürülemez. Örgütlenmenin biricik temeli kadın sorunudur, kadınlar üzerindeki baskıdır. Bunun bir ucu düzen içerisinde diğer ucu ise elbette sosyalizmdedir. Ama sosyalizm temeli,yalnızca proletarya partisi ve ona doğrudan bağlı örgütler için bir zorunluluktur. Bunun dışındaki örgütlenmeler böyle bir zorunluluğu taşımazlar. Düzenden bağımsızlaşacakları noktalar olduğu gibi düzenle bağlı oldukları noktalar da olur. Aynı sendikalar gibi. Düzenin bir uzlaşma aracı olarak benimsenirler sınıfın ekonomik çıkarlarını sonuna kadar tutarlı savunabilmek için sosyalizmle bağlanırlar. Ama doğru bir politik hat izliyor iseler yaptıkları grevlerle düzeni değiştirdiklerini düşünmedikleri gibi, burjuvaziyle uzlaşıp toplusözleşme imzaladıkları zaman da tam tamına düzenin bir parçası olduklarını düşünmezler. Ne zaman ki eylemlerini düzeni korumaya paralel bir hatta sokarlar o zaman da temel aldıkları alana ihanet içerisine girmiş olurlar. Kadın örgütlenmesi de aynı şekilde, düzen içi bir kuruluş olarak ortaya çıkar ve bu alanda kadın haklarını tutarlı savunabilmek için kendi amaçlarını sosyalizmle birleştirmeye çalışır. Düzen içi bir kuruluş olarak, düzenden dönüşumler bekler -aynı ücret artırımı gibi- bunları elde ettikçe de daha ileri talepler için mü-

cadeleyi sürdürür. Mücadelenin çerçevesini tamamen demokratik talepler belirler ve talepler bir bütün olarak sosyalist taleplere dönüştüğü takdirde de kadın örgütlenmesine gerek kalmamış olur. Ama gerçek o ki, sosyalist devrim gerçekleşmiş olsa bile, kadınların demokratik talepleri varolmaya devam etmekte ve bunların gerçekleşmesi örgütsüz, kendiliğinden sosyalist mücadelenin bir ürünü olarak ortaya çıkamamaktadır.

Kadın örgütlenmesinin sosyalizmdeki varlığının temel nedeni, sosyalist erkeklerin sosyalistleşmelerinin bizzat kendi çıkarları tarafından engellenmesidir. Kuşkusuz bu sosyalizmin bir kusuru değil, bunun taşıyıcısı olan insanların cinsler olarak bölünmüş olması, sınıf çelişkisinin dışında böyle bir çelişkinin başat yönünü erkeklerin oluşturuyor olmasıdır. Sosyalizm baskının her türlüsüne karşı çıkıyor ama, bunun bilinçlerde eylem yaratacak ölçüde yer etmesi, bizzat erkeklerin çıkarları tarafından engelleniyor. İşte bu engeli aşmak erkekleri bundan vazgeçmeye zorlayacak bir mekanizmanın oluşturulmasıyla olanaklı hale gelebilmektedir. Böyle bir mekanizma da ancak kadınlar tarafından oluşturulabilir. Kısaca kadın örgütlenmesi, kadınların eşitlik talebi düzen tarafından karşılanamayacak boyutlara doğru, ilerledikçe düzenden bağımsızlaşıp, sosyalizme yönelmek durumunda olur. Kendisini düzen örgütü olarak tanımlamak kadar, sosyalist bir örgüt olarak tanımlaması da olanaklı değildir. **Her örgütün eyleminin muhtevası onun karakterini belirliyor** ise; kadın eşitlik talebi de demokratik bir talep olarak yapıyı demokratik bir örgütlenme olarak niteler. Burjuva demokratlar bu demokrasi talebini demokratiklikte kesintiye uğratmaya çalışırlarken sosyalistler de onun sosyalist demokrasiye ve kadın **özgürlüğüne** doğru genişletmeye çalışırlar.

Bağımlılık tartışması, tüm demokratik örgütler için geçerli çerçevede görülürken, asıl tartışma, kadın üzerindeki baskılara son verilebilmesi için oluşturulması gereken programlar üzerine kaydırılmalıdır. Bu konuda, cins ayırımcılığına karşı olan bütün kadınlar tek bir yapı altında bir araya gelirken, bu yapıya yön verecek olan sosyalistlerin cins ayırımcılığını sosyalizme kadar genişleten, kapitalist sistemin kendisinin cins ayırımcısı olduğunu ve bunu her gün yeniden üretmekte olduğunu ortaya koyan bir perspektifi yapı içerisinde egemen kılmaya çalışmaları gerekir.

★

Tartışma

Sosyalist Demokrasi Tartışmaları Üzerine

Ahmet URAL

I

"Proleterya Diktatörlüğü Sosyalist Demokrasi" tartışması, uluslararası sosyalist literatürde Marks ve Paris komünüyle başlar. 1917 Rus devrimiyle zenginleşir. Kautsky ile yeni boyutlar kazanır. İşçi muhalefeti (1921) ve sol muhalefetle (1930) gelişir 56 Macaristan olayları ile de en ileri noktaya ulaşır.

Özellikle 68 "Prag Baharı" ile önemli bir canlılık kazanan bu tartışmalar Avrupa ve Sosyalist ülke aydınları arasında yoğun bir biçimde yıllardır tartışılıyor. Gerek siyasal çoğulculuğun farklı biçimleri, gerekse varolan geleneğin reforma uğramış biçimleri arasında sürüp giden bu tartışmanın son derece yararlı olduğuna inanıyorum. Tartışmanın duygusal ya da ahlaki nedenlerle önünün tıkanması tehlikesi olsa da bu tür sakıncaların giderilebileceği yönünde bir umudum var.

Elbette genel olarak "tartışmanın her biçimi yararlıdır" gibi bir genellemeye varmak olanaksız.Bugün Avrupa'da yoğun bir biçimde yapılan bu tartışmaların tümünün yararlı olduğunu düşünmek de yanlış olur.

Yakından bakıldığında, bu tartışmaların içine Marksizm dışı her türden görüşün kolayca sızabildiğini, Marksizme sıvanıp sunulduğunu görebilmek mümkün. "Hıristiyan Komünist Parti liderleri"nden, kilise adına (!) sosyalizm sorunlarını tartışan papazlara kadar herkes bu tartışmada yer edinmiş, herkes aradığını bulabiliyor.

Bu açıdan Tekin Yılmaz'ın girişimini hem cesurca hem de tehlikeli buluyorum.

Cesurca, çünkü sayısız ahlaki ve psikolojik engeli göze alarak bu tartışmanın yararlarını elde etmeye çalışıyor.

Tehlikeli, çünkü tartışmaya yeterince yöntemli ve kollektif bir tarzda yaklaşmıyor. Ülkemiz sosyalist hareketinin genel seviyesi ve son yedi yıllık gerilemesi düşünüldüğünde hepimizi karmaşık okuma süreçlerine yöneltmekle karışıklığı körüklüyor. Hatta denilebilir ki bu konuyu yıllardır tartışan bir kamuoyu varmış gibi ele alıyor.

Bu noktada ilk olarak Tekin Yılmaz'ın ihmal ettiğini dü-

şündüğüm yönleriyle tartışmanın çerçevesini yeniden çizmeye çalışmanın tartışmanın gelişimi açısından yararlı olacağını düşünüyorum.

II

Tekin Yılmaz tezlerini geliştirirken Marksist yöntemi (onun ifadesi ile bilim yöntemi) önemli bir argüman olarak kullanıyor. Oysa tartışmayı geliştirirken bazı açılardan bu yöntemin dışına düşüyor.

Ülkemizde genellikle sosyalistlerin önemli bir zaafı sosyalizmi bütünlüklü bir sistem olarak geliştirememeleridir. Teorik olarak bu benimsense de pratikte genellikle bunun uzağında kalınır.

Bu zaafın acılarını hep birlikte çektiğimiz için üzerinde şimdilik fazla durmak gerekli değil. Ancak hepimizin bildiği ve gördüğü bu eksiğin nasıl aşılacağına ilişkin bütünlüklü tezler üretmek acil bir görev olarak önümüzde duruyor.

O halde eski olumsuz alışkanlıklarımızı bu yönden aşmaya çalışmak zorundayız. Hiçbir tartışma bütünlüklü bir sorunlar sisteminin dışında ele alınamaz. Alınmamalıdır!.. Sosyalist demokrasi tartışması da bugün önümüzde çözüm bekleyen sorunlar silsilesinin önemli bir parçası olarak ele alınabildiği ölçüde akademik bir tartışma olmaktan çıkıp **politik** bir anlam kazanacaktır.

Bu eksiklik aslında salt Tekin Yılmaz'a değil, benim gibi onun da bir yazarı olduğu YENİ ÖNCÜ çevresine de aittir. Eğer kapsamını aynı biçimde algılıyorsak, demokrasi tartışması ancak bir yazarlar kollektifinin politik bir gözle ve bütünlüklü çalışmalarıyla istenen verimlilikte ele alınabilir.

Elbette bu noktada tek tek yazarların öncelikle hangi sorunların hangi sıra içinde tartışılmasının gerektiğine birlikte ve çoğunlukla karar vermesi gereklidir.

Acil tartışma ve çözüm bekleyen sorunlarımız nelerdir? Ve sosyalist demokrasinin bu tartışmada yeri nedir?

Son yedi yılın deneyleri göstermiştir ki proleterya sosyalizmi program-örgüt-taktik ve tüm bunların çimentosu olan çalışma tarzı açısından önemli eksikliklere sahiptir. Bu, sistemli bir **partileşme planı**'nın temel unsurları olarak ele alınması gereken sorunlar bütününün en kısa tanımı olarak kabul edilebilir. Ve hiçbirisi bir diğerinin önüne geçirilemeyecek kadar önemli, belirleyici ve acildir.

Bugün elimizde ancak bir programın perspektifi olacak bir çerçevenin bulunduğu ve bir programdan henüz yoksun olduğumuz hepimizin bildiği yakıcı bir gerçektir.

Program, kurmak istediğimiz toplumun açık ve somut bir tasarımıdır. Bir projedir.

Elimizde kurmak istediğimiz toplumun açık herkesçe anlaşılabilir bir tasarımı olmadıkça işçi sınıfı kitlelerinin ikna edilebilmesi ve saflara kazanılabilmesi son derece güçtür.

Bunun bir diğer anlamı da "Nasıl bir Türkiye" istediğini açıkça tanımlayamayan kadroların etkin politikalar üretemeyeceği, partizanca davranamayacağı gerçeğidir.

Tekin Yılmaz da nihayet sorunun bu yönünü ihmal ettiğini görmüş olmalı ki, dördüncü yazısında "Sosyalist demokrasi bugünün sorunudur" diyerek tartışmayı olması gereken bir çerçeveye, program tartışması çerçevesine oturtmaya yönelmiş bulunuyor. Şöyle diyor Tekin Yılmaz:

"ikinci nokta sorunun asıl özünü oluşturmaktadır. Sosyalistlerin programları nasıl bir toplum istediklerini tanımladığı gibi, **bugün kendilerinin ne olduğunu da tanımlar**" (1)

Bu tamamiyle doğrudur. Sosyalist Demokrasi yarının olduğu kadar bugünün de sorunudur. Bugün sosyalist olduğunu iddia eden her örgüt ancak yarını açıkça tanımladığı ölçüde yarını temsil edebilecek ve kuracak hazırlıkları yapabilir.

İşçi sınıfının sosyalist örgütlenmesi demek, yarının ilişkilerinin temsilcisi, hatta daha ileri gidersek proto-tipi olmak demektir. Bu nokta da yarının toplumu hakkındaki açık görüşlerin bugünün parti içi ve parti kitle ilişkileri hakkında önemli fikirler vereceğini görürüz. Ya da Tekin Yılmaz'ın dediği gibi "sosyalist toplumun ilişkilerine ait detaylanmış düşünceler olamadan, sosyalist bir örgüt ve çalışma tarzı anlayışı olamaz". Ancak bu kadar mutlak bir ifadeye karşı olduğumu hemen belirtmeliyim. Çünkü örgüt ve çalışma tarzının yalnızca demokrasi sorunu üzerinde tanımlandığı eksik düşüncesine katkı yapabilecek olan bu tanım, mevcut ülke koşullarının **detaylandırılmış bir açıklamasına** (ki programın temelidir) duyulacak ihtiyacı azaltma sakıncasını taşımaktadır. Oysa ki programın bir yönü, bugün neye karşı olduğumuzun bir diğer yönü de neyi kurmak istediğimizin detaylı açıklamasıdır. Sosyalist demokrasi ise bu tartışmanın son derece temel konularından birini oluşturmaktadır. Ama ne tamamını ne de eksenini. Ya da farklı biçimde söylersek program tartışmasının ekseni sosyalist demokrasi tartışması değil genel olarak bir **siyasal ve ekonomik inşa ve sınıf mücadelesi teorisidir.** Bu nedenle de gerek partinin gerekse toplumun inşasında demokrasi yerine **demokratik merkeziyetçilik** kavramını seçmek ve en ileri noktada demokratik merkeziyetçiliğin bir inşa yöntemi olduğunu söylemek mümkündür. Buraya yeniden dönmek üzere diğer noktalara doğru ilerleyelim.

Program-Örgüt-Taktik ve bunların çimentosu olan çalışma tarzı demiştik. Şu ana kadar kısaca da olsa sosyalist demokrasi tartışmasının hangi noktalara denk düştüğünü kısmen gördük. Bir iki noktaya daha değinip tekrar dönmek üzere bu bölümü bitirelim. Genel olarak demokrasi kavramı etrafında yapılan tartışmaların uzandığı noktalar aslında daha da geniştir. Burada sorunun esas olarak proleterya diktatörlüğü ve demokrasi sorunu olduğunu söylemek gerekir. "Proleterya Diktatörlüğü sorunu, proleter Devletin Burjuva devletle, Proleter demokrasisinin burjuva demokrasisiyle ilişkisi sorunudur" (Lenin) (2)

Bu nedenle de daha önce de belirttiğim gibi sorun salt demokrasi tartışması değil, sınıf ittifakları ve inşa sürecinde bir sınıf mücadelesi tartışmasıdır.

Başa dönersek, proleterya sosyalizminin gündeminde acil çözüm bekleyen sorunların tartışmasına genel bir ad vermek zorunludur.

Yapmak istediğimiz adlandırma yeni değil. Ancak kavranılmış olması yeni tarihlere denk düşüyor.

Tüm bu sorunların sistemli ve bütünlüklü bir biçimde politik bir gözle ele alınabilmesi partileşme sürecini belirsiz ve düzensiz bir süreç olarak değil bir plan olarak görmekle özdeştir. Bolşeviklerle Menşevikleri ayıran bu nokta, "yöntemimizin" diğer yöntem anlayışlarından da ayrıldığı noktadır.

Bugün şiddetle iyi düşünülmüş ve detaylandırılmış bir plana gereksinimimiz vardır.

Az önce dile getirdiğim program-örgüt, örgütle birlikte büyüyen parti görevleri toplamı olan taktik ve bunların çimentosu olan çalışma tarzı (uslubu) söz konusu planın ana unsurlarını oluşturur. Eğer tüm çalışmalarımızı araştırma ve incelemelerimizi bu çerçeve içerisine oturtmayı beceremezsek, sağ bir konuma sürüklenmekten, demokratizmin sığ sularında kulaç atmaktan bizleri kimse kurtaramaz.

III

Tekin Yılmaz'ın ihmal ettiği ikinci nokta, -bu aynı zamanda Yeni Öncü tarafından da ihmal edilmiş görünmektedir.-

sorunu tartışırken okuyucunun ihtiyaçlarına yanıt verebilecek bir **'arka plan'** kurmuyor oluşudur.

Yazının girişinde bu tartışmanın oldukça eski tarihlere dayandığını söylemiştim. Hemen hemen yetmiş yıllık bir tarihe sahip olan bu tartışma, inşa deneyleri çoğaldıkça yeni boyutlar kazanarak bugüne ulaştı. Proleterya sosyalizmi yararlarının bilincinde olduğu için hiç bir zaman bu tartışmanın önünü tıkamadı ancak bu tartışmanın gündemde oluşu demokratizmin, liberter görüşlerin ve burjuva sosyalistlerinin Marksizme sızma operasyonlarının da önemli bir olanağını yarattı. Lenin vb. işçi sınıfı aydınlarının hayatta olduğu dönemlerde demokratizm ve burjuva sosyalizmi bu cephede önemli "şehitler" verdiyse de daha sonra entellektüel cephedeki zayıflama,Avrokomünizm, Yeni Sol türünden sorunu hümanizmin kavramlarına indirgeyen, -genel bir düşünce özgürlüğü ve insan hakları tartışması yürütmeye kalkarak, proleterya egemenliği ve devleti fikrini dolaylı ya da doğrudan reddeden "zaferlere" yol açtı. İleride daha genişçe değinmek üzere, bir örnek vermek gerekirse Bolşeviklerin 'diktatörce' (!) uygulamalarına ilk tepkiyi verenlerden birisi de Karl KAUSTKY idi. İleride de etraflıca göstereceğimiz gibi ne o, ne de diğerleri niyet olarak Marksizmi 'satmayı' hiç düşünmediler. Bu nedenle de ideolojik-teorik tartışmalarda niyetlerden bağımsız **sonuçlar ve belgeler** tartışılır. Ve bugün Avrupa'da Kautsky'ye önemli bir **dönüş eğilimi** varsa bu Kautsky'yi doğrulamasa da **boşa sayılmamalıdır.**

Anlatmak istediğim şudur: bu tür tartışmalar tartışmanın süreci izlenmeksizin yapılamaz diyorum bu bir...

Ayrıca Sosyalist sistem bu tartışmanın temel malzemesidir. Ve bu malzemeye hakim olmadığımız müddetçe eksik ve yanlış şeyler üretmek çok mümkündür. Bu da iki...

Eğer görüşlerimize taraftar edinmekten çok görüşlerin sindirilmesi önemliyse bu kadar hassas konularda okuyucunun sınırlı olanaklarını düşünerek davranmak zorundayız. Bu bile tartışmaya hiç değilse bu açıdan belirli bir **sistem** çerçevesinde yaklaşmayı gerektirir.

IV

Tekin Yılmaz şu ana kadar bu konularda dört temel yazı yazdı. Bu yazıların ilk üçü şu ana kadar dile getirmeye çalıştığım açılardan önemli eksikleri taşıyor. Sonuncusu olan "Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur" başlıklı yazı ise sorunu genel bir partileşme süreci, çerçevesinde değilse de program sorunu çerçevesine oturtma eğilimi göstererek, şu ana kadar izlenen yoldan ayrılıyor. Bu olumlu ve desteklediğim bir yol. Elbette bu ayrılış eski izlenen yolun tüm tehlikelerinden arınmış değil henüz. Hatta işaret etmeye çalıştığım birçok tehlikeyi barındırmayı sürdürüyor.

Tekin Yılmaz'ın sorunu koyuşunda şu ana kadar asli çerçeveyi belirlemeye çalıştım. Ve bu yönleriyle yazarın dar bakışını göstermeye çalıştım. Ancak bu sorunun yalnızca bir yarısıydı. En az ilk kısmı kadar önemli bir sorun da Tekin Yılmaz'ın çizdiği teorik çerçevede ortaya çıkıyor. Göstermeye çalışalım...

Tekin Yılmaz'ın şu ana kadar yazılarında geliştirdiği fikirler aslında basit bir mantığın üzerinde şekilleniyor.

Tekin Yılmaz'ın tema'sının fikir sistemini şöyle sıralamak mümkün:

1) "Sosyalizm mücadeleleri tıkanmıştır."(3)
2) Tıkandığı nokta demokrasidir. (4)
3) Batılıların elinde demokrasi önemli bir silahtır. Zenginliğiyle haklılığını kanıtlayamayan batı, demokrasiyle bunu yapabilmektedir. (5)
4) Sosyalizmin "bilim yöntemi" çok sesliliği gerektirir. Çok seslilik olmadan bilimsel gelişme olmaz. (6)
5) Sosyalizm bilim yöntemine de uygun bir siyasal yönteme ve çerçeveye sahip olursa, yani siyasal çoğulculukla, bu tıkanıklığı aşabilir. (7)
6) Kapitalizmin reddi temelinde sınırsız her düzeyde örgütlenme özgürlüğü ilke olarak benimsenmelidir. Bu anlamda aynı toplumsal çerçeveyi benimseyen ancak farklı eylem platformları seçenler ayrı örgütlenme ve parti kurma hakkına sahip olabilirler. (8)

Tekin Yılmaz'ın mantık silsilesi böyle. Bu mantık çerçevesinde kurulan tartışmanın **varolan sınırlarıyla ve bakış biçimiyle de eksik** olduğunu dile getirerek başlayalım.

Bu tartışmanın genel olarak sosyalist toplumların istenen sonuçları verip vermediği, vermiyorsa nedenlerinin ne olduğu ve nasıl çözümlenebileceği tartışması olduğu açıktır. Önce de belirttiğim gibi tüm Avrupa ve Sosyalist Ülke aydınları bu konuyu uzun süredir tartışıyor. Ve sosyalist toplumlarda işlerin istendiği gibi gitmediğine ilişkin bir görüşte hemen herkes birleşiyor. Ancak yollar buradan başlayarak ayrılıyor. Çünkü sosyalist ülkelerin sorunlarının adlandırılması epey çeşitlilik gösterdiği gibi sorunların kaynakları da farklı farklı belirleniyor.

Ancak incelendiğinde görülecektir ki tüm bu tartışmalarda, tartışmaya katılan sosyalistlerin bağımsız araştırmalarının ürünü olduğunu kolayca anlayabildiğimiz referanslarla, kanıtlarla önce sorunu tanımlıyorlar sonra da çözümüne ilişkin yollar öneriyorlar. Ancak büyük çoğunluğunda gördüğümüz ortak özellik olabildiğince kılı kırk yarıyor oluşları.

Tekin Yılmaz da bir sonuca varmış. "Sosyalizm mücadelesinin gelip tıkandığı noktanın" (9) demokrasi sorunu olduğunu söylüyor. Kullandığı biricik veri de Gorbaçov'un tezleri. Biliyoruz ki herşeyin yolunda gittiğini söyleyenler de verilerini aynı sistemin içerisindeki şunun ya da bunun tezlerinden toparlıyorlar. Ayrıca Gorbaçov'un söylediklerini şimdilik doğrulayanlar Sakharov gibi ya da Yevgeni Yevtuşenko gibi ölçü teşkil edemeyecek muhalifler. Diğerleri ise daha soğukkanlı ve temkinli bir tutumla gelişmeleri izliyor, özellikle Gorbaçov'un ekonomik reformlarıyla siyasal reformlarını birlikte ele almaya çalışıyorlar. Bu vesileyle vurgulayalım Her konuda olduğu gibi bu konuda da **bağımsız** ideolojik çizgiyi koruyabilmenin yolu bağımsız araştırmaların sonuçlarıyla hareket etmekten geçer. Şu anda Avrupa'da ve Sosyalist ülkelerde bu tartışmaları yürütenlerin bakış açıları belirlidir. Ya "Stalinist" bir gözle ya da "anti-Stalinist" bir gözle verileri okumaya çalışıyorlar.

Peki bizim gözlüğümüz ne olacak. Sosyalist ülkelerde işlerin yolunda gitmediğini düşünen bizler şu ana kadar yapıldığı gibi sağdan ya da soldan eleştirilerle sorunu çözümleyemeyiz. Ancak **Sosyalist sistemin yetmiş yıllık sürecinin Leninist bir gözle eleştirel bir süzgeçten geçmesi gerekmektedir.**

Bugüne değin varolan sorunlara eğilenlerin sağa ya da sola düşmüş olmalarının somut nedenleri vardır.

Altusser'in iyi bir biçimde özetlediği gibi Avrokomünizm de ise insan hakları, yabancılaşma, düşünce özgürlüğü vb. hümanist kavramları alarak başlamış, ancak bu kavramlar bir süre sonra kendi burjuva ideolojik içeriklerini ve giderek de ait oldukları sistemleri taşıyıp getirmişlerdir.

Hakeza "Troçkizm"de Stalin'e reaksiyon ortamında şekillenmiş. Troçki'nin ölümünden sonra ise üç dört farklı kanada bölünerek evrimleşmiştir.

Yine Sovyetler Birliği'nde Kruşçev'in 20. Kongre operasyonuyla başlayan "anti-Stalinizm"in Stalin dönemi uygulamalarına "ahlaki saldırılar yöneltmekten öte neyi değiştirdiği"

şüpheli bir konudur.

Üstüne üstlük bu toplumlar birer kapalı kutu olma özelliklerini uzun yıllar korumuşlardır. Bu toplumlar hakkında açık fikirler son onbeş yılda elde edilmeye başlanmıştır.

Tüm bunlarla birlikte ele alındığında, Tekin Yılmaz'ın "Sosyalizm mücadelelerinin gelip tıkandığını", tıkanma noktasının da demokrasi olduğunu ileri sürmesi pek inandırıcı olmamaktadır. Ve etraflı kanıtlara muhtaçtır.

Ancak şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki, tıkanma fikri aynı zamanda diyalektik olarak da tartışma götürür bir tezdir.

Sosyalizm mücadelesi değişik zamanlarda bunalımlar yaşamıştır. Yaşaması da son derece doğaldır. İkinci Enternasyonal dönemi bir bunalımdır. Avrokomünizmin ortaya çıkışı ve Enternasyonalizmin defnedilmesi bir başka bunalımdır vs. Ancak bu bunalımların hiçbirisi bir tıkanıklığa neden olmamış tersine yeni bir açılımın yeni bir sıçramanın temellerini hazırlamışlardır.

Burada bir noktaya daha dikkat çekmek gerekiyor. Tekin Yılmaz tıkanıklığı saptadıktan sonra çözümün demokrasi olduğuna göre bugüne kadar süregelen ekonomik politikaların da doğruluğu önveri olarak kabulleniyor demektir. Oysa bir yandan da ekonomide de "donma ve kemikleşme eğilimlerinden" söz ediyor ve Gorbaçov'dan bu yönde alıntılar yapıyor. Halbuki Gorbaçov sorunun yalnızca siyasal demokrasi değil ekonomik düzenlemelere de ihtiyaç gösterdiğini dile getiriyor.

Aslında tüm bunlar daha başından Tekin Yılmaz'ın tezlerinin iyice düşünülmeden ve sağlam dayanaklardan yoksun biçimde inşa edilmiş olduğunu gösteriyor.

Artık şunu söyleyebiliriz. Önümüzdeki tartışma Tekin Yılmaz'ın bizi çektiği dar bir alanda değil çok daha geniş bir alanda cereyan etmektedir. Varolan sosyalist toplumlar bugüne kadarki gelişimleriyle, **insanın yeryüzündeki varlığının yeni ve insani bir örgütlenme tarzı olarak sosyalizm** düşüncesinin teorik öngörü ve hipotezlerini doğrulamaktan uzaklaşıyor görünüyorlar. Ya da daha farklı bir ifadeyle teorik öngörülerle birçok yönden çelişiyorlar.

İşte tartışılması gereken sorun budur. Ve bu sorun, ancak varolan sosyalizmlerin genel ve detaylı bir incelemesiyle mümkündür. Gerek teorik yeteneklerimizin ortalaması açısından, gerekse elimizdeki malzemenin sınırları açısından bu işi tek tek yapmak mümkün olmadığı gibi, Türkiye Sosyalistlerinin bu konuda Avrupalılara göre daha şanssız olduklarını düşünüyorum. Ancak bir nokta dışında! Ülkemizdeki sınıf mücadelesi Türkiyeli sosyalistleri özgül koşullarımızın yarattığı bir doğa olarak, "1900'lerin" ruhunu taşıma ve köktenci bir çözümleme yeteneği göstermeye müsait kılmaktadır. Ve biz bu elde edilmesi çok güç özelliği çarçur etmemeye **özen** göstermeliyiz.

Bu tartışmanın hangi ihtiyaçtan ortaya çıktığı ve hangi ihtiyaçlara cevap verebileceği sorusuna yönelik tartışmamı bitirmeden ülkemizde 'sol' gündemine nasıl yerleştiğine de eğilmek gerekir.

Sosyalist toplumlarda yaşayanların sorunları fiilen yaşıyor olmaları nedeniyle gösterdikleri hassasiyet son derece doğaldır. Enternasyonalist bir bakışla "bizimki de doğal diyebilirdik ama "kırk günlük yolda bir dal kırılsa acısını içimizde hissedecek" kadar duyarlı olmadığımız aşikar. O halde bu sorun Türkiyelilerin gündemine nasıl girdi? Ve baş köşeye yerleşti?..

Türkiye'de yaşayan her demokrat, ilerici ya da sosyalist son otuz yıldır, her geçen gün daha şiddetlenen kuraldışı bir baskı ortamında nefes alamaz hale geldi. Bunun yarattığı psikolojik olumsuz etkiler özellikle son yedi yılın da katkısıyla epey şiddetli oldu. Demokrasi geleneği olmayan bir toplumun demokrasi terbiyesinden yoksun 'sol'u olarak, genel baskıcı ortama bir de birbirimiz üzerine yönelttiğimiz 'şiddet' eklenince, -ataerkil (patriarkal) gelenekleri aşamamiş bir ilişkiler ağı içinde- solu oluşturan bireyler daha da bunaldılar.

Bu psikoloji, 12 Eylül yenilgisiyle birleştiğinde herkes bir arayış içine girdi. Elbette arayanların bulacakları, büyük ölçüde önceden edindikleri gelenek ve bakış açılarınca belirlenmişti. Marksizmi bir yöntem ve yaşama tarzı olarak sindirememiş onbinlerce "sol"cu karşılarına çıkan her türden liberter görüşe ve demokratizme sarıldılar.

Anarşizm, çevrecilik , feminizm, yeni sol'culuk vb. ortalığı sarıverdi. Önemli bir kesim de sosyal demokrasinin potasına aktı. Aslında herkes bir terapi ihtiyacı duyuyordu. Demokrasi ise genel olarak "güven veren" ağırbaşlı bir terapist durumundaydı.

Tüm bunlardan uzak durulması gereğini biraz sezgisel biraz da teorik olarak görenlerle,teorik "önderler" bunu daha politik ve teorik çerçevelerde ele almaya yöneldiler. Ama her sosyalist çevre aşağıdan yukarı en azından bir demokratik merkeziyetçilik tartışması yaşadı. İşin aslı, geçmişte "emir-komuta zincirleri" içinde hareket edenlerin artık parçası oldukları sosyalist örgütlenmenin kaderini tayin edebilme doğal hakkını elde edebilme çabasıydı.

Bu süreçte, 12 Eylül'ün sağladığı yeni bir "imkân" olarak 'sol'un çoğu kesiminin ilk kez "dünyaya açılıyor" oluşunun payını da gözardı etmemek gerek.

Bu noktada iki eğilimin oluştuğu söylenebilir. Demokrasinin her derde deva bir ilaç olduğunu düşünenlerle, bunun önemini gerçekten kavramaya çalışanlar. Ben, demokrasinin bir **"maymuncuk"** gibi **her** kapıyı açacağını düşünmeyenlerdenim!...

V

Eğer Tekin Yılmaz sorunu genel bir eğilim çerçevesinde tutsa ve daha temkinli yol alma eğiliminde olsa idi, belki de yazım, örgüt içi demokrasinin ve gelecek toplumda eşitlik ve insan haklarının hukuksal bir tartışmasıyla bitebilirdi. Oysa ki, T.Yılmaz tartışmayı başka bir boyuta çekti ve bu çerçevede "teori" yapıyor.

Bu sosyalizmin anahtar tartışmalarından biri olan devlet tartışmasıdır. Bu sorunun en önemli yanını oluşturuyor. Önceki bölümlerde T.Yılmaz'ın genel politik sürecimiz açısından eksikliğini ve tartışmayı başlattığı ihtiyaç noktasını irdelemeye çalıştım. Tartışmanın diğer bir yönü olan devlet tartışması ise Tekin Yılmaz siyasal çoğulculuk gibi hukuksal görünen aslında son derece **sınıfsal** olan bir kavramı ortaya atmasıyla başlıyor.

Açıklamaya çalışayım. Siyasal üst yapıya ilişkin bir tartışma sınıf iktidarının biçimlenişi ve buna ilişkin öneriler ancak belirli bir ekonomik inşa sürecinde ortaya çıkacak sınıf çatışmalarının biçimlenişi olarak tartışılabilir.Eğer sorun böyle ele alınmazsa tartışma bir hukuk tartışmasına döner ki o noktadan başlayarak **sınıf gözlüğü yitirilmeye başlanır.**

Çünkü tartışmanın gelişmesi için sorulacak sorular yaklaşık olarak şunlardır:

-Proleterya Diktatörlüğünde devlet ve devlet biçimleri nelerdir. Devletin biçimlenişine ilişkin genel Marksist teori değişikliğe uğrar mı?

-Proleterya Devletinin sınıfsal özü ile biçimlenişi arasındaki ilişki nasıl kurulur? Yani burjuva devlete ilişkin bilgilerimiz ve kullandığımız (açık diktatörlük, örtülü diktatörlük, parlamenterizm vb.) kavramlar sosyalist devlet tartışmasında

da geçerli midir?

-Parti nedir? Partilerin sosyalist toplumda rolü nedir?

-Bir sınıfın birden fazla partiyle temsil edilmesi mümkün müdür?

-Proleterya iktidarı altında sınıf savaşımı ne tür biçimler kazanır?

-Her iktidar ait olduğu sınıfın özgür gelişimini güvence altına alır. Bunun sosyalist toplumdaki mekanizmaları nelerdir?

İşte Tekin Yılmaz siyasal çoğulculuk önerisiyle devletin biçimine ve sınıf savaşımlarının olası gelişimine yönelik bir çerçeve, bir reçete sunmuştur. Hal böyle olunca sorun insan ilişkileri açısından demokrasi sorunu olmaktan çıkmış, teorik bir düzeye sıçramıştır. Tersinden söylersek çoğu okurun Tekin Yılmaz'a ikna olma biçimini incelediğimde gördüğüm hukuksallık sınırlarında kalmıştır. Tekin Yılmaz'ın yazılarına eğilim gösteren okurlarımızın çoğunun şu tür genel düşünceler ışığında hareket ettiğini ve yazıyla buluştuğunu görüyorum. "Sosyalist toplumlarda insan haklarının olduğu kuşku götürür", "düşünce özgürlüğü içermeyen sosyalizm olabilir mi?". Burjuva demokrasilerinde bile komünist partiler yasaldır. Oysa 'milyon kez daha demokratik olan' sosyalizm de muhalifler yasaklı". "Bugün basın özgürlüğünü savunuyoruz, örgütlenme özgürlüğünü savunuyoruz çifte standart mı kullanıyoruz" v.s. Oysa her Marksistin göreceği gibi bu terimler sadece hukuksal terimlerdir. Oysa sorunlara sınıf gözlüğüyle bakıldığında saf bir eşitlik, özgürlük ya da insan hakları bulamayız. Bu kavramların tümü doğrudan sınıf mücadelesi tarafından tanımlanır.

(SÜRECEK)

(1) TEKİN YILMAZ "Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur" YENİ ÖNCÜ Sy.5
(2) Agy.
(3) T.YILMAZ "SOSYALİST DEMOKRASİ Mİ?" Y.ÖNCÜ Sy.1
(4) Agy
(5) Agy
(6) Bkz. T.YILMAZ, Y.ÖNCÜ 1.2.4.5. sayılar
(7) Bkz. Agyazılar
(8) Bkz. Y.ÖNCÜ, 4. ve 5. sayılar TEKİN YILMAZ
(9) Bkz. 2 No.lu Dipnot

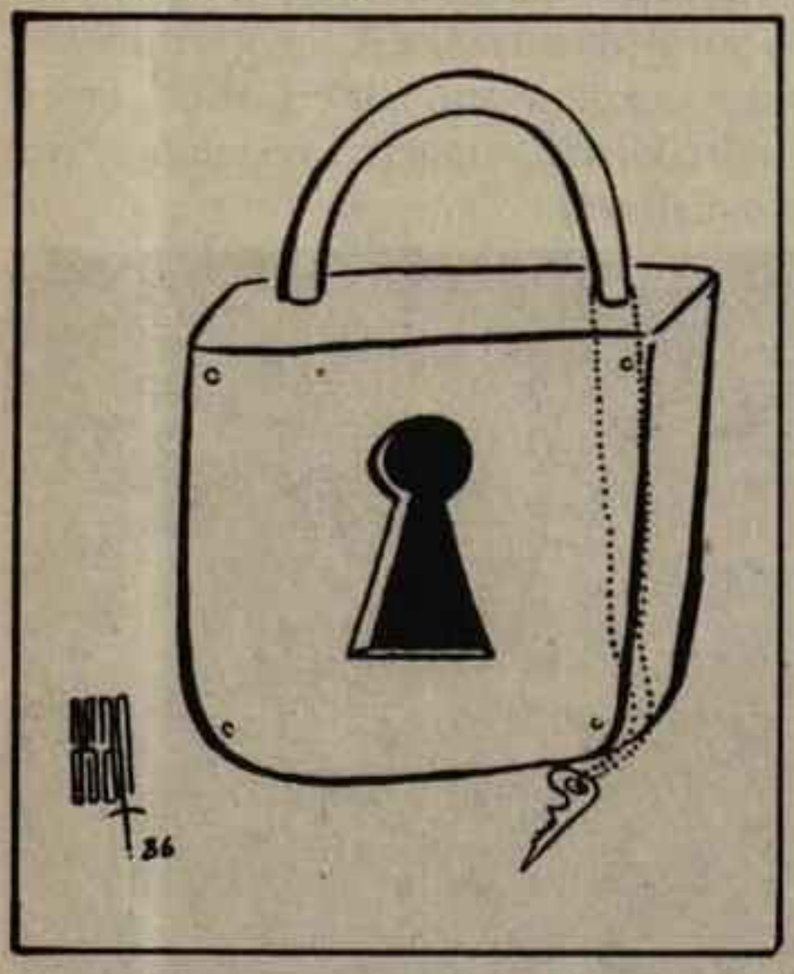

Sosyalist Basına Saldırılar Sürüyor

Sosyalist basına saldırılara bir yenisi eklendi. Güneşe Çağrı dergisinin, soyadını belirleyemediğimiz Yıldırım isimli bir yazarının, memleketine gitmek üzere yola çıktıktan bir hafta sonra memleketinde değil, siyasi poliste tutuklu olduğu öğrenilebilmiştir. Bu arada derginin sahibi Kubilay Akpınar, evinden gözaltına alınmış, Yazıişleri Müdürü Murat Akbaş'ın evi polis tarafından aranmıştır. Bu tavrın nedeni halen öğrenilememiş olup, gözaltına alınanların durumları hakkında bilgi alınamamaktadır.

BASIN AÇIKLAMASI

19.08.1987 Cumartesi günü, tutuklu ve hükümlü aile ve yakınlarının İzmir'de, cezaevlerinde sürmekte olan açlık grevine destek olmak amacı ile Konak Hasan Tahsin anıtının önünde oturma eylemine başlamışlardır. Bu eylemi izlemek üzere görevlendirilen muhabirimiz Erol Karagöz de orada idi. Ailelerin polis tarafından tutuklanmasının ardından muhabirimiz de gözaltına alınmıştır. Cumartesi saat 14 civarı gözaltına alınan muhabirimizin filmlerine polisçe el konulmuş, röportajları teypten silinmiş ve ertesi günü saat 14 civarında da serbest bırakılmıştır. Dahası İzmir ilini terkedinceye kadar da takip edilmek suretiyle gözaltında tutulmuştur. Muhabirimizin gözaltına alınarak hakarete uğratılması Yeni Gündem, Cumhuriyet, Milliyet muhabirlerinin de aynı olayda tartaklanması basınımıza yönelik bir saldırıdır. Özellikle bilinçli bir şekilde muhabirimizin gözaltına alınması demokrat basına yönelik bir saldırı ve gözdağı vermedir. Polisin bu tavrını protesto ediyor, tüm demokrat basını sessiz kalmamaya çağırıyoruz. 26.08.1987

Yeni Demokrasi
Sahibi
Av.Ahmet Hulusi Kırım

içişleri

Adım AKARSU

kerhen taraf olmak için DEĞİL,

SOSYALİST KARŞI TAVIR için

BOŞ OY

İçişleri'nde A.Ural'ın referandum tavrını desteklemek istiyorum. (A.Akarsu)

Bir pazar günü ilk kez çıkar güneşe Nazım, saygıyla oturur toprağa, her şeyden ayrı'lar o an arkadaş'lanan üçlüyü;

toprak, güneş ve Nazım bahtiyardır...

Uzun bir süreden sonra ilk kez görüş'e çıkmak da yepyeni bir yaşam tadı; hatta içerdeki için bir yaşam hasatıdır.

Ranzadan doğrulmakla aralanır böyle bir yaşamın hüzünle, tutkuyla, özlemle ve bir fon rengi olan mutlulukla resimlenen kompozisyonu... Görüş yerine dek adımlarda ayaklanır duygular; adımlarda çekidüzenlenir beden, bakışlar, yüzrenkleri...

Uzun bir süreden sonra ilk kez görüş'teyim; yüzündeki sitemkâr çizgileri pek de gizleyemeyen babamla, herşeyi bir yanda -Nizamiye'de?- bırakıp, sevgisi, özlemini onca sırtlayan anam.. Üzerinde eski bayramların usanmaz alışkanlıklarının giysileri; saçlar topuzlanmış; yanakları allanmış ve dudakları -hafif- kırmızı; dudakları sanki parmak ucuyla sürülmüş (değilmiş) bir ruj kırmızısıyla hatlanmış (makyaj yapmazdı uzun zamandır, "Bugün bayram" mı diyordu, "iyiyim, iyiyim" mi?)

Gözsuları gözevinin yarısına kadar birikmiş öylece duruyor; bir zerresi bile sızmadan, taşmadan duruyor;

Sanki dokunsalar değil dokunmasalar (hafifçe dokunmasam) ağlayacak (boşalacak, yeniden/yarısına kadar/ dolana dek göz koyakları)... "O da dışarda" dedi, "Soyadı tutmadığı için almıyorlar, ama yine de bekliyor"; gözbebeklerini, yarısı gözsuyu/deniz, yarısı gök olan gözevindeki ufuk çizgisinden yukarıya çevirip, başını hafiften yere indirdi, "evleniverseydiniz daha önce"...

"O herşeyin iyisini bilir" dedi baba, ve sanki son iki sözcükte farketti bu söylemin dışarı'ya has bir baba-oğul ilişkisinde -belki- sırıtmayacağını, o çerçevedeki baba sitemkârlığına uygun olduğunu; biraz utanır, pişmanlanır oldu; hüzün bastı yüzünü, kaşlarını çattı, alnını hatladı ve döndürdü bakışlarını pencerelere. Yeniden döndü ve kucaklaştı baba-oğul o bakış aralığında...

deseydi bir ses çinden; seviyorum gizlemeden özlemimi, seviyorum seni. Ama baba sözleri, açılımları değildi o sıra böyle anlatımlar (yürek olarak ana, dil olarak baba yetisi mi isterdi böylesi sevi sözcükleri/ tersi miydi yoksa; vardı bir eksiklik, bilemiyorum..) ...neyse ne...

...önce hayaller doğar; Bastı hayaller gözbebeklerime, parmakuçlarıma dek; dışarıda, -aylardır, yıllardır- mektup ötesi hiç görülememiş sevgili; içerde, mimiklerinden, jestlerinden, gözlerinden, sözleri, elleri, nefeslerinden ürken, ikirciklenen, utanan, şaşkınlanan/ yabancılanan ana-baba(lar?)...

İçerden bir duvar resmi. Bir dağ, bir gökyüzü, bir deniz ve doğan-batan bir güneş...

daldı gözlerim, hayal'e budandı; herşeye, herkese sıkıldı bir çırpıda; "bir sen", "bir sen varsın" demelere geldi gönlüm; biraz utandı, çok ayaklandı; "sen" dünyayı kapsadı ve o'na dair yaşamı;

ana "çok mu özledin?" dedi, kabuğunu koparmadan ama okşayarak yarasını, oğlunun...

"Ne oluyor?" demeye kalmadan Ne'ler oldu, sardı

İçerde (denizde) bir yürek kardio'su...

hayal, genişletti yatağını/kumsalını... O an geldim yanına; çakıltaşları bile manga-düzen, ağaçları yarıya dek kireç üniformalı, bankları ve bahçenin emir çitleri (ne çelişki!) yeşil boyalı; demirler çirkin çiçek bükümlü; o mekân'a geldim ("mekân" o ne ettiği belirsiz yer'i anlatmaya en yetili, ne ettiği belirsiz bir sözcük'dür burada), geldim ve sana "dışarıda" son okuduğum kitaptan anlatmaya başladım (konuşacak o kadar şey varken kitaptan başlamak, iki özlemin kesiştiği derinlikte yenen vurgun olsa gerek);

Boris Vian "Günlerin Köpüğü"...

B.Vian 1959 yılında 39 yaşında ölen ve genç yaşında öleceğini, çocuk yaşından beri bilen bir sanatçı; 9 roman, 4 oyun, 3 şiir kitabı, öyküler, besteler, çeviriler, jazz eleştirileri, denemeler yazmış kırk'lanmayan ömründe.

1946 yılında New Orleans'da (onulmaz blues/jazz atlantis'i) kitabının önsözünde, yazdıkları için;

"Güçlüdür, çünkü yaşanmış bir olayı anlatır. Yaşanmış bir olaydır, çünkü başından sonuna kadar ben düşündüm bunu" der;

hayal-gerçek sevişmesinin üçüncü çıplağıdır B.Vian.

.....

Gerçeği dışlamadan, ama gerçeği, gerçeğe dair (kiminde karşı) hayallerle gerçekdışı/üstü'leyip oyunlar kurarak -neredeyse seçenek'ler... Romanın başkişilerinden Colin bakışlarına derinlik versin diye gözkapaklarını keser; sık sık keser çünkü hemen uzamaktadırlar.

Her notasının forte, piano'sunun karşısına değişik bir içki, likör, baharat, soda, buz koyduğu bir -icat- pianosu vardır Colin'in... En sevdiği müzikleri çalar pianoda ve parça bittiğinde, o müziğin rengine, huyuna, ruhuna uygun nefis kokteyller elde eder. Jean-Sol Partre'ye düşkün bir dostu vardır, bir Bovouar düşesi de... Yaşadığı lüks evin içinde ahbablandığı fareler, ölümcül bir hastalığa tutulmuş (sağ ciğerinde nilüfer çiçeği çıkan) karısı, Nicolas adını bir sır gibi taşıyan hizmetlisi tamamlar, günlerin köpüğünde aklanan hayallerini...

Yozlaşmış yabancılaşmış ilişkilere müstehzi, zeki bir darbedir sivriliği/uçluğu Vian'ın...

Neyse ne' oluyor yeniden dilim;

hatırladığım her boydan kesitte (o kısa tarihimizin her nedeninde) özlüyorum seni; anı olamayacak kadar taze/kıpırtılı, düşün'de/yazın'da altedilemeyecek kadar yerleşiksin gönlümde...

Seni her düşündüğümde (ki hep'tir) bir yaşam biçimine denk düşersin; bir yaşam biçimidir seni sevmek; yaşamı ölçer, biçer, terazilerim, yanına uzanmak gibi olur dökümü verilerin...

İkili bir yaşamda (çekirdek'de) gerçeklenebilen onca yaşama övünür oluyorum; seni göğsümü baskılayan, nefesimi yoran, onmaz hasretimle çağırır olmaktan gurur duyuyorum...

Senden uzakta

Seni

düşündüğümde... / (seni) en sevdiğimi hissettiğim anda yitirdim (mi?), (seni)... ve (seni) en yitirdiğime bunaldığım anda yeniden ürettim, gerçekledim (mi?), sevdim (seni).../ evet, haklıyız; önce hayaller doğuyor; sonra küçük, sıradan (gibi ama hep sıra dışı) bale adımlarınla sıçrıyorsun sahneme; gözümü kapamam seni ve "rengâhenk" törenini -olsa olsa- biraz pastelleştiriyor; doğan ve solan renklerine yenibaştan sevdalanıyorum... Kendimi denize dönemeyecek (denizi öneremeyecek) kadar yaşlı, denizden kopamayacak kadar genç hissediyorum. En kısa yoldan, en bitimsiz yaşamı açıklıyor deniz; en uzun yol'a tutkun, en kısa yaşamların anlatımı, anıtı da olabiliyor. Uzaktan bakınca canı acıyor deniz tutkununun, yakınlaştıkça çağrısına kapılıyor ve içindeyken unutuyor tüm acılarını, hüzünlerini;

Çünkü uzun yol yolcusu için denizin, su'yun hüznü başattır artık...

Her canım acıdığında yazmak istiyorum sana; üzerine "GÖRÜLMÜŞTÜR" damgasını yemeden okuyabilesin istiyorum ve her yazamadığımda acıyor canım;

Canım, canımız acımasın diye değil can'ını yitirmesin diye'dir aşkımız...

Ve bütün bunların katlanılabilir (bir tür aşılabilir) olması iyi mi, kötü mü düşünmüyorum; neyse ne, bilemiyorum güzelim, yarın ilk kez görüş'e çıkacağım, o renklerin alacasındayım...

★

BİR KİTAP BİR GÖRÜŞ

"eğer ibret alınsaydı

tarih tekerrür mü ederdi?"

Türkiye İşçi Partisi'nde Oportünist Merkeziyetçilik 1966-68

Zihni T.ANADOL

Rasih Nuri İleri, resmi tarih dışında kalan ve bellekerden silinmemesi gereken olayları bulup çıkaran, sebepleri ve sonuçları önümüze seren değerli bir tarih araştırmacısı.

Son zamanlarda birbiri ardına verdiği bu yapıtlardan "27 Mayıs Menderes'in Dramı" kitabında; gerek o devri yaşamış, gerekse çocukluk devrini ancak idrak edebilmiş insanlarımızın bilgilerini yerli yerine belgelerle oturtmuş, onları sağlam bir gözlemcilikle senteze kavuşturup bir projöktör ustalığıyla gün yüzüne çıkarmıştır. Daha bu kitabı henüz tükenmemişken ikinci kitabı olan **"Türkiye İşçi Partisi'nde Oportünist Merkeziyetçilik 1966-68"** adındaki ikinci yapıtını Yalçın Yayınları'ndan basına sunmuştur. Birbiri ardına yayına çıkan bu kitapların bu denli aceleye gelmesi neden sorularını adamın ister istemez aklına getiriyor: Neden?

Kanımızca biz bunu, şu günlerde AET'ye gireceğimiz konusunun gündeme gelişi ve bir Sol Parti'nin oluşturulmasına neden olarak yorumlamaktayız. Bir sivilleşme, bir düşün özgürlüğüne açılma kanat çırpınışlarının sola verdiği bir umut ışığı olarak görmekteyiz. Erinde gecinde yurdumuzda bugün değilse bile yarın bir İşçi Sınıfı Partisi kurulacağına göre, dünden ders alıp aynı hataları işlememek için Rasih Nuri'nin bu kitabı tam zamanında yayınlaması Türk Solu için gerçekten bir hizmet, bizler için de bir kıvançtır.

Dün için, geçmiş için çok şeyler söylenmiştir: "Tarih tekerrürden ibarettir" söylencesinden: "Eğer ibret alınsaydı tarih tekerrür mü ederdi?" gibi... çok deyimler arasında, herhalde şu son deyim en doğrusu gibi geliyor bize. Yani hatalarıyla, sevaplarıyla geçmişten ibret almak, onca özverilerin, onca acıların, onca zındanların, onca sefalet ve yıkımların ve onca umutların boşuna gitmesini önlemek... Üzüntüyle belirtmek gerekir ki, ta 1919'lardan altmışlara kadar geçen elli yıla yakın kocaman bir zaman diliminin gelip TİP'de yoğunlaşması, tüm eski, yeni Sol'un, emeği geçen tüm devrimcileri ona omuz vermesi, aşkla şevkle onbeş milletvekilini Cumhuriyet tarihinde ilk kez meclise göndermesi. Ve sonra ABACI'lar olarak nitelenen (Aybar, Boran, Aren) oportünist bir kadronun sapmaları, bunlara karşı çıkan onüç partilinin ihraç edilmesi, bunlara karşı çıkan yetmiş altı partilinin partiden atılması, daha sonra bu ihraçların ikiyüzü aşması...

Ve sonra birbirleriyle geçinemeyip amansız savaşımları... Partinin bölünüp parçalanması, fraksiyonların alabildiğine artıp tek tek amip gibi bölünmesi... Bütün bunlara neden, birinin partiyi bir başkanlık bürosu halinde görmesi, diğerinin sekreterler ve kendisinin Parti olduğu, eğer hatta varsa kendisinin düzelteceği, tabanın sadece disiplin içinde verilen emirlere uyması gerektiği despotizmi içinde hem kendileri, hem de partiyi daha çiçek açmadan soldurup kurutmaları.. Son aşamada 12 Mart'tan sonra ve hala 12 Eylül'den sonra Aybar ile Boran tam ayrı bir yol izlediler. Aybar sonunda sosyalizmin temellerini inkara vardı. Anti-Leninist, anti-Sovyet, hatta anti-Marksist olduğunu ilan edecek duruma düştü.

"Boran ise doğru bir çizgiye ulaştı, hatta olumlu bir otokritik yaptı, savaşımın bütün çilelerini çekti. Aren, na-

muslu bir aydın gibi bireysel görevlerini yerine getirmek çabasında bulundu. DİSK davasında sanık sandalyesinde oturdu. Aybar ve Perinçek'in sosyalist parti kurma çabalarını tutarlı bir şekilde eleştirdi" diyerek kitabın yazarı Rasih Nuri, bir nevi hataları "Af" hanesine kaydediyor. Halbuki kitabındaki ihraç kararlarına karşı savunmaları unutmuş görünüyor. Kendisi bunların üstüne bir sünger çekip, hataları sineye çekebilir ama, kendisi gibi acıyı çeken, her türlü özveriyle partiyi omuzlayanlara karşı tutarsız, acımasız, hatta ihbar niteliğindeki ithamlara hedef olanların namına konuşamaz, konuşursa vekaletsiz vekile döner. Rasih Nuri bununla birlikte bizlere bu acıları bir kez daha tattırmış oldu.

"Parti Genel Başkanı M.Ali Baybar 1967 Haziran'ında İl Genel Kongresi'nde yaptığı konuşmada, emperyalist ajanların kışkırtması sonucu bütün dünyaca bilinen 1956 Budapeşte karşı devrim hareketini bir bağımsızlık hareketi olarak nitelemiş ve bu hareketin bütün sosyalist ülkelerde devam edeceği kehanetini ileri sürmüştür. Yine en iyi diktatörlüğün yani bir başka deyimle en iyi sınıf yönetiminin en kötü demokrasilerden daha iyi olduğunu ileri sürerek işçi sınıfının yönetiminde gerçekleşecek sosyalist düzene karşı olduğunu ortaya koymuş, sömüren sınıfın yönetimindeki sınıflar arasında denge safsatasını işleyen şimdiki biçimsel demokrasi gerçek demokrasiymiş gibi bir formüle bağlanarak Türk sosyalist hareketi tarihine oportünizmin daniskası olan bir örnek vermiştir." (S.320, Süleyman Ege)

"Behice Boran, özellikle tüzük hazırlayan ve destekleyenleri partiyi temelinden çökertmek isteyen bozguncu kişiler şeklinde suçlamıştır. Bu suçlamasına Genel Yönetim Kurulu'nu Merkez Yönetim Kurulu'ndan daha yetkili bir organ haline getirme yönündeki bir teklifi dayanak olarak kullanmış, böylece bizzat kendisi Genel Yönetim Kurulu'nu Merkez Yürütme Kurulu'nun üstünde bir organ olarak saptayan tüzük hükmüne açıkça karşı olduğunu ortaya koymuştur. Boran daha da ileri giderek, kendisini dinleyenler arasında mutlaka polisin de olabileceğini özellikle belirtmek gereğini duyduğu adı geçen konferansında, Pekin'in ve Moskova'nın direktifleriyle hareket edenlerin partiye sızabileceğini, hatta yer altı faaliyeti gösterenlerin olabileceğini ileri sürmüş ve bunlara karşı çok dikkatli olmak gerektiğini söylemiştir." (S.321, Süleyman Ege).

"...Behice Boran şu konuşmayı yapmıştır: Partinin en güçlü devrinde on üç arkadaşımız kendi çıkarları için parti tüzüğüne ve kararlara ihanet etmişlerdir. Bunlar Türk mahkemelerince komünizm propagandası yapmaktan mahkum edilen Mihri Belli'nin hücresine dahil olup ondan emir almaktadırlar. Demin dinlediğimiz arkadaş, elbette Mihri Belli'den direkt emir almaz. O kendi hücresindeki ilk çengele emir verir, o bir başkasına, o da ötekisine. Biz bu taktikleri biliriz. Bunlar komünistlerin taktikleridir. Bu arkadaşlar partiyi yıkmak istiyorlar, bunların ihraçları gerekir. (S.176, **Naci Ormanlar**).

Tabii, bu polise ihbarlar, bu çirkin ithamlar yanıtsız kalmadı:

"İhbar ettikleriniz sosyalizm davasına emeği geçmiş ve geçecek olan sosyalistlerdir. İsnat ettiğiniz suç, komünistliktir. Yani anti-komünizm silahından yararlanmakta ve hasım saydıklarınızı yasa dışına itmektesiniz. Sizin de bilmeniz gerekir ki, komünist olmamak başka şeydir, Amerikan emperyalizminin bir numaralı ihraç malı anti-komünizmden devrimcilere karşı yararlanmak başka şeydir. Ve anti-komünizm yaparak ,"Ben değilim, bunlardır"diye polise parmakla göstererek kimi çevrelere yaranmak, partiyi kurtarmak çabasındasınız.

...Bu hesap kesin olarak yanlıştır. Yaptığınız şey, faşist yönetime ortam hazırlamaktır. Faşist yönetimin başlaması için vesile yaratmaktasınız. Ama bilmeniz gerekir ki, Türkiye'de faşizm, hiçbir zaman sola vurmakla yetinmeyecektir. Bizden başlasa bile en kısa zamanda ortanın soluna kadar, Türk milli bağımsızlığından yana tüm millici güçlere çullanacaktır. TİP ve tüm ilerici örgütler mutlaka darbelenecektir. Emekten yana, halktan yana yazarlar, mutlaka vurulacaktır. Ve siz de kayrılmayacaksınız." (S:105, .Mihri Belli).

Yine bu ABACI'ların sapmalarına karşı duran ve bu nedenlerle hakkında ihracı istenen değerli hukukçumuz Sayın Halit Çelenk evvela komünistlikle, sonra da CIA ajanlığıyla itham edilmiş, Genel Yönetim Kurulu'nda bu ithamları yapanlara, özellikle Genel Başkan'a hitaben:

"Bizi CIA ajanlığıyla itham ediyorsunuz. Bu itham, bırakınız bir sosyalisti, herhangi bir vatandaş için bile ağır bir hakarettir. Hele bir sosyalist için en büyük, en ağır bir hakarettir. Bizi değil Türkiye'de, yeryüzünde CIA ajanlığıyla itham edecek adamın biz alnını karışlarız. Bu sözleri size, şiddetle ve nefretle red ve iade ediyorum" diyerek jurnalcılığın yüzüne tükürmüştür adeta...

Nedir ki ikinci devrede 1969 seçim yenilgisinden sonra şiddetli geçimsizlikler başgöstermiş, suçu birbirlerine yüklemeye çalışmışlardır. Tabandan gelen tepkilere dayanamayarak evvela Aybar başkanlıktan ayrılmış, onun yerine tabanın sesi olan Mehmet Ali Aslan başkanlığa seçilmiştir. Daha sonra Aybar anti-sosyalizm, anti-komünizm eylemlerinden dolayı partiden ihraç edilmiştir. Mehmet A.Aslan'ın,Aybar ve Boran gruplarının sobotesi yüzünden başkanlığı uzun olmamış, onun yerine Şaban Yıldız, daha sonra da Behice Boran başkanlığa seçilmiştir. Bu arada seri halinde devrimciler öldürülmeye başlanmış, TİP yöneticileri gözaltına alınmış, 1974'de genel afla tahliyeler olmuş amme hakları da iade edilmiştir.

Rasih Nuri İleri, bir devrin, uzun bir devrin gözyaşıyla yoğrulmuş emekçi sınıfının birikimi olan TİP olayını, belgelerle önümüze seriyor. Şu günlerde hele aynı adamların kollarını sıvadığı şu günlerde aynı yanılgılara düşülmemesi için kitabın okunmasını tüm dostlara önemle salık veririz.

★

eski görüşe yeni kitap!...

Erol BULANCAKLI

Kaynak yayınlarınca çıkarılan THKP-C doğuşu ve ilk eylemleri isimli kitabın daha ilk sayfasından bir tereddüte kapılıyorsunuz. Acaba neden araştırmacının daha doğrusu belgeleri düzenleyicinin ismi yok! Belge düzenleyici diyorum, çünkü kitabın yarısında polis ifadeleri ve mahkeme tutanaklarından yararlanılmış, diğer kalan bölümlerde ise dün THKP-C bugün ise bir başka yerlerde (dünün TİİKP'in de) bulunan insanların geçmişi değerlendirmeleri, açık bir deyişle reddedişleri yer almış. Kitabı okurken tek taraflı ve kendi görüşüne uygun yazılmış olunduğu hemen anlaşılıyor. Ama bu tek taraflılığın bile kim olduğuna dair isme rastlanılmıyor, ta ki incelemenin ortalarındaki tanıdık isimlerin ortak değerlendirmelerine rastlayınca kitabı tanımlıyorsunuz. Yine Önsöz'de 'gerçeğe sadık kaldık, yorum yapmamaya dikkat ettik' denmesine karşın, kitap baştan sona yorum.Aşağıda kitaptan alınan alıntılardan yalnızca birkaçı bile niyetlerinin de yorumlarının da açık örneği:

"Küpeli-Çayan-Aktolga grubu, Latin Amerika'daki şehir gerillasını kendine örnek alarak ilk örgütlenmelere girişmeye başladı. İlk adım olarak Ulaş Bardakçı'nın yer altına geçmesine karar verildi. Ulaş Bardakçı, çevresine mücadeleden uzaklaşmış gibi görünmeye başladı.

.....Görevi, gruba lojistik destek sağlamaktı. Bir kuruyemişçi dükkanı açtı. Araba, plaka ve araba ruhsatı çalmada ustalaştı. Çok sayıda küçük soygun yaparak soygun tekniklerini geliştirdi. Bir keresinde daktilo, teksir makinesi, sinema makinesi gibi araçlar satan bir dükkana girmiş, şartların soyguna çok uygun olduğunu görünce birkaç parça 'mal' götürmüştü."

"Grupta Latin Amerika etkisi hakim oluyordu. Fransa'dan gönderilen çeviriler Latin Amerika'daki akımları günü gününe izlemelerini sağlıyordu."

Birkaç söz de Kamil Dede'den:

"Ben Ankara'dan ayrılırken çevreme Karadeniz'e kitle çalışması yapmaya gidiyorum demiştim. Oysa şimdi yaptıklarımız ne kadar farklıydı. Evlerde alabildiğine boş zaman tüketiyorduk. Hemen herkes ideolojik çalışma ya ilgisizdi . Beraber kaldığım kişilerin kitap okuduklarını, siyasi gelişmeler üzerine tartıştıklarını hemen hiç görmedim. Mahir'in kaldığı evde oldukça fazla kitap vardı. Ama Mahir ancak THKP-C tüzüğünü hazırlarken biraz kitap karıştırdı. Eylemlerin dışında ya evde boş bir şekilde oturulur ya da dışarı çıkılıp çeşitli yerler gezilirdi. Hemen hemen herkesten tecrit durumundaydık. İstanbul'da bağımsız olan birkaç kişi dışında hiç kimseyle ilgimiz yoktu. Tanıdıklarımızdan köşe bucak kaçıyorduk. Kimsenin bizi görmesini istemiyorduk." (1)

Ne demeli? Neredeyse bir polis romanını anlatım biçimi. Kamil Dede'nin açıklamaları, alıntılar, Latin Amerika etkileri, bütün bunların hepsi yorum değil de nedir? Bu arada kitabın ve kimliği belirsiz yazarının kendini kanıtlama ihtiyacı da baştan sona yermeler içinde bir noktaya işaretle kendini gösteriyor. O nokta Perinçek'in kendisidir. Belge düzenleyici Mahir Çayan ve THKP-C'yi yerden yere vururken, Mahir'in sıkışık anda Doğu Perinçek'le görüşmek istemesini ama görüşme olanağı bulamamasını örnekleyerek, doğru çizginin Perinçek çizgisi olduğunu söylemek istiyor. Tabii bu arada alıntılarda da görüldüğü gibi kitapta sık sık Mahir'lerin okumadığına, THKP tüzük ve genel programının çok basit biçimde kaleme alındığına dair satırlar ayrıntılı açıklamalarla verilmiş.

Bu yazıda kitabın üzerine bazı sözler söylerken amacım bir kitap eleştirisi yapmak değil, esas olan bu kitaptan hareketle bir döneme ve onun ötesine de reddedici bakışın yerilmesidir. Kaynak yayınlarının amacı ise, "Dünya görüşü, duyguları ve davranışlarıyla bir döneme damgasını vurmuş ve ilk kez kendi ayakları üzerinde durmanın doğruluğunu kanıtlamış ve simgelemiş bir hareketi" yerden yere vurmakla eskimiş, miyadı dolmuş kendi oportünist çizgisini yeniden canlandırmaktır. Olayı bu bağlamda değerlendirirsek ne "Birleşik sosyalist parti"nin oluşturulmaya çalışıldığı şu günlerde Kaynak yayınlarının tavrına ne de Ertuğrul Kürkçü'nün deyimiyle Kaynakçıların "ana akıma"(2) saldırısına şaşarız.

1968'de DEV-GENÇ önderleri Müftüoğlu, Kürkçü, Çayan.

Bugün böyle bir kitabın -Aydınlık gazetesinde 1979 yılında yayınlanan söyleşi ekleriyle- piyasaya sürülmesi tesadüfi değildir. Sözlerin söylenebilirliğinin düne göre daha bir fazla olduğu bugünde yalnızca kendi haklılığını kanıtlama çabası değil depolitizasyon'un olanca güçle uygulandığı ülkemizde -Bir hafıza kaybının yaşatılmasına benzetebiliriz bunu.- 1980 sonrasının yeni ve geçmişi bilmeyen kuşağının kafasının bulanıklaştırılması yolunda atılan adımlardan da biridir.

Yeni bir kitap olarak çıkarılsa da hayli eski denilecek olan bu kitaba en iyi yanıt: THKP'nin konumu, tavrı üzerine geçmişin değerlendirmesini de içeren karşılıklı soru ve yanıtları biçiminde hazırlanmış ve 1976'nın kasım ve aralık ayları içinde Vatan gazetesinde dizi olarak yayınlanıp, aynı yıl içinde kitap olarak basılan röportajdan bazı bölümleri aktarmak olacaktır. Bu röportaj, direkt olarak Kaynakçıların 1980 öncesi düşüncelerine ilişkin yapılmamasına karşın "Geçmişe toplu bir bakışla" onlara da bir yanıt niteliği taşıyor.

(1) THKP-C doğuşu ve ilk eylemleri/Kaynak yayınları/ Birinci Baskı, Mayıs 1987-Sayfa:12,13,23.

(2) Bkz. Ertuğrul Kürkçü ile röportaj/ Yeni Gündem dergisi s.74

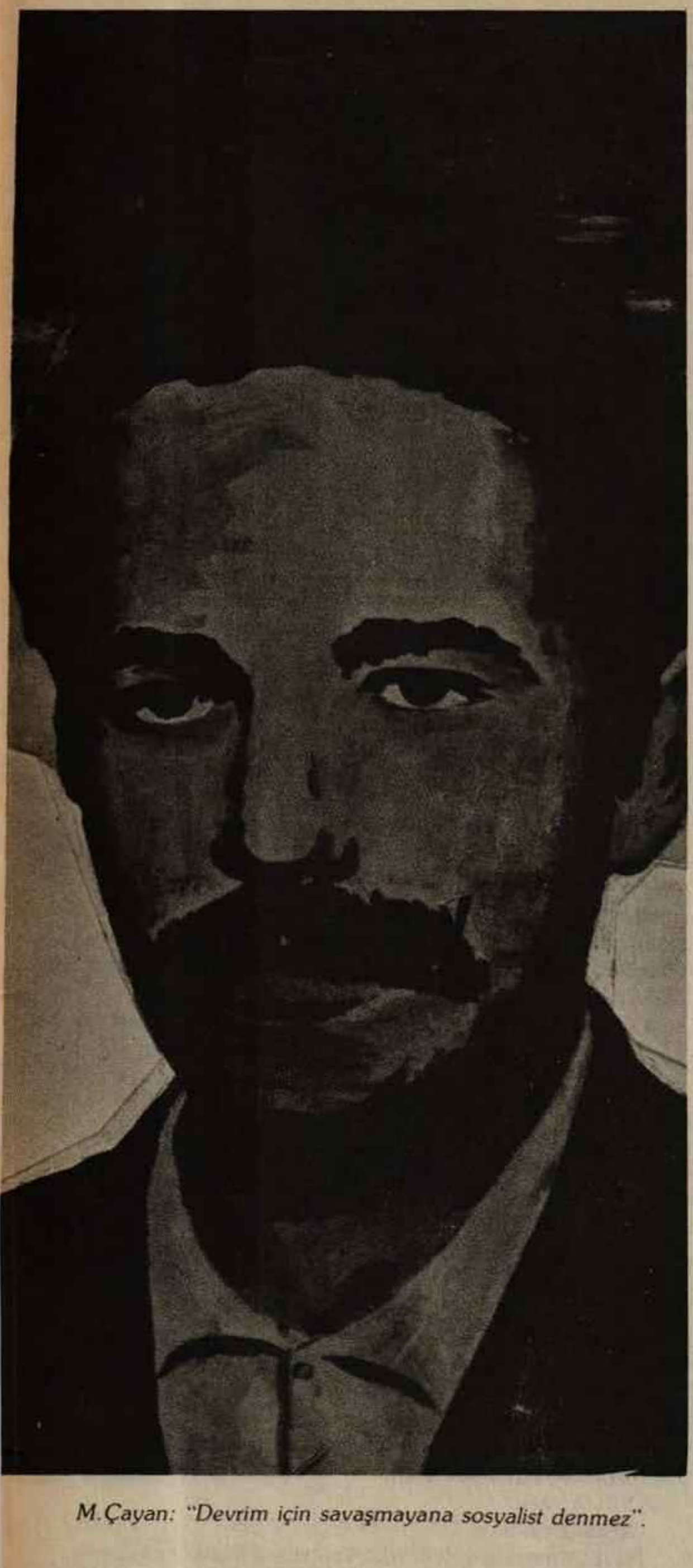

M.Çayan: "Devrim için savaşmayana sosyalist denmez".

vazi ile birlikte bu hareketi "anarşizm" (durumun kötülüğünü görünce de bugün, "Goşizm") diye isimlendirmeye devam etti.

Bu tutum kabaca iki tür görünüm sergiledi diyebiliriz.

a) 1971'in deneylerinden "yeterli" dersleri çıkaran "devrimi" burjuvaziyi ürkütmeden gerçekleştirmeye çalışanlar,

b) Ülke koşullarında bu mücadelenin nasıl verilebileceğini bulma çabasında olanlar.

Kalın çizgileriyle konmaya çalışılan bu perspektifin genel belirlemeleri ışığında THKP hareketinin yenilgisi de sorunu genelden koparmadan kavranabilir.

THKP hareketini ele alışta geçmişten gelen çizginin mahiyetinin ne olduğunu açık seçik görebilirsek, onun bu gelişim içinde ne türden bir etkiye sahip olduğunu da görebiliriz. THKP hareketini eleştirirken, onun hem geçmişin mirasının ne ölçüde etkisinde olduğunu görmek, hem de yeni doğmuş olan çizgi içerisindeki hata ve sevaplarını doğru olarak tespit etmiş olmak gerekir. Bir de geçmişin tutarlı bir değerlendirmesi yanında, geleceğin ürünleri de kollektif bir çalışmanın ürünü olmalıdır.

THKP hareketinde eleştirilerimizin yöneleceği temel noktalar:

a) Geçmiş hareketlerin etkinliği altında Kemalizm sorununa getirilmiş olan bakış, pratikte devrimin müttefiklerine karşı yanlış tutum ve müttefiklerin doğru olarak ayırd edilmeyişini getirmiştir. Ancak geçmişe özgün olan sağındaki güçlerden devrim bekleme anlayışı kesinlikle yenilmiştir.

Kemalizm, küçük burjuvazinin en sol kanadının milliyetçilik tabanında anti-emperyalist tavır alışı olarak görüldü. Bu gerçeğin yalnızca bir yanını abartmak onun emperyalizmle uzlaşma yanının da var olduğunu ve bu nedenle devrimin tutarlı bir müttefiki olamayacağını gizlemek anlamına gelir.

Küçük burjuvazi, elbette devrimin, müttefiki olacaktır. Ve değişik kanatlarının devrime karşı olan tavırları da değişik olacaktır. Ancak burada hiçbir zaman küçük burjuva müttefikleri seçmenin ölçütü Kemalizm olmayacaktır.

"Kemalizm devrimci-milliyetçilerin, emperyalizme karşı aldıkları radikal politik tutum" olarak değerlendirilerek bu sorunun bu şekilde tespit edilmesi, 1972'nin Türkiye'sinde gerilla savaşını sürdüren partimizin (içinde bulunduğumuz devrimci öncü savaşı sırasında aşamasında) ittifaklar politikası açısından son derece önemlidir. (abc) (M.Çayan, Bütün yazılar) sonucuna varılmıştır.

Geçmişten alıp getirilen tek hata bu değil elbette, ama en önemlisi müttefikler sorununu ilgilendireni.

b) Hareketin kendine özgü olan en önemli yanlışı o zaman var olan kitle bağlarını geliştirmek suretiyle oligarşiyle olacak sıcak mücadeleyi adım adım bunun üzerine inşa etmek yerine, yanlış bir öncü savaş anlayışıyla mevcut kitle bağlarının kopması ve kitlelerden kopuk ve dağınık bir silahlı mücadelenin seçilmesi ve sınıf savaşını salt silahlı mücadeleye indirgemek olmuştur. Yoksa yanlış, silahlı mücadeleyi seçmek değildi. Ancak o seviyede böyle bir silahlı mücadeleyi temel alarak yürüyebilmek için ülkenin ve devrimcilerin subjektif koşulları elvermiyordu.

Bu anlayış, silahlı mücadeleyi bir avuç proleter devrimcisinini oligarşi ile savaşına kadar indirgedi.

Oysa:

"Siyasal mücadeleden silahlı mücadeleye geçiş,uzun bir hazırlık devresi gerektiren çok büyük bir değişimdir." (Giap)

Proleterya partisinin siyasal önderliği altında sıcak mücadele doğru biçimini bulacak ve kitlelerin kavrayışıyla yenilmez bir güç olarak anti-oligarşik devrime kadar yenilgilerden geçerek ilerleyecektir. Bu mücadele de işçi ve köylülerin önderi modern sanayi proletaryası temeli üzerinde yükselecek olan proletarya partisi olacaktır.

Soru: *12 Mart'ı bir kesit dönem sayarak, öncesinde düşünceleriniz neydi ve hangi politik çalışma içindeydiniz?*

Soru: *12 Mart'ı nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Soru: *12 Mart sonrasında düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu? Olduysa nasıl bir değişim süreci izledi? Dünya ve Türkiye geniş boyutları içinde düşüncelerinizi özetler misiniz?*

NOT: Mücadelemizin temel şiarı: "Birlik için mücadele"dir.-başlıklı yazıdan, yazan: İsmail Ayçiçek.

Yazının yer aldığı kitap ve yazarı:

Vatan gazetesi/1976 Kasım-Aralık. "Sol kendini anlatıyor" isimli röportaj ve yazı dizisi.

"Sol kendini anlatıyor"/Nihat Behram, May Yayınları, S:158-164

YANIT:

Daha önce bu durumu değerlendirirken, geçmişin bir incelemesi yapılmaya çalışılırken, tarafımızdan nitelenen "yol ayrımı" başlıklı incelememizi hatırlattı. Bizde böyle bir kesit olarak almıştık 12 Mart'ı ve yol ayrımı olarak nitelemiştik. Her şeyden önce düşüncelerimiz, 12 Mart gibi bir deneyi yaşamamanın ürünleriydi.

Uzun yıllar bir keşmekeş içinde bocalayan Türkiye devrimci hareketi, 1965 sonrasındaki gelişimin ürünü olarak 1971'de yeni bir görünüm sergiledi.

Dıştan da olsa bakıldığında açıkça birbirine benzemeyen bu görünümler temelde de şu ya da bu ölçüde birbirinden ayrıdırlar. Bu reddedilemez bir gerçek.

1971 yenilgisinden sonra sözünü ettiğimiz ayrı görünümler daha bir belirginlik kazanarak, tartışma ortamına girdiler. Yenilgiyle birlikte ortaya çıkan kargaşa ve çıkmazdan kurtulabilmek amacıyla birçok insan bu durumu kavrayabilmek için inceleme içerisine girdi. Yeteneksizliğe ya da niyetlere bağlı olarak bir sürü saçma sapan teori icat edildi. Hepsinin amacı güya çıkmaza bir yol bulmaktı. Bu amaçla diyalektiği her alana "yaratıcı biçimde" uygulamaya başladılar. Ancak kendileri bir adım ileriyi göremezken diyalektiği yaratıcı bir biçimde uygulamaya kalkışanlar, zavallı bir biçimde daha önce sahip oldukları Aristo mantığından da yoksun kalarak, kendileriyle birlikte bir sürü insanı yeni bir keşmekeşin içine sürüklediler, bazı hallerde savunmaya kalkıştıkları şeyleri en acı bir biçimde mahkum ettiler. Birlik şemsiyesi ellerinde dolaşan bu insanlar yeni tekkeler oluşturmaktan bir adım öteye varamadılar. En şiddetli bir biçimde başkalarını grupçulukla, kendi gruplarını güçlendirmenin dar sınırlarına hapsolmakla suçlayanların kendileri küçük bir tekkenin şeyhi olma muradına erdiler. Grup örgütlenmesine gitmenin uyanıklığı içerisinde objektif durumu doğru değerlendirmiş olduklarını söyleyerek bundan övünme payı dahi çıkaranlar oldu. Sonuçta Türkiye devrimci hareketi bir sürü gruptan oluşan karmaşık bir manzara arzeder oldu.

Böylesine bir ortamı, daha kalın ve basit çizgiler üzerinde oturtup kavrayamaz mıyız? Buradan çıkarak da, önümüzdeki acil görevin ne olduğu sorusunun cevabına ulaşamaz mıyız? Elbette. Her karmaşık sorun belirli ölçüde basit çizgiler üzerine oturtulabilir.

Mevcut durumun daha derinlemesine kavranılması, ancak onun geçmişle olan diyalektik bağlarının daha bir derinlemesine kavranılması, hareketin genel gelişim çizgisinin doğru biçimiyle görülebilmesi sayesinde mümkün olabilir. Bu bakışladır ki hareketin şimdiye değin nasıl geliştiği ve nasıl gelişebileceği konusunda doğru bir fikir sahibi olabilir ve olayları "önceden görme" görevini yerine getirebiliriz. Çünkü, "önderlik önceden görmek demektir" (Stalin). Bu yeteneğe sahip olmaksızın "kitlelere önderlik etmek" gibi büyük bir görevi üstlenmeye kalkmak dar kafalılığın, küçük burjuva ukalalığının tezahüründen başka birşey olmaz.

Bugünkü keşmekeşe neden olan en büyük faktör, elbette ki Türkiye sosyalist hareketinin hala aydınlar çerçevesini aşıp da sınıf temeline sağlam bir biçimde oturamamış olmasıdır. Zira sosyalist hareket sınıf temeline oturduğunda hareketin yürütücülüğüne kalkışanlar geniş kitlelere önderlik etmenin sanıldığı kadar kolay bir iş olmadığını görerek ayrılıkları geniş halk yığınlarına anlatamayacak ve sahip oldukları zaaflara karşı daha dikkatli bir tavır takınmak zorunda olacaklardır. Bugün aynı şeyleri savunup bir araya gelemeyen grupların durumu buna en iyi örnektir.

Partileşmenin acil sorun olduğu bugünkü Türkiye'de mücadelemizin temel şiarı "Birlik için mücadele" birlik amacıyla yanlış görüşlerle mücadele olmalıdır, ayrılık yaratabilmek için değil. Elbette bunun yolu da, var olan ayrılıklar üzerine toprak atmak suretiyle yapay birlikler oluşturmaktan geçmez.

İçerisinde davranacağımız ortamın gerçek mahiyetini ayrıntılara kadar bilebilmek ve geleceğe ışık tutabilmek, ancak geçmişin tutarlı bir değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.

Bugün 1971 silahlı mücadelesinde yer alan birçok örgütler ve tek tek kişiler çeşitil biçimlerde de olsa temel hatalardan birinin "kitle desteği sorunu olduğunu" kitlelerden kopmak olduğunu söylemektedirler. Elbette ki, bunu tespit etmek yeterli olmamaktadır. Bu hatanın doğruya nasıl çevrileceğinin cevabını da getirmek gerekiyor. Bu da bir anda başarabilecek kesin cevabı verilebilecek bir nokta değildir. Bu temel ve birtakım tali olan diğer hatalara yol açan nedenlerin neler olduğunu doğru olarak geçmişin deneyleri arasından bulup çıkartmak gerek. Ayrıca bugünün doğru adımlarının hangi temellere dayanacağının ipuçları da 1971'in tutarlı bir değerlendirmesinde yatmaktadır.

Geçmişe tepkinin ilk ürünü ideolojik mücadeleyi bir yana koyan THKO oldu. Mevcut durumu, hem içinde yüzüp, hem de ondan kurtulmaya çalışarak uzun boylu eleştiren tek hareket THKP idi. Zamanın en pis kesimlerinden biri içerisinden gelişen TİKKO hareketi, THKO ve THKP'nin deneylerinden yeterince yararlanamadan içerisinde hareket edeceği ortamı son derece yanlış bir biçimde değerlendirerek, Çin devrimi kopyacılığı ile yeni çizgiye katılmaya çalıştı. Türkiye'ye özgü yolu bulmaya çalışan ise yine THKP oldu.

Bu üç hareketin ortak ve belirleyici karakteri, geçmişin kendi gücüne güvenmeme anlayışına karşılık, proletaryanın kendi savaş gücünü yaratma doğrultusunda mücadele oldu. Bu doğru, temel öncül üzerinde birtakım başka yanlışlara düşmelerine karşın doğru çıkış noktasını yakalamışlar ve yapılarını onun üzerine inşa ediyorlardı.

Sonuç olarak Türkiye'de Leninist parti anlayışına ilişkin iki formülasyon ortaya çıktı.

Ordulu parti.

Ordusuz parti.

Bu iki anlayış çizgisi devrim anlayışına bağlı olarak şunu ifade eder. Burjuvazinin çizdiği sınırlar içerisinde kalıp, düzen örgütlerini yaratmak mı? Yoksa proletarya mücadelesinde hiç bir sınır tanımayıp proletaryanın savaş örgütünü yaratmak mı? Mao "Ordusu olmayan hiçbir parti iktidar olmaz" diyordu. Buna gerçekten inananlarla inanmayanlar arasındaki ayrımda laflar ne olursa olsun, pratikte kendisini ele verir. Burada 1971 pratiği sağlam bir ölçüt olarak karşımıza çıktı. Bir kısım devrimci silaha sarılırken, diğer bir kısmı da burju-

KARDELEN

Erol BULANCAKLI

Kardelen'i sevdiniz mi? Ya da şöyle soralım. Öner'i sevdiniz mi? Sevdinizse az mı, çok mu diye sorsak ne düşünürsünüz?

Biliyorum, bir burjuva sevmeyecektir Kardelen'i. Bu tümceyi kurmak bile yersiz, aslında çünkü Kardelen görünürde darbelere görünmez de(!...) onun üreticisi,i doğal ki tüm yoksullukların, zulmün kaynağı burjuvaziye karşıdır.

Öyleyse burjuvaların sevmesinin adı bile edilmemeli. Ya emekçi sınıflar, onlarsa sahip çıkmalılar kitaplarına yazarlarına. Sahip çıkmak yalnızca politik iktidar yoluyla kendi sorunlarının nihai çözümü bağlamında ele alınmamalı, bir bütün olarak düşünülmeli ve ona göre de davranılmalıdır. Buradan şöyle bir sonuca varabiliriz. "Sosyalist yazarlar, okuyucusu ile tamamlanır kendini aşma olanağı bulur."

Alıcılardan biri olarak ben "bu dirençli, inançlı, Mayıs günleri hedefini" anlatan kitabı okurken sosyalist yazın/yazar kavramlarını anlamını düşündüm. Sosyalizm ideolojiden öte, gerçek anlamıyla bir yaşam biçimidir. Günlük ilişkilerden yazılı yapıtlara, davranışlardan değerlendirmelere değin, "insana yakın her bir alan" onun da ilgi alanıdır. Yazın gibi onu ortaya çıkaran yazar da elbette bu kapsam içindedir. Ülkemize baktığımızda kelimenin tam anlamıyla sosyalist yazarlar yok gibidir. Bu sosyalizmle ilişkisi ya da ona yakın yazarları yok saymaz tabii ama bizzat sosyalist ilişkiler içinde yer almış, o sürecin bir parçası haline gelmiş yazar da azdır, bu azlardan biri süreci anlatmaktan da ilerisini gösteren, yarınki ilişkiler üzerine bugünden yaklaşımlarda bulunan Öner Yağcı'dır.

Kardelen'i bizzat yaşamıştır o. Uzun bir zaman dilimidir. Eylül öncesi/ Eyül/ ve Eylül sonrası. Öner Yağcı öncelikle o sürecin içinde ve önünde yer almış, devamında da yaşadıklarını yaşananları Gülcan aracılığıyla anlatmıştır.

"Onların insanlığın güzel geleceği için sıkıntılar çektiğini biliyor" derken, yarınki toplum amaç olarak gösteriliyor okuyucuya; bu, kitabın da özeti oluyor. Her şey, yaşananların ve yaşanacakların birer sonuç olmalarının yanında ana nedenin "yeni bir toplumsal düzen" için mücadele, yine sonuçta mutlak kazanılacak bir mücadele olduğu vurgulanıyor. Sıkıntı kavramıysa mücadele yolunda çekilen ama abartılmayan bir anlamla kullanılıyor. Ne öne çıkıyor ne de reddediliyor. Yerli yerinde... Kitap baştan sona dek yeni bir dünya görüşünün simgesi gibi, anlatımdaki farklılık da (bir çocuğun aktarıcı işlevi, kurgu, akıcılık, kişilerin değerlendirilişi). İçeriğe uygun değişik bir biçimi de beraberinde getirmiş. Özle biçim arasında bir dengesizlik de aykırılık da yok. Kitabı okurken Nazım'ın "içerik toplumcuysa eğer varsın milyonlarca biçim olsun" sözünü anımsamamak elde değil.

Yine bir başka yanda kitapta neden yer aldığını okuyucuya düşündürten "yapa yapa öğrenmeye çalışanlar aptallardır" tümcesi. Gülcan bu sözün anlamını bilmiyor, sözü kullanan da Can'ın kendisi. Okuyucu o bölümü okuduğu anda inanıyorum ki takılacak ,belki de o tümceyi sürece atfedilen ince bir eleştiriden çok o bölüme konulmaması gerektiği biçiminde düşünecek ve bağımsız olarak salt tümce anlamıyla değerlendirecek. Kısacası tümce anlamlı, yeri ise işlevsiz ve gereksiz.

Gülcan'ın aktarıcı görevi ikili; Birincisi olayların akışının anlatımı, diğeri de çocuğun usunda kendi kendisiyle hesaplaşmasının aktarımı. Bu bir çeşit öğrenme sürecinde elde ettiklerinin, bildiklerinin yorumlanmasıdır. Yazar roman akışıyla çocuk birikiminin oluşumunu aktarırken okuyucuya, yaşanan süreci Gülcan/Can/Anne simgeleriyle anlatmıştır. Bu anlatımda simgelerle birlikte, yoğun gerçekliği gören okuyucu, her bir sayfada kendinden,dostlarından, çevresinden bir iz bulacak, yer yer kişiler ve olaylarla kendini özdeşleştirecektir.

"Damla damla uçup gittiler
gecenin içinde
bir güz günü
Güzleklerden ne iz
ne de bir ses
İlk yaz sağanakları ile dönecekler belli ki" (1).

diyen bir şiiri okuduğumuzda aynı şeyleri duyup düşünüyorsak, Kardelen'de de farklı olmayacak duyduklarımız. Yukarıdaki şiirin bile neredeyse Kardelen'in dizeleştirilmişi olduğunu düşüneceğiz. "Tüm yüreklerde, tüm dudaklarda aynı ağırlığı edinen sözleri bulacağız" (2).

Seveceğiz Gülcan'ı, Can'ı, annesini...

Seveceğiz.

"Bilmek,öğrenmek, ne güzel şeymiş! Babamın yazdığı öykülerden masallardan daha neler öğrendim, neler! Köroğlu'nu, Ferhad'la Şirin'in aşkını, Ferhad'ın bir kente su getirmek için nasıl didindiğini öğrendim. Kerem ile ilgili bir öyküyü de bilir gibiyim. Bir de güzel şiir vardı babamın aynı mektubunda. Büyüyünce ezberleyeceğim o şiiri. Azıcık bir yerini biliyorum şimdi. Öyle bir bağırıyorum ki. -Ben yanmasam/ sen yanmasan/ biz yanmasak/ nasıl çıkar/ karanlıklar/ aydınlığa!...

.....

Babamın her yıl Eylül ayında yazdığı ilk mektuplarda mutlaka bir güvercin resmi oluyor.

Çok çizerlerdi mektuplarını. Kimbilir gönderemedikleri neler vardır bana? Babamın mektuplarının bir kısmını da hiç göndermemişlerdir. Bazen olurdu, falan tarihli mektubumu aldın mı diye sorardı babam. Bakardık mektuplarının arasına, bulamazdık. Şeytanlar almış der, gülerdim ben...

Bir de Mayıs'larda bayramımı kutlardı babam.

Babası bir şiir yazmıştı ona. Bir Fransız şairinin demişti. Adı 'Özgürlük'tü şiirin. Şöyle başlıyordu: "Okulda defterime/ sırama, ağaçlara/ hem kara hem kuma/ yazarım adını/ ey özgürlük!.../ Sen de bu şiiri sev Gülcan'ım, diye yazmıştı babası.

Renkleri çok seviyor Gülcan. Babasının yazdıklarını anımsıyor. Renklerin anası beyazmış, aydınlıkmış. Bunun için en çok beyazı, aydınlığı, ışığı, güneşi seviyor. Karanlığı, siyahı, geceyi sevmiyor. Karanlığa karşı insanların neler neler yaptığını da öğreniyor yavaş yavaş.

Promete'yi unutmuyor...

Yeni bir fotoğrafımı gönderiyorum babama. Tam onun istediği gibi. Ağız dolusu gülüyorum. Bir de nanik yapıyorum, kederlere inat! Siz ne yaparsanız yapın, güleceğim diyorum yani! Babam da gülüyor, biliyorum."

diyen Kardelen'i...

Okuyun bu kitabı, okuyun! Gülümseyen bir yüzle karşılaşacak ve seveceksiniz!

---

(1) Gidiş-dönüş/Sezai Sarıoğlu
(2) Yannis Ritsos

Kardelen, Öner Yağcı Üzerine

Cavit TİRYAKİ

Küçük bir çocuğun büyük dünyasını okuyoruz **Kardelen**'de. "Bir eylül kardeleni" olan Gülcan'ın duygu dünyasının derinliklerine girerken; onun gözlemleriyle, yaşadığımız günlerin kesitleriyle karşı karşıya geliyoruz. Bir çocuk neyi anlar, neyi algılar, neyi düşünür, nelere üzülür, nelere sevinir, bütün bu soruların yanıtlarını Gülcan'ın anlatımından alırken, aynı zamanda bir acı gerçeğin bilincine de varıyoruz: Çocuklar, 12 Eylül'ü yaşayan asıl odaklardan biridir!

Bence **Kardelen**'in özgün yanı burada. Bu öyle bir özgünlük ki, aynı zamanda yaşadığımız günlerde hasret kalınan bir tavrın da ifadesi. Çünkü bir çocuk duyarlığının insanca tavrı var **Kardelen**'de. Bir depolitizasyon dalgasının sardığı toplumumuzda, yaşamın depolitik yapısını oturtma çabasındaki saldırıya karşı bir tavır var. Bu tavır, yaşamın ve dünyanın anlaşılabilirliğine ve değiştirilebilirliğine olan inancı savunan bir tavır. Duyarlı insanların depolitikleşmeye karşı canlı tavırlarından biri. Sanat ve edebiyata da, magazinleşme, arabeskleşme, soysuzlaşma doğrultusunda hızlı adımlar attırıldığı ve insanı aşağılayan, insanların soylu inançlarıyla alay eden, insanları salt cinsellikten ibaret gören anlayışların koro halinde alkışlandığı günümüzde **Kardelen**; insana saygısı ve inancı savunan soylu tavrıyla, onurlu bir ses olma başarısını gösteriyor. Sevgiyi savunuyor, barışı. Sömürüye karşı çıkıyor, işkenceye, baskılara. Umudunu eksiltmiyor hiç, çürümeye bırakmıyor kendisini, yaşananlara karşı duyarsız kalmıyor. Küfür Romanları'nın yaratmak istediği havaya, yerleştirilmek istenen korku toplumuna karşı insani bir ses olarak yükseliyor. Bu ses, gelecek ve yarın demek olan çocukların sesi, umut yeşertiyor yüreklerde, yılgınlığa karşı bir gülümseme oluyor aynı zamanda, yıldıramazsınız beni diyor.

Tek tek bireylerin beyinlerinin çökertildiği, beyinleri duyarsız kılmak için saldırıların tüm cephelerden sürdüğü günümüzde; insandan, yaşamdan yana sorumlu bir aydın tavrıyla, yaşamın güzelleştirilmesi kavgasındaki insanların bilinç ve duyarlılıklarına seslenmek günümüz sanatçılarının asıl görevidir. **Kardelen**'in bu görevi yerine getirme doğrultusunda bir önemli çaba olduğuna inanıyorum. Ve bu çabanın gereken ilgiyi görmediğini, özellikle belirtmek istiyorum. Edebiyat dünyamız birkaç istisna dışında görmezden geliyor **Kardelen**'i. Oysa ki **Kardelen** seslenmek istediği alandan gereken sevgiyi görüyor, okuyucu bir ayda tüketiyor **Kardelen**'in ilk baskısını.

> ***"Sevgiler insanları ısıtmak için değil midir? Öyleyse ayrılıklar da insanları üşütmek içindir diyorum."***

"Nanik yapan/bir eylül çocugunun/ kurutulmuş çiçekler/ ve güvercinlerle dolu/ bir hasretliği bu.../ sanki gülmenin resmi/ kış ortasında bahar yani/ kardelen çiçeği..." dizeleriyle sunulan Kardelen; "Mapustaki canları mektuplarıyla sıcaklayan tüm dostlara, sevgiyle" sunulmuş. Cezaevi gerçekliği başta olmak üzere, yaşadığımız günlerden kesitler sunan **Kardelen** için **Mehmet Başaran**'ın **Milliyet Sanat Dergisi**'nde (15 Mayıs 1987) yazdığı yazıdan birkaç cümleyi burada aktarmak istiyorum:

"Çocuklara, çocukluklarını yaşatmamaktan daha büyük işkence var mıdır dünyada?.. Umut işçisi Öner, yapıtında çocuklara yansıyan acılı dönemi yaşatıyor da, umutlu bir sonuca varıyor gene de... Arı, duru, akıcı, şiirli bir dille, yakıcı bir hüzünle, çocukların aynasında toplumun yüzünü göstermiş bize Öner, acılar döneminin yüzlerini... Kurşun bizim ayak teri, ver suyunu Öner can..."

Kardelen'le romancılığa ilk adımını başarıyla atan **Öner Yağcı**'dan yeni ürünler bekliyoruz. ★

KARDELEN'in KİMLİĞİ

"Çanakale Cezaevi"nde yazıldı (1984). "Akademi Kitabevi Roman Başarı Ödülü"nü aldı (1986). "Cem Yayınevi"nce basıldı (1987 Nisan). İlk baskı bir ayda tükendiği için "İkinci Basım"ı yapıldı (1987 Mayıs). "Afrika-Asya Yazarlar Birliği" (LOTUS) tarafından dört dilde (İngilizce, Fransızca, Rusça, Arapça) yayımlanmak üzere İngilizceye çevriliyor.

Yazarı "Öner Yağcı" eski bir eğitim emekçisi. "12 Mart" döneminde Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencisi iken "Dev-Genç Davası"'nda yargılandı. İki yıla yakın tutuklu kaldı ve aftan sonra okulunu bitirdi. Ağrı-Taşlıçay'da öğretmenlik yaptı ve 1978'de "TÖB-DER Genel Sekreter Yardımcılığı"na seçildi. "12 Eylül"le birlikte açılan "TÖB-DER Davası"nda yargılandı ve 9 yıla hüküm giydi. "Mamak, Ankara Merkez, Çanakkale, Bayrampaşa ve İmralı" cezaevlerinde beş yıl yatarak cezasını tamamladı. Cezaevini bir okul haline getirmek için okudu, yazdı. "Kardelen" ilk cezaevi ürünü.

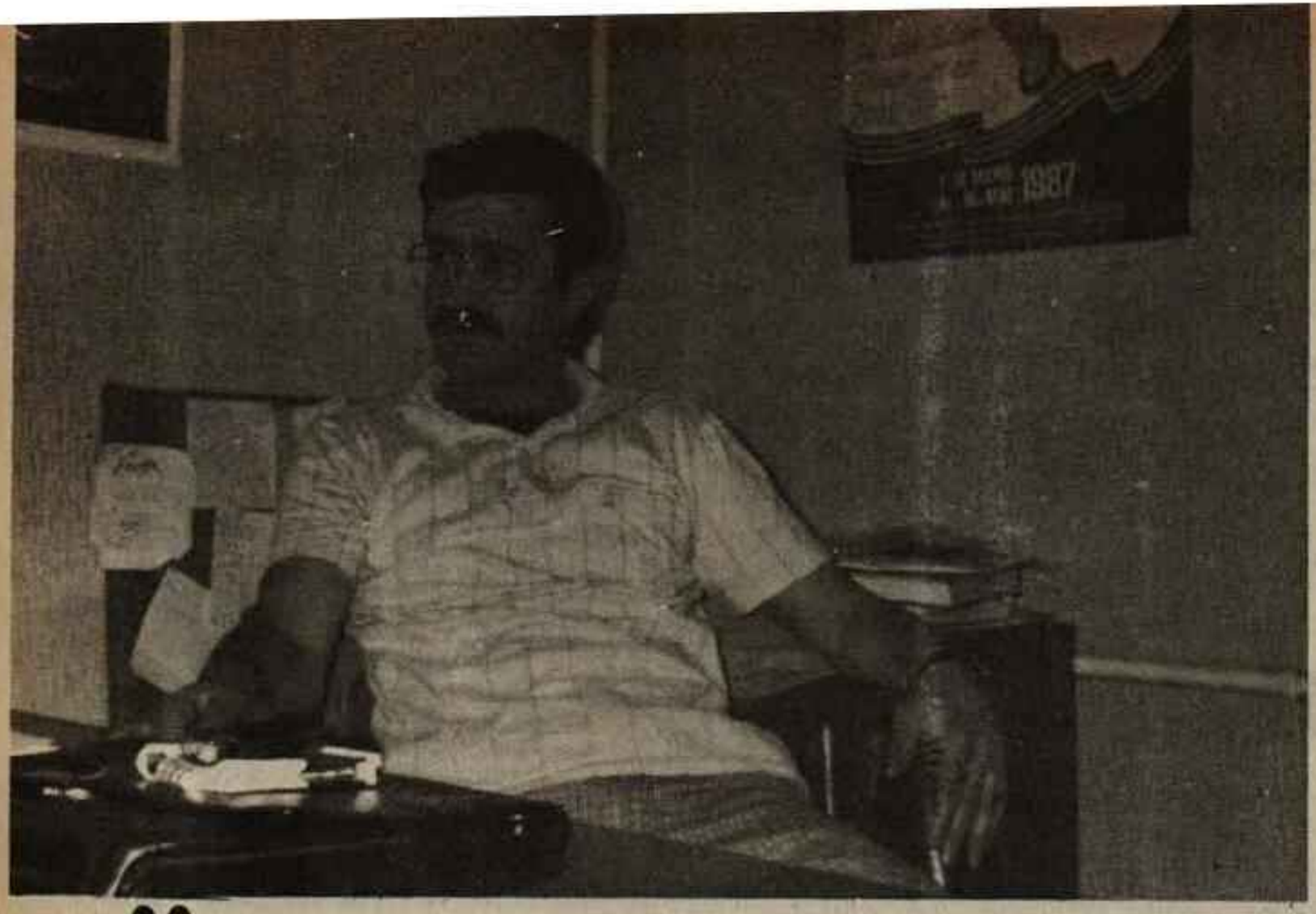

Öner Yağcı ile söyleşi

-Önce kitabın adından başlayalım: Niçin Kardelen?

-Kardelen'in inadı var, işlevi var. Kışı zorlar, kabuğunu zorlayan civciv gibi direnir günışığına çıkmaya. Bahar sevincini göstermek ister, haydi silkin der doğaya sanki. Erkencidir bir de, her şey kış korkusundan sinmişken o kaldırır başını, uzatır boynunu. Ve bunun bedeli vardır, ilk karşılaşır soğukla, ayazla. Güçlü olmak, çare aramak zorundadır. Çocuklarımıza benzer yani, erken olgunlaşan, küçücük yaşlarında dünyanın acısını, hasretini, hüznünü öğrenen çocuklarımıza... "Hıçkırıklarıyla üç, çektikleriyle yüz yaşında" olan çocuklarımıza...

-Kardelen'i cezaevinde yazdınız, kolay oldu mu?

-Kolay olur mu hiç? Cezaevlerimizde değil kitap yazmak, yaşamayı sürdürmek bile zor iş aslında. Hep beyninden, yüreğinden yiyorsun çünkü. Her şeyi yaşıyorsun, içeriyi de, dışarıyı da, dünyayı da. Üstelik dünyayla bağın koparılması için elden geleni yapıyorlar. Örneğin Mamak'ta iki yıl boyunca tek kitap okuyamadığımız günler oldu. Sürekli bir mücadele cezaevlerinde de sürdü, sürüyor. Bir yandan dışarıyla bağını koparmayacaksın, bir yandan cezaevi koşullarının iyileştirilmesi için çabalayacaksın, bir yandan yaşamaya çalışacak, bir yandan da diri kalmaya, yeni bir şeyler öğrenmeye, beynini yenilemeye çalışacaksın, elbette zor iş bu. Ve cezaevlerinin birer okul haline getirilmesi için çok duyarlı, çok sabırlı, çok akılcı bir yol izlenmesi gerekiyor. Aslolan diri kalmak, yaşamdan kopmamak, kendine kapanmamaktır. Ben koşulları zorlayarak ve en küçük fırsat kırıntılarını bile değerlendirmeye çalışarak okuma yazmayı elimden geldiğince sürdürdüm ve işte ilk önemli ürünüm Kardelen okura ulaşmış oldu.

-Bir yazarın sorumluluk ve görevleri nelerdir?

-Bir yazar, aydın olmak zorundadır ilkin, demokrat olmak zorundadır her şeyden önce, insandan ve yaşamdan yana bir tavrı olmalıdır ve yaşamın iyiye, doğruya, güzele doğru değiştirilebileceğine, insan eliyle güzelleştirilebileceğine olan inançla dolu olmalıdır bir yazarın yüreği ve beyni. Bugün için yaşamı ve insanı savunmak hayli görevler yüklüyor yazara. Bu görev ve sorumluluklar yerine getirildiği ölçüde yazar olunabilir diye düşünüyorum. İnsan haklarını, barışı, özgürlükleri, demokratik hakları savunarak yaşama katılmalıdır bir yazar ve sanatının şarkıları da bu katılımla uyum içinde olmalıdır. Değiştirilmesi gereken bir dünyada yaşıyoruz bugün. Guernica'ların, Hiroşima'ların, Nazi kamplarının, My Lai'lerin, Tel Zaatar'ların, Maraş'ların, silahlanmanın, kirliliğin olamayacağı bir dünya yaratmak için yaşamı ve insanı savunma, bir zorunluluktur yazar için. Bu görev ve sorumlulukla yükümlü olan günümüz yazarı insancıl ve gerçekçi olmak da zorundadır.

-Yeni çalışmalarınız var mı?

"Ben ilk o gün ağlamıştım içimden. İçime ağlamayı ilk o gün öğrenmiştim. Sessizce ve kimseye belli etmeden ağlamayı..."

-Evet, ikinci romanımı basıma hazır hale getirdim. Bu yıl sonuna ya da gelecek yıl başına yayımlanmış olacak.Ardından başka romanlar da hazırlıyorum. Bir yandan da çeşitli edebiyat dergilerine, özellikle kitaplarla ilgili olmak üzere yazılar yazıyorum. Kitap sevgimden kaynaklanan bu yazılarımı sürdüreceğim.

-Kitap sevgisi?

-Kitaplar sevilmeyince hiçbir şey sevilmiyor. Ve ne yazık ki ülkemizde yeterince okunmuyor kitap. Gerekçesi ne olursa olsun okumamak olmaz. Bu eksiklik, klasik romanlardan şiire, öyküden yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili kitaplara kadar her türden kitabı okumama eksikliği, mutlaka giderilmeli ve insanlarda kitap okuma sevgisi çoğaltılmalı, geliştirilmelidir. Her şey gibi, yaşam da, mücadele de eksik kalır kitap sevgisi olmayınca. ★

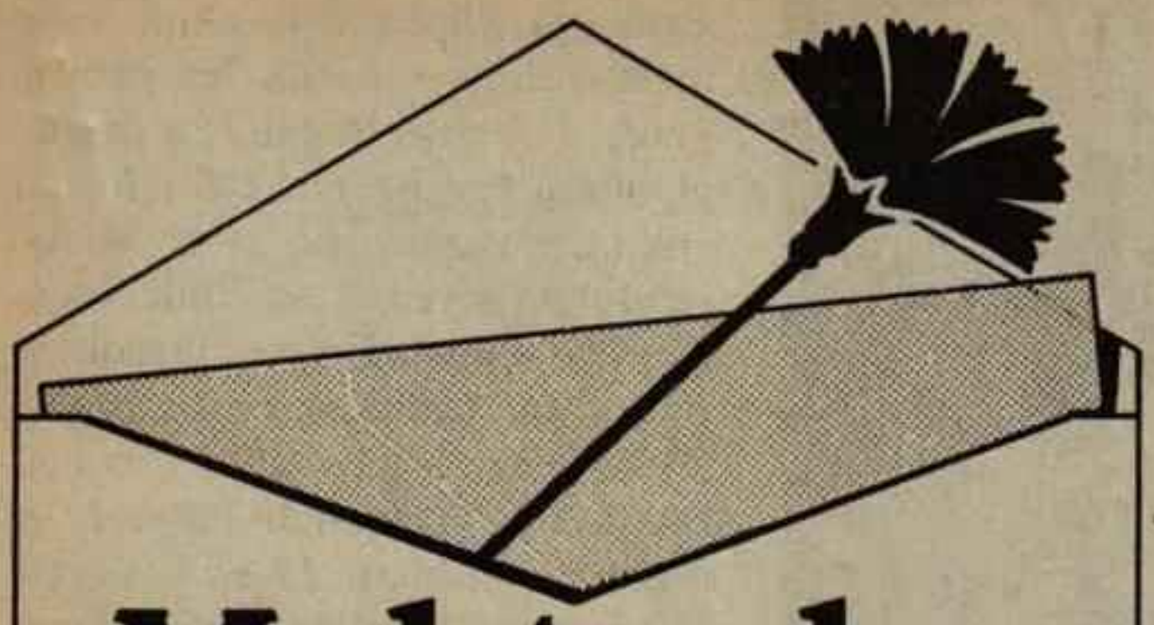

Mektuplar

Merhaba,

1402 damgasını yüreğinin üzerinde onurla taşıyan eski bir öğretmenim.

Derginizin 3. sayısını tesadüfen gördüm. Sevinçle abone olmak istiyorum. Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm mücadelesinde yaktığınız meşaleye saygıyla eğiliyor, kutluyorum. Bayrak düşmeyecek biliyordum. Durmayacak tarihin tekerleği, atılacak yılgınlık.

Merhaba Öncü,
Merhaba!

A.Celalettin COŞKUN
Sındırgı/BALIKESİR

***

Sevgili Dostlar,

.....

Geride kalan yenilgi -Eylül- döneminde yaşananlar ülkede yaşayan herkesin şu ya da bu biçimde bildiği -duyduğu gördüğü şeyler, duymayanlar ancak "yüreklerinin kulakları sağır" olanlar. Görmeyenler de "görmek istemeyen kör (!)"lerdir.

.....

Önce "kardeş-kardeş yaşanacak" mantığının, tarihin çoktandır tanıdığı zorbaya has yöntemlerle egemen kılınmaya çalışılmasına tanık olduk. Sözlü "ikna"ların herkesi kardeş yapmaya yetmediği nokta da kendilerince "çok daha ikna edici yöntemler" kullanıldı. Sonunda yaşamın yasaları bir kez daha hükmünü dosta düşmana kabul ettirdi. Uzlaşmazlığın iki ucu arasında uyum ancak hareketi -yaşamı- durdurmakla olanaklı idi. Ve becerilemedi.

Sonra herkesi "mutlu kılacak" yöntemlerle kafaların "zehirli akım"lardan uzak tutulmasına çalışıldı. Kitaplar, dergiler bu dönemde en fazla uzak durulması gereken şeyler olarak görüldü. Ama ne mutlu ki insanların bellekleri var. Güzellikleri bir kez belleğine geçirmiş insan, bildiklerini kolayca inkara yönelmiyor. O zaman da "içten değiştirilmeyen kafalar" dıştan zorlandı.

"Uyup hainin ihyasına bayraklarını ellerinden yere düşürenler"e ve "düşmanı meydanda koyup evlerine kaçanlara" yasalarla yapılan çağrılar. Yalanın dönekliğin bir kez daha gün yüzüne çıkarılma çabaları...

Ve yargılamalar, "özgün yöntemlerle" içli dışlı giden yargılamalar. Üst üste "katl-i vacip"ler çıkaran iddianameler. Özgürlük ve insanlık karşıtlığının belgelendiği mahkeme tutanakları.. Ve yine tüm bu süre boyunca bilinen-tanınan "korku içinde bulunanların, kendi korkularını bastırmak için başvurdukları" yöntemler.

Ve sonunda dönemin "olağan" (!) mahkemelerinin "değiştirilmeyen, düşünce ve eylemlerinde ısrar" eden kafalar için -hakkımızda- çıkarılan mahkeme kararları.

"Milli birlik ve bütünlüğü bozucu eylem ve tasarılarındaki ısrar en ufak pişmanlık duygusu taşımaması... Sanığın topluma -artık- verebilecek hiç bir şey kalmadığı gibi cezanın da sanık üzerinde islah edici etkisinin kalmadığı düşüncesinde olduğumuzdan idam cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir."

Ve onca yaşanandan sonra, hakkımızda yazılmış her türden gerekçelere verilmiş mahkeme salonlarına dolduran yanıtımız.

"o sözler ki
dolu bir tabanca gibi
göğsümüzün üstünde
ölüp ölesiye taşırız.
O sözler ki
bir kez çıkmıştır ağzımızdan
uğrunda asılırız"

İşte geldiğimiz noktada yaşama ve kendimize nasıl baktığımızın özeti...

Sevgilerimi gönderiyor, dostlarımı selamlıyorum. Hoşçakalın...

N.Ödemiş

***

Merhaba YENİ ÖNCÜ,

Derginizi 1. sayısından beri takip ediyordum. Hoşuma gidiyordu, piyasada okunacak birkaç dergiden biriydiniz. REFERANDUM konusundaki başlangıçtaki yaklaşımınız iyiydi. Ama sonra ne oldu, sizde "EVET"çi oldunuz. Bence tek kelimeyle durumunuz fiyasko. Size güvenmekle hata ettim. EVET ya da HAYIR bizim için hiçbir anlam taşımıyor. Gerekçeniz komedi. NURAN hanım bu kadar boş bir insan mıydınız?

Yazık gerçekten çok yazık.

Bir daha parama kıyıp Yeni Öncü almam bile.

Hakan Yıldız (lise öğrencisi)

* * *

.....

Yayın politikanız hakkındaki görüşerimi kısaca ifade edeyim:

...Konu olarak "Sosyalizmin Sorunları" ve kadın konularındaki yazı ve tartışmalar, Türkiye solunda bu konulardaki teorik geriliği önemli ölçüde giderecek boyutlarda. Tabi bu yazı ve tartışmaların yetkinleşerek sürmesini ve derginin bunlara daha geniş yer vermesini diliyoruz.

Referandum konusunda alınacak tavırla ilgili tartışmalar, toparlanmakta olan sosyalistler için ilk sınav niteliği taşıyor, konuyla ilgili 5. sayıdaki iki yazıyı da ilgiyle okudum.

Sayın A.Ural'ın yazılarını baştan beri zevkle okuyor ve çok şeyler öğreniyoruz. Son yazısındaki biraz duygusallık kokan değerlendirmelere katılmak olanaksız.

"Eski liderlerin aklanmasına ortak olmama" ve yazının sonunda geleneksel ekonomist anlayışın "evet" demesini SHP kuyrukçuluğuna indirgeme ve bunu derginin "evet" tavrıyla karşılaştırması ve bu tavrın geri alınmasını önermesini kabul etmek mümkün değil.

Sınıfın değil politik örgütü, ekonomik örgütünün bile olmadığı bu koşullarda genel bir dağınıklığın egemen olduğu bu koşullarda, tüm kamuoyu bu konu ile ilgilenirken sınıfın bağımsız politikası sınıf adına ve onun haberi olmadan nasıl tespit edilecek? Burada ağırlık noktasını iyi tespit etmek gerekiyor. Derginin son sayısının baş yazısında da belirtildiği gibi, 12 Eylül günlerindeki keyfilik sürdürülmek isteniyor ve bu keyfilik halka onaylattırılmak isteniyor, çok çeşitli olasılıklar hesaplanarak. Demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi mücadelesinde küçük kazanımlar bile sosyalistler için önemli olmalıdır. Geçici 4. maddenin kaldırılması konusunda kamuoyunda oluşan kendiliğinden ittifak, sosyalistlerin inandırıcı çabalarıyla anayasanın tümüne karşı yönlendirilebilir. 6 Eylül'de "Evet"lerin ağır basması, daha geniş nefes alınabilir bir ortam yaratabilir. Gerçekçi olmak gerekirse bu solunuma bu koşullarda ihtiyacımız çok.

Saygılarımla,

Manisa

★

yeni aşama

1 mayıs

ÇIKIYOR

yeni öncü
AYLIK SOSYALİST DERGİ

SAHİBİ YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Nuran AĞAN
TEKNİK HAZIRLIK: atölye görsel **DİZGİ:** PAMUKÇUOĞLU
MATBAA: DOYURAN MATBAASI **KAPAK:** SERVET
ADRES: Çatalçeşme Sok.6/1 Huzur Han.Kat.4 Cağaloğlu-İST.
TEL: 511 35 81 **DAĞITIM:** EMEK DAĞITIM

HAVALELER: NURAN AĞAN adına Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi Hesap No. 102950
Avrupa'daki tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi. 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (By tested) No'lu Hesaba yatırmanız Banka dekontunuve adresinizi bize göndermeniz yeterlidir.
ABONE KOŞULLARI: Yurt içi Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000 Yurtdışı Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.

yeni öncü
AYLIK SOSYALİST DERGİ

ABONE FİŞİ

Derginize zamanında ve daha ucuza sahip olabilmek için ilişikteki abone fişini doldurup banka havale kağıdının bir kopyasıyla adresimize gönderiniz.

Lütfen büyük harflerle, mürekkepli kalemle doldurunuz.

abone bedeli:	**Yurtiçi**	**Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000**
	Yurtdışı	**Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.**

Adı :
Soyadı :
Adres :

Şehir :
Ülke :

Abonenizin başlıyacağı ay:
Abonenizin biteceği ay:

Havalelerinizi: Nuran Ağan adına YURT İÇİ: Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi 102950 Hesap Numarasına
YURT DIŞI: Avrupa'daki Tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (Bytested) no.lu hesaba göndermenizi rica ederiz.

ince yürekliydi Hüseyin

duydum ki alçıya alınmış kolun
ali yi hastanelik etmişler
kafası parçalanmış doğan ın
dursun un dökülmüş dişleri bütün
ölüme meydan okumuşsunuz duydum ki

haydar mıydı o güzel şiir okuyanın adı
altmışüçüncü gününde ölen hani açlık grevinin
ne kadar ince yürekliydi hüseyin
hep başkasının yediği sopalara ağlardı
altmışaltıncı gününde ölmüş

duydum ki almışlar kitaplarınızı bütün
yakmışlar biriktirdiğiniz mektupları
işi gücü kızına mektup yazmaktı öner in
nasıl dayandı yırtılan resimlerine fevzi
ya boncuk örme güvercinlerine kanaryasına
nasıl dayandı celal nasıl dayandı fikri

duydum ki cam kırıklarında kanatılmış tabanlarınız
potinlerle dolaşılmış kafanızda
gecelerinizi çalmışlar duydum ki
çocuğunu düşürmüş selime
aklını kaybetmiş odtü lü fatma

duydum ki üç yemek beş sopa günlük
erdost öldürülmüş gözönünde kardeşçiğinin
ansızın götürülmüş necdet idama
geceyi yırttı ama içimde yokluğu yaşıyor
aklım bile almıyor hala
nasıl kıymışlar onbeşlik erdal a

duydum ki duydum duy
ahhhh gözlerim yağıyor yine
yine
yine bulut çöküyor kalbime

ERKAN

84. Servet +